ALİ ŞERİATİ

01 BÜTÜN ESERLERİ

Aşina Yüzlerle

Ailesine ve Dostlarına Mektuplar

FECR

Fecr Yayınları 103
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 01

Aşina Yüzlerle

Eserin Orijinal Adı
Bâ Muhâtabhây-i Âşinâ

Tercüme
Davut Duman

Editörler
Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç
Doç. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Dr. Enver Arpa
Cahit Ezerbolatoğlu
Murat Demirkol

ISBN 978-975-6004-39-5

1. Baskı: Kasım 2007

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: Cinas
Baskı: Kalkan Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cadde 99/32
Tel: 0312. 3419234 İskitler/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Rüzgarlı Cad. No: 2/5
Ulus / Ankara
Tel: 0312. 310 08 60
Faks: 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ

Aşina Yüzlerle

FECR

Ankara 2007

İÇİNDEKİLER

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedabad köyünde öğretmenliğe başlardı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktından sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversiteleriyle diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatî teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp, başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak Türk okuruna sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslâm ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslâm düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslâm geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslâm'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yöneltiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün yüce Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (as) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar, hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu herşeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz.

Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin Türk okuruna çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır. İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevimiz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercim-

lerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

Yalnızların en yalnızı olsam da Allah var.
O her yokluğun yerini tutar.

Lanetlemeler ve övgüler boştur.

Yaratılmışların hepsi kudurmuş kurt olsa,
üzerime gökten korku ve kin yağsa da sen
benim ölümsüz, zarar görmeyen mevlamsın.

Ey ebedî sığınak! Sığınılacak hiçbir yer
kalmasa da sığınak olarak sen yetersin.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜSTADIM, MÜRŞİDİM BABAMA, EŞİME VE OĞLUMA

Sevgili Babacığım!

Ellerinizden öper ve Allah'tan gölgenizi herkesin üzerinde, özellikle de benim üzerimde daimî kılmasını dilerim. Bugünkü şartlarda benim işim, artık kendi işim olmaktan çok İslam'ın işidir. Gördüğünüz gibi halkın iman ve inancına düşman olanlar, kesinlikle bu işte şahsıma yönelik kişisel bir düşmanlıkları ve özel bir hesapları olmadığı halde beni şiddetle ezmektedirler. Beni kötüleyerek, yenilgiye uğratarak veya en azından zayıf düşürerek bu düşünceyi kötüleme ya da yenme gayreti içindedirler. Böylece İslam'ın toplum içinde yükselişi ve aydınlarla genç kuşağın İslam'a yöneliş tehlikesi kökünden kazınmış olacaktır. Bu bakımdan, onlara karşı kendimi savunmamın da kişisel sevgi, dostluk ve özel duygu yönü yoktur. Beni temize çıkarma, güçlendirme ve başarılı kılma çabaları, bu düşünceyi başarılı kılma ve genç kuşağın vicdanını süratle fetheden bu hareketin yayılmasına yardım etme amacına yöneliktir. Daha da önemlisi, bu hareketin dalgaları; dindar, gelenekçi, hatta esnaf ve köylü kitleleri bile etkilemekte ve Ali'nin yolundan giden Şiîlik, Ehlibeyt velayeti, gerçek İmamların ekolü; hilafet karşıtı, adaletçi, özgür Şia'nın tarihî çizgisi olan İslam inkılabı ideolojisi esasına dayalı derin ve büyük bir toplumsal hareket için ortam hazırlamaktadır. Zamanın şartları müsait olduğunda bugün fikir dalgaları, inanç sözcükleri ve derin duygusal yönelişler olarak yayılan ve gönülden gönüle, evden eve yol bulan bu iman; somut, yapıcı ve değiştirici bir diriliş olarak tecelli edecektir. Ne mutlu ki tarih hareketinin kesin ve doğal akışı ile zamanın zorlaması bu değişimin lehinedir. Hiçbir şey onun yolunu tıkayamaz. Ancak bizler, İslam'ı donmuş gelenekler, tevarüs edilmiş sloganlar, bilinçsiz dinî alışkanlıklar ve sadece yaşlı kuşağın benimsediği ve bu durumda zamanın akışı ve yarının toplumsal kurumlarındaki değişimin dışında kalacak olan anlamsız hurafelerden arındırma ve onları ikna etme sorumluluğunu taşımaktayız. Onu sorumluluk yükleyen, uyanık ve yol gösterici bir ideoloji olarak gündeme getirmeliyiz ki yarının kuşağı ve zamanı belirleyen, yarının hayatına, düşüncesine ve kültürüne yön veren ve toplumsal değişimlere öncülük eden liderler ondan nefret etmesin-

ler, hatta bunun da ötesinde, onu irticaî bir engel, hurafe yüklü bir zehir, düşünceleri ve iradeleri uyuşturan, zayıflatan bir öğe olarak algılamasınlar. Aksine, onun yapıcı, geliştirici, uyarıcı ve seferber edici gücüne inansınlar. Gerçek uğruna veya en azından maslahat için ona yaslansınlar ve onunla mücadele etmek yerine onun yaygınlaşmasına ve güçlenmesine destek versinler. Nitekim bugün görüyoruz ki hem Küba'da hem de Libya'da devrim olmuştur. Ancak dine, fikrî gericilik veya siyasî sömürü üssü olarak bakan Küba devrimi, onca sosyal ve manevî gücü ile ona karşı cephe aldı ve on yıla yakın bir zamandır onunla mücadele etmektedir. Sonuç olarak bugün genç kuşak yanında halk tabakası, işçi kesimi ve köylüler bile ondan süratle uzaklaşmaktadırlar. Şimdi geride sadece yok olmaya yüz tutmuş bir tabaka kalmıştır ki o da pek yakında, izleyicilerinin ölümüyle ölecektir. Hatta şimdi bile yaşamamaktadır. Çünkü bugün bizim din hocalarımızın da anlamadığı şey şudur: Mümin kişilerin sayıca çokluğu, bir imanın başarısı anlamına gelmez. Tam tersine, bir imanın değeri, yaşayıp büyümesinde ve gelişip çoğalmasındadır. Yoksa, donmuş bir varlık haline gelmiş ve kısırlaşmış olan bir din, hâlihazırda halkın çoğunluğu ona bağlı bulunsa da ölmüş ve elden gitmiştir. Zira bir dinin bir ülkede kaç milyon izleyicisinin olduğuna bakmamak gerekir. Aksine hayat, zaman, fikir ve hareket sahnesinde, toplumun ve neslin değişiminde, inançların, değerlerin, kültürlerin ve sosyal yapıların yeniden şekillenmesinde ve tarihin yarına doğru akışında bu dinin bir etkisi var mı, yok mu ona bakmak gerekir. Bugün görüyoruz ki kuşakları yetiştirip eğiten büyük eğitim kurumlarında din yoktur. Radyo, televizyon gibi kanaat oluşturan propaganda ve kitle iletişim araçlarında din yoktur. Halka günlük, haftalık ve aylık duygu ve düşünce materyali veren basın dünyasında din yoktur. Ruh, duygu ve zihnin en büyük eğitici öğesi olan sanat dünyasında din yoktur. Kitap, yazı ve edebiyat sahnesinden ise din tamamen çekilmiştir. Büyük dindar şâirleri, yazarları, edipleri ve sanatçıları bulunan Avrupa'nın ve az çok İslamî düşünen ya da temelde İslam'ın hizmetinde bulunan büyük yazarlara ve araştırmacılara sahip Mısır ve Lübnan gibi

Şiî olmayan diğer İslam ülkelerinin aksine, bizim İslamî bir yazarımız, şâirimiz, sanatçımız, film yapımcımız, tiyatro yazarımız, film artistimiz, mütercimimiz, bilim adamımız, edebiyatçımız ve tarihçimiz yoktur. İslam, hâlâ resmî ve geleneksel bir kesimin ölü durumdaki zevkine, fikrine, duygusuna ve dar ve taşlaşmış dünya görüşüne sıkışıp kalmıştır. Halbuki bugün Kahire'nin "Ezher" ve Medine'nin "Şeria" Fakültesinin resmî mollalarının, yenilikçi yazarlar ve ruhanî olmayan otoritelerce yazılmış araştırmaya dayalı, değerli ve okunabilir eserlerin yüzde birine bile sahip olmadıklarını siz daha iyi biliyorsunuz. Ezher'in şeyhleri nerede, Taha Yasinler, Gazâliler, Akkadlar, Bintü'ş-Şâtîler, Manfelûtiler, Sâdık Dâfiîler, Seyid Kutuplar nerede? Üstelik bu Ezher; Medrese-i Feyziye, Pir-i Palanduz ve Âgâ-yi Mîlâni Medresesi vs. ile mukayese edildiğinde dünya çapında büyük bir üniversite sayılır.

Bana teselli ve güç veren en büyük umut ve geçmiş yılların aksine şimdi kesin olan gerçek şudur ki geleceğin aydınları, düşünce önderleri ve toplumumuzun fikir ve kültür mimarları, Batı veya Doğu hayranı materyalistler, marksistler ve milliyetçiler değil, tam tersine, Ali'nin İslam'ını ve Hüseyin'in çizgisini toplumsal hareketin düşünce ekolü ve inkılap ideolojisi olarak benimseyen aydınlar olacaktır. Ne mutlu ki Doktor'un[1], hareketin bağımsızlık temelini atmak ve eski sömürgeci şirkete bağımlılıktan kurtarmak için geliştirdiği "petrolsüz ekonomi" tezinin bir benzeri olan "mollasız İslam" tezi toplumda tahakkuk etmiştir. Bu başarı İslam'ı ortaçağın dar çerçevesinden, papaz kiliselerinin esaretinden, donmuş görüşten, çökmüş düşünce tarzından, sapık ve hurafeci dünya görüşünden, cehaletten ve halkı hayvanlar gibi avam gören; aydını din düşmanı ve İslam'dan korkup kaçan biri olarak tanıtan taklitçilikten kurtarmıştır. Ayrıca özgür İslam'ın mihrap köşelerinden, hücrelerden, tekkelerden ve ölüm ve taziye merasimleriyle sınırlandırılmaktan kurtulup hayat, düşünce, uyanıklık, hareket ve üreticilik sahnesine ayak basmasını sağlamıştır. Artık uydurma ve gündemde yer bulamayan şeyhlik, su-

Dr. Musaddık'a ve onun petrolsüz ekonomi programına işarettir. (Derleyen)

filik, Sünnîlik, Vahhabilik, felsefe ve kelam ile yapılan anlamsız kavgalar yerine şimdi Marksizme, egzistansiyalizme, siyonizme, Batı hayranlığına, irticaya, cehalete, sömürgeciliğe, sınıfsal tezada, bugünkü dünyanın kültürel değerlerinin saldırısına, sapık felsefelere, toplum karşıtı sanatlara ve İslam karşıtı bütün tehlikeli komplolara karşı saf tutacaktır. Bu yeni mevzisinde; sosyoloji, edebiyat, sanat, insan bilimi, ekonomi, felsefe, ideoloji, araştırma metodu, bilim, politika, inkılapçı deneyimler, dünya ve tarih yüzeyinde inkılapçı kazanımlar gibi modern ve etkili silahlarla ve geniş bir gelecek görüşüyle donanmış olacak, İslam'ı böyle anlayacak ve savunacak, özellikle Kur'an'ı mezarlıktan ve mezarlık mollalarının elinden kurtarıp zamanın mücadele sahnesine yeniden çıkaracak, yaratıcılık, hidayet ve yapıcılık başarısını ona teslim edecektir.

Yoksa Kur'an'ın "muttakilere ve bütün alemlere hidayet" olmasının bundan başka bir anlamı mı var? Bizim ona karşı taşıdığımız sorumluluk bundan başka bir şey midir?

Acaba böyle bir amacın gerçekleşmesi ve böyle bir sorumluluğun yerine getirilmesi yerel maslahatçılıkla ve geleneksel takva anlayışıyla mümkün olabilir mi?

Acaba, yirminci asırda bile üç yüz yıl önce Şah Sultan Hüseyin'in saray müdavimi olan birkaç mollayı bilimsel olarak eleştirme cesaretini gösteremeyen, hatta onların peygamber ailesi ve temiz İmamlara yaptıkları kirli ve çirkin ihanetleri reddedemeyen kimseler, bu asırda İslam'ı kurtarma liyakatine sahip olabilirler mi?

Ben bu çağın Marksizm ve egzistansiyalizme yönelip Fidel Castro, Lenin, Che Guvera ve hatta Wiet Kong'dan ilham alan mücadeleci aydın kuşağını, imamet ve adalet mezhebi olan Şiîliğe dönmeye davet ederken Şia imamlarını özgürlük, eşitlik, cihat, şehadet ve masumiyetin ölümsüz ve üstün örnekleri olarak kabullenmelerini isterken, onlar on üçüncü İmam'ın[2] ansiklopedi-

2 Muhammed Bakır Meclisi'yi kastetmektedir. Bu konuda "Ali Şiası, Safevî Şiası" isimli kitaba bakınız. (Derleyen)

sinde dördüncü İmam'ın, Yezid'in kölesi olduğunu; yedinci İmam'ın beş yüz kişilik bir "ailesi" olup Halife Hârun'un duacısı, dilencisi ve beslemesi olduğunu görürlerse ben ne yapayım?! Acaba Şeyh Kasım[3], Seyyid Mendeli[4] ve Hacı Eşref'ten Meclisi'nin yazdıklarını takiyye yaparak tevil mi edeyim yoksa İmam, Yezid'e ve Harun Reşid'e karşı takiyye etmiştir deyip İmam'ın halifeye karşı yağcılığını, alçalışını ve köleliğini haklı çıkarmaya mı çalışayım? Herkesin kabul edeceği gibi bu inkılapçı ve aydın genç, hem benden, hatta kendisinden daha değerli olmayan böyle bir imamın maddî olmaktan öte geçmeyen inancı ve halkın kurtuluşundan ibaret olan biricik hedefi yolunda can veriyor ve zaafa, zillete ve sessiz kalmaya tahammül göstermiyor. Üstelik bu yolda dünyevî ve uhrevî mükâfat da beklemiyor. Öyleyse benim bu nesle söyleyecek neyim var? Onu neye çağırayım? Hangi imamı izlemeye davet edeyim? Babasının ve bütün özgür kişilerin katili olan, Medine halkını katleden, inancını yok eden ve hatta ailesinin kökünü kazıyan halifeye "Senin kölenim" diye itirafta bulunan imamı mı? Öyle bir imam ki Allame Meclisi'nin açık söylemi ile, Kureyş hanedanının isimsiz, sıradan ve naçiz ferdinden daha korkak ve zelildir. Öyle bir imam ki beş yüz kişilik nüfusunun geçimini temin etmek için halifeye yalvarıyor. Hatta halife Medine'ye gelip siyasî alt yapı oluşturmak ve kendi propagandasını yapmak için halka para dağıttığında güya yedinci İmam da halifeden para alabilmek için huzuruna çıkıyor! (Bu artık takiyye değil, celladının halifeliğini itiraf etmektir. Kızlarını evlendirmek için cellattan para istemek takiyye olmaz ki). Küba'da halkını kurtarıp devrimini başarıya ulaştırdıktan sonra hükümeti ele geçireceğine sıradan bir asker gibi vatanını terk edip Peru halkının da kurtuluşuna yardım etmek için dağlara çıkan garip ve uzak yerlerde can veren Cha Guevara'yı kendine örnek olarak benimseyen bir aydın kuşağa, o şahsiyetleri imam, masum imam, hem teşriî hem yaratılış bakımından velayet sahibi, mutlak anlamda imam, ölümsüz, in-

Şeyh Kasım İslamî. (Derleyen)
Muhammed Ali Ensari Kummî. (Derleyen)

san üstü, Allah nurundan olma, kendisine itaat farz kılınmış, ilahi feyzin kaynağı, yer ve gök halkını rızıklandıran, cehennemin ve cennetin taksim edicisi olarak nasıl tanıtabilirim?

Ben mektubunuzda yazdığınız şu sözlere hayret ediyorum: "Yaşadıkları zamanın şartlarını dikkate almadığımızda dış görünüşü itibariyle bize ters gelen davranışları nedeniyle Allame Meclisi gibileri ve Safevî döneminin diğer saray mollalarını suçlayacak olursak, Hülagu'nun önünde Moğol geleneğine uyarak –Kur'an'ın 'Mescidler ancak Allah içindir' açık nassına aykırı davranarak– toprağı öpen Hâce Nasîr'e ne demeli? Eğer bunların hepsini suçlu bulursak artık Şia için geriye ne ve kim kalıyor?" Hiç kuşkum yok ki bunu sırf beni takiyye yapmaya yönlendirmek için yazmışsınız. Bu takiyyede de daha çok babalık duygusu, şahsıma olan sevginiz, şahsıma yönelen tehlikeden korkmanız etkili olmuştur. Yoksa siz, Kur'an'ın açık nassına aykırı davranan, davranışı zahiren bize ters gelen kimselerin suçlanması ile Şia'nın birkaç saray mollası dışında kimi kimsesi kalmaz diye düşünmezsiniz! Gerçekten Şia'nın birkaç saray mollası dışında kimi kimsesi yok mu? Eğer böyle ise kimi ve neyi bekliyoruz? Siz Şiîliği kesinlikle Meclisî, Şeyh Bahâî ve hatta Hâce Nasîr-i Tûsî gibilerin varlığı hatırına dünyanın ve İslam'ın tek hak mezhebi olarak seçmemişsinizdir. Peki ya şunlar kimlerdir: Fatıma, Hüseyin, Zeynep, Ebuzer, Reşid, Hacer, Tevvabin, iki yüz elli yıl boyunca haksızlık yükünü omuzlarında taşıyan imamlar, onca ashab, mücahitler, şehitler, bin küsür yıl hapishaneleri dolduranlar, katliama uğrayanlar, işkenceye maruz kalanlar, onca alimler, şâirler, muhaddisler, fakihler. Kelimeleri bir mermi gibi zamana hakim güçlerin göğsüne saplayanlar, kalemleriyle iktidar otlakçısı muhaddislerin, fakihlerin, kadıların çirkin yüzünden maskeleri indirenler. Ömür boyu evi sırtında diyar diyar dolaşıp en ağır işkenceler karşılığında Şiîliği koruyan ve Şiî imamından söz edenler... Şu Sıffin, Nehrevan, Cemel, Aşura, Merc'ül-Azra, Rebeze, Horasan, Gürgan, Serbedariye vs... Şeyh Tusi, Seyyid Rıza, Seyyid Murtaza, İlk Şehit ve İkinci Şehit vs.?

Hayret! Sizden öğrenmiş olduğum sözleri kalkmış şimdi size arzetmekteyim. Bunun sebebi sizin önceden reddettiğiniz sözleri şimdi bana söylemenizdir. Çünkü sizin de Muhammed, Ali, Kur'an ve Hüseyin'in bir öğrencisi olarak ve tevhid, takva, yücelik, özgürlük ve adalete inanan bir kişi olarak, Hulagu, Şah Abbas ve Şah Sultan Hüseyin'in Hace Nasîr'in secde ve kulluğuna, Meclisî'nin alçakça yağcılığına (Örneğin *Zâd'ül Meâd* mukaddimesi) karşılık olarak ve Bağdat halifesine ve Bâb-ı Âli sultanına olan kinlerinden dolayı bize lutfettikleri Şiîliği kabul etmediğinizi kesin olarak biliyorum.

Eğer Şiîliği, halife adında birkaç tarihî şahsiyete karşı kin ve imam adında birkaç dinî şahsiyete karşı sevgi olarak değerlendirirsek, o zaman bu uygulamaların bir çoğunu hatta Moğolların Bağdat'ı istilasını, Osmanlı hilafetinin haçlılar tarafından yıkılmasını bile Şia için bir zafer saymamız gerekir. Ama eğer Şiîlik; insanî amaçları, sosyal ülküleri, toplumun maddî manevî hayatını düzenleyen, sınıf ayrımcılığını ortadan kaldıran, yönetim, eğitim, öğretim ve özel sınıfsal ilişkileri planlayan bir ekol ise o zaman değerlendirme ölçütü tümüyle farklı olacaktır. Bu durumda toplumda, sosyal ve fikrî açıdan bu hedeflerin gerçekleşmesine yardımcı olan her girişim ve bu programlara daha yakın olan her rejim Şiîliğe daha yakındır. Bununla hiç ilgisi olmayan ve ona karşıt olan, Sünnî karşıtı düzenler, Mecusî saltanatı, Hıristiyan İmparatorluğu, Hintli, Rum, Sasanî ve cahiliye ortak toplumlarında uygulanan kurallar, şekiller, programlar ve rejimlerle aynı olurlarsa Şiîlik karşıtıdır. Her ne kadar kendisine yeşil bayrak seçmiş olsa ve her ne kadar halife Mütevekkil kendisini Ali kapısının köpeği telakki etse de.

Ben ateşperest Gandi'yi Şiî olmaya, Ayetullah Behbehanî'den ve ondan da kötüsü Allame Meclisî'den daha layık görüyorum. Ne diyorum? Meclisî Sünnîdir. Oğlunun bir yıldır kadı olması sebebiyle onun evinden alınmış hamur mayasından pişirilen ekmeği yemeyen ve o ekmeğin atıldığı Dicle'den yakalanan balığı ağzına sürmeyen İmam Ahmed Hanbel ve hükümette makam kabul etmediği için sopa yiyen, imamet hakkının peygamber hanedanı-

na ait olduğu düşüncesine vefalı kalmak için Abbasi halifesinin takibinden kaçıp gizlenen Ebu Hanife ondan daha çok Şiîdir. Yahudi, materyalist ve komünist Gurviç, Hitler faşizminin cahiliyesine, Stalin diktatörlüğüne, Fransa gizli ordusunun Cezayir halkının esaretini sürdürebilmesi için yürüttüğü sömürgecilik düzenine, siyonizmin Filistin halkının katliamında uyguladığı cellatlığa vb. karşı çıktığı için bir ömür boyu mücadele ederek, tehlikelerle iç içe, kaçak ve sefil olarak yaşadı. Cezayir ve Filistin Müslümanlarının özgürlüğünü, yıllarca Hıristiyan Fransa ve Yahudi İsrail'e karşı kalem gücü ve ilmî kişiliğiyle savundu. Fransa'da yaşamasına ve Yahudi asıllı olmasına rağmen canını tehlikeye attı. İşte bu adam, şimdiye kadar verdiği bütün fetvalar Müslümanların bölünmesine veya Müslümanlar arasındaki herhangi bir hareketi ezmeye yönelik olan, ömrü boyunca siyonizmin yirmi beş yıllık cinayetlerine, Fransa'nın yedi yıllık katliamına, yüz yıllık sömürüye, yüzlerce yıllık istibdada karşı tek satır olsun yazıp tepki göstermeyen, velayet kendisi için bir makam, bir ekmek teknesi ve bir el sopası olan büyük taklit merci-i Ayetullah el-Uzma Milani'den çok daha yakındır Şiîliğe.

Lokman'a hikmet öğretmeye kalkıştığım ve sizden öğrendiğimi yeniden size sattığım için özür dilerim. Ama ne yapayım ki halkımızın vicdanına, iradesine ve inancına derinden derine yerleşen ve Şia'yı Sünnî bir yana, Budistten, mülhid ve müşrik Hindu'dan bile daha bedbaht, daha zelil kılan bu alçaklık ve acizliğin kökünü, Şiîliği "ruhsal bir ukde" haline getiren ve bütün amacı sövme, lanetleme, övme ve övünme hürriyetini, Hülagu'nun kılıcı, Moşe Dayan'ın cinayeti Safevî ve haçlı işbirliği ile de olsa elde etmek olan bu mollaların davranış ve düşüncesinde buluyorum.

Bütün bu bedbahtlık ve zilleti kabulleniş ruhunun sebebi olduğunu görüyorum: Biri hükmedenler karşısında takiyye, diğeri avam karşısında riya! Peki hakikat nerede fırsat bulup ortaya çıkacak?

Sömürü, dün olduğu gibi bugün de zaaflarımıza ve kusurlarımıza bir bahane olmuştur. Nitekim yeni yetme yarı mollaların diline pelesenk olduğu üzere, hayalî bir varlık ve gaybî bir güç ola-

rak algılanmakta olup böylece hem ona sövmekle kendilerini temize çıkartıyorlar, hem de ondan bir sopa yapıp beğenmedikleri her şeyin veya sınıf çıkarlarına ve din algılarına ters düşen herkesin kafasına indiriyorlar. Aslında anlamının ne olduğunu, hatta ne tür bir varlık olduğunu dahi bilmiyorlar. Şeytan mıdır? Canavar mıdır? Hastalık mıdır? Cinlenmiş midir? Nitekim bunlardan biri şunları yazmıştı: "Dr. Şeriatî'nin *İslam Şinasî* (İslam Bilim) kitabında, İslam, Allah ile doğrudan irtibatı sağlamak için dindeki insan ile Allah arasındaki resmî aracıyı kaldırmıştır, diye yazması, sömürünün işidir." Bundan daha hoş olansa bana yöneltilen şu suçlamadır: "Dr. Şeriatî, Mekke ve Medine'de oturan sömürgeci efendilerinin sözlerini İran'da tekrarlıyor!"

Halbuki sömürü gerçek anlamıyla bile neden değil sonuçtur. Sömürü her zaman vardır; mikrop gibi. Bu hastalığa yatkın mizaç zayıftır. Demir, kalsiyum, vitamin, alyuvar, akyuvar ve kan üretemeyen, ciğerleri yeterli hava alamayan, kana ve hücrelere oksijen ulaştıramayan, damarlardan zehirli karbon gazını temizleyemeyen, böbrekleri idrar atamayan, midesi besinleri alamayan ve böylece kendi kendine hastalanan bu zayıf bünye, hastalanmasını, kapı aralığından odaya soğuk girmesine veya dün gece yorganın üstünden kaymış olmasına bağlıyor.

İçsel olan asıl etkenden ve gerçek suçludan gâfil kalış, dışsal ve ikincil olan bir etkeni ya da yardımcı bir etkeni büyüterek tam etken ve etkenler etkeni olarak nitelemek, en büyük aldatmacadır. Sömürü de herkesin kendi çirkin yüzünü sakladığı bir maske olup çıkmıştır. Bana göre, kültür ve eğitim alanında bu zillete müsait durumu ve Kur'an'ın derin anlamlar taşıyan tabiriyle "istiz'âf"ı bizde ortaya çıkaran ve insanî ve toplumsal şahsiyetimizi tümüyle felç eden en güçlü, en köklü ve en büyük iki etken söz konusudur. Ne yazık ki bu etkenler, insanın ruhunu, düşüncesini iradesini ve özellikle şahsiyetini hem birey hem toplum olarak şekillendiren en güçlü ve belirleyici etkenlerdir. Bu iki etkenin biri edebiyatımız, diğeri mezhebimizdir.

Edebiyatımız daha çok şiirde, şiirimiz de gazelde tecelli etmektedir. Gazelimiz de genelde aşığın, sevgilinin dikkatini çekmek

için dile getirdiği zelillik kokan ahlardan ve inleyişlerden ibarettir. Şiirimizde bir sevgilinin, aşığına yaşayan bir varlık, bir canlı kadar bile değer verdiği görülmemiştir. Diğer tarafta, bunca geniş Fars edebiyatında; isteklerini dile getirirken kendi güzelliğine, çekiciliğine, kişiliğine, değerine, gücüne veya gayret ve iradesine dayanan bir tek âşık bile mevcut değildir. Yani kendi kişiliğine kavuşma arzusunda en ufak bir ümidi yoktur. Âşık her zaman kara bahtlı, pısırık bir bedbahttır. Sevgilinin bezgin ve taş kalbine sadece kendine acındırmak yoluyla girmek ister. Ağlayıp sızlayarak, inleyip feryat ederek, bir dilenci ve bir köpek gibi sokağının başını tutarak ve ayağının tozu, yolunun toprağı olarak ayakkabısına konmayı arzu eder.

Sabah geldim sokağına, avlanmaya gitmiştin
Köpeğini götürmeden, ne yapmaya gitmiştin?

Sâlih amele dayanan İslam'ın ve "erkanınca amel etme"yi iman tarifine dahil eden Ali Şiası'nın aksine bizim mezhebimiz de böyledir. Amelin iman dairesine alınması, Şia'nın, imanı zihinsel bir olay ve kalp ile tasdik olarak gören Ehli Sünnet'ten farklı olan özelliklerinden biridir. Bizim şimdiki mezhebimiz ise hem bireysel, hem de toplumsal açıdan kurtuluş için amelin tek başına yeterli ve mümkün olmadığını düşünüyor. Çünkü vaat edilen kurtarıcının zuhur edeceğine olan inanç, Safevî Şiası'nın olumsuz bekleyişinde, gaybet döneminde ıslaha yönelik her amelin, başlamadan yenilgiye mahkum olduğuna inanıyor ve bireysel çöküşün ve toplumsal zulmün tüm dünyada yaygınlaşacağı tarihin cebrî akışına ve ilahî sünnete ters düştüğüne inanıyor.

Şefaate inanmak da bugün Şia anlayışına aykırı bir şekilde var olduğu üzere, herkesi Allah ile doğrudan irtibat kurmaktan ve kurtuluşu için kendi ibadetine, ameline, iradesine ve fazilet kazanmasına ümit bağlamaktan mahrum kılmıştır. Nitekim Safevî Şîîliğinin karakteristik ve sembolik bir çehresi olan Mukaddes-i Erdebili'ye istinaden şöyle anlatılmaktadır: Vefatından sonra kendisini Hz. Ali'nin türbesinde rüyada görmüşler, orada neler olduğunu sormuşlar. Demiş ki orada amel piyasası çok kesat. Tevessülden ve (temiz türbeye işaret ederek) bu toprağın

şefaatini dilemekten başka hiçbir şeyin bize faydası yoktur.

Elbette bunu gerekçelendirmek, tevil etmek mümkündür. Her şey gerekçelendirilip tevil edilebilir. Elbette gerekçelendirilemeyen, tevil edilemeyen tek şey bu zavallılaşmadır, acındırma, kullaşma, şefaat dilenciliği, istihmar ve tek kelimeyle istiz'afdır (zayıflama). Büyük Şia imamlarını bizler, "İmam" olarak izlenilebilecek örnekler, amel numunesi, kişiliğimizi şekillendirmemiz için üst modeller, yol işaretleri, hareket öncüleri, liderler, doğru yolun kılavuzları, marifet öğreticileri, eğitim üstatları, fazilet kazanma kaynakları, netice itibariyle "kurtuluş liyakati kazanma etkenleri" olarak kabul edeceğimize, "kurtuluşa liyakatsizlik kazanma araçları" olarak görmüşüz. Allah'ın adalet divanında, adalet gümrük kapısında nüfuz sahibi torpiller bilmişiz. Onları ziyaret etmekle, onların türbelerine yüz sürmekle, topraklarını boğazımıza dökmekle, mezarlarına yakın çok pahalı yerler almakla, türbelerine pahalı avize takmakla ve para atmakla, ağlamakla, feryat etmekle, ağıt yakmakla, sevgi gösterisinde bulunmakla, yağcılıkla, acındırmakla vs. şefaat adına, bir ömür boyu halkın malını yedikten ve cellatlara hizmet ettikten sonra yetmiş şehidin sevabını birden almak istiyoruz. Tağuta kulluğun ve zilletin mazharı olan bizler, biraz göz yaşı ve bir miktar para sayesinde Bedir, Uhud ve Kerbela şehitleri arasında bize de yer açacaklarını umuyoruz! Bu zaaf ve zillet, "kendinden ümit kesme" ruhunu, Sayın Kâfî'nin geçen Ramazan ayında bana ve benden başka günahı olmayan İrşad Kurumuna karşı başlattığı savaşta, her yerdekinden daha belirgin olarak gördüm:

Minber önünde kendisini dinleyen birkaç bin dinleyici oturmuştu. Bu kalabalık cemaatin iki ortak özelliği vardı: Birincisi bunlar, benim dinleyicilerimin aksine memur, tahsilli öğrenci ve kitap okuyan cılız, zarif, gözlüklü ve kalemi, kitabı, defteri ve kağıdı olan ders ehli gençler değillerdi. Çoğunluğu, ben ve dinleyicilerim gibi on kişiyi haklayacak kabadayı tiplerdendi. Bunların ikinci özelliği, sayın Kâfî'yi inanç, ilim ve ahlak yönünden tanımayan tutucu dindarlar olmalarıydı. Bu yüzden onun ağlamalarını, haykırışlarını, uydurduğu o ilginç töhmetleri ve boynuzlu

yalanları doğru zannediyorlar. Gerçekten Ehl-i Beyt ve velayet aşkından, İmam-ı Zaman'a sevgisinden dolayı sanatkarca "şov" yaptığını sanıyorlar. Bizim, ellerimizi bağlayarak namaz kıldığımıza Sünnî olduğumuza, Ali sevgisini gençlerin yüreğinden sildiğimize, gençleri Şiîlikten, velayetten ve İmametten uzaklaştırdığımıza veya bütün müçtehit ve âlimlerin İrşad'a gitmeyin dediğine ve gerçekten benim tirübüne çıkıp bütün Şia alimlerine saygısızlıkta bulunduğuma yahut "Nübde Duası" filmini seyrettirip dalga geçtiğimize dair sözlerine gerçekten inanıyorlar. Onlar, Ehl-i Beyt'e, Ali'ye ve İmamı Zaman'a yürekten inanan kişilerin kalbine, beynine, imanına, duygusuna makineli tüfek gibi kurşun yağdırıldığına ilişkin bu yalanların hepsine inanıyorlar. Dini, kutsal değerleri ve yüce inançları tehlikeye atan bu adam kim? İmanı, İslam'ı, velayeti, ruhaniyeti, nübüvveti ve imameti böyle süratle harap eden yer neresidir? Bu adam, kimsesiz ve işsiz sıradan bir öğretmen; bu yer, diğer bütün Hüseyniyeler gibi bir Hüseyniye! Önemli olan ve halkımızın içinde bulunduğu zaaf ve din psikolojisi açısından incelenmeye değer olan şu ki tutucu ve dindar bir kitlenin içinden gelen binlerce kişilik bu cemaat, mollalarının feryat ve figanla, yas ve ağıtla tahrik ederek haber verdiği bu büyük faciaya karşı aynı tepkiyi veriyor. Kocası ölen kadınlar ve musibete uğramış esirler gibi mendilleri gözlerine basarak gamlı ve çaresizlik içinde kafalarını dizlerine koyup hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve lanet yağdırıyorlardı.

Sağlıklı her insan veya toplumun düşmana ve düşman tehlikesine karşı takınması doğal olan ilk tavrı, yani karşı koyma, kötülüğü giderme, kutsal değerleri koruma ve imanı savunma tavrı onlarda niçin ortaya çıkmadı? Niçin hiç kimse "Kalkın da bir şeyler yapalım." demedi? Dinimize, inancımıza bunca tehlike oluşturan bu adamın gücü nedir, bu gücümüzle onu defetmek için bir adım atabilir miyiz, diye sormayı niçin düşünmedi? Veyahut, bu sorunun çözümü için acaba bir yol bulunur mu, acaba bir şekilde mezhebimizi, Ali'yi, Ehl-i Beyt'i ve inançlarımızı savunabilir miyiz, vb. sorular niçin hiç kimsenin aklından geçmedi?

Birkaç bin kişilik bir topluluk oluşturan ve hiçbir siyasî bağlantıları, içeriden ve dışarıdan hiçbir korkuları da bulunmayan bu mutaassıp müminler, imanın kökünü kazıyacak bir tehlike karşısında fiziksel veya en azından zihinsel bir tepki göstermek yerine niçin hep birlikte sadece ağlayıp beddua ederek tepki gösteriyorlar? Eğer bunlar Kâfî'nin yalan söylediğini, din dışı nedenlerle duyguları tahrik ettiğini bilselerdi ağlamazlardı. Sayın Kâfî'nin ağlamaları elbette bir nümayişti; işinin ve minber sanatının gereğiydi. Öyleyse dinleyicilerin büyük çoğunluğu, temiz duygular taşıyan, mezhebe ve Peygamber'in aziz ailesine yürekten, ihlas ve aşk ile inanan kimselerdi. Öyleyse bu dinî duygular, bu ruhî güç ve Peygamber ailesine beslenen aşk, bir tehlike karşısında niçin acizlik olarak ortaya çıkıyor? Zamanı alt üst edecek böyle büyük bir güç, neden göz yaşına, ağıta, lanetlemeye, duaya ve tevessüle dönüşüyor?! Aynen eski edebiyatımızda olduğu gibi; dağları delen, büyük nehirlerin yatağını değiştiren aşkın devrimci, yaratıcı ve mucizevî gücü, edebiyatımızda dilenci, kendine acındırma, bayağılık, zavallılık, cahilin zulmünden feryat etme, maşukun cevrinden figan etme, akşamdan sabaha kadar bir leş gibi sırt üstü yatıp gözyaşları içinde yıldızları saymaya dönüşmüştür. Kavuşabilmenin tek yolunun, sevgilinin yolu üzerinde oturup çokça ağlamak olduğunu düşünür. Böylece sevgilinin atı çamura gömülsün de âşık maşukun eşeği olma fırsatını yakalayabilsin. Onu sırtına alsın, başı ve gözü üzerine oturtsun, evine götürüp teslim etsin, sonra da dönüp duvarının dibine çöksün, ağlasın, ağlasın ve sevgilinin kem gözün nazarından korunması için Allah'a dua etsin. Biraz cesareti varsa, daha ileri gidip Allah'tan sevgilinin de aşık olmasını dilesin. Allah ona da taş yürekli, zâlim ve âşık öldüren bir sevgili versin de bu felâketzede mazlumun, bu aciz mahrumun, onun haylazlığından, rakibe iltifat edişinden ve şehri altüst eden kötü ahlâkından vs. neler çektiğini, çekmekte olduğunu anlayabilsin. Belki bu şekilde acıması tutar, kalbi yumuşar da sokağının bu köpeğine Allah rızası için, göz ucuyla bakar. Ölümü sahibinin gözünde bir hiç kılan, mucizeler yaratan ve aşktan daha kudretli olup mümini kolayca fedakarlığa, can vermeye ve cihada iten

bu güç, baştan sona aşk, kan, şehadet, hakka kulluk ve adalet olan bu Şiîlik, hidayet, hareket ve kurtuluşun bu güçlü etkeni, zavallı, geri kalmış, ümitsiz, yolsuz bir kişiyi "sırat"tan geçerken Ali ile eşleştiren ve Fatıma ile diz dize oturtan ve insanı hidayet, fazilet, izzet, azamet, hak, cihat ve adaletin ve zulme karşı insanî yüceliğin sembolü imamlarla arkadaş, yoldaş ve komşu kılıp omuz omuza, sırt sırta hareket ettiren bu şefaat... Evet insanı eğiten, kudret yaratan ve İsa'nın nefesi gibi diriltici olan bu güçler, kolayca salih amele dönüşebilecekken, insanoğlundaki, korkuları, hırsları, zaafları, bayağılıkları, ümitsizlikleri, şahsiyetsizlikleri yok edecekken ve soğuk ölü bedene hayat ve hareket verebilecekken, tüm bunları göz yaşı akıtmada ve duygusal düğümleri çözmede kullanmak, bilinen yağcılıklarla baskıcı ve sınıfçı düzenleri vasıta kılmak, sorumluluk yükünden kaçmak ve hatta kendileriyle hiçbir ortak yönü olmadığı gibi bütün ömrünü onlara karşı olarak geçirdiği kimselerden ödül almak!

Şiirimiz ve edebiyatımız hep mevcut iktidar sahibini övmeye ve sevgili karşısındaki acz ve zavallılığa dairdir. Yani "güce" yakınlaşmak ama güce kavuşma, hizmet etme ve liyakat gösterme yoluyla değil de yağcılık yapma, dostları övme ve hükümdar düşmanlarına lanet edip sövme yoluyla. Aşka kavuşmak ise, liyakat kazanarak, kendi cazibe, güzellik, iradesine yani kendine dayanarak değil, kölelik ve dilencilik göstermek, ağlamak, merhamet dilenmek, ah vah etmek, dua ve ilençte bulunmak, sevgilinin ayağının toprağından medet ummak, toprağa yüz sürmek ve evinin çöplüğüne oturup sokağının köpeği olmakla mümkündür.

Şu anki mezhebimiz de Kur'an'ı şehirden, evden, hayattan ve hatta dinî okullardan çıkartarak kabristana sokmuş, vitrine yerleştirmiştir. Çünkü evvela bu, gerçek ve asıl Kur'an değildir. Gerçek Kur'an, Ali'nin deveye yüklenmiş vaziyette Osman'a getirdiği Kur'an'dır. Osman da kabul etmeyince geri götürüp sakladı, onu hiçbir zaman göremeyeceksin, dedi. O elden ele aktarılarak imamlar tarafından saklandı. Gâip İmam da onu kendisiyle gaybe götürdü. Şimdi var olanıysa biz hiç anlamıyoruz. Sadece ölüler anlıyor! "Allah'ın Kitabı" ve "zürriyet"e gelince,

onlar nurdan olan, ilahî masumiyet sahibi metafizik varlıklardır. Her birinin meleği vardır. Tekvînî velayet sahibidirler. Bizim türümüzden değillerdir ki amellerini örnek alalım. İmam değillerdir. Mukaddes zatlar olup rolleri sadece şudur: Sadece sevgi, övgü, yüceltme, adak, bağış, ziyaret, yas ve dua ile gönülleri elde edilebilir ve böylece Allah indindeki nüfuzları sayesinde onun adalet terazisinin ölçüsünü bozup, onun hesap kitap defterine el atıp günahlarımızı "hasenat" sütununa yazabilirler.

Bunlar, bir grup yağcı ve yüzsüz kapı kullarını, hayatlarını alçaklık, sessizlik ve teslimiyetle geçirip zalimin sofrasından yemlenenleri ve sistemin oyuncağı ve aleti olanları, cehaleti semirtmede, cinayeti yaygınlaştırmada, Osman, Abdurrahman veya Kâb ile iş birliği yapanları, Muaviye, Şüreyh veya Yezid'in hakikî varislerini ve Kumfuz'dan da şerefsiz olanları Fatıma Zehra ile haşretmek, cennetin en yüce makamlarında temiz imamlar ve şehitler efendisinin arkadaşları ile diz dize oturtmak istiyorlar. Burada da varlığın hakimine "yakınlaşmayı" ve mukaddes semavî aşka kavuşmayı, yine övgü, gözyaşı, ağıt, yergi ve telin ile, kendilerini Ehl-i Beyt'in takipçisi değil de kapısının köpeği sayarak, Hint geleneğindeki gibi zillet, bayağılık, yağcılık, kulluk ve alçalışın en abartılı seviyesine inerek elde etmek istiyorlar.

Senin sokağının köpeğinin ayağının tozu olanın,
Sokağının köpeğinin ayağının tozuyum ben.

Görüyoruz ki hem ruhu yücelten, duyguları mükemmelleştiren şiir ve edebiyat, hem de insanın kemale ermesinde, ilahî ahlaka kavuşmasında ve canlılar arasında Allah'ın halifeliğini üstlenmesinde en büyük etken olan din, bizi köpek olarak yetiştiriyor.

Bu durumda hakimin köpeği, sevgilinin köpeği ve imamın köpeği olan böyle bir şahsiyet hem gücün karşısında takiyye etmeli hem de avamın karşısında riya yapmalıdır. Hatta Budistlerin, sufizede putperestlerin, yılana, ineğe ve ateşe tapanların, dünyaya kafa tutup evrensel kudretin göğsüne kurşun sıktıkları, irade ve kahramanlıkları ile kendilerini sadece yeryüzüne hakim en korkunç gücün bağından kurtarmakla kalmayıp birkaç

bin yıllık tarihin tüm zaaflarından, alçaklıklarından, hastalıklarından kurtardıkları bir çağda, Şah Sultan Hüseyin sarayının "Molla Başı"sını, İmam Seccad (Zeynel Abidin) gibi en güzel kulu, insanlık tarihinin en latif ruhunu, Hüseyin'in, Zehra'nın, Ali'nin, Muhammed'in oğlunu, bu mezhebin övünç kaynağını, bu fazilet ve hürriyet timsalini, niçin sırf can korkusundan kendini açıkça Yezid'in kölesi sayıp "Eğer istiyorsan beni satabilir, istersen kendine köle olarak tutabilirsin." diyen biri gibi tanıttığı için eleştirmeye ve "O bizim bütün imamlarımızı, merhamet dilenen yaltakçı beslemeler olarak tanıtıyor; bu doğru değil. Bizim imamlarımız cihat, özgürlük, takva ve ilim timsalidir." demeye cesaretimiz bile olmasın.

Üstelik o bu ihaneti, düşman adıyla değil, dost adıyla, bir yazar olarak değil, toplumun rehberi, din mercii, halkın imanının, kültürünün, düşüncesinin lideri olarak yapıyor. Dayanılır gibi değil. İnsanlığın övünç kaynağı olan ve halkımızın tek yaşam, kurtuluş, olgunluk, uyanıklık, hareket ve izzet umudu olan büyük şahsiyetler aleyhine bu tür propogandalar yapmak bugün Şiîliği rezil ediyor. Peygamber Ehl-i Beyti'nin adını kötüye çıkartıyor. Şiîleri; zillet, zavallılık ve acze, uyku, pısırıklık ve her türlü yazgıya teslimiyete daha fazla meyyal gösteriyor. Aydınları dinden uzaklaştırıp Ali'nin yolundan bıktırıyor! Bunca takiyye, riya, maslahatçılık, alçaklık, korku, ağlama ve ağıt, acz, ümitsizlik, uyku, zehirleme, uyuşturma, hurafe, kutsallık adıyla bütün mukaddesata ihanet, velayet adıyla Ehl-i Beyt'in tamamına hakaret, insanı köpek yerine koyma, avamı hayvan sayma, İmamı alet olarak kullanma, Itret (Ehl-i Beyt), velâyet, şefaat, tevessül, gâip imamın dönüşünü bekleyiş ve Âşura –ki bunlar, bizim maddî ve manevî kurtuluşumuzu, dünya ve ahiret saadetimizi temin eden unsurlardır– adı altında zulüm ve fesadın cebrî seyrine gerekçe bulma... Bunlar dayanılır gibi değil.

Zilletimizin kökleri bunlardır. Keşke anlamasaydım veya gönlü rahat gelenekçi bir mümin olarak kalsaydım. Böylece bir dua kitabı ile cennetin bütün anahtarlarına sahip olurdum. Veyahut

yenilikçi bir aydın olsaydım. Böylece Marksist ve egzistansiyalist olmakla kendimi yeni tür bir insan hissedebilir, bütün sorunları çözmüş, bütün dertleri tanımış, bütün gerçekleri bulmuş görürdüm. Ama ne yapayım ki aynı kumaşın birer parçası olan bu ikisinden biri değilim.

Ne mescitte gün geçirdim kalender gibi
Ne de ham bir sarhoşlukla meyhanede.
Mescitle meyhane arasında bir yol var,
Garibim, sorarım, o yol neresi?

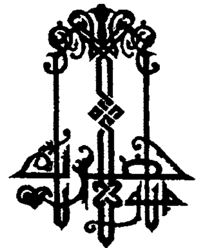
Belki de Şems-i Tebrizi'nin dediği gibi benimkisi "üçüncü hat". Şems-i Tebrizî der ki "Bir hat yazdın ki hem sen okudun hem halk, ikinci bir hat yazdın ki sadece kendin okudun, üçüncü bir hat yazdın ki ne sen okuyabildin ne de halk!"

Yoksa, İranlı aydınlar tarafından, mezhebe sınırlı olarak dayandığım için toplumsal sorumluluklar cephesini daraltmakla suçlanmayı; Şiîliğin özel meselelerini veya bütün meseleleri Şiî bakış açısıyla yorumladığım için Şiî ve Sünnî mezheplerini yakınlaştırmayı sağlayacak olan Müslüman birliği akımına zarar vermekle itham edilmeyi beklediğim bir sırada Sünnîlikle suçlanmam nasıl açıklanabilirdi?! Oysa bütün ömrüm, aşkım, dinim, siyasetim, tarihim, mezhebim ve sorumluluğum, kağıt üzerine kalem koyduğum günden beri, Ebuzer ile iç içe olmuştur. İlk eserim Ebuzer olmuştur. En tanınmış eserim de budur. Fikir hayatımın tamamını oluşturan şu on yedi on sekiz sene içinde her yıl baskısını yenilemişimdir. Sonuçta her yıl onunla duygularımı, anılarımı yeniledim, sürekli onunla düşündüm. İslam'da, İslam tarihinde hep onun izini aradım; ondan bir söz, bir anı. Osman'ın kafasına en büyük yumruğu o indirmiştir. Yazgısı ise Osman yönetiminin mahkûmiyetine en açık tanıktır. Genç ve aydın kuşakta Osman'a özel bir kin ve nefret uyandıran benim. Bu nefret, bu kuşağın Ebuzer'e olan aşk ve imanının doğal yansımasıdır. Diğer taraftan, Osman aleyhine sadece yalın bir telin ve nefreti dile getiren, Ebuzer hakkında da sadece birkaç övgü sözü söyleyip Ebuzer'in hareketi ve Osman'ın onun aleyhine giriştiği cinayetle ilgili tek kelime söylemeyen veya

yazmayan bir grup bana yüklenirken, o şuurlu ve şerefli meddah, camide minbere çıkmış Şiî halka haykırıyor: "Dr. Şeriatî, bunca Ebuzer Ebuzer diyor ve geçmiş peygamberlerden, vasilerden, ve velilerden çok Ebuzer'den söz ediyor. Ebuzer Müslüman olmuş bir hırsızdır. Pekala, Ebu Süfyan da Müslüman olmuştur. Sonra da (Ebuzer) Osman'ın paraları akrabalarına dağıtıp bölüştürdüğünü, kendisine ise hiçbir şey vermediğini görünce feryadı basıyor. Osman ile sadece para için, beytülmalın paylaşımı konusunda kavga etmiştir. Zaten sloganı da "hazine" imiş; velayet değil. Aynen Ali Şeriati gibi o da ne Sünnîdir ne de Şiî; kendisidir ve kendi sözüdür. Kendi icadı bir İslam. Bu nedenle aynen bu mukallid gibi Müslüman toplumda yapayalnızdı. Nitekim Ali Şeriati'nin dediği gibi Hz. Peygamber kendisi hakkında: "Yalnız yaşar, yalnız ölür ve yalnız dirilir." demiştir. Bu şunu anlatmaktadır: O halife Osman ve Muaviye ile savaşmış olmasına rağmen, Ehl-i Beyt onunla birlikte değildir. Müminlerin Emiri Ali de onu onaylamıyor. Kalkıp Fatıma Zehra'nın hakkı olan Fedek'in gasbından söz edeceğine Beytülmalın ve halkın malının gasp edilmesinden dem vuruyor. Ona göre, fakir halkın hakkı hukuku Ehli Beyt'in hakkı hukukundan daha önemlidir. Ebuzer'in İslam'ı ve Şiîliği, Ali Şeriati'nin dini ve mezhebi gibidir. Diyor ki: Benim İslam'ım, Şiîliğim, derdim, aşkım ve ülküm Ebuzer'in İslam'ı, Şiîliği, derdi, aşkı ve ülküsüdür. Aryâ Mihr Üniversitesinde bunu açıkça itiraf ediyor. "*Nereden Başlayalım*" kitabına bu sözle başlamıştır. Savaş fakirle zengin arasındadır. Şiî ile Sünnî, Osman ile Ali arasında değil; maaş kavgasıdır, mead değil. Bu nedenledir ki Ali Şeriati bunca İmam ve ashab arasından sadece Ebuzer'den söz ediyor. Halifelerden de en çok Osman'a saldırıyor. Üstelik din için, Allah, ahiret, yarın, maneviyat, hakikat için değil, özgürlük, demokrasi, zulüm, sömürü, kapitalizm, servet dağılımı ve diğerleri gibi siyasî işler için. Hilafeti şiddetle eleştiriyor ve kendi deyişiyle, soyluların yönetimi, veraset devleti, halkın hukukuna muhalif bir rejim olduğu için saldırıyor. Ehl-i Sünnet mezhebini sınıfsal İslam diye niteliyor. İslam hükümetini, imameti, veraseti, Peygamber Ehl-i Beyt'ini, Ali, Hüseyin, İmam (Cafer) Sadık ve İma-

mı Zaman (Mehdi)'ı yüceltmesi ise özgürlük rejimi, toplumsal hidayet, kurtuluş, olgunlaşma, halkın dünyadaki izzet ve refahının kaynağı oldukları içindir. Şia mezhebini de İslam adaleti, mahkum halk ve mazlum sınıflar adına... Dolayısıyla görüyoruz ki Ali Şeriati'nin mezhebi Allah kullarının mezhebidir, Allah'ın değil. Onun Şiîliği ise, itiraf ettiği gibi, Ebuzer'in Şiîliğidir, Ali Şiîliği ya da Caferî fıkhı değil. Din adına, İmamet Şiîliği adına sergilediği düşmanlık ise, soylular yönetimine ve zulme karşı düşmanlıktır. Yönetim Şia mezhebine ait olsa bile hakim sınıf, hakim sultan kendini Ali kapısının köpeği saysa ve yaya olarak başkentinden Meşhed'e İmamın türbesini ziyaret etmek için gitse bile, yine de Ali Şeriati bunları alaya alıyor ve onları Safevî Şiîsi diye niteliyor. Hıristiyan Lomomba'yı, ineğe tapan Gandi'yi ve materyalist Sarter'ı, sadece halkın özgürlüğünden yana ve sömürü düşmanı oldukları için yaşadığımız bu dünyayı halka cennet yapmak ve yeryüzü mustazaflarına ululuk, özgürlük ve nimet bahşetmek istedikleri için, büyük Şiî ulemasının teyit ettikleri Ehl-i Sünnet düşmanı Şah Abbas ve Şah Sultan Hüseyin'den daha Şiî addediyor. Bunun içindir ki Dr. Şeriati ne Şiî, ne Sünnî, ne Vahhabi, ne felsefeci, ne tasavvuf ehli, ne Budist, ne de İslamcıdır. O, hiçbir din ve mezhepten değildir. Bu sadece ve sadece Ebuzer'cidir. Hz. Rasulün söylediği gibi *Ebuzer, yalnız yürür, yalnız yaşar, yalnız ölür ve kıyamet günü yalnız haşrolunur.* Yani ne dünyada Şia ile ne de ahirette Ehl-i Beyt ile haşrolacaktır."

Aynı zamanda yine bu "üstün" ve hatta "daha üstün" olan zatlar, benim yayınlarımın kapağında yer alan armayı çözmüş, ondan bir Ebubekir, bir Ömer ve iki tane Osman çıkarmışlardır![5]

[5] İrşad yayınlarının üzerindeki "La" arması, "Ya Hazreti Mevlana" yazısından alınmıştır. Bu yazı "Mesnevi" yazarı Mevlana Celaleddin Belhi'nin baş tarafında asılıdır. "Lailahe İllallah"ın "lâ"sı için bunca çorap örmek, amaçsız olmasa gerek. Her halükarda bunun yanıtlarının birisi de Mevlana'nın şu sözüdür.

Git sen kendi işini yap ey ercüment.

Çabuk ki onlar saçlarını başlarını yolsun. (Derleyen)

Bir taraftan çağdaş bir Mazdeist ve dinin maddî ve sınıfsal temeli olduğunu söyleyen, Allah'a ve ahirete inanmayan bir materyalist olurken diğer taraftan, beni Marksistlikle suçlayan bu zevatın kalemi ve diliyle Vehhabicilikle, Suudî mollalarına intisap etmekle suçlanıyorum. Oysa Suudî mollaları bizim bu Safevî Şiası mollalarından daha gericidirler. Çünkü Suudî Sünnîliği, Safevî Şiasından daha "devletçi bir İslam" ve daha yönetim yanlısı bir dindir.

Her halûkârda nerden denilebilir ki sosyoloji ilminde tutulan araştırmacı bir hoca veya iyi gözle bakılan aydın görüşlü bir ideolog olarak ya da hem tutulan ve hem de iyi gözle bakılan sanatkar bir yazar olarak ben kendi tiplerim arasından hem bilimsel haysiyetimi, hem ideolojik çizgimi, hem de edebî değerimi ve sanatsal gelişmemi, bunların hepsini, iman ve sorumluluğuma kurban etmişim. Bilimsel alanda araştırma yapacağıma, insanî ilimlere dalacağıma ve sadece uzmanlarla, bilimsel eleştirmenlerle, uzman sosyoloji bilginleriyle ilişkiler kuracağıma, çaresiz gidip halkın düşünce seviyesine inerek onlarla konuşuyorum. Böylece halkı aldatanlarla kavga ediyorum. Onlar ki avam cemaatin cehaletinden, taassubundan ve taklitçiliğinden besleniyorlar. Karanlığın ve uykunun uyanık ve akıllı bekçileridir onlar. Hepsi aynı anda ve bir ağızdan öten evcil horozlar gibi zamanın tek düze akışını ve dünyaya hakim olan eski gaddar düzeni haykırıyorlar. Öte yandan hak kuşu "bülbül", gece yarısı, karanlığın kalbinde, kara sessizliği, dertli ve cesur âşık "bakışları" ile bozan, yalnız, izsiz, yuvasız, çığlığına bir yanıt bulamadan, feryadını gecenin sağır kulakları duymadan, geceye bürünmüş bu taşlı derede gece karanlığında yolunu kaybetmişlerin, kendine eşlik edeceklerine ümidiyle güneş doğuncaya, şafağın kan ağacı çiçeklenînceye ve gecenin lacivert gövdesine sabahın mızrakları saplanıncaya kadar yorulmak bilmeyen ötüşünü sürdürür. Gecenin, sessizliğin, karanlığın, körlüğün ve uykunun kara sultasında, bu teslimiyet ve rıza bayırında "bâtıl"ın her yanı kuşatan muktedir hükümetinde "ümitsiz" ama "amansız" olarak "hak hak hak!" der. Hem de zihniyle değil diliyle, sessizce değil bağırarak, "takiyye" yaparak değil yere ve göğe karşı alenen!...

... Evet bunlar, zamansız öten, gece yarısında sabah diye öten horoza "vakitsiz öten horoz" diyorlar. Bu çirkin cinayeti hurafeleştirmişler, bu hurafeyi gelenekleştirmişler, bu sahte geleneği de akide ve iman haline getirmişler ve şöyle demişlerdir: "Zamansız öten horoz uğursuzdur, boğazı kesilmelidir." Yine bunlar, "hak kuşu" olan "gece kuşu"nun adını baykuş koymuşlar ve uğursuz olduğu için kovulmalıdır demişlerdir! Bu iki kuşun; gecenin kara sessizliğinde, halk uykuda iken zamana ve hayata hakim düzene rağmen uyanık kalıp ötmekten başka suçları var mı? Neden uğursuzdurlar? *Kevir*'de altı padişah dönemini geçiren Şağulamlar (şah köleleri) neden mukaddes dinî bir gelenek gibi, halka büyük hizmet, ilahî bir vazife gibi, bu vakitsiz öten horozu yakalayıp aynen İsmail gibi ama Nemrut eliyle, iblisin ayağının dibinde, tarih mezbahasında, kendi maddî ve meslekî temennilerinin "Mina"sında şerî usule göre kıbleye doğru kesiyorlar![6]

Açıktır ki bu cenah ile kavgaya tutuşmak, sorumluluğun zorunlu cezasıdır. "Kendi yüksek kalesinden" aşağı inip halkın arasına katılan her aydının, halkın gözünü bağlayan bu kavgacı türlerle karşılaşması kaçınılmazdır. Çünkü Eflatun, İbn Sina, Sokrat, Batlamyus, Mikelanj ve Homer'in takipçisi olan bilgin, sanatçı ve filozof ya kendisiyle baş başa olup iç âlemine gark olmuştur veya kapısında "Geometri bilmeyen bu kapıdan giremez" yazan bilimsel "akademya" bahçesinde az sayıda arkadaşı ve talebeleriyledir.

Ya dünyaya, lezzete ve işrete düşkündür ya da Çin'deki Buda tapınağında, Rum kilisesinde, Şam camiinde, Şeyh Lütfullah Camii çatısı altında, İstanbul Sultan Ahmet Camiinde veya Isfahan'daki Şah Mescidinde vs. bir yardımcının, Zerdüştlerin baş din adamının, Papanın, peygamber halifesinin ya da İmam nâibinin hizmetindedir! Yahut Buda'nın altın heykelini yontar ya da Mesih'in son "Akşam Yemeği" tablosunu çizer veya bir kümbet yapar veya alçıdan bir kitabe hazırlar veya bir minarenin al-

6 Bkz. *Kevir*. (Derleyen)

tın kaplamasını yapar veya dili Türkçe olan Gazneli Sultan Mahmut'un sarayında Farsça şiir söyleyen 45 bin şâir arasında Unsurî'nin yaptığı gibi şâirlik yapar ve bahşiş olarak aldığı altından, sofrasına çatal kaşık, gümüşten de tencere yapar ve şâir Emir Muizzi gibi, sultanın bilerek veya bilmeyerek hayvan avlarken karnına sapladığı ok hakkında medhiye ve şükriye kasideleri düzer ve İbn Sina ile Biruni gibi bu saraydan o saraya koşuşturur veya filozof Molla Sadra gibi Kum'un sessiz dağına sığınır. Veya Hanry Ford ve Edison gibi fen laboratuvarı ile ülkenin birkaç zengin grubu arasında; "bilim" ile "servet"in, bir arada çiçek açmayan gül ile nergisin birleşmesi gibi; aklı eksik, ayağı kırık zayıf eş ile sermayedar kocanın gayrimeşru birleşmesini sağlayıp Makinizm düzeninde bu iffetsizlikten makine adında duygusuz, cellat ve taş yürekli bir haramzadenin doğması için mekik dokuyanlar... Her halükarda sanatçı, bilgin, edip, şâir ve filozof, Homer'in, Sokrat'ın, Leonardo Da Vinci'nin, Aristo'nun, Laplace'nin vb. takipçisidir veya hakim gücün himayesindedir. Yahut hoca ve talebe adı altında seçkin zümreden bildik bir cemaatin ünsiyet halkasındadır. Her neyse, sorunsuz, sakin, sıcak, zarif ve alımlı bir kale içinde, ahiret isterlerse mabed, maneviyat isterlerse okul dünya isterlerse saray... Ne halkın şuursuzluğu ile alakaları var, ne de onları kandıranların şerefsizliğine bir karşı çıkışları var. Bu nedenle hiçbir fesat ve ifsat karşısında saygı, övgü ve kutsamadan başka bir şey için ağızlarını açmazlar. Zalimlere ancak hürmet ve azametle bakarlar. Çünkü onların dini de zillet dinidir. Ve kaçınılmaz olarak kudret karşısında eğilirler. İster altından, ister kılıçtan, ister tespihten olsun, her makam ve mevki tanrılarının gözünde azizdir. Halklarına karşı yükümlülükleri yoktur. Çünkü şeriat, onların hücumları karşısında iş bırakma, akılsa onların hamleleri karşısında saygılı davranmadır! Bilinçli ya da bilinçsiz olarak, onların ürettiği bunca çözümler, tereyağından kıl çekmeler, hassasiyetleri, sorumlulukları, taassupları, başlarının üzerine siyah, yeşil veya sarı şemsiye tutan kişi için değildir. Eğer bin sayfalık bir kitapta bir tane basım hatası bulurlarsa veya Ali'nin azametiyle ilgili on bin sayfalık bir eserin bir yerinde

Ali isminin önüne aleyhisselam yazmamış isen vay haline! Oturup da Allah'tan istersin: Keşke ortaçağ olsaydı, kiliselerin kara yönetim dönemi olsaydı; papazların resmî görüşlerine ters tek kelime eden bilgin ve dindarın ateşte yakılmasına veya derisinin yüzülmesine hükmedildiği Engizisyon mahkemeleri dönemi olsaydı da tekfir ettikleri kişi en azından uyduruk bir mahkemede emirle atanmış yargıçların önünde yargılansaydı, ona yönelttikleri suçlamalara karşı bir savunma fırsatı olsaydı. Hüküm verilmeden önce bir tek sözünü duysalardı. En azından kıyafetini görselerdi. En azından, Hıristiyanlığı ve ruhaniyeti savunduğunu iddia eden ve kilise aleyhine bir suçlunun suçunu belirleyen bu adaletsiz savcı, bir papaz olsaydı da kumaş dükkanını kapatıp din ticarethanesi açan küfürbaz bir manifaturacı olmasaydı. Ona resmî ilim ve din havzasının savunuculuğunu veren tek dayanak, kardeşinin hoş mizaçlı bir ravzahan (mevlithan) olmasıdır! *"İslam ve Ruhaniyeti Savunma"* adlı kitabın ilk bölümü beni tanıtmaya, benim durumumu anlatmaya ayrılmıştır. Sadece benim fikirlerimi, eserlerimi değil; biyografim, yaşantım, yaşım, işim, eğitimim, seferim, ikametim ile ilgili bilgileri de uydurmuşlardır. Bu kitapta hayatımı halka açıklamak isteyen kimse, benim özelliklerimi birilerinden sorma, söylenenleri, duyulanları kendi aklıyla, tahminleriyle mukayese ederek uydurma gereğini bile duymadan yazmıştır: "Kırk beş yaşlarında bir gençtir! Valyans (maksadı Alyans mı?) okulunun tıp dalından mezundur! Yirmi yıl (!) süreyle Paris'te bu okulda ders almıştır. Dil dersi (dilden maksadı konuşma sanatıdır!) veren bu okul onu, dil bilimcisi, konuşkan, konuşma sanatında mahir ve becerikli kılmıştır…"!

İnsanlık tarihinde, orta çağdan bile daha karanlık dönemlerde böyle bir "şey" görülmüş müdür? Keşke orta çağlardaki gibi "inançları teftiş mahkemesi" kurulsa en azından beni, ben daha bilmem kaç yaşımda iken ölen merhum Şeriat Sengeleci ile karıştırmasalar, diye arzulama hakkım yok gerçekten. En azından bu üniversitenin hocalarının çoğuna ve öğrencilerinin hepsine, herkesden çok inandığım ve umut bağladığım bu ilim havzasına diyebilsem ki hepsi birden bana aniden saldıran ve sizi sa-

vunmakla meşgul olan bu sarıklı memurlar ve görevli mollaların amacı beni suçlamaktan çok sizi yıpratmaktır. Allah göstermesin, Allah bana azap etmek için bunlardan birinin gönlüne indirseydi ve bunların küfürbaz dillerinde ve uydurukçu kalemlerinde beni övücü bir sözcük akıverseydi, utancımdan kendimi diri diri toprağa gömerdim. En azından dinî toplantılardan uzak bu dincilerin iç dünyasından habersiz aydınlara, din adına konuşan ve ruhaniyet adına söz söyleyen bu adamların hiçbirisinin ne dinî, ne de ruhanî olduğunu diyebilsem. Aslında zahiren bile ruhanî değiller. Birisi önceki İran-İngiliz petrol şirketinin eski çalışanı, saygı değer ruhanîlerden birinin kovulmuş damadıdır. Birisi karpuzcu idi. Diğeri, müşterilerine otomobilde kebap servisi yapan bir kebapçının hoş sesli çırağıydı. Son zamanlarda artistliğe yeteneği olan yıldızları, sanatçı çehreleri keşfedenler onu dinî şovlar için keşfetmişlerdir. Birisi Ayetullah Behbehani örgütünün siyasî ayağıdır. Diğeri emekli polistir. Bir diğeri, pisikolojisi bozuk, imanı zayıf, gençliğinde babasına bıçak çekmiş, yaşlılığında ise bir öğrenciyi, Peygamber Mescidinde bir soru sordu diye dövmüş ve bir genci havuza atmıştır! Diğer birisi milletvekilidir ki aslen kürt olduğu halde kafasını bir kere havuzun suyuna sokup çıkarmakla Arap olduğunu *(Kürt olarak akşamladım, Arap olarak sabahladım.)* söyleyen Baba Tahir misali, Tebriz eski milletvekili iken son zamanlarda kafasını velayet boya küpüne sokup aniden Ayetullah el-Uzma, zamanın dâhi allamesi, Muhammed oğullarının fakihi oluvermiştir *(Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlarsınız?* 55/Rahman Suresi*)*! Bendenizin aleyhine bir fetva çıkartmış. Benim reddime dair başka birinin kalemiyle *(Menşurat-ı Velayetten Bir Ders)* adında bir kitap yazmış, yine onun kalemiyle *(Eşek İçinde Eşek)* bir kitap daha yazmıştır. Bir başkası ise hepinizin iyi tanıdığı biri. O da beni ve sizi iyi tanır. Ebû Süfyanî velayet pazarını kızıştırarak, emperyalizm ve İsrail tehlikesi karşısında tefrika ve Safevî-Osmanlı dönemi düşmanlıklarını Şia ve Sünnî adıyla diriltme yoluyla hem islamı yok edecekler hem Ali'nin gerçek velayeti ile onun Şia'sının hakiki misyonunu çağımızda ve genç neslimizin düşüncesinde karalayarak sapkın, mantık dışı ve mutaassıpça

gerici bir düşünce olarak gösterecekler ve hem de halkın imanı olan velayeti başını kaldıran ve efendilere başağırsı oluşturan herkesin başına inmeye hazır bir tokmak haline getirecekler. Üstelik kendileri beni velayet karşıtı diye tanıtıyor. Hatta *"Fatıma Fatıma'dır"* kitabımı, "Midesine düşkünlüğü sebebiyle Ebubekir ve Ömer'i fazilet sahibi gösterip Ali'ye düşmanlık etmiş ve velayeti yağmalamıştır." diye tanıtmıştır.

Kim olduğunu hatırlamanız için[7] şunu da eklemek istiyorum: Ali Şiası hareketini ve Hüseynî İrşad İslamını bastırmak için, Ebu Süfyanî velayeti, Ebu Türabi velayetinin karşısına dikmek için ortaya çıkan yeni velayetçi gruptan bir bey, yıllar önce bu konuda görüş serdediyordu. Şiî tarihinde, ilk olarak Şiî ruhanî sıfatıyla yeni velayet görüşünü ortaya atan kendileridir. Hatta 1336 (1957) yılında Tahran radyosunda resmî, dinî ve ilmî röportaj sırasında *"Allah'a itaat edin, Rasulüne ve içinizden ululemr olanlara itaat edin"* (4/Nisa Suresi 59) ayetini bu tezle tefsir eden kendisidir. Bundan başka mana ile tefsir edenleri lanetleyen, tekfir eden ve kınayan da kendisidir. Bu dâhi bilgin ve fakih allamenin, bu Ehl-i Beyt yolunun büyük taklit merciinin, Tahran radyosunda ortaya koyduğu bu yorum, bu yeni "Velayet" ekolünün başlangıcıdır. Ben ve benim gibiler ile İrşad kurumu buna sahip olmamakla suçlanıyor. Her ne çekiyorsak Hazreti Ayetullah Uzma'nın bu radyo ile duyurduğu velayetine inançsızlığımızdan çekiyoruz!

Çirkinliğini ve bayağılığını anlatmak için hiçbir sözcük bulamadığım Ensârî Zencânî var bir de. Şu meşhur Ensârî Kummî, onunla kıyaslandığında insan evladı gibi görünüyor. Bu sözünü ettiğimiz sayın Ensârî Zencânî'nin, ne yazık ki ruhanî elbise giydiğini duydum! Bu ne büyük bir musibettir. Şimdiye kadar hiçbir halifenin Şiîliğe vurmadığı darbeyi Şia'nın itibarı olan, bu ilmî ve dinî kesime indirmişlerdir. Bundan daha kötü bir ihanet olur mu?! Kendisi, *"Akıl ve Din Terazisinde İslam Bilim"* adlı kitabında (!)Hüseyniye'ye gelen veya Hüseyniye ile hac ziyaretine

[7] Kasıettiği kişi, Seyyid İbrahim Milani'dir. (Derleyen)

giden binlerce Müslüman erkek ve kadını "Bazılarının dediği gibi" lafına sığınarak, iffetsizlik ve namussuzlukla, hatta cinsel ilişkilerde bulunmakla suçlamıştır!

Acaba hiç tanımadığı, bilmediği, hiçbir ilişkisi olmayan binlerce aileye böyle kepazece cinsel suçlamada bulunmayı, büyük paralar karşılığında emekliye ayrılmış eski bir fahişe bile şerefine sığdırır mı? Meşhed Üniversitesinde verdiğim derslerden oluşan *"İslam Bilim"* isimli kitabımda ben bir yanlışlık yapmış isem, senin kafanla uyuşmuyorsa veya dinî ve aklî açıdan hata ise, sadece dinî bir toplantıya katılmak veya temiz inançlarla hac ziyaretine gitmek için İrşad'a gelen Müslümanlar –İrşad'ı seçmede yanlış yapsalar bile– neden ancak necis bir ruhun yapabileceği böyle bir suçlamaya maruz kalmaktadırlar? Doğru buyurmuştur Yüce Allah: *"Onun durumu tıpkı bir köpeğin durumuna benzer. Üstüne varsan da dilini çıkarıp solur, bıraksan da dilini çıkarıp solur."* (7/Araf Suresi 176)

Üstadım, mürşidim! Siz ömrünüzü bu iman uğruna adamışsınız. Bu İslam, bu Şiîlik, bu Peygamber Ehl-i Beytinin velayeti sizin için bir tekfir çomağı, bir dükkan tezgahı ve bir isim ve ekmek aracı olmamıştır. Aşk ve acı olmuştur. Siz yarım asırdan beri Ali, Hüseyin ve Fatıma mektebinin ve Kur'an'ın dirilişi için, İslam'ın tanıtımı ve imanın bizim kuşakta yaygınlaşması için yanıp tutuşuyorsunuz. Semeresi ise yıpranmış sinirden, boşa gitmiş hayattan, acı, eziyet ve mutsuzluktan, ihanetlere, riyalara, iki yüzlülüğe ve imanlardan kalleşçe yararlanmalara tahammül göstermekten başka bir şey değil.

Ruhumun derinliğine, iliklerimin içine kadar yerleştirdirdiğin İslam imanı ve Ali aşkı, yaşadığım yerin ikliminin müsait olmayışına, aydınların buradan uzaklaşmalarına ve bazı resmî yetkililerin gördüğünüz gibi davranmalarına rağmen bende her gün daha güçlü bir şekilde yeşermekte, yapraklanmakta, meyve vermekte ve vücudumun her yerini kaplamaktadır.

Bugün halka dinden, Ali'den, Hüseyin'den ve Şia ruhaniyetinden söz edip yazanlar bunlardır. Bunlar düşmanlıkta, haksızlık-

ta, halkı tahrik etmede, birkaç bedbaht müridi korumada her şeyi yaparlar. Çıkarlarının gerektirdiği hiçbir hile, tahrif, yalan ve iftiradan kaçınmazlar. Bunlar sanatlarının ustasıdırlar. Bunlar, İslam'ın, Müslümanların, halkın, Şianın, dürüst ruhanîlerin ve ilim havzasının en büyük düşmanlarıdırlar. Bunların eli her yere uzanır. Para için, hatta paranın kokusu için ellerinden gelen her şeyi yaparlar, ağza alınan alınmayan her türlü küfrü ve yalanı söylerler. Bunlar, benim *"Fatıma Fatıma'dır"* kitabımı okuyup da açıkça o kitaba dayanarak benim halifelerin taraftarı ve Ehl-i Beyt'in karşıtı olduğumu söylüyorlar! Bunlar hiçbir görevi yerine getirmekten çekinmiyorlar. Bunlar halkın namusuna iftira atıyorlar, ne diyeyim? Peygamber'in namusuna ihanet ediyorlar, ne diyeyim? Ehl-i Beyt'in namusuna dil uzatıyorlar. Bunlar İmam Seccad'ı (Zeynelabidin) Yezid'in kölesi olarak, Hüseyin'i Şimir'den acıma dileyen biri olarak, mutlak ilahî velayetlerinden söz ettikleri bütün imamları cellat, halifelerin saraylarının meddahı ve otlakçısı olarak tanıtıyorlar.

Bana, bunlara dikkat edip, şerlerinden sakınmamı söylemeyin. Burada Allah'ı şâhit tutuyorum ki ben kendi gücüme ve cesaretime güvenmiyorum. Sizin daha iyi bildiğiniz gibi, ne gücüm var ne de cesaretim. Acımın şiddetine dayanamıyorum. Çünkü bunların ve seleflerinin ihanetleri, geçmişten beri bu halka, bu tarihe, bu izzet bahşeden aziz Şiîliğe, bu masum Fatıma ailesine, imanları ve Şiîlikleri milletimizi dünya halklarının en mutlusu ve en insancası yapabilecek büyük imamlara, Şia şehitlerinin, özgür mücahit ve büyük âlimlerinin al kanla yazılmış geçmişine yaptıkları, nefes almamı zorlaştırmış, yaşamamı imkansız kılmıştır.

Yazıyorsunuz ki biraz da işimi, ailemi, yaşam sorumluluğumu düşüneyim. Doğrudur: Ben karımdan ve çocuklarımdan utanıyorum. Çünkü yaşama, düzen kurma, kocalık ve babalık yapma gücümü kaybettim. Artık işe güce bakamıyorum. Hayatımın bir an ötesini düşünemiyorum. Bu acı beni kendimi düşünmeye, sakinleşmeye, hesap kitap yapmaya güç yetiremez hale getirmiştir. Hatta huzur içinde bilimsel çalışmalarımı bile yapamı-

yorum. Her zaman yaptığım kitap okumada bile zorlanıyorum. Hep haykırmak, herkesi "felaket" hakkında haberdar etmek istiyorum. Bundan bile mahrumum. "Taşları bağlamış, köpekleri serbest bırakmışlar." Ne konuşabiliyorum, ne yazabiliyorum. Acının düğümü boğuyor beni. Eğer Şia'ya karşı duyarsız olsaydım, bunların ihanetiyle alıp vereceğim olmazdı. Takiyye ederdim, maslahatı gözetirdim. Siyaset oyununu bilirim, ama bunu yapabilecek gücüm yok. Diyorlar ki "Evet, ama daha erken."

Seyyid Cemaleddin Afgânî'nin attığı adımın üzerinden yüz yıl geçti. İkinci adımı kimse atmamıştır. Çökmüş Hıristiyanlık tepki göstereli altı yüz yıl oldu. Rönesans dört yüz yılını doldurdu. Hatta Şiî olmayan İslam dünyası Ezher bağından kurtulalı yüz yıl oldu. Şimdi İslam yeni kuşak aydınlar, bilginler, yazarlar, şâirler, araştırmacılar ve sanatçılar arasında kendine asil, bağımsız ve güçlü bir yer edindi. Bizim toplumumuzda yazar olmak, hatta aydın olmak, dindar olmakla ters düşer. Zaman geçiyor ve yeni kuşağı süratle değiştiriyorlar. Bütün basın yayın organları, eğitim ve kültür kurumları dinin elinde değildir. Eğer dini bu tekrarlanagelen kalıpların tekelinden kurtaramaz ve onu bir harekete dönüştüremezsek, din, kendisine gelenek nedeniyle vefakâr kalan kocamış ve tükenmiş kuşakla birlikte ölecektir. *"Kalplerinde hastalık vardır, Allah da hastalıklarını arttırmıştır."* (2/Bakara Suresi 10) ayeti hükmünce, bu kötü düşünceli, kirli ve kuşkulu unsurların varlığı bu ölümü çabuklaştıracaktır. Doğrudur, Allah kendi dininin koruyucusudur, o kaybedilecek diye üzülmemek gerekir, ama biz kendi halkımız için, halkımızın geleceği için yanıp tutuşuyoruz. Çünkü örneklerini gördüğümüz kof ve boş bir nesil oluşturan halkımızın, İslam kültürü ile dolu on dört asırdan ve imanî üstünlüklerle bezenmiş bir tarihten uzaklaşması, halkı baş tacı etmek ve adalet için asırlarca süren çabadan sonra, cihat ve şehadet olgusu ile yoğrulup mükemmelleşmeden, yoksul, içeriksiz ve geçmişinden kopuk bir millete dönüşmesi, dünyayla yeni tanışmış Afrika ve Avustralya'dan bir kavimmiş gibi sıfırdan başlaması yazıktır. Allah'a şükrediyorum ki beni o insanlık karşıtı edebiyat fakültesinde görev yapmaktan muaf tuttu. Fütüvvet ehlinin, Yunan karşıtı

özgürlükçü Eşkanî hareketinin, Emevî karşıtı siyah sancaklıların, Abbasî karşıtı Saffârilerin, Moğol karşıtı Serbedarilerin ve hatta şu eli baltalı mert Nâdir'in –ki şâiri bile yiğitlik şâiri Firdevsî'dir– kahramanlıklarının vârisi olan Horasanlı gençlerin hiçbir zaman şeyhin, hanın, sevgilinin ya da Mecusi çocuğunun köpeği olacak şekilde tohumu sarayda ve meyhanede atılan ve irfanı zilleti körükleyen sufilik, kasidesi meddah ve güce boyun eğme, gazeli maşukperestlik ve şehvet övgücülüğü olan Fars edebiyatı ile yetişmelerine tanık olmadım.

Sevgili Allahım beni, köpekleştiren edebiyatın ve sefihler yetiştiren tasavvufun pençesinden kurtarmışken şimdi de yine din, dua, şefaat, tevessül ve yas adına halkı köpekleşmeye çağıran bu adamlarla uğraşıyorum. Bunlar, "Ali'nin, Hüseyin'in, Zeyneb'in yolunun izleyicilerini", "Ali'nin, Hüseyin'in, Zeyneb'in köpekleri" şekline dönüştürüyorlar. Hatta toplumu yas tutmak ve dua okumak için dört el ve ayak üstünde yere yatırıyorlar. Gâip İmam'ı oyun yoluyla meclislerinde hazır bulundurup minber üzerine oturtuyorlar. Havlıyorlar ve "Biz senin köpeğiniz, hav hav hav..." sözünü Şiîliklerinin sloganı yapıyorlar. Sanki –Allah'a sığınırım– Peygamberin ehli beyti, köpek seven, evlerine köpek alan, köpekleri okşayan ve köpeklere yemek yediren Ermenilerdir! Öyle bir köpek ki insan sûretine bürünmüş! Marifet, kemal, amel, cihat, hareket ve fedakârlık yerine, kendini kurtarmak için kuyruk sallıyor, sümsüklenip yalakalık ediyor. Görüyoruz ki topraktan olan insana Allah'ın halifesi makamını bahşeden, Allah'ın özel emanetçisi diye adlandıran, meleklerin secde ettiği varlık kılan ve ona Allah'ın huy ve sıfatını al, diye emreden din, bunların elinde insana köpeğin huyunu veren bir din olup çıkıyor. Köpek ise yatacak eşik ister. Bir kimse köpek olursa, her halükârda ve her yerde köpektir. İmamın köpeği ne kelime, Allah'ın köpeği! Sokaklarda, çöplüklerde dolaşan ya da efendisinin evini bekleyen köpekler Allah'ın köpekleri değil mi?

Bunca zillet üstüne zilletten, zaaf üstüne zaaftan, teslimiyet üstüne teslimiyetten, güç karşısında bir lokma ekmek ve bir parça kemik için kuyruk sallamaktan, zayıflık karşısında vahşilik-

ten ve patronun emrine boyun eğmekten gına geldi. Tarihte aziz milletlerin en üstünlerinden olan gelişmiş bir milletin, İslam'da en büyük övüncü kazanan ve dünyada Ali markasını alnında taşıyan bir toplumun köpek zelilliğine bürünmesi, zayıfların paçasına yapışması, gariplere havlaması, sahibinin yanında kuyruk sallaması dayanılır gibi değil. İslam'da köpek pistir, isterse Peygamber sülalesinin köpeği olsun. Üstelik onlar köpekten hazzetmezler. Köpek oynatmak Yezid'in işidir.

Adım attığım bu yoldaki olayların seyri tedricen beni tüm varlığımla sorumlu kılmıştır. Şu "tüm varlığımla" deyişim, bilincimden ve bizzat görerek bilmemden kaynaklanmaktadır. Görüyorum ki vücudumda, yaşamak için başka hiçbir duyguya yer yoktur. Hatta bendeki doğal yaşama güdüsünün bile öldüğünü hissediyorum. Edebiyatta ve beyan sanatında bir ilke olan mastarın somut isme hamledilmesini aynen kendimde bir psikoloji ilkesi ve sıfat olarak hissediyorum. Bundan önce az çok yazar, konuşmacı, mütercim, dindar aydın, öğretmen, mutaassıp, özgürlükçü, eğitimli, eğitimsiz, araştırmacı, taklitçi, mürteci vb. gibi niteliklerle nitelendiğim doğrudur. Ama şimdi içinde bulunduğum ruh hali "tahammülsüzlük"tür. Bünyesinde telaş ve panik unsurları barındıran bir tahammülsüzlük.

Yaşım kırka yaklaşıyor. Bu da Dante'nin tabiri ile insan ömrünün yarısıdır. Elbette bu emin ve hoşgörülü ölçü; insanların huzurun anlamını iyi bildiği ve hayatta, toplumda ve dünyada her şeyin ezelî ve ebedî düzene değişmez biçimde tabi olduğu dönemlere aittir. Ömrü de diğer her türlü maddî manevî varlıklar gibi sabit ve muayyen görebiliyorlardı ve yaşamı seksen yıl kabul ediyorlardı. Ne var ki bugünlerde bu (kırk) ömrün üçte ikisi sayılır. Eğer kırk yaşa yaklaşanları pek istemeyerek sigortalayan ve daha ağır şartlarda kabul eden hayat sigortacılarının gözüyle bakarsak, kırk yaşına yaklaşanlar "daha korkulu ve aceleyle" davranırlar. Ali'nin şu vahiy kokusu veren Alice tabiri konuyu daha iyi anlatıyor:

"Kişinin aldığı nefesler, ölüme doğru atılmış adımlardır."

Ne güzel, ne zarif! Her nefes bir adım!

Ve bundan öte, zıtların birleştiği diyalektik bir kanun:

Nefes, hayat bahşederken aynı zamanda ölüm getirir!

Buraya kadar sağlıklı olarak geldiğim için sevinçliyim. Eğer Allah bana yardım ederse yolun geri kalan bölümünü de bu şekilde kat edeceğimi düşünüyorum. Hem kısa, hem daha düzgün. Çünkü tevhit yolunda pusuya yatıp engel oluşturan, yolda sapmalar meydana getiren ve yol kenarında gözleri kör eden dalavereler, göz boyamalar ve efsunlar oluşturan heves, makam ve lüks düşkünlüğü ile benzeri diğer şirkler benim için artık geride kaldı. Bunlar kervandan geri kalan bir kül ve belki de ateş olsalar bile, artık bana ulaşacak kadar güçlü değildir. Benim yaşımda en tehlikeli olan, para ve makam düşkünlüğünün galebe çalmasıdır. Allah'a şükür, Lamark'ın bilinen "kullanma ve kullanmama" yasası gereği, kullanmama sonucu, insan türünün ardındaki "kuyruk" ve ayağındaki "tırnak" misali yok olup gitmiş ya da yol yürürken veya ayakta dururken kullanılmadığından doğal ve zorunlu olarak zevale yüz tutan ayak serçe parmakları gibi körelmiştir.

Allah'a nasıl şükretmeyeyim ki "ölmeden önce ölmüşüm", ayağımda hiçbir bağ, sırtımda hiçbir yük yok. "Güzel ölmek". Hiçbir şeyim yok ki yitirme kaygısıyla zavallılaşayım ve böylece en şerefli ilahî ve insanî iki nimet olan şeriat ve aklı kendi şerefimi ve halkın şuurunu örtmek için kılıf olarak kullanmak zorunda kalayım.

• Bu mektup, 1351 yılı ikinci yarısında (1972 sonları) yazılmıştır.

Babacığım, Üstadım ve Mürşidim!

Açıkça hissedilmektedir ki İslam ikinci kez doğmaktadır. Çok derin ve geniş alana yayılan bu "vicdanların İslamî dirilişi"nin birçok etkeni vardır ama burası bunları yorumlama ve açıklama yeri değildir. Ancak en önemli etken çağdaş aydınların çıkmaza girmiş olmaları, ilmin yenilgiye uğraması, ideolojilerin güçsüzlüğü ve özellikle Marksist sosyalizmin ve Batı sosyal demokrasisinin yetersizlikleri ve çarpıklıklarıdır. Oysa bunlar bütün insanseverler, adalet isteyenler ve halkın nihâî kurtuluşuna yol arayanlar arasında çok büyük umutlar yaratmıştı, ama sonunda Stalinizm ve Maoizmle yahut Smith, Mole ve Kalahan rejimleriyle sonuçlandı. Bilim de iddia ettiği gibi daha layık bir şekilde dinin yerini alacağına atom bombası yaptı, güç ve sermayenin kölesi oldu ve sonuçta yeni insandan zengin bir bedbaht ve gelişmiş bir vahşi yarattı. Özgürlük ve demokrasi ise para ve şehvetin yularsız at gibi koştuğu bir meydan, halk özgürlüğünün yağmalanma ve tüm insanî değerlerin çiğnenme alanı haline gelmiştir.

Bu acı deneyimlerin tamamı imanın yeniden doğmasına uygun zemin oluşturmuştur. Hiçbir zaman vicdanındaki "Hak isteme, gerçeği bulma ve kurtuluş arzusunu" öldüremeyen insan; bilim, ideoloji, demokrasi, bireysel özgürlük (liberalizm), insancılık (tanrısız hümanizm), devlet sosyalizmi, maddeci komünizm (Marksizm), ekonomiyi temel alma (ekonomizm), tüketim düşkünlüğü ve nihayet burjuvazi kültürü ve düzeninde insanın hedefi ve hayat felsefesi olarak, "Teknoloji ve gelişme" sokaklarında yürüye yürüye sonunda çıkmaza girmiştir. Bu iyi başlayıp kötü biten geçitlerin seçiminde gösterdiği umut, inanç ve heyecanla hakikat, kemal ve kurtuluşu hedeflerken Allah'a sırtını döndü, imanını kaybetti. Aşkla, aceleyle, fedakarlıkla ve süratle yol katederken ya sert bir şekilde karşı duvara çarptı ya da perişanlık, sapıtmışlık ve boşluk vadisinde kalakaldı. Sosyalizm onu çok boyutlu baskıya; demokrasi, sermaye egemenliğine; özgürlük, para ve şehvet köleliğine; ilim ise tüm insanî erdemlerden ve yüce değerlerden sıyrılmaya ve acımasız teknolojinin sultasına terk etmiştir. Doğaldır ki henüz bozulmamış ve insan

fıtratının asil öğelerini varlığının derinliklerinde muhafaza eden ve hak, hakikat, olgunluk ve kurtuluşun kutsal ateşi yüreklerinde sönüp küllenmemiş olan uyanık düşünceler, özgür ruhlar ve sağlam vicdanlar Allah'a döneceklerdir. İçinde aşk yağı yanan, kristallerinden Allah'ın nuru yansıyan ve varlığa, bu tabiat gecesine, insanın içine ve cevherler dolu derinliklerine sıcaklık, aşk ışığı, bilinç aydınlığı veren ve her şeye anlam bahşeden bu mukaddes kandil, insanın ruhunda, hayatında ve düşüncesinde yeniden ateşlenmektedir. Bu durumda insanlar doğal olarak, bu hakikat sorunlarını bu çağda gündeme getirme, bu hidayet lambasını bu kuşağın yoluna koyma ve geleceği; insan, medeniyet, hayat, bilim ve sanatın boşluğa düşüp anlamsızlaşması tehlikesinden kurtarma çabasına gireceklerdir.

Hak arayan ve hakikat peşinde koşan bu serkeş kuşağın Allah'a dönmesinin ve imanı aramasının diğer bir sebebi de onların dini artık irticanın eski, çirkin ve örtülü perdeleri arkasından görmeyişleridir. O perdelerin üzerine riya, uyuşukluk, cehalet, taassup, hurafe, tutuculuk, maslahatçılık, uysallık, düşüş, donuş, dar düşüncelilik, kulluk, taklitçilik; aklı, iradeyi, insanı ve çabasını küçümseme, egemen güç ve sermaye ile gayri meşru yakınlaşma gibi yüzlerce koyu ve kirli lekeler konmuştur. Öyle ki iman, ihlas, tapınma, fıkıh, kelam, Kur'an, sünnet, velayet, Allah, peygamber, imam, akıl, ilim, cihat, ictihat, şehadet, dua, ibadet, meada inanış ve kurtuluş gibi unsurlar, yaratıcının ve halkın tüm değerleri ve din ile milletin aziz ve nefis hazineleri bu nikahla haram kılınıyordu. Bu perdeler şimdi aşağı inmiş; iman, örtüsüz ve maskesiz, güzel, temiz ve aydınlık yüzüyle, yürekli aydınların gözüne ve gönlüne doğmuştur. Allah, gölgelere, görünür ayetlere ve canlara aracısız olarak hayat veriyor, yürekleri ısıtıyor, ufukları aydınlatıyor, mezarları açıp yıpranmış kefenleri kaldırıyor, dar ve kuru tabutları kırıyor ve ölü bedenlere can bahşediyor. Ve "O", ne olduğunu bilmiyorum ama Ademoğulları arasındaki yaratılış, hayat, hareket ve fazilet mucizesinin kaynaklandığı o şey nazil olmuştur. Melekler ve o "Ruh" her taraftan yağmaya başlamıştır! Kadir gecesidir ve şafağın sökmesi yakındır.

Büyük ve saygıdeğer babacığım! Acaba bu tek teselli kaynağı, ömrünün tamamını Allah ile geçiren, hayatı boyunca O'nun yolunda adım atan ve "karanlık" gölgelerin her yeri kapladığı bu zamanda "Allah kelimesi"nin yaygınlaşması yolunda ihlaslı, muttakî ve etkili öncü olan sizin çektiğiniz bütün eziyet ve acılara merhem olmuyor ve bütün mahrumiyetlerinizi telafi etmiyor mu? Başlattığınız hareketin yarım kalmayışı, neticesiz son bulmayışı ve devraldığımız kutsal mirasın korunacağından emin oluşunuz, sizin için huzur ve ümit verici değil mi?

Ben, Yüce Allah'ın lütfuyla bana bahşettiği bunca mucizevî ihsanlar ve muhabbetler karşısında mahcubum. Bu duygu hep yüreğimi sızlatmakta ve ruhumu heyecandan patlayacak hale getirmektedir. Layık olmadığım halde bir yola girdim ki ömrümün bir anını bile yaşamak ve mutlu olmak için telef etmiyorum. O'nun lütfettiği başarılar zaaflarımı telafi ediyor. Her halükarda bitecek olan kısa bir ömrün böyle geçmesinden daha tatlı ne olabilir?

Şimdi, bu susuz ve muhtaç nesil, bir iman hakikatine, Kur'an'dan bir manaya ve Nehcü'l-Belâğa'dan bir söze ulaşmak için bunca didinip çırpınırken ve sizin gibi birkaç kişinin yolunu gözlerken, sizin gece gündüz saatleriniz aç, susuz ve istekli gençlerin manevî bakımdan doyurulması ile geçeceğine birtakım para ve kar düşkünü esnafın öküz ve eşeklerinin konuşulması ile geçmesi ve Zerkeş gibi (Allah aşkına isme bakın Zerkeş! Yani hayatta işi sadece altın bulunan yere cezbolan veya altın kokusu aldığı her yerde ateşlenen! Veyahut hak ve batılı sadece altın ile ölçen veya sadece altın yükü taşıyan kişi) adamların piyasada üretilip polis veya jandarma karakolunda dile getirilen sözlerle sizin yanınıza gelip *Kur'an ve Nehcü'l-Belâğa* ile yetişmiş bir insanın en değerli zamanlarını harcamaları reva mıdır?! Her halükarda ben sizin imanınız, takvanız ve ilminizle yetişen biri olarak nasıl yaşayacağımı biliyorum. Ve hiçbir zaman, sizin ömrünüzle kesinlikle mukayese edilemeyecek olan ömrümün boşa geçmesinde cömert davranmıyorum. Siz, gecesini gündüzünü seks, para, tüketim, boşluk veya materyalizm ile geçiren

bu kuşağa Allah, Muhammed ve Ali'nin en ilahî kelimelerini ulaştırabilirsiniz. Allah, Peygamber, Ali ve bu kuşağın bütün dertlileri sizin yolunuzu gözlemekte ve beklemektedirler.

Ben şimdi yolculuğa hazırlanıyorum. Bir yolculuk ki Allah'ın büyülü mucizesidir. Bir iki aylığına, mütalaa etmek ve tedavi olmak için gidiyorum ve inşaallah geri döneceğim. Sizin durumunuzu, sinirlerinizi ve hayallerinizi gözettiğim için sizden izin almadım. Evimde ve vatanımda son dakikaları geçirdiğim şu anda ellerinizden öpüyorum, sizi bekliyor olacağım. Bu yolculuk hakkında Allah'ın görüşünü bilmeniz için bana cevaben çıkan ayeti aktarıyorum.

Efendim, dün gece Kur'an'dan fal açtım. Dedi ki: "Ve ona Ruhu'l-Kudüs'ü indirdi..."

Pazartesi'nin gün doğumuna yakın olup hareketime iki üç saat kalmış bulunan şu anda, sabah namazından sonra, çok muhtaç ve ısrarlı bir şekilde O'ndan bu yolculuğum hakkında benimle konuşmasını ve sözünü söylemesini istedim. Kur'an sahifesinin üst kısmına "kötü" diye yazmışlardı. İrkildim. Ayeti okudum… Şevkten ağladım. (Konular daha iyi anlaşılsın diye birkaç ayet öncesinden başlıyorum):

İman edip de hicret edenler ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler, rütbe bakımından Allah katında daha üstündürler. Kurtuluşa erenler de işte onlardır. Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile kendileri için, içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdeler. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki Allah katında büyük mükâfat vardır. Ey iman edenler! Eğer küfrü imana tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) veli edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin kendileridir. De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Rasûlünden ve Allah yolunda cihat etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez… Allah'ın nûrunu ağızlarıyla (üfleyip) söndürmek istiyor-

lar. Halbuki kâfirler hoşlanmasalar da Allah nûrunu tamamlamaktan asla vazgeçmez. (9/Tevbe Suresi 20-32)

Benim falıma çıkan ayet buradan başlıyor:

Ey iman edenler! Size ne oldu ki "Allah yolunda savaşa çıkın!" denildiği zaman yere çakılıp kalıyorsunuz? Dünya hayatını ahirete tercih mi ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının faydası ahiretin yanında pek azdır. Eğer (gerektiğinde savaşa) çıkmazsanız, (Allah) sizi pek elem verici bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir kavim getirir; siz (savaşa çıkmamakla) O'na hiçbir zarar veremezsiniz. Allah her şeye kadirdir. Eğer siz ona (Resûlullah'a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); ona Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına "Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir." diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir. (Ey müminler!) Zor da olsa, kolay da olsa savaş için yola çıkın, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edin. Eğer bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. (9/Tevbe Suresi 38-41)[8]

- Şehit kardeşimizin son yazısıdır. Metinde de geçtiği gibi yazılış tarihi, tam olarak kendisinin İran'dan hicret ettiği gün olan 26 Ordibehişt 1356 (16 Mayıs 1977) Pazartesi, güneş doğmadan öncedir.

[8] Şehit kardeşin kendi yazısı ile olan nüshada ayetlerden bir kaç kelime eksikti. Biz baskı metninde ayetleri Kur'an'dan aktardık. (Derleyen)

Puran!

En büyük eziyetler bile susma ve dayanma gücünü benden alamaz, ama en küçük tatsızlık da içimde bir ateş tutuşturmadan yakamı bırakmaz. İzin ver de birkaç gündür uyumuş olan fakat bu gece yine sebepsiz yere ruhumda uyanan eziyetleri, sana ilk defa yazdığım şu birkaç satırla yatıştırabileyim.

Gençliğim altı yılda geçti. Çevremiz tehlikeler, ızdıraplar, sıkıntılar ve karanlıklarla doluydu. Ben tüm gücümü ve sevincimi bu çevre aleyhine çabalara kurban ettim. Bir çaba ki bana yorgun sinirler ve şaşkın düşüncelerden başka bir yararı olmamıştır. Fakat yine de bu yararsız çabaları sürdürüyordum. Bir an bile zevk ve huzura meydan vermedim ki beni delice uğraşlarımdan alıkoymasın. Sonunda sadece ölüm ve şöhret bulunan bir yolda yürüyordum: Eziyet ve tehlike benim daimi iki dostum idi. Başından beri beni bir an terk etmediler, ben de bu ikisine yürekten bağlanmıştım.

Geçen yıl... Geçmişteki yararsız çabalarımı aynı delilikle daha çok sürdürme kararı aldım... Yaptığım bazı işler var ki gelecekte anlatmak için tatlı fırsatlarım olacaktır[9]. Sonunda beni Tahran'a götürdüler[10]. Tahran'dan kurtulunca, bütün dostlarım korkudan beni bıraktılar. Hatta o beş kişi de benimle işbirliğine yanaşmadılar... Aniden bir gelişme oldu da Beyrut yolculuğu bana heyecanlı ve maceralı bir geleceğim olduğunu müjdeledi. Burada başlattığım ama kimsenin bana eşlik etmediği yolu orada devam ettirebileceğim ve bütün gücümü düşünce ekolüme feda edebileceğim konusunda beni ümitlendirdi. Bu yolculukta yüzde doksan yokluk, yüzde on zafer okuyordum.

• Bu mektup 1337 Ordibehişt ayında (Nisan-Mayıs 1958) yazılmıştır.

[9] "Bir gün; ateş yakmak, yıkmak, miting düzenlemek, kitap yayınlamak, bildiri dağıtmak, yer altı örgütü kurmak, gizli örgütlere plan yapmak, başka bir gün hapishane köşelerinde işkence görmek ve belirsiz yazgılara esir olmak için..." (Bu cümleler de yukarıdaki mektupta yer almış olup şehit kardeşimizin göz altına alındığı 1336 (1957) yılından önce Millî Direniş Hareketi'nde gerçekleştirdiği faaliyetlerine işaret etmektedir.) (Derleyen)

[10] Şehit kardeşimizin 1336 (1957)da Horasan Millî Direniş Hareketi komitesiyle birlikte göz altına alınarak Tahran'ın Kızıl Kale zindanında tutuklu kalmasına işaret edilmektedir. (Derleyen)

...Geleceğim belirsiz ve çevremdeki her şey kötü, çirkin, yalan, kin, hile, alçaklık, gevşeklik, şuursuzluk, şerefsizlik, tehlike, kararsızlık, çözümsüzlük, sorunlar, hepsi yenilgi, ümitsizlik. Ben ise yalnız ve yapayalnızım. Evde yalnız, sokakta yalnız, aydınlar arasında yalnız, müminler arasında yalnız, başıma üşüşen heyecanlı ve çığırtkan kalabalık içinde yine yalnız... Daha da yalnız!

Her halükarda sabrediyorum. Allah ne isterse o olacaktır. Benim yapabileceğim ancak kendimi, kalemimi, dilimi, bilgimi satmamak, korkudan sessiz kalmamak veya huzurlu, eziyetsiz, zevkli bir yaşam için ve yarınımı güvence altına alma endişesiyle omuzumda taşıdığım bu sorumluluk yükünü yere bırakmamak ve bütün imkanlarımı, yeteneklerimi ve ömrümün her anını bu yola feda etmektir. Şimdi eğer bu yolda bir adım atmama izin vermezlerse, engellerlerse, bir yere ulaşamazsam, artık bu Allah'ın isteğidir ve Allah'ın eli iledir...

Gelecek hafta gidebileceğimi düşünüyorum[11] ki... ve hem de bir ziyarettir, tevessüldür. Allah'tan ve habibinden merhamet dilemektir. Hem içsel olarak, hem de dışsal olarak buna çok muhtacım ve muhtacız...

• Şehit kardeşimizin eşi Puran'a yazdığı mektuptan bir bölüm, 1350 (1971). (Derleyen)

[11] Maksadı hacca gitmektir (son haccı).

Sevgili Puran'ım!

Nihayet olması gereken oldu, ama hiç böyle geç ve böyle güzel olacağını düşünemiyordum. Allah'ı görüyorum, hissediyorum, açıkça ve net bir şekilde. Kendi varlığımı, güneşin sıcaklığını ve ışığını, karanlıkta ansızın çakan şimşeğin aydınlığını, bütün bir geceyi, ateşin yakıcılığını, gülün kokusunu ve aşkı... Allah'ı, Allah'ın kendisini... Ellerini lütuf ve himaye belirtisi olarak omuzlarıma koyduğunu hissediyorum. Bunca düşmanlıklara, alçaklıklara, acımasızlıklara, şeyhin vb. utanmazlığına, para, kılıç, tesbih, zulüm ve eşekleştirmenin sürgit uyumuna, çizme ve takunyanın birlikte saf tutuşu karşısında... Eşeklik, cehalet ve tutuculuğun enerji üreten büyük kaynaklarını riya, yalakalık ve aldatıcılığın yetkisine bırakanlar karşısında... Minberler, mihraplar, binlerce meddah, mevlithan, vâiz ve arkalarındaki koskoca Siyonizm sermayesi, sömürünün dehası ve CIA ve istihbarat servisi ile bunların büyük kaynakları ve her şey karşısında yalnız olan beni savunan sadece O'dur. Nasıl himaye edip nasıl savunduğunu gel de gör.

Puran, O'nun ne yaptığını bilmiyor musun? Ne yaptı, ne yapıyor, görmüyor musun? Rahmet yağmuru altında yalnız durdum. Şiddetinden nefes alamıyorum. Rabbim ne kadar da şefkatlidir, halden anlayandır, sevecendir. Görüyorum ki benim hakperestliğimi ve inancımı en güçlü ve tehlikeli cephelere sürdü. Herkesle kavgalıyım ve aynı zamanda elimde hiçbir sermaye, dayanak, güç ve destekleyen bir kesim yok. Yine de bunca eşitsizliğe rağmen mutlak başarı benimle!

Elbette Allah mucize gösterirken de bir vesile ve sebeple gösteriyor. Bu güçlü ve iş birliği yapan düşmanlar, hangi vasıtayla yenilgiye uğramıştır? Tek kelimeyle bu vasıta, güçlü ve birlik olan düşmanların kendisi ve bu birliğin kendi gururu ve gücüdür. Allah'ın bana lütfettiği tek araç ve imkan onların birliklerinin rezil olmasıdır. Böylece bu rezillerin elbirliği ederek ani, acımasız ve duygusuz bir şekilde, benim gibi, karısına ve çocuğuna bakmaktan bile aciz olan bir tembel ve beceriksize saldırdıklarında rezil olup yenilgiye uğramışlardır! Gel gör ki bu uzun sa-

kallılar, düne kadar özellikle bütün Ramazan ayı boyunca camilerde, tekkelerde, sofralarda, kadınlar meclisinde nara atıp kuduranlar; Ayetullah Seyyid Murtaza Milanî'nin fetvasını ellerinde sallayıp çığırtkanlık yapanlar; vurun, yakın, öldürün diye bağıranlar, şimdi başlarını doğrultamıyorlar. Halk ne çabuk ve ne rezil edici bir şekilde ellerini okudu ve dinleriyle velayetlerinin ne olduğunu anladı. Halk anladı ki bunların hepsi Kadı Şüreyh'tir, Firavun'un sihirbazlarıdır.

Ne mutlu ki her şey açığa çıktı ve herkes aydınlandı. Aydın da esnaf da devlet de ruhanî de! Tek bir soru, tek bir kelime gizli kalmadı. Diğer taraftan yol da açıldı. Kuyuda kalmış, yerin altında birikmiş, bir havuzda ya da bir çeşmede biriken girdab olan bu su akıverdi. İş bitti; benim işim bitti...

- Mektubun yazılış tarihi 1351 (1972) (Hüseyniye-i İrşad'ın mecburi kapanışından sonra)

İhsan'ım!

Tam bir erkek gibi yazdığın ilk mektubu okudum, nasıl duygulandığımı düşünebiliyor musun? Yine mutlaka, yıllardır senin yolunu gözlediğimi tahmin edebiliyorsun! Hem bir babanın oğlunun gelişini beklemesi gayet doğaldır. Eğer baba bir "yalnız" adam ise, oğlunun yolunu her babadan daha çok gözler ve sonuçta oğlunun geliş haberi onu sevinçten ağlatır.

Sevgili İhsan'ım, birkaç gecedir sana ayrıntılı bir cevap yazmaya hep karar veriyorum ama işlerin yoğunluğu sana sadece kısa ve resmî bir cevap yazma fırsatı veriyordu. Böyle bir cevabı da ben yazamazdım. Ayrıca senin ona ihtiyacın da yoktur. Aslında bu gece de fırsatım yok. Çünkü uykusuzluktan ve sabahtan gecenin üç buçuğuna kadar kalabalıkların uğultusuna katlanmaktan dolayı başım ağrıyor, sinirlerim alt üst oldu ve sabrım tükendi. Bununla birlikte, fırsatımın olmadığı ölçüde halim var. Çünkü Hüseyniye-i İrşad'ı acilen ve kesin olarak kapattılar. Cami kısmındaki onarım işlerini bile durdurdular. Açıktır ki benim açımdan iş sona ermiştir. Ömür kitabımın bir bölümü bitmiştir. Allah izin verirse yeni bir bölüm başlayacak ki bu bölümün daha zayıf olmayacağını ümit ediyorum.

Her halükarda hayat kitabımın yaprağı çevrildi. Bir yaprak üzerinde durmadığım için mutluyum. Hareket halinde olduğumdan buraya ulaşabildim. Çünkü, birçok tanınmış şahsiyet, hatta bilgin, kitap okumakla, mütalaa etmekle ünlenmiş kişi tanıyorum ki ömürlerinin sonuna kadar hayat kitabını açmışlar ve bir sahife üzerine abanıp kalmışlar. Anlamıyorum, ne yapıyorlar ki bu sahife hiçbir zaman sona ermiyor?

İhsan'ım! Benim en büyük üzüntüm, hiçbir zaman eşime iyi bir eş ve çocuklarıma layık iyi bir baba olamayışımdı. Ama senin yazın beni teselli etti. Şimdi sen bunun nedenini anlıyorsun.

Özellikle donmuş ve taşlanmış bir toplumda halk için toplumsal hareket ve bilinçlenme için çalışmak eğer etkili ve halisane olursa (kendi yaşantının, işinin, gücünün, zevk ve rahatlığının

yanı sıra hayır işleri yapmak şeklinde değil) mahrumiyetlere ve eziyetlere göğüs germek ve fedakarlık göstermek gerektiriyor.

Kuşkusuz, bu çalışmaya ortak olanların başında, insanın rahatı, huzuru, hayatı ve her şeyi olan eş ve çocuklar gelir. Toplumsal ve fikrî sorumluluklarını unutan kişiler, kişisel ve ailevî hayatlarını kendilerine Kâbe yaparlar. Bu şekilde gece gündüz, ömür boyu tavaf halindedirler. Kendilerini yani evlerini –ben, annen, sen, Susen, Sara ve Mona'dan ibaret olan evlerini– kendilerine mihver kılmışlardır. Ömürlerini onların çevresinde dönmekle geçirirler. "Sıfır" gibi!

Benimle aynı düşüncede olanların, toplumsal sorumluluk duyanların, gençliklerini özgürlük ve düşünce mücadelesi ile geçirenlerin çoğu, evlendiklerinde kıyama durdular. Baba olunca rükuya eğildiler. Çocukları ikilenince secdeye kapandılar. Çocuk üç tane olunca zillet, hırs, bencillik ve para biriktirme uçurumuna yuvarlandılar. Halkçılık ve hakçılık düşünceleri yavaş yavaş yüreklerinden silindi, kafalarından uçtu gitti. Bankaya, borsaya, ticarete, işe güce daldılar. Ev, araba, tezgah, zevk, gezme, tatil vs. derken değiştiler. Öyle ki dört beş yıl sonra gördüğümde bakıyorum ki tanıdık bir yüz ve ortak anılar dışında hiçbir bağımız ve ortak yönümüz kalmamış. Geceleri sabahlara kadar konuşuyorduk; dertlerimiz, arzularımız, düşüncelerimiz vs. vardı. Şimdi hal hatır sorma bitince konuşacak şey bulamıyoruz. Mecburen havadan sudan konuşuyoruz!

– Bugün havalar çok iyi! Evet ama birkaç gün önce çok kötüydü. Birkaç gün sonra daha da kötü olacağını düşünüyor musun? Evet sonra yine ısınabilir!

Eğer bir kimse Allah için veya halk için (çünkü her ikisinin de yolu birdir; Allah için demek halk için demektir. Aksi takdirde halktan gayri Allah için olursa mollacılık ve sofuculuk olur, Müslümanlık değil), kendini feda etmek isterse, yani ekmeği olmayan için kendi ekmeğinden vazgeçerse, halkın özgürlüğü için esir olmayı kabullenirse, mahrumların iyiliği için kendi mahrumiyetine tahammül ederse ve halkın rahatlığı için sıkıntılara göğüs gererse, bu yolda karısı ve çocukları da feda olur-

lar. Benim omuzumdaki ağır ve yorucu sorumluluğu kendi omuzuna alan ilk kişi Puran'dır. Çünkü benim omuzuma sorumluluk yükleyen yazgının ağır ve yorucu sorumluluğunu omuzuna alıyor. Sonra İhsan'dır. Çünkü babasını fikir ve dert ortağı biri olarak düşünmekte ve onun eserlerini tanımaktadır. Ayrıca kendisiyle de tanışık ve dosttur. İşte bu kadar! Yarın sen de benim yolumu kaldığım yerden devam ettirmek istersen, artık benim için bir oğul olmayacak, bir fikir yoldaşı ve dert ortağı olacaksın. Eserlerinle tanışacağım, yazılarını, konuşmalarını, çalışmalarını okuyup inceleyeceğim; eski bir dost ve tanıdık olarak! O zaman Ali Baba'nın yaşlılıktaki bastonu, yardımcısı, dayanağı, hemdemi olan bir oğul olmayacaksın. Bunlar, ehil ve faydalı bir oğul karşısında aziz bir babanın özel sözleri... Örneği, ben ve büyük baban!

Şu anda saat gecenin dördü. Yaptığı bir dizi coşkulu, fikrî toplantı faaliyetleri akabinde bir ay boyunca gece gündüz aleyhinde sergilenen gösteri, iftira, komplo, tahrik, propaganda ve bildirilerle kamuoyu oluşturma ve toplumsal karalama çalışmalarından sonra Hüseyniye-i İrşad kapatıldı. Bense suskun, her zamankinden daha çok, her geceden ve her saatten daha şiddetli olarak seni ve mektubunu düşünüyorum. Arkadaşlardan aldıktan sonra okudum, okudum. Hazan olmaya, yaşlanmaya yüz tutmuş bu ağacın kökünden yeşeren, filizlenen, yapraklanan, yeni meyvelenmiş, daha doğru dürüst boy atmadan, ağaç olmadan meyve veren armut ağaçları gibi bu fidanın meyvesini tadayım, keyif alayım diye ve bu koku, bu renk, bu tadın, işte bu yeni fidanın meyvesinin kokusu, rengi, tadı olduğundan emin olayım diye okudum. Yanılıyor muyum? Tat alma, koklama ve görme duyularım doğru hissediyor mu?

Yoksa benim fidanım, kendi bahçemin meyvesi olduğu için bakışım, tadışım ve koklayışımdaki bencillik mi onu olduğundan fazla gösteriyor? Emin olmam gerekiyor; kişisel duygularıma, duygusal yargılarıma aldanmaya hakkım yok. Burada ben, yabancı, bağımsız ve mantıklı bir yargıç olmalıyım. Eğer baba ol-

mak beni aydın olmaktan, insaflı davranmaktan muaf tutarsa kendimi hiç affetmeyeceğim!

Bu nedenle kendimden emin olmadığımdan, sevgi artınca ister istemez aklı, gözü, kulağı ve dokunma duyusunu etkilediğinden dolayı, değerlendirsinler ve beni hükmümde emin kılsınlar diye mektubu birkaç bağımsız aydına da okuttum. Beni onayladılar ve kişisel duygularımın oyununa kapılmadığım hususunda beni rahatlattılar. Burada da eş ve evlat sevgisi; görüşüme, duygularıma, düşünceme, değerlendirmeme ve seçimime perde çekmemiş diye ne kadar sevindim!

Eğer kendi evladımı, tam olarak bu memleketin diğer evlatlarını gördüğüm gözle görüyorum, dersem, her ne kadar bu memleket evlatlarının yazgısı uğruna önceden hazırlanmış rahat, huzurlu ve güvenli bir yazgıdan evladımı mahrum etmeye hazır olsam bile, yalan olur, hem de avam kandıran bir yalan.

Elbette eğer hüküm vermem ve seninle başka bir çocuk, arasında hakkı tayin etmem söz konusu olursa, en ufak bir fark gözetmem mümkün değildir. Hak onunken sana vermem veya hiçbir hakkın olmadığı halde sana hak tanımam söz konusu olamaz. Ama bütün yüreğimle, canımla ve iştiyakımla bu hak sahibinin sen olmanı arzu eder ve isterim. Eğer sınıfın kompozisyon öğretmeni isem, senin kompozisyonuna senden daha iyi olandan bir not bile fazla vermem mümkün değildir. Ama en iyi yazanın oğlum olmasını istemeden duramam. Bu nedenle bu mektup eğer herhangi bir babanın İhsan'ından elime geçmiş olsaydı yine aferin derdim. Ama benim İhsan'ımdan olduğunu görünce coşkudan tutuşuyorum, sevinçten sabaha kadar uyumuyorum. Bunca zorluk, sıkıntı, darbe, ümitsizlik vs. karşısında ümitlendiğim için teselli buluyorum. En büyük tesellim de şimdi, benim neden sana daha iyi bir baba olamadığımı daha iyi anladığını bilmemdir. Şu son bir yılı aşkın zamanda doğru düzgün yaşamadım. Yemede, giyinmede, ev işlerinde ve hayatımı idare etmede ne kadar aciz olduğumu biliyorsun. Bununla birlikte özel aşçı, özel hizmetçi, özel temizlikçi tutup da rahat ya-

şama –çünkü rahat yaşama ruhun batağıdır– alışkanlığı edinmeyeyim diye, senin gördüğün o evde yalnız yaşıyorum.

Elbisemi kendim yıkıyorum, yemek hazırlıyorum (yapıyorum deseydim yersiz iddiada bulunmuş olurdum!) ve hatta dışarıdan gaz yağını da kendim alıyorum… Geceleri sabah sekiz, dokuz, ona kadar yalnız geçiriyorum. Kitap, kağıt, kalem, düşünceler, arzular, sıkıntılar, tedirginlikler, hedefi olduğum ihanetler, namertlikler, düşmanlıklar, komplolar ve kötülüklerle baş başa ve yalnızım. Gündüzleri de akşama kadar dostla düşmanla beraberim. İşe gömülüyorum. İş, iş, iş. Her halükârda öyle bir hayat ki başlatılan bu yola başından sonuna kadar âşık. Yaşayarak, keyiflenerek, geleceği görerek; ev, işyeri, görüşme, eğlence, gezi ve dinlenmeyle bir saat bile geçirmeden. Bazıları acıyarak ve nasihat babından, böyle çalışmak doğal ve akıllıca değildir, diyebilirler. Birincisi şu ki sosyal sorumluluk da hayatın diğer sorumluluklarının yanında bir sorumluluktur. İnsan yaşamalı, çoluk çocuğuyla ilgilenmeli, çalışmalı, ailesinin geleceğini düşünmeli ve arta kalan zamanında da toplumsal çalışmalar yapmalı. Doğrudur, bu tarz çalışmak doğal bir tarzdır, ancak doğal olan bir durumda. Örneğin eğer ben bir Fransız bilim adamı olsaydım böyle yaşardım. Diyorlar ki bu kadar çalışmak doğal değildir, çok geçmez düşürür seni, ömrünün sonuna kadar çalışamazsın. Böyle çalışmak üç beş yıldan fazla sürmez. Doğrudur, fakat, zaman öyle bir zamandır ki ömrünün sonuna kadar çalışma fırsatı verip vermeyecekleri belli değil. Birkaç unsur tesadüfen bir araya gelmiş, geçici bir fırsat sağlayan bir ortam yaratılmıştır. Gecenin karanlığında çölde kaybolan ve kayalığa saplanan bir insan gibi bir anlık şimşek çakışındaki aydınlanmadan, göz açıp kapayıncaya kadar geçen fırsattan yararlanmalıdır. Bir kimsenin öyle güvenle, rahatça ve akıllıca adım atması, yol araması ve yolun ilerisinde bir lamba varmış gibi oraya ulaşmaya çalışması veya ufukta güneşin ışık saçacağını hayal etmesi ahmakça olmaz mı? Bu nedenle, daha önce beni az çok eleştiren fikir dostlarının çoğu benim birçok konuyu sıkıştırılmış bir şekilde acele ile anlatmamın ve bir konuyu ele alıp da enine boyuna, şiir, nesir, hikaye, yorum, yönlendirme ve tabir-

lerle süsleyip anlatacağıma birçok derin hakikati sadece işaret ederek süratle geçmemin nedenini şimdi daha iyi anlıyorlar. Yine bugün, benim insanların vaktini, işini gücünü dikkate almadan peş peşe dört saate kadar bir dersi veya konuşmayı sürdürmemin nedenini daha iyi kavramışlardır. Kaldı ki benim işim; geleneksel, normal, planlanmış ve geçmişi olan bir iş değildir. Edebiyat fakültesinde sosyoloji dersi veya medresede fıkıh dersi veren bir hoca değilim. Dergilerde makale yazan veya arasıra kitap yazan bir yazar değilim. Bilimsel çevrelerde araştırma konferansları veren veya dinî günlerde birkaç gece minberde konuşma yapan, arada da kendi işleriyle uğraşan ve eğlenceye, ziyarete, dosta, arkadaşa, işe, paraya, yaşamaya ve yarına zaman ayıran bir konuşmacı değilim.

Bir toplumdan söz ediyoruz ki yarısı uyumuş ve efsunlanmış, diğer yarısı ise uyanık ama kaçmakta. Biz bu efsunlanmış uyuyanları uyandırıp "ayakta durmalarını" ve kaçanları geri getirip "kalmalarını" sağlamak istiyoruz. Bu kolay bir iş değil. Özellikle bizim çok olmadığımızı dikkate aldığımızda. Şu bir grup bizler de çok gözü açık, uyanık, deneyimli, akıllı ve layık değiliz. Şu çok az olan bizler, kişisel garezi olmayan kimseler değiliz. Yine geride çok daha az kalan şu bizler de hep cesur ve kararlı değiliz; muhafazakarlıktan ve maslahatçılıktan kurtulmuş değiliz. Hem uyanık hem bilgili, hem akıllı hem layık, hem deneyimli hem korkusuz ve hem temiz hem yola aşık olan ve hedefe adanmış şu birkaç kişiye gelince... Böyle bir iş için gerekli olduğunda "Ali gibi erkekler" yani çok boyutlu ruhlar, hoşgörülü, bilgin, yiğit, mücahit, korkusuz, gözü açık; ona buna, maslahat, haysiyet, makam ve mevkiye aldırış etmeyen; âbid olup parayı, makamı ve torpili küçümseyen yazar, vaiz, politikacı, sosyolog; zamanı tanıyan, İslam'ı anlayan, halkı anlayan, âsi, mütevazı, samimi ve sevecen; yeni ve eski kültürle medeniyeti bilen, yeni ve eski sömürge, istismar, eşekleştirmeyi ve tarihin seyrini ve toplumun hareketini bilen ve "Ali gibi" çalışabilen bu tür kimseler bu "Muaviye" ortamında var iseler de kuşkusuz birkaç taneden fazla değillerdir. O da bir yere kadar. Bunların hem uyuyanları uyandırmaları, hem de gidenleri geri döndür-

meleri gerekir. Bu çok ağır bir sorumluluktur. Bu sorumluluğu onların ancak bir kısmı yerine getirebilir. Sayıları böylesine az olan bu kimselerin aynı zamanda ayaklarında yüz zincir, ellerinde yüz kelepçe, boyunlarında yüz urgan, kafalarında yüz kılıç, önlerinde yüz engel ve arkalarında yüz komplo vardır ve onları her an bir tehlike ve hadise beklemektedir. Bunlar eğer bir şey yapmak istiyorlarsa âşıkça yapmalıdırlar, akıllıca değil! Gidilmiş, çiğnenmiş ve alışılmış yolları yürümek, rahat, doğal ve sıradan bir iştir. Bu durumda yolculuk adabı ve düzeni için konuşulabilir. Fakat birisi veya birileri; dağ, çöl, göl, saray, cami, manastır ve tarihî eser gibi yüzlerce engelin arasından geçip yeni ve hiç kimsenin bilmediği bir yol açmak istiyor. Fakat hiç kimse kendilerine yardım etmiyor. Hatta onlara karşı herkes karamsar. Öyle ki yüzlerce el ve teşkilat, işlerine mani oluyor, onları tehdit ediyor, arkadan hançerliyor, zayıf düşürüyor ve umutlarını kırıyor. Buna rağmen onlar hâlâ kararlıdırlar, yorulmak bilmezler. Kazmaya, yapmaya, düzeltmeye ümitle devam ederler. Yol açılınca artık yol olur, tanınır, öğrenilir ve yürüyenleri çoğalır ve şu an yaygın olarak kullanılan kalabalık yollar terkedilip unutulur. Ancak işin başında birçok şeyden vazgeçmek ve birçok şeye göğüs germek gerekir. Böyle bir işi de ütülü takım elbise giyinen, papyon takıp briyantinle saçını tarayan, boyalı ayakkabı giyen, beyaz eldivenli, ağzında pipo, çimlenmiş yollar boyunca ufak adımlarla yürüyen, şehrin ortasında ışıklı neonlarla süslü caddelerde nezaketle, makul ve huzurlu volta atıp saatinde evine dönen kimselerin işiyle mukayese etmek mümkün değildir. Bu, peygamber olmayan kişiler tarafından yapılan peygamberce bir iştir! Her ne kadar dış görünüş itibariyle onlar da konuşuyor, yani sadece yazıp söylüyor, bunlar da konuşuyor olsa da. Ancak sadece sesi ve sözleri duyan ve sonra sıkılıp "Söz yeter bir şey yapmak lazım!" diye bağıran yarı aydınlar gibi olmamak lâzım. Farkında değildir ki sözden söze fark vardır. Söz vardır, sadece sözdür ve söz kalır; söz vardır eylemleri doğurur, hareket yaratır, uyandırır ve birilerini rezil eder. Söz de vardır ki söylenmesi bizatihi eylemdir. Yine söz vardır ki eylem, o sözü söylemek için bir araçtır. Yani söz eylemin hedefidir. Eylem ise sözün mukaddimesi ve aracıdır!

Peygamber, mesajını insanlara duyurmak, cehalete engel olmak ve ayrılık duvarını kaldırmak için savaşıyordu. Öyle ki onunla bu halk arasında zorbalar, soylular, egemenler, sultanlar, köle sahipleri, ruhanîler, putperestler, İran ve Rum askerleri engel oluşturmuşlar, ayrılık yaratmışlardır. İşte o, sözünü özgürlüğe kavuşan bu halka ulaştırabilmek için perdeleri kılıçla yırtıyordu.

Ve işte o zaman bir yazarın eylemi (işi), bir konuşmacının, bir öğretmenin, bir mütercimin, bir ideologun, bir fikir önderinin, bir tarihçinin, bir aydının eylemi konuşmaktır: Ateşli sözlerden oluşan kurşunları düşmanın kara ordusuna yağdırmak, uyuyanları uyandırmak, cehalet gecesinin kara çadırını yırtıp yakmak ve düşünce alevi ile geceyi ateşe vermek, kışı ısıtmak, tek kelimeyle "mesajı" halkın kulağına iletmektir. Tarihleri alt üst eden, zamanları yaratan, medeniyetleri kuran peygamberler mesaj iletmekten başka bir şey mi yapmışlardır? Aydın kimse, zamanın ve toplumun peygamberidir. İnsanlık dışı güçlerin, halk düşmanlarının, iblis kollarının, şirk, küfür ve nifakın ve putperest organlarının varlığına rağmen "mesajı" kendi halkına tüm aşkı, ihlası, istikameti, korkusuzluğu, uyanıklığı, fedakarlığı, liyakati, kudreti, sanatçılığı ile tebliğ edebiliyorsa kendi "risalet"ini (görevini) yerine getirmiş olur. Eğer sözünü doğru söylerse ve doğru söz söylerse; artık söz söylemiş olmaz, amel etmiş olur. Çünkü aydının eylemi "söz söylemektir". Elbette sözden söze de fark vardır. "Mürekkebi şehidin kanından üstün" söz de vardır! Ve sen ey oğlum! Hiçbir diktatörün elinde tutsak olmak istemiyorsan sadece bir şey yap:

Oku, oku, oku!!

Kurbanın, baban Ali

• 24 Aban 1351 (15 Kasım 1972), Tahran.

İhsan,

Dün geceyi sensiz geçirdim. Acı çekmedim, ama geceydi. Sen yoktun ve geceyle bunca tanışıklığıma rağmen bu benim için yeniydi.

Dün saat dokuzdan beri yalnızım. Yalnız kalalı otuz saat geçti. Bana ağır gelmedi. Ben ki beş yüz elli geceyi tek başıma yaşadım. Ömrü gergedan gibi yalnız kat ediyorum. Yalnızlık felsefem, ayrılık dinim ve kimsesizlik dünya görüşüm oldu. Bu otuz saat yalnızlığın benim için yeni bir anlamı vardı ve benzersiz bir deneyimdi.

Bu defa kendimden söz etmem yeter artık. İnsanı romantizme çekiyor. Ben de duygusal, yufka yürekli, ince ruhlu insanları sevmiyorum, her ne kadar kendim bizatihi böyle olsam da. Ama her zaman şıkşıkaları[12] yutmaya, dışarı atmamaya, General Westinghous edası takınmaya ve zor ve sanatkârca bir riya ile Bacon'ın dediği gibi, dünyayı iki kuru bilimsel bakışla görüyor; hayat, davranışlar ve ilişkilerde mantıklı akıl, hesaplı çıkarım, matematik deha, bilimsel ve mekanik görüş ile sahte bir gösteri sergiliyorum. Bu defa da geleneğime daha sıkı, daha kararlı, daha usta ve daha gösterişli bir bağlılık içindediyim!

Fakat senden söz etmek hiçbir zaman bana yetmez. Biliyorsun ki senin için böyle bir yazgıyı hiçbir zaman istemezdim. Sadece senin için değil, bu memlekette senin yaşındaki hiçbir çocuk için istemezdim; hem kanımda olduğu gibi bir öğretmen olarak, hem de varlığım ve hayatım sorumluluktan ibaret biri olarak. Senin hakkında daha fazla olmakla birlikte, onlar için de benzer duygular taşıyorum. Elbette bu beşerin fıtrî bir zaafıdır. Bunu gizlemek ise politikacılara özgü bir riyakârlıktır. Zaafı itiraf etmek elbette yalandan daha iyidir.

Daha kökleşmemiş, gövdesi güçlenmemiş, dalı ve yaprağı olgunlaşmamış bir fidanı kendi toprağından sökerek yeni bir dünyaya götürüp yabancı bir toprağa, yabancı ellerin yabancı

[12] Devenin öfkelendiği zaman ağzından dışarı fırlattığı tükürüğe şıkşıka denir. (Çev.)

suyuna, havasına dikmek, ağaç işinden anlayan ve yazgısını bu ağaca bağlayan hiçbir köylünün yapacağı iş değildir. Afet, sel, yangın, fırtına korkusu olmazsa tabii. Bir de baltayla, keserle, testereyle gelen, ağaçları kesen, fidanları kökünden söken, kuru bir odun gibi ocakta yakan, onların ateşiyle kendine ekmek pişiren, sobasında yakıp evini ısıtan veya bunların hiçbirisi değil de yeşilliğe, ormana kin besleyen; hayat belirtisi, yeşillik ve güzelliğin sembolü olan yağmuru, bulutu davet eden ve kuşlara yuva, aslana sığınak olan ağaçtan korkan, ağaçları kökünden söken, fidanları kurutan, tohumları bataklıkta çürüten, bu ülkenin verimli toprağını çöle çeviren düşmanın korkusu yoksa tabii. Öyle ölümcül ve sessiz bir çöl ki göğünden ateş yağar, toprağında dikenden başka bir şey yeşermez ve ot bitmekten korkar. Öylesine korkunç ve ümit kırıcı bir çöl ki bağrında hiçbir zaman başını kaldırıp ayakta duramayan sürüngenlerden başka bir şey yaşamaz. Eğer bir hayat ve hareket belirtisi varsa o da yılanlara, adam yiyen kurtlara, kertenkele, sinek, akrep, tahtakurusu, hamamböceği, at sineği, bit ve fare gibi iğrenç haşerelere aittir. O çölde bir ceylan varsa korkak, şaşkın ve sığınaksızdır. Ilgın ağacı varsa yalnız, gururlu, sabırlı ve susuz olup kaderi, yapraksız ve meyvesiz halde ağanın tandırına odun olmaktır! Elbette bu köylü de böyle yapmalıdır. Ama böyle bir işe boyun eğmek, onun için bir tür akıllıca can çekişmektir!

Fakat uzak kalmak, görmemek, gurbet, yalnızlık vs. kişisel ve duygusal meseleler olup gelenek ve eğitim ve bireysel duyguların doğurduğu sonuçlardır. Esas olan ve ızdırap verense yabancılıktır.

İnsan kendi kültürünün toprağından beslenen, kendi tarihiyle gelişen bir ağaçtır. İnsan, milletinin geçmiş asırlardan beri süregelen kazanımlarının varisidir. Doğal olarak, gerçek insanî akrabalık, iki insanın bu kana ortak oluşlarıdır. Öyle bir kan ki insanoğlunun damarında akıp ona hayat verir. İnsanın kalbi onunla atar ve ruh bulur.

Acaba bazen korkuya dönüşen benim şu kaygım ciddi ve köklü değil mi? Canımla yetiştirip canımla suladığım, Ebuzer ile

Hüseyin'in kanıyla çiçeklenen ve yanından İbrahim, Buda ve Mazdek'in birkaç bin yıllık doğu güzergahındaki şevketli ve tatlı nehrinin aktığı ve üzerine aşkın yakıcı güneşinin düştüğü bu fidanı söküp kimyasal gübreden yapılan ve kızılderililerin kanıyla yoğrulan toprağa, çelikten bir çatının altına, göklere yükselen duvarların arasına, yeşeremeyen, işgal altındaki bir bahçenin içine dikmeye mi götürdük!?

Hayır, tohumu bizim tarlamızdan olan bu fidanın cinsine, onun yabancılaşma faciasının kendisine pusu kurduğunun bilincinde oluşuna ve bu çölün halkıyla aynı cinsten oluşuna bağladığım ümit, kaygımı dindiriyor.

Allah'a emanet ol.

Baban Ali

• 7 Mordad 1356 (29 Temmuz 1977), Perşembe.

İhsan'ım!

Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun![13]

Senin Amerika'da bulunman tehlikeli ve hassas bir sınavdır. Birçok duygusal, kişisel, özel ve ailevî konu bir yana; senin gidişin bir tür "tehlikeye girmek" idi. Benim için baba olmak –ki sadece iki kişi arasındaki ilişkide anlam kazanır– yanında, şu soruya pratik, araştırmaya dayalı ve tecrübî bir cevaptır: "İnsan nereye kadar çevrenin zoraki ve kaçınılmaz ürünüdür ve nereye kadar kendini oluşturur, özgür ve bilinçli olur?"

Bu soruya verilen ikili cevaplar, mutlakçı ve tek yönlü bakış alışkanlığının birer örneği olup ideolojilerin çoğu, okullu aydınların tamamı ve hatta dindar müminler bunlara kapılmışlardır. Tek taraflı yaslanış, tek yönlü bağnazca inanç, bütün tarihî ve toplumsal karmaşık olayları tek bir neden veya etkene bağlayarak yorumlama, birbirinden farklı ve hatta karşıt toplumların özelliğidir. Bu bakış tarzı belki de "tabiî bilimler" ve "matematik"in özel bilimsel mantığından kaynaklanmakta olup fiziksel varlıklara egemen olan maddî nedensellikle cansız tabiat ve sade hayat etkenlerinden alınmıştır. Halbuki bu dünya "unsurlar"dan oluşmuştur. Tarih ve toplum dünyası ise "insan"dan oluşmakta olup çok karmaşık ve gizemli olmasının yanında,

[13] Selam, bizim ideolojimizde içeriği üzerinde çokça düşünülmesi gereken bir konudur. Selam "İnsan ilişkileri"ndeki etkili rolü ile birlikte en iyi değerleri getirmektedir. Yine dünya görüşü, insan bilimi, ideoloji, felsefe, yaşam amacı ve değerler düzeni ile uyumu ve bağlantısı vardır. Yine ideolojik selamlar arasındaki farklılık, fikrî ve itikadî bir toplumun, bağımlı, ülkü sahibi insanlarının özelliğini yansıtmaktadır. Etiket selamları ise modern ve gelişmiş toplumlara has olup kişisel ve hakir istekleri yansıtmakta ve esasen anlamsızdır. Goodmorning, Goodafternon, Goodnight... (Dünya görüşünün genişliğine bakın bir günlükten daha küçük!) Hepsinden daha soğuğu: Hello, sabahınız hayırlı olsun, akşamınız hayırlı olsun bunlar da Arapçadır, İslamî değil. Yine de hayır kelimesi güzel ve hoş anlamına gelen "good" ve "bon" sözcüklerinden daha değerlidir, ve yüceliğe iletmesi için Allah'a nisbet edilmiştir.

("Selam" hakkında bu külliyatın (bütün eserler) "Namazın selamlarına dair" konuşmaları içeren *"Hudsâzî İnkılâbî" (Kendini Devrimci Yetiştirmek)* kitabına bakınız. Derleyen)

kendisi de epeyce şaşırtıcı ve beklenmedik bir şekilde maddî nedenselliğin zorunlu teselsülünde neden gibi rol üstlenen bir halkadır. Sanki dilediğini yapan bir faildir ve ilahî bir davranış sergiler. İnsanların dünyasını unsurlar dünyasının ötesine yerleştiren temel özelliklerin farkında olmayış, tarih ve sosyolojiye aynı gözle bakılmasına ve ikisinin de jeoloji ve biyolojiyle ilgili gelişmelerin irdelenmesinde kullanılan yöntemle yorumlanıp irdelenmesine yol açmıştır. Belki de bu, insan türünün düşünce ve fıtratının "tevhid"e olan genel eğiliminin tecellisidir. Öyle ki insan her zaman "görünen çokluk" ötesinde "gizli vahdet"i, "fenomen"ler ardında "nomen"i aramaktadır. Fıtrî yönelişi, "sayısız nedenler silsilesi"ni izlerken bir "ilk"e ulaşmaya ve "nedenler nedenini" bulmaya doğrudur. Kendi filozaflarımızın tabiri ile ne "döngüyü" kabul edebilir ne de "teselsülü". Çünkü aklın, "son"un "başlangıç" olduğunu kabul etmesi mümkün değildir. Veya peşpeşe takip ettiğimiz daimi sebep ve sonuçların sonsuz olduğunu tasavvur edemeyiz ve onu "başlangıcı" olmayan zincir sayamayız. İlginçtir ki insan, varlık tasavvurunda onu ne sınırlı ve sonlu olarak, ne de sınırsız ve sonsuz olarak düşünebilir. Bunlar akla sığmaz, akılla kavranamaz. İşte bu husus, materyalizmin çıkmaza girdiği noktalardan biridir. "Mutlak varlık"ı, "varlığın bütünü"nü ve "âlemin tümü"nü anlamaya çalıştığımız zaman, materyalist dünya yalpalıyor ve tümüyle yetersiz kalıyor. Bu, aynen Mevlana'nın varlığının bütün "boyutlarını" ve "esrarını" gözümüzde canlandırmak istediğimizde, birinin çıkıp da Mevlana'yı tartan teraziyi gösterip kilosu şudur, hırkasının boş sedefinin hacmi şu kadardır, demesine benzer. Ya da bu, onun *Mesnevî*'sinden veyahut *Divan-ı Şems*'inden söz ettiğimiz, gizlerini, derinliklerini düşündüğümüz, düşünce ufuklarını, bilgi okyanuslarını, güzellik ve sanat bahçelerini, manaların melekûtunu, ruhanî miraçlarını, irfanî sırlarını, aşk, deha ve faziletin mucizevî tezahüründeki şakkülkamerlerini, tuğyanlarını, tufanlarını, gönül dünyasında koparttığı kıyametlerini ve mahşerlerini düşündüğümüz vakit, oturup bunca azamete, insan kadrini yücelten bunca şevk ve iştiyaka, her sözcüğün yüreğinde ve her ahenginin ruhunda yarattığı, her görüşün merkezin-

de tutuşturduğu İlahi Kibriya'ya hayran kalırken, gözümüzün önünde bir beyefendinin, kendinden emin bir edayla, bilgece bir tavırla, son derece somut, bilimsel ve realist bir tiplemeyle karşımıza geçip Bediüzzaman Füruzanfer'in tashih ettiği ve Neşr-i Kitap tarafından nefis bir şekilde basılmış *Şems-i Tebrizi Divanı*'nı elinde evirip çevirip ideal dışı somut gerçeğin hakiki ölçütü olarak bize göstermesine benzer. Adam der ki cildi şudur, ebadı şudur, kağıdı şu kalitededir, baskı adedi şudur, harf, sayfa ve beyit sayısı şudur, altmış bin beyti vardır, bin altı yüz otuz dokuz kelimesi var, üç milyon iki yüz sekiz harfi var, başka daha ne istiyorsun? Gerisi hiçbir şey değil. Gerisi, idealist varsayımlar, metafizik soyutlamalar ve bilimsel olmayan vehimlerdir! Pekiyi! Doğru da söylüyor, ancak öyle bir doğru ki hepsi yalan. Yalan değil, gerçektir. Öyle bir gerçek ki çok saçma sapan... O, bu bahçede değildir.

Ben de bahçeden çıktım. Şundan söz ediyorduk: Ya insanoğlunun tevhidî fıtratı gereği yahut insanlığın kültür ve medeniyet tarihi boyunca bilim hep fizik ve matematik bilimler olduğu için düşünürlerimizin zihninde gelişen ve bizim düşünce ve anlayışımıza egemen olan yegane mantık, görüş ve bilimsel araştırma metodu, fizik ve matematik bilimlere uygun olanla aynıdır. Şimdi yeni yeni, ahlak, felsefe nakil ve din olarak değil de bilim olarak insanın dünyasına adım atmış bulunuyoruz. Henüz yeni olan insan bilimi, tarih, sosyoloji kültür, sanat, estetik ve din bilimi dallarına başlıyoruz. Tabiî bilimlere uygun olan bakış, metot ve araçlarla incelemeye, yorumlamaya, açıklamaya ve irdelemeye koyuluyoruz. Her halükarda insanî konuları yorumlayıp açıklamada da bu tek yönlü bakışa yöneliyoruz. Tek bir etken ve ilk neden arayışına giriyoruz. Sonuçta bizim bu en büyük insanî meseleye yanıtımız, ekol ve felsefî bağımlılığımız hasebiyle tek yönlü ve mutlaktır. İnsan, Allah'ın yarattığı mıdır, yoksa ırkının, doğasının, tarihinin yahut toplumsal çevresinin, ekonomik sınıfının ya da kendisinin şekillendirdiği bir varlık mıdır? Kısacası insan mı çevreyi şekillendirir, çevre mi insanı?

Ama gerçekten bu etkenlerin hangisi tek başına reddedilebilir? Eğer bu yargı şaşkınlık yaratıyorsa hatta bazı hoşgörülü, kendinden emin, ömründe bir kez olsun kuşkuya düşmemiş ve yazılarının hiçbirinde şüpheye yer vermemiş bazı aydınlarımıza gülünç geliyorsa, benim kabahatim değildir. Çünkü ben hoşgörülü olmam sebebiyle değil, hakşinaslık ve gerçeklik gereği bütün bu farklı görüşleri ve birbirleriyle düşman görüş sahiplerini haklı buluyorum.

Şu etkenlerin hepsi: Irk, veraset, coğrafya, tabiat, tarihsel zorunluluk, toplumsal çevre, sınıfsal durum, şekil, metod, iş araçları, kültür, yürürlükteki eğitim sistemi, bilinç ve insan iradesi!

Ancak meseleyi tüm yönleriyle ve bütün neden ve etkenleriyle araştırıp incelerken şu şart ve özellikleri dikkatle değerlendirmek ve esas almak gerekir:

1- İnsanın oluşumunda etkili olan bu etkenlerin her birinin payı, insanı bir tür, millet, toplum veya fert olarak telakki etmemiz bakımından farklıdır.

2- Her birinin, insanın tarihî tekamül ve değişim seyrindeki gücü ve zaafı ya da rolünün birincil ve ikincil oluşu, insanın hangi tarihî gelişim aşamasında olduğuna veya hangi tip toplum ve hangi tür siyasî düzen, hangi kültür ve ekonomi koşullarını taşıdığına göre değişir. Örneğin coğrafî ve yöresel etkenin gelişmiş ve sanayileşmiş bir toplumda ikincil görülüp ekonomi, üretim şekli ve iş araçları daha güçlü etken sayılırken, toplumun ilkel aşamasında ve kabileci düzenlerde coğrafî ve yöresel etken, alt yapı etkeni, ekonomik üretim şekli ve iş araçları ise üst yapı etkeni sayılmaktadır. Çünkü ilkel avcılık, hayvancılık ve tarımsal üretim metodunun seçimi genel olarak coğrafi özellikler ve iklim şartları adını taşıyan egemen ve zorunlu etkenlerin, sebeplerin ve dağlı, ovalı, çöllü, ormanlı, nehirli, sahilli, adalı gibi daha başka birçok irsî etken, aile çevresi, küçük çevre (köy, şehir, toplum, bölge, millet, çağ gibi daha büyük ortamlar karşısında arkadaş, akraba, iş ortamı, eğlence ortamı) olaylar, etkenler, sebepler, ilişkiler, tesadüfler, özel ve istisnaî şartlar, bazen münferit olaylar, normal olmayan beklenmedik bir gelişme

gibi, yine akıl, fizik, yaş, kültür, sermaye, bilinç düzeyi, irade gücü, bağımsızlık, bilgi gelişimi, temayüller, tip ve karakter gibi aslî şartların ürünüdür.

Ne kadar karmaşık, anlaşılmaz ve mürekkep olduğunu gördüğün bütün bu konulara bakarak, sen karşında duran ve kaçınılmaz olarak karşına çıkacak olan meydanın genişliğini, ihtişamını, ağırlığını, hassasiyetini ve kayganlığını, uzak görüşlülükle gözünde canlandırabilirsin, en azından genel olarak hepsini tasavvur edemez ve gözünde canlandıramazsan bile hissedebilirsin. Ve bu hissetme, aklına ve yüreğine o kadar baskı yapar ki rahat, huzurlu ve acısız nefes alamazsın. Her nabız atışta, her kirpik kırpmada, her nefes ve adımda vesvese, sorumluluk içerisinde en iyi, en verimli ve en işe yarar olma kaygısı taşıyıp bunu ruhunda ve vücudunun tüm hücrelerinde hissedersin. Üstelik hep "acele" ile. Çünkü fırsat her zaman az fakat yapılacak iş ise çoktur. Fırsatları zaman belirlemez; işin ölçüsü, aciliyeti, zarureti, sorumluluğun ağırlığı, derinliği, şiddeti ve hedefin önemi belirler. Özellikle ihtiyacın ölçüsü, susuzluğun şiddeti, bekleyişin acilliği, hayatiyeti ve başkalarının insana duydukları ihtiyaç önemli belirleyicilerdir. Bu başkaları, insanın karşılarında sorumluluk duygusu hissettiği kimselerdir ya da insanın iman ve idealinin taşıdığı önem, kutsiyet ve asalet ölçüsü ve bunun insan varlığına ve hayatına egemen olan hükümleridir.

Amerika! Amerika! Bu büyük ahmaklık, gelişmiş vahşilik, modern bedevilik, etiketli kabalık, yasal yağmacılık, çirkin mutluluk, leş özgürlüğü, ahmak demokrasi, standartlaştırılmış ve klişeleşmiş bireyselcilik, kısacası Kureyşli soyluları, Habeşli siyahları ve şimdi özgürlük heykeli adını taşıyan kutsal Kâbesiyle Arap cahiliyesinin aynısı. Ukkaz panayırı yerine Wall Street; Ümeyyeoğulları, Abdümenafoğulları ve Haşimoğulları yerine Morgan ailesi, Ford ailesi, Rockefeller ailesi ve Kennedy ailesi. İbrahim ve İsmail'e duyulan meçhul övünç ve mevhum hatıranın yerini burada George Washington, Abraham Lincoln alıyor. Burada, orada ve her yerde Yahudi taifeleri Kurayzaoğulları, Nadiroğulları ve Kaynukaoğulları, parayı, kuyumculuğu, borsa-

yı ve şarap ticaretini tekellerine almışlar. Elbette milyonlarca kat büyümüşler. İki hörgüçlü deve, şimdi sekiz motorlu B52 Jumbojet bombardıman uçağı olmuş. Şeyhlerin Darün-Nedve'si CI-A örgütü olmuş. Her Ebu Leheb bir Dallas ve Kissinger, her Hammâletü'l-Hatab ve ciğer yiyen Hind, Bayan Rousvelt gibi bir cadıya dönüşmüş. Hamza'yı öldüren Vahşi ise bir Chombe veya General Lonol ve Van Tiou.

O zaman böyle ahmaklık, kudret ve hazdan oluşan kargaşa ve böyle vahşet, dehşet ve rezalet ortamında on altı, on yedi yaşında bir İranlı genç, onların arasında ne olacaktır? Üstelik orada ne kültürü, ne de babası var. Ne yapacaktır? Ne yapabilir?

Burada bütün antropoloji, sosyoloji ve psikoloji bilimleri bütün çok gelişmiş, devrimci ve bilimsel ideolojiler beni umutsuz kılmakta sürekli kulağıma yeis ayeti okumaktadır. Bütün bunlara ve onlara rağmen insanın Allah vergisi yeteneğine inanıyorum.

Bize ve çağımıza inen musibet nedir? İnsanlığın uzun tarihi boyunca milyonlarca şehit vererek elde ettiği aziz ve büyük ülküleri... Allah'a kulluk ki ruh, aşk, keramet yaratıyordu. Adalet ki eşitlik ve kardeşliği, ayrımcılık ve çelişkilerin yerine geçiriyordu. Özgürlük ki insanı zorbaların, zalim hükümdarların ve istibdadın zincirinden kurtarıyordu. Öyle bir dünya oluşuyordu ki orada insanlar; eşit, kardeş, esaretten uzak, özgür, korkusuz ve aşkla yaşıyorlardı. Allah'a kullukta bilimi, güzelliği, azameti, uyanışı, yaratıcılığı, kudsiyeti, ululuğu ve dünya nurunu görüyorlardı. Mâna, ruh ve hedefle dolu bir hayat felsefesi ki onda hem yaşamanın bir anlamı ve değeri var hem de ölmenin ve hayattan el çekmenin. Ve insan bir varlık ki ne olduğunu ve niçin var olduğunu biliyordu. Özgürlüğün, adaletin yardımı ile, hidayetle, aşk ve ilahî öz bilinçlilikle kendini yetiştirebiliyor ve ilahî bir hâle kavuşabiliyordu. Şimdiyse!

Allah'a kulluk ve aşk? Kral Halid ve Papa! Adalet ve eşitlik? Korkunç devlete kulluk, insanı boğan kızıl ve sarı. Sonundaysa özgürlük ve halk hükümeti? CIA Amerikası ve kara Avrupa! Burada bütün aynı gerçekler, çağımız insanı ve dünyasına egemen olan jeopolitik ve siyasî hakikatler, sürekli kulağıma ümitsizlik

ayeti okuyorlar. Fakat bütün bunlara rağmen, ilahî yetenek mucizesine inanıyorum, ümitliyim.

İhsan! Hem sana ve hem de bütün temiz yiğit ruhlara, asi düşüncelere "sebepleri delen bakışlara" ve içinde Allah'ın ruhunun hâlâ nefes aldığı, sıcak ve diri durduğu ve her an tutuşma ümidi olan masum ve genç insanlık fıtratlarına ümidim var. Bunca ümitsizlik ayetlerine ve yok oluş açıklamalarına rağmen Rabbinin vaatlerine göz dikmiş, gönül bağlamış bir müminin güven ve kesinlik dolu bir imanla Muhammed oğullarının kâiminin, vaat edilen Mehdi'nin, insanlığı kurtaracak, adaleti yayacak ve özgürlük bahşedecek kurtarıcının zuhurunu ve bu kültürün ölümünü, Deccal aldatmacılığının, bu Süfyanî düzenin alemde, kurbanlık milletlerin kalbinde, yaralı vicdanların derinliğinde ve mustazafların fıtratlarında yıkılışını bekliyorum. Çünkü:

"Muhakkak ki yeryüzünü sâlih kullarım miras alacaktır!" (21/Enbiya Suresi 105)

Ali

• Bu mektubun yaklaşık yazılış tarihi Azer-Dey 1355 (Kasım-Aralık-Ocak 1976)

3. Mektup

Mektubun ve ses bandın ulaştı. Bütün hünerlerini bir yere bir kasete sığdırmışsın! Ne güzel! Kendi evladının istediğin gibi yetiştiğine tanık olmak, senin tatmadığın bir zevk olduğu için doğal olarak bunu anlayamazsın, hissedemezsin. Benim için de yenidir. Bu da ona ayrı bir letafet ve yoğunluk katıyor.

Ama aynı zamanda senin istediğim gibi yetişmenden dolayı duyduğum özel ve tarifsiz duygu, içgüdüsel bir tad olmaktan çok babacadır. Çünkü nasıl ben senin için kuru ve boş bir "babadan" daha fazla isem sen de benim için "el bebek gül bebek bir oğuldan" daha fazlasın. Bu nedenle sen bu duyguyu anlayabilirsin ve kendinde bulabilirsin. Ben sende büyük bir heyecan ve anlatılmaz bir şevkle bir neslin yeşerdiğini seyrediyor ve düşünüyorum ki aynen bu bahçenin yaşlanmış, çürümüş, kesilmiş, başı koparılmış, balta değmiş ağaçların "kökünden çıkan dallar" gibi bizden türeyip gelişmektedir. Bu dallar "ben"den ve "biz"den sonra kalacak, yapraklanıp meyve verecektir. Kışın zemherisini, Temmuzun yakıcılığını, fırtına ve doluların, vahşi ve acımasız karayellerinin kırbaçlarını, eli baltalı tacirlerin hırslarını, keserli oduncuların, kök söken fırıncıların acımasızlığını tecrübe edeceklerdir. Bu bahçenin yarınını inşa edeceklerdir. Bundan daha heyecanlandırıcı bir zevki ve bundan daha tatlı bir şekeri gösterecek biri var mı? Öyle bir zevk ki insan kendi geleceğini o anda seyredebiliyor, gaipten haber alıp ömrünü, yüreğini, imanını, ümidini bağladığı sevgili varlığının yazgısının, ne olacağını ve nasıl olacağını gözleriyle görebiliyor. Ve sen sadece bu en sevimli ve tehlikeli sorunun yanıtı olmakla kalmıyorsun, aynı zamanda güzel bir yanıt, hoş bir haber, teselli eden olumlu bir ümitsin! Elhamdülillah.

Bizim gibi ülkelerde, kültürsüz ve geri kalmış toplumlarda, yeni yetme aydınların propaganda amaçlı yazdığı birkaç broşürü okuyunca, hiçbir şey bulunmayan boş beyinlerinde gelişmişlik ve kaşiflik duygusuna kapıldıklarını, Marksist vesveseye düştüklerini ve onlar karşısında aşağılık kompleksine kapılıp kendilerini bir hiç görmeye başladıklarını görünce, acaba bunlar in-

san özgürlüğünü hafife mi alıyorlar, diye üzülüyordum. Onun ilahî değerini hissedemiyorlar mı? Bilmiyorlar mı ki tarihte en değerli insanlar ne işkenceler görmüşler, ne kurbanlar vermişler? Hak ve adalet için ruhlarında bunca heyecan duyan bu kimseler, devlet diktatörlüğünün ağırlığından, bütün düşüncelerin ve insanların tek tipleştirilmelerinden ve iman, düşünce, ilim, sanat, edebiyat ve yazarlık üzerindeki resmî ve örgütlü tahakkümlerden nasıl habersiz olurlar? Ne zaman insan sevgisi ile dolu, özgürlükçü bir aydının Amerika'dan geldiğini ve kişisel özgürlük, insan hakları ve liberalizme onca tutkun olduğunu görsem kendi kendime düşünüyordum: Böyle zarif ve insancıl bir ruh, neden kapitalizme, ayrımcılığa, aldatmaya, zulme ve içinde gizlenip de bütün insanî değerleri hiçe sayan alçaklığa, herkesi hasta eden ve Allah'ın, barışın, sevginin ve ruhun manevî boyutlarının tomurcuklanmasına, Ali'nin tabiri ile "Akıl posalarının uzağa atılmasına" fırsat vermeyen biriktirme hırsına karşı duyarsızdır? Ne zaman bir dostun Allah, ahiret, zühd ve takva yolunu izlediğini, irfanî hallere gömüldüğünü, ruhanî yükselişe geçtiğini, düzenli ibadet yaptığını, aşk ateşiyle tutuştuğunu, gerçekten de varoluşsal saflığa, temizliğe ve arınmışlığa kavuştuğunu, içinde cennet oluştuğunu, Allah'ı anma, ilahî değerlere ve hayatın son yazgısına bağlanmanın ve insanî melekelerin onu yüce bir insan ve saf bir varlık haline getirdiğini görsem, yakasına yapışıp şöyle seslenmek isterim: Ey yüce ruh! Ey melekelerin aynası! Ey göklerde bunca yükseklikleri gören ve içinde bunca güzellikleri bulan! Nasıl olur da gözün yeryüzünde cereyan eden bunca faciayı görmez, kulağın ardında yükselen bunca haykırışları, çığlıkları duymaz? Kör müsün? Sağır mısın? Büyük bedbahtlık, çağımız insanının en büyük bedbahtlığı, üç fıtrî ihtiyacının tecellisi olan üç tarihî arzusunun birbirinden uzak düşmesidir. Oysa bu üç arzu, birbirinden uzak olduğunda yalan olup çıkar. Bunlar birbirinden uzakta yaşayamazlar. Her birinin gerçekleşmesi diğer ikisinin varlığına bağlıdır. Bunlar, biri topal olunca diğer ikisi de yıkılan sehpa gibidir. Özgürlük ve adalet olmadan tek başına aşk asılsız bir sufîliktir. Hürriyetsiz, aşksız adalet, modern ve gelişmiş besi ahırlarında

–ne diyorum– koyunlar gibi sürüce yaşamaktır (elbette eğer gerçek ve mutlak adalet olursa). Adaletsiz ve aşksız özgürlük ise ayyaşlıktır. Sadece ticarî ve cinsel özgürlükde kadın oynatmaya ve altın biriktirmeye yarar, işte görüyorsun!

Evet, beşeriyetin en büyük faciası, "insanî kapasiteyi" gerçekleştiren bu üç varlık boyutunun birbirinden ayrı düşmesidir: Birbirinden kopmaz ve ayrılmaz bu üç boyutun koparılması ve ayrıştırılması! Bu, çağımızın, dünyamızın, insanımızın ve düşüncemizin en büyük faciasıdır. Bundan daha büyük ve yayılma alanı akla hayale sığmayan bir başka facia ise, bu üç boyuttan her birisinin diğer ikisine ölüm yatağı olmasıdır. Bu üç kardeşten her birisi bir ülkede diğer iki kardeşin ölümü için çalışmaktadır. Her birisi, arkasında diğer ikisinin hukuk yoluyla kesildiği birer perde ve gizli ölümünün gerçekleştiği, bir maske olmuştur. Liberalizm, arka tarafında adaletin boğulduğu çekici bir örtüdür. Marksizm, insanın dışsal olarak tutsak edilip içsel olarak öldürüldüğü heyecan verici bir dergâhtır. Din ise özgürlük ve adaletin toprağa verildiği yeşil örtülü kutsal bir türbedir.

Eğer Necef'e gitseydin, yüreğinde ne faydalanılacak nefret için bir yer ne de özgürlük için bir tasa kalırdı. Eğer Pekin'e gitseydin Mao aşkı mesanendeki taşı eritir ve kan şekerini düşürürdü. Tek düzeliğin, seni özgürlüğe inanmaktan ve Allah'a kulluğun insanı yücelten insanî ruh ihtişamına imandan uzaklaştıran ve müstağni kılan bir coşku ve heyecanı vardır. Şimdi tehlike, kapitalizme ve ezilmişliğe duyduğun nefretin, fıtrî parlaklığın azalmasıdır. Ama böyle olmadığını görüyorum. Elhamdülillah.

İrfanla ilgili kitapları ve sözlüğü kısa zamanda göndereceğim. Öyle anlaşılıyor ki Amerika'nın tüm eğitim öğretim sistemi liseden iktibas edilmiştir. Elbette bu gerçek Amerikan bilim adamları ve düşünürlerinin giysisinden gün gibi, gökteki güneş gibi anlaşılmaktadır. "Birleşmemiş Amerika" kitabında da bu hususa değinilmiştir. Özellikle daha çok önüne yığılan değişik renk ve büyüklükteki yüzlerce oyuncak parçalarından çocuğun bir bina yapmasının istendiği oyuncağa benzeyen "Quiz" sınav sis-

temi bunu açıkça gösteriyor (Bir sorunun altına birkaç cevap sıralanıyor ve öğrenciden cevabı bulup işaretlemesi isteniyor).

Ancak bu, senin gibi biri için aynı zamanda bir fırsat olabilir. Böylelikle ödevler ve dersler fazla zamanını almaz da kendini geliştirmek için daha fazla zaman, fırsat, hürriyet ve imkân bulabilirsin. Sanırım bu yıl tek işin, "İngiliz dili" adındaki bu dağı başarılı bir şekilde geçmek olacaktır. Herhangi bir yol, bölüm ve yön seçmen için bu ilk adım olacaktır. Bu adımı ne kadar uzun ve sağlam atarsan ondan sonra her yerde daha sağlam, daha emin ve daha güçlü yürürsün. Duyuyorum ki bu işte pek çalışkan, yetenekli ve başarılıymışsın. Bundan daha güzel bir haber olur mu? Elhamdülillah!

Politika için, memlekete hizmet için, eğlence için, hayattan zevk almak için her zaman vakit vardır. Ama şimdi öğrenme vaktidir ve vakit geçiyor. Sonrası mayasız hamurdur. Okumamış insanın politikası, temelsiz dedikodudur. Hizmeti anlamsız ve hakir, hayatı ve zevki donuk, yüzeysel, avamca ve değersizdir. Her işin değeri kişinin derinliğine, asaletine, bilinç ölçüsüne, kişilik gelişimine, kültür zenginliğine, birikimine ve düşüncesine bağlıdır. Ve Allah seni bunların hepsini edinme yeteneğinden mahrum etmemişken senin kendini mahrum etmen yazık olur. Görüyorum ki bütün bu meselelere karşı doğru ve keskin bilgi sahibisin. Kendini güzel anlıyorsun, tanıyorsun. Kendini bilmekten daha iyi bir nimet olur mu? Bunun içindir ki senin işinle ilgili içime güven ve kesin inanç doluyor. Ve seni seyretmek, bu bahçenin geleceğini güzellik ve ümitle dolduruyor.

Elhamdülillah

• İhsan'a yazılmış bir mektuptur. Mektubun yaklaşık yazılış tarihi: Dey-Behmen 1355 (Aralık-Ocak-Şubat 1977)

"Biz bugün 'dünyaya ilişkin manevî bir yorum'a muhtacız."

İkbâl

"Hikmet, müminin yitiğidir."

Hikmet, Yunan (Sokrat)'daki Sofya, Hinduizm'deki Veda ve Zerdüştîlik'teki Sepenta Meoto gibi, bir tür kendini bilme, dünyayı bilme, kendiliğinden anlama ve yön bulma ile akıl ve bilimin ötesinde fıtrî ve doğrudan kendi anlamını bulma olup ondan felsefe, bilim ve teknik değil; hakikat, hidayet, aydın görüş, değeri kavrama, sorumluluğu anlama ve "olmak" doğar.

Ali Serbedârî

Azizim, Yüce Allah'ın Muslih ve Salih Kulu!

Herkes bir iş için yaratılmıştır. Zaman ve halk, herkesten ve bazen de belli kişilerden bir sorumluluk ister. "İnsanî alan"ları "sosyal zaman"ları ile uyumlu ve hatta aynı olanlar ne kadar mutludur. Halk ondan bir iş isterken, zaman ve ihtiyaçlarının gereğince ister. O da aslında bu iş için yaratılmıştır. İkincisi, gönlü milletine aşık, sanat ve şiirde başarılı kahramanca ruhtur. Birkaç nesil öncesine kadar dünyada cihan fatihliği ile nam salmış bir halk yeryüzünün geri kalanını paylaşmak veya birbirlerinin kafalarını uçurmak için savaşan iki süper güçten biriydi. Dünya padişahlarının tacına el koyuyor, denizden dalga çalıyorlardı. Onların tarihte ve mitolojide kahramanları ve Türk kurbanları olmuş, uzun ömrünün tamamında Arap adını anmaya bile tenezzül etmemiş, yani onları, aleyhlerinde konuşmaya ve küfretmeye bile değer bulmamış bir halk, şimdi üç dört asırdır Arapların mevalisi oldu ve aynı şekilde Arapların mevalisi ve Kureyş halifesinin uşağı olan vahşî Türkler bile onu egemenliği altına aldı da esaret ve zilletin iki çatılı zindanında yaşar hale geldi. İki alçak ve çirkin çatı: "Halifelik makamına yeni erişmiş bedevîler ve riyakar işgalciler" ile "saltanat makamına yeni erişmiş vahşî ve zorba olan paralı askerler". İşte böyle bir millet, şimdi aydınlarının, şu anda padişahlık olup gasbedilmiş makamlara –hilafet gücü ile Acem padişahı ve Doğu imparatoru-

nun saltanatına– yaslanan ve hem düşünce hem de efendilikte başı yüce olan bu milleti kullaştıran o beceriksiz kölelere şunu anlatmalarını bekliyor: Eğer kolayca teslim olduysak bunun sebebi, kendimizi İslam'ın karşısında Sasanî saltanatının zulüm ve aldatmaya dayalı bozuk düzenini savunur durumda görmemiz ve kurtuluş ve eşitlik iddia edenlere yolu kapatmak ve kendimizin de kurbanı olduğu bir düzenin savunucusu olmak istemeyişimizdir. Şimdi İslam; siz ecnebilerin soylu, aldatıcı ve zalim yüzüne geçirdiği aldatıcı bir maskeden ibarettir. Şimdi söz konusu olan ırkçılık, milliyetçi gurur; kabile, ulus ve aile sultasıdır. Arap ve Türk unsurunu yüceltip İranlıyı küçümsemek yabancı emperyalist egemenliği karşısında tarih, kültür ve millî asaleti yok saymaktır. İşte böyle bir zamanda, Kur'an'da da emredildiği üzere *"Size saldıranlara ancak misliyle saldırın"* (2/Bakara Suresi 194) şeklindeki "misliyle mukabele" ilkesine dayanarak onlara, İslam'sız Arap ve Türk'ün bedevîlik ve vahşîlikten başka bir şey olmadığı ve İranlılar'ın onların köleleri, eğitilip doğru yola yöneltilecek hakir ve zavallı kimseler olmadıkları gösterilmeli. Onlara anlatılmalı ki İranlılar, tarihin efendileri ve başı dik aktörleriydi. Onlar kudret, medeniyet ve liderliğe layıktılar. Ne zaman? Sizler hırsızlık için birbirinizi kılıçtan geçirdiğiniz zaman. Kabilelerinizden birinin çöldeki otlağında birkaç diken yiyen yaşlı bir deve için kırk yıl birbirinizle savaşırken. İranlı Rüstem Pehlivan sizin en büyük kahramanlarınızı, liderlerinizi bir keçi gibi yere devirip tarihî iftihar vesileleriniz onun ve onun gibilerin ayaklarının altında debelenip kuş gibi çırpına çırpına ve bağıra bağıra can verirken!

Kureyş soyluluğu? Eğer soyluluk değer ölçüsü ise, sizin soyluluğunuz, cahiliye ve yoksulluk döneminde çölde deve güden dilenci ve hırsız çobanlıktan başka bir şey değildi. Ulu ve efsanevî Hire Kralları gibi sultanlarınız bizim soyluların kulağı küpeli hizmetçilerinden başka hiçbir şey değillerdi. Türkçülük ve Arapçılık bizim millî, manevî ve siyasî köleliğimiz, zilletimiz ve aşağılanışımız pahasına haksızlık ederken, zamanın görev duygusu taşıyan bizim aydınımıza yüklediği sorumluluk, milliyet ruhunu diriltmek, birliği yeniden sağlamak, tarihle bağlantı

kurmak ve millî övünçlere ve yapıcı değerlere vurgu yapmaktı. Böylece, kendine yabancılaşmış ve öz güvenini kaybetmiş bir millet kendine gelecek, yabancı hayranlığı ve teslimiyetçilik alçaklığını huy edinmeye karşı özgüvenini yeniden kazanacaktır.

Bu şartlarda böyle bir zaruret ve sorumluluk içinde, milletinin geçmişini bilen yiğit ve saygıdeğer bir insanın, bedevîler imparatorluğunun din aldatmacılığı komplosundan ve Gazneli çapulcuların vahşiliğinden ne ölçüde ızdırap duyduğu ve yüreğinin onca yalan, aşağılama ve esaret yüzünden ne kadar kan ağladığı, bu türedi soysuz padişahların, imansız Zerdüşt din adamlarının ve anasız babasız soyluların, İslam'ın milliyet ve aristokrasi karşıtı insanî değerlerini, İslam'ın hakikatini ve Peygamber'in davetini kendi köksüzlüklerini, atadan kalma alçaklıklarını ve rezilliklerini izah etmek için kullanmaları ve Muhammed'in masum ailesini ve Ali'nin mazlum simasını savunmaya kalkmaları karşısında ne ölçüde acı duyduğu aşikârdır. Onun ruh hali, dehası, yeteneği ve doğası ile uyumlu oluşu heyecan vericidir. Firdevsî'nin çabası, bundan dolayı böyle ses getirmiş ve etki yaratmıştır. Yoksa Emir Muizzî, Enverî, Unsurî, Sûzeni-yi Semerkandî ve Ferruhi-yi Sistânî gibi sanatlarını saraya, iktidar ve soyluların hizmetine sunmak, hakanların, şahların, Şeyh Ebu İshak'ların meddahı olmak, gümüşten tencere, altından sofra takımı yapmak istemeyen, aksine şiiri kendilerinin ve halklarının şuur, şeref ve iman dili yapmak isteyen Firdevsî gibi şâirler çoktur tarihimizde. Fakat onun işi güç odaklarına karşı kültürel boyutta mücadele etmek, Nasır Hüsrev'in işi ise fikir ve inanç (ideoloji) boyutunda mücadele etmekti. Dolayısıyla hem zamanın zarureti ve halkın ihtiyacı ile uyumlu hem de kendi kişisel sanat, düşüncesel ve ruhsal yetenekleriyle uyumlu olduğu için bu kadar değerli ve etkili olmuştur!

Ama kendimde hissettiğim ve kendimde gördüğüm için, ilk çaba ve yönelişlerimin de işaret ettiği gibi biliyorum ki seninle aynı yaşta olduğum o günlerde benim böyle bir şansım yoktu. Sonuçta "yaptıklarımla" özüm arasında her yönüyle tam bir bütünlük, uyum yoktu. Eğer ben, toplumsal bir sorumluluğun ol-

madığı, her öğrencinin sadece kişisel isteği, zevki ve yeteneği doğrultusunda tahsil, araştırma, eğitim, fikrî ve manevî tekamül yolunu seçtiği geçmişimizden bir çağda yaşamış olsaydım ya da İsviçre veya Norveç'te bir aydın olsaydım kuşkusuz o zaman gideceğim yol şimdikinden farklı olurdu. Ben hem zevk, hem ruh hali, hem tip ve kendi tabirimizle "ahlâkî karakter", hem de kişisel görüş, eğilim ve yetenek açısından, felsefe, irfan, edebiyat, sanat ve özellikle de şiirden geçen bir yolu seçmek için yaratılmışım. Şimdi de böyledir. Ruhsal zevkim ve eğlencem, Sokrat, Aristo, Eflatun, Plotin, Bacon, Kant, Descartes, Nietzsche, Hegel, Gothe, Spengler, İbn Sina, Râzî, Gazâlî, İbn Rüşd, Molla Sadra, Mir Fendereskî, Mir Dâmad, Hâcı Molla Hâdi Sebzivârî vs. okumaktır. Bunlardan çok Lao-tse, Konfüçyüs, Buda, Veda, Upanişadlar ve Nanek. Daha çok da Hallac, Cüneyd, Fuzeyl İyaz, Ebu Said Ebi'l-Hayr, Şerh-i Taarruf, Keşfü'l-Mahcub ve'l-Maârif, Mantıku't-Tayr, Tezkiretü'l-Evliya, Mesnevî, Makalat-ı Şems. Şiir ve edebiyat alanında Lui Cheini, Dante'nin İlahî Komedi'si, Paul Valery, Jones, Shakespeare, Gothe, (hiçbir zaman La Martine) bazen Şahnâme, genellikle Hafız, her zaman büyük ve değerli Mesnevî, Nizamî'nin eserlerinin bazı yerleri, Senaî'nin birçok yerini, Attar, bazı durumlarda Nima, Ehavan, Şamlu vs. okumak ve anlamam pek kolay olmasa da irfanî ve felsefî Hint müziği. Bu müziği, bize müzik diye yutturdukları şeyle mukayese ettiğim zaman anlıyorum ki "*teganniyi* haram kılmak"la insana ne kadar hizmet etmişler, milletin hareketini, uyanıklığını, hayatını ne kadar koruma altına almışlar ve aynı zamanda gerçek musikiye saygı duyup takdir etmiş ve yüceltmişler. Yine hepsi de iman ve duygu dolu âşık ve şâir âbitlerin Allah'a münacatı olan Beethowen'ın güçlü ve muhteşem senfonileri ile Bach'ın hüzün dolu ezgileri. Zaten Allah hep ihtişamdır, güzelliktir, sevgidir ve bütün bunlarla yakın akrabadır mahremdir, tanıdıktır, dertten anlayandır, sırrı, ihtiyacı, acıyı, sıkıntıyı, aşkı, yenilgiyi, insan ruhunun arzusunu bilendir. Bu dünyanın ve bu hayatın boşluğunu, soğukluğunu ve sessizliğini doldurandır. Şefkatli, ümit bahşeden, okşayan, yalnızlığımızı gideren bir arkadaştır...

Kısacası, iç susuzluğumu gideren; felsefe, aydınlanma, güzellik, aşk ve şiirdir. Bu yüzden bunların bir araya gelmesi, beni heyecan, coşku, haz, sarhoşluk, hoşnutluk ve doyumun zirvesine ulaştırır, ruhun miracına yükseltir. Upanişadları okuduğum, Mesnevî'yi içtiğim veya Bach'ı dinlediğim zaman, bazen de bin zahmetle Şems'in dilinden yanlışlarla dolu nüshasından bir söz çekip çıkardığımda böyle oluyorum.

Bu benim ruhumun zevki, yeteneği, aşkı ve hoşnutluğudur. Ancak çevremde olup bitenler daima öyle feci olmuştur ki bir nevi haz ve yalnızlığa kavuştuğum bu duygu, düşünce ve güzellik dolu fezaya gark olmaya pek fırsat olmadı. Aslında bu feza; derinlik, güzellik, ruhî samimiyet, ihtişam, yücelik, cevher ve fıtrî kudsiyet belirtisi olduğu kadar özetle ve belki ayrıntılı olarak şerefsizliğe de işaret etmektedir. Bu nedenle kendi kendime dedim ki yoksul halkımın parasıyla bir şey öğrenmek için gidip dönmüşken sadece canımın çektiği gibi davranamam. Ruhsal durumum gerektirdiği gibi kişisel yeteneğim doğrultusunda bilgi öğrenip biriktirmekle meşgul olacak ve bütün çaba ve tasamı bana varoluşsal gelişim, kültürel zenginlik, ruhî haz ve ilmî, fikrî ve manevî olgunluk sağlayacak şeyin arayışına yöneltecek kadar özgür değilim. Çünkü ne zaman tarihteki büyük filozofların, parlak dâhilerin, yüce ruhların, tanınmış sanatçıların, şâirlerin ve düşünürlerin karanlık, dar ve yoksul çevreden ve uykulu, geri kalmış, zulüm ve musibete kurban edilmiş halkların içinden çıktığını ve asırladır beşeriyetin en üstün düşünce ve duygularını kendi keşif ve kerametleri ile doyurduklarını, ama kendi çevrelerindeki halkı, hayatı, toplumu ve kendi şehirlerini, kendi çağlarının mahrum ve muhtaç kitlelerini en ufak bir şekilde nasiplendiremediklerini görsem, kendimi "serzeniş dolu bir soru"nun pençesinden kurtaramam.

Şehadet, fedakârlık ve ihlâsın en üstün derecesi, sadece insanın kendi varoluşsal, ilmî, manevî ve yapısal gelişmelerinden, maldan ve candan geçmek değil, aynı zamanda halkla ilgilenmek, onlarla konuşmak ve hayatlarının sıradan ve basit ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ben, Mevlana'dan memnunum. Çünkü o Şems'in

aksine, sadece birkaç istisnaî ruh ile birlikte aşk, irfan ve ilahî yükseliş göğünde kanat çırpmak ve kendi varoluş tekâmülüyle meşgul olmakla yetinmedi. Bu hayvanlara benzeyen avamın canı cehenneme; ben düş gören dilsizim, âlemse hep sağır, demedi. Durdu, bizimle ilgilendi ve altmış bin beyit Mesnevî yazarak bizimle konuştu.

Profesör Massignon'un en büyük ve en üstün dersini ne Sorbon'da, ne de "College de France"da, bilakis Paris mescidindeki direğin dibinde gördüm. Oturmuş, Cezayirli birkaç amele ve manavı karşısına almış, dinlerini ve dillerini Fransa'da sömürünün kucağında unutmuş olan bu Cezayirlilere Fatiha ve İhlâs suresini öğretiyordu. Bütün bunlardan sonra düşünüyorum da şimdi meselelerin fikrî ortamı, sosyal ve tarihî gelişimi öyle bir noktaya varmıştır ki felsefe, edebiyat, sanat ve irfan alanında öne çıkmış ruhî ve fikrî bir yetenek de bir aydından beklenen en büyük halk sorumluluğunu üstlenebilir ve bu yolla aydınlatmaya, olgunlaştırmaya, ideolojik derinleşmeye veya itikâdî yaratıcılığa, etkiye, genişlemeye ve insanî ve imanî değerleri canlandırmaya istisnaî bir hizmette bulunabilir.

Durum şimdi on beş yirmi yıl öncesinin tersidir. O zaman şartlar İslam'ın, mutlak idealist, metafizik, bireysel ve ruhsal yönelimi karşısında, somut sosyal meselelerle ilgilenmesini ve realist davranmasını gerektiriyordu. Ben, bu şartlarda kişisel yeteneğim ve isteğim doğrultusunda bir yolu değil de "işe yarayan" bir ilim ve tahsil yolunu seçtim. Sonuçta da sosyoloji ve tarih alanına yöneldim. Bugün aşırı derecede ihtiyaç duyulan şey, İslam ideolojisinin insana bakışının ve felsefî dünya görüşünün yenilenmesidir. Bu, bütün boyut ve temellerde İslam ideolojisinin altyapısıdır. Bu nedenledir ki İslam, sömürgeci materyalistler ve Marksistler tarafından yönetilen felsefî, fikrî, ilmî ve zihnî bir saldırıya maruzdur. Çünkü İslam, sosyal, insanî ve sınıfsal vb. alanlarda kendisini başarılı, ileri ve güçlü göstermiştir. Dış güçlerle ilgili mücadeleci çatışmalar bir yana, aslında bizim ideolojimiz bir aşamaya ulaşmış olup çağımızın ve çağımız insanının bilgi ve düşünce düzeyine göre, tevhidî dünya görüşümüzün ve

insana bakışımızın yeni bir felsefî açıklamaya ve yeni bir irfanî yoruma ihtiyacı vardır. Bu düşünme tarzına bağlı kalan aydın ve sorumlu kuşağımız, bu ihtiyacı aşırı derecede hissetmektedir.

Şimdi ben öyle hissediyorum ki sen iki çerçevenin ötesindesin ve ötesinde düşünüyorsun. Birincisi: Sınıfsal rol oynamada "aydının sorumluluğu"nu sadece iktisadî boyutla sınırlamak ve sonuçta bütün meseleleri, gerçekleri, hakikatleri, ihtiyaçları insan türünün ülkülerini, toplum ve insan olan "ben"i sosyalizmle sonlandıran ve sosyalizmi de ekonominin devletleştirilmesiyle özetleyen kimselerden biri olmak veya bütün insanî meselelerin temelinin ekonomi olduğu ve insan için başka hiçbir mesele kalmadığı hurafesi... Bu hurafeye göre, hem Firavun'un kılıcına, hem Karun'un hazinesine, hem de Belam'ın sihrine sahip olan rejim iş başına geldikten sonra her türlü konunun, buluşun, inancın, görüşün, eleştirinin, isteğin, ülkünün, imanın, yeni düşüncenin, "uygunsuz" sözün, ictihadın ve metodun ortaya konması, hatta zevk, sanat ve edebiyat vs. alanlarda bile dile getirilmesi, zamansız öten horozun ötüşünden, uyumsuz ve düşmanca bir nağmeden başka bir şey değildir. Çünkü bu, aslında olmaması gereken bir şeydir. O halde mahkumdur, uğursuzdur. Dolayısıyla boğulmalıdır, kafası koparılmalıdır!

İkincisi: Öyle hissediyorum ki adı yanlış olarak realizm konulan pragmatizmin ve gündelik maddeciliğin dar çerçevesine sıkışıp kalmamışsın. "Fikri soyluluğun" yücelerine çıkma, gizli kökleri arama ve asil ve yüce manaları en tepede avlama yeteneğine sahipsin. Güzellik, iç aydınlığı, zevk, fıtrî heyecan, varlık ışığının parıltısı, iç mükâşefe, bu "küçük sonsuzluk" ve o "büyük sonsuzluk" karşısında ortaya çıkan "kendinden arınma"... Aşkın ateşiyle tutuşan can, güzellikle doyan gönül ve insanda ilmî şuurun, fıtrî kaygının, ruhsal aydınlanmanın ve hakkı bulan anlayışın körleştirmediği vicdan, ilerleme ve mutluluk arzusunun soldurmadığı varoluşsal yücelik ve yetkinlik, bu dünyanın fezasında Allah'ın kokusunu gül kokusu kolaylığında hisseden koku alma duyusu ve kısacası doğunun ruhunu yerin-

de duramaz hale getiren sır, insanın duygu ve düşüncesini harekete geçirip görüngülerde ve nesnelerde takılıp kalmamasını, perdeleri yırtıp gizli olanı aramasını, maverayı tanımasını, nedenleri ve bilinmeyenleri keşfetmesini ve hiçbir zaman sırrı aramaktan geri kalmamasını sağlayan gayb... Velhasıl, öyle bir duygu ki hiçbir zaman "çokluk" görüntüsünde ve "nisbiyet" sınırında takılıp mahpus kalmaz ve ondaki "vahdet" ve "mutlak"a erişme heyecanı ve coşkusu yatışmaz. Ve Batı'nın aklı gözünde olan bilinciyle körleşmeyen ve kendini araştırırken Allah'a ulaşan, dünyanın ruhunu ve benlerin benini kendi cevherinde hisseden bir öz bilinç. Bütün tabiat varlıklarını varlığın kutsal ayetleri, varlığın mutlağı ve mutlak varlık olarak gören bir bakış... Âlemin gecesinde Allah'ın kandilini asılı gören bir bakış... Ne diyorum? Büyük, güzel, nakış dolu ve ilginç, büyük bir kandil olan bu âlemin kalbinde yıldız gibi parlayan bir lamba. Ne doğulu ne batılı olan kutsal zeytin ağacı gibi yağı ateş olmadan tutuşup yanıyor. Tabiattaki her şey ışığa kavuştuğunda kendi rengini bulan rengârenk camlardır. Kendinden geçerek bu özün ışıltısıyla aydınlanan ve özbilincin en yücesine erişen cilalı ve arı duru bir duygu... Evet, hissediyorum ki sen bunları anlama ve kavrama yeteneğine sahipsin. Hissediyorum ki çağımızın insanı, çağımızın aydını ve İslam ideolojisi uyanıp sahneye çıkmıştır. Biz böyle bir görüşe, insan ve dünyayı bu şekilde kavramaya muhtacız. Batıda felsefe öğrenip sonra onu doğu felsefesi ve felsefî İslambilim ile tamamlamanın, bu çağda, bu nesilde İslam ideolojisini oluşturmak ve büyük boşluğumuzu doldurmak için gerekli bir çalışma olduğunu düşünmüyor musun?!!!

Ne dersin?

Kurbanın, Ali

Tavsiyeler:

1.Mektupların sıra numaralı ve tarihli olmalı!

2.İkbal'in Farsça eserlerini gönderiyorum, İngilizce eserlerini kendin bul.

3.Hindistan'da İkbal'den önce yaşamış seçkin çağdaş İslam düşünürlerini tanımak gerekir. İngilizce ile kolay bir iş.

4.Kesinlikle Tagor'u tanımak gerekiyor!

5.Seyyid Cemal Afgânî'den günümüze kadar İslamî hareket ve düşüncenin değişim seyrini bilimsel ve belgelere dayalı olarak araştırabilmen ve tüm kaynaklara ulaşabilmen bakımından seni gittikçe zenginleştirecek eserleri ve belgeleri düzenleyip sıraya koyman gerekir.

6.Eklektik bir ekol oluşturma yönünde çalışan ve sonuçta eşitlik, özgürlük ve aşk=Ali, İnsan, İmam üçgenine yaklaşan bir fikir hareketinin ortaya çıktığını duydum. Bunlar ne diyorlar? Araştır!

- Mektubun yaklaşık yazılış tarihi: Dey-Behmen 1355 (Aralık 1976-Ocak-Şubat 1977)

İhsan'ım!

Bu notu sana yıllardır süregelen yöntemle ama hortum metodunun[14] etkisi altında kaleme alıyorum. Maksadım, annenin sessizliği ve oğluna selamıdır. Sözler birkaç gün sonraya kalsın; yolcumuz var. Her ne kadar İran-İslam kültür metinleriyle buluşup tanışmak senin için zaruret olsa da "yeni bir yolculuğa çıkmanın, üstelik bu yolculuğu yeni ve engebeli bir yolda yapıyor olmanın" meşgalesi arasında, yararlı ve doğru olsa bile başka bir işle uğraşmanın seni en azından bir an için işinden alıkoyacağını ve senin için zararlı bir meşguliyet olacağını düşünsem de onun himmet edip sana Fars edebiyatı metinlerinden birkaç tane getireceğini umuyorum. "Bir işe koyulmak" önündeki en acil meseledir. Bu yolda bir dille konuşmak, incelemek ve hatta yazı diline hakim olmak önemlidir. "Bir lisan, bir insandır." Bir yabancı dil bilen ise, iki insandır. Elbette iki tam adam olmanı ümit ediyorum. "Adam adamdır, adam var adamcık var." buyuran merhum Brecht'in aksine. Kaç kişi olmak önemli değil, çünkü deveye de Farsçada kişi diyorlar. Deve söz konusu olduğunda iki kişi, bir kişinin iki katı, on kişi ise iki kişinin beş katıdır. "İnsanoğlu" söz konusu olduğundaysa bazen bir milyar kişi bile bir kişi etmez. Aynı zamanda Londra ile Siyatıl arasındaki kültürel anlaşma önemli bir fırsattır. Bu da bir kişiyi iki kişi eden kültürel alışverişlerden biridir. İnsanın hayatında yaptığı bir işin ikiye katlanması iyi bir nimet değil midir? Kendim, sen ve eğitim alanıyla ilgili bazı sözler yazdığım mektubun eline geçip geçmediğini bilmiyorum. Onu kültürel mübadele yoluyla almış olman gerekiyordu. Bu konudaki görüşünü öğrenmeyi çok istiyorum. Her halükarda eğer uygun görürsen, en azından eğer uzmanlık alanı olarak değilse fikir ve mütalaa alanı olarak şimdiden, yuva yapan bir güvercin gibi, işe gidip gelirken, dışarıda ya da içeride, seyrü seyahat esnasında, şuradan buradan, nerde bulunursan, denk geldiğinde bir dal, bir yap-

[14] Geçmişte Tahran'daki bazı kalabalık okulların yöneticileri, teneffüs zilinde düzeni sağlamak ve çocukları korkutmak için ellerine bir hortum alıp öğrencileri düzene koyarlardı. Bunu Dr. Şeriati'nin eşi kendisine söylemişti. Bazen onu bir işe zorladığı zaman bu davranışa hortum metodu diyordu. (Derleyen)

rak, yuvanın kurulmasında işe yarayacak bir şey alıp üst üste koyarsan yeterlidir. Her zaman bu düşüncede ol, zahmetsiz, fazla zaman ve para harcamadan lazım olanları yavaş yavaş toparlarsın. Bir de bakmışsın, milyonlarca parayla, yoğun zahmetle toplanamayacak tam ve değerli bir hazineye sahipsin. Üstelik hoşça mütalaa edersin, adım adım ilerlersin. Sonraları görürsün ki koşmadan, nefesten kesilmeden, terler akıtmadan kilometrelerce yolu ağır, rahat ve doğal bir şekilde kat etmişsin ve şenliğe yaklaşmışsın... İnsanoğlunun tarihindeki büyük ve ölümsüz düşünce, iman ve hareket eserlerini şimdiden yavaş yavaş toplamak ve onlarla tanışmak gerek. Uzmanlık ve farklı alanlar için okumalar hiçbir zaman geç değildir. Kültürlü olmak, beşerî fikir hazinelerini ele geçirmek ve insanın meydana getirdiği büyük medeniyetlerle ve dehalarla tanışmak gerek. Sonra istediğini yap, istediğini konuş. Kısacası "mayasız ekmek"tir. Bu dünyada ve bu göğün altında hiçbir şey, kendini ilerici aydın zanneden, iddia eden, havalı, radikal, uyumsuz, eleştiren, çok daha önemlisi kendini bilim adamı –hayırı babasına olsun– sayan, moda sözlerden başka bir şey söylemeyen, eline tutuşturulan birkaç fotokopiden başka hiçbir şey bilmeyen, hiç okumamış, hiçbir şey okuyamayan ve anlamayan kimseden daha çirkin ve daha nefret uyandırıcı değildir. O ayağı takunyalı, sakalı kınalı Molla Receb Ali, şuur ve insanî şeref açısından, bu "erkek olmayan erkek kılıklı" (erkek olmayan kadın kılıklı demek lâzım aslında) kimselerin bütün devrimci ideolojilerinden, bilimsel felsefelerinden daha iyidir.

Bu yolda hepsinden çok İkbal'in eserlerini ve onu tanımak için de öncü Hintlilerin çalışmalarını yavaş yavaş toplamanı ümit ediyorum.

• Mektubun yaklaşık yazılış tarihi: Behmen-İsfend 1355 (Ocak-Şubat-Mart 1977)

Sevgili İhsan'ım!

Pekâla! Ne yapıyorsun, nasılsın? Zorluklarını ve sıkıntılarını biliyorum, ancak bilmediklerimden biri şu: Acaba aslında ne iş sahibi olduğunu ve orada neyi niçin yapman gerektiğini biliyor musun? Diğeri de şu: Kendini nereye kadar güçlü ve sabırlı görüyorsun, gurbetin hoyratlığı karşısında ne kadar dayanıklısın? Bu ikisinden daha önemlisi, acaba oranın zaman ve zemine, bu çağın eğri dönen devranına rağmen daima "Müslüman" ve "İranlı" kalabileceğine emin olacak ve bu inanç ve güveni kendinde bulacak kadar kültürel ve ruhsal bilinç, zenginlik ve gücün var mı? Neden bu iki sıfatın üzerinde duruyorum? Bu iki sıfat, bir insanın manevî varlığının iki temel boyutudur. Nitekim *İnsan, İslam ve Batı Ekolleri*'nde dediğim gibi, genel yanılgı şudur: "Milliyet" ile "ideoloji" arasındaki ilişkiyi doğru tanımlayamadıkları için bu ikisini birbirinin yerine ve bazen de birbirinin karşısına koyuyorlar. Bir ideolojiye bağlı taraftarlar milliyeti reddederken, milliyet tutkunları da ideolojiyi reddediyorlar, hatta milliyetten bir ideoloji çıkartıyorlar veya onu bir tür ideoloji telakki ediyorlar. "Nasyonalizm" tabiri bunu anlatıyor. Çünkü "izm" bir ektir ve bu tür kavramlarda genellikle bir ideolojiye delalet eder. Daha önce de açıkladığım gibi faşistler ve rasistler milliyetten bir ideolojik ekol yaratıyorlar. Böylece savaş halinde oldukları ideolojiyle veya belirli ideolojilerle mücadelede bir vurucu güç oluşturuyorlar. Tersine, milliyet karşıtları da kendi ideolojilerinden bir hançer yapıp milliyeti aklen boğazlıyorlar. Böylece her ikisi de bilinçli veya bilinçsiz, kasıtlı veya hastalıklı her iki ilkeye de ihanet ediyorlar. "Milliyet" bir "gerçek" *(realite)* tir, "ideoloji" bir "hakikat" *(verite)* tır. Birincisi insanın "ne idüğünü" anlatırken, ikincisi "nasıl olması gerektiğini" anlatıyor. O "cebrî"dir, bu "ihtiyarî". Milliyet; dil, ırk, soy, tarih, baba, ana, kardeş, bacı gibi önceden, Hafız'ın tabiriyle "ben olmaksızın" belirli ve mukadderdir; "önsel" *(apriori)* bir gerçektir. İdeoloji ise tersine, ilim, sanat, parti, arkadaş gibi, benim aracılığımla belirlenir. "Sonsal" *(aposteriori)* gerçek ve seçimdir. Diğer taraftan bunu (ideolojiyi) inkar edebilirsin, iptal edebilirsin, atabilirsin veya değiştirebilirsin. Ama onu (milliye-

ti) istemesen ve hatta ondan nefret etsen bile, tahammül etmek zorundasın. Tıpkı bütün siyahlardan nefret eden ve Ian Smith'e âşık olup beyazları üstün ırk sayan zenci gibi. Bizde de Arapçayı, İngilizceyi ve Fransızcayı asil dil bilip kendi dilini nefretle ve aşağılık duygusuyla anan Farslar yok mu?

Din de bir ideolojidir. İdeoloji insanda "güdü"nün devamıdır. İlim hidayettir; yaşama metodu, yol gücü, yön bulma, ekol ve kendini geliştirme sanatıdır. Din, insanın "hakikat" ve "değer" diye telakki ettiği ve doğal olarak bağlandığı, taassup gösterdiği, taptığı ve sonuçta seçtiği ve esaslarına göre amel ettiği şeylerin toplamıdır. Fakat milliyet benimle doğan sıfat ve özelliklerin toplamıdır. Benimle yetişiyor ve beni cebren birileri ile akraba, başka topluluklarla yabancı yapıyor. Milliyet bir insan grubunun yazgısı ve varlık özellikleri olması ile birlikte aynı zamanda zarara uğrayabilen ve yok olabilendir de. Tıpkı dil gibi. O da aynen ideoloji gibi hem "korunmaya" hem de "eğitilmeye" ihtiyaç duymaktadır. Buna göre hem "uyanık ve bilinçli olmalı" hem de onu "antrenmana tabi tutup eğitmelidir". İnsan varlığının iki manevî ilkesi olan milliyet ve ideoloji hakkında babanın ne düşündüğünü bilmen işine yarayabilir belki.

Özellikle ben bu iki konuda bilimsel ihtisas ve pratik tecrübe sahibiyim. Aşırı itikadî bağımlılığım ve taassubum var. Ayrıca çevremizin siyasî, sosyal ve kültürel koşulları, dilimin özelliği, kavrayışım ve şahsî durumum gibi pek çok etken, araştıran, anlayan ve kasıtsız hüküm veren kimselerin aksine, düşüncelerimin doğru anlaşılması hususunda, yanlışlara, tahriflere, kötü yorumlara, şaibelere, zehirlemelere, suçlamalara ve hatta uydurma söz aktarımlarına sebep olmaktadır. Bu nedenle fikrî ekolümün genel hatlarını sana sloganvarî bir şekilde aktarıyorum ki inançlarımın ilke ve temelleri en azından senin gözünde netleşsin. Bu belki işine yarar:

1. Kara ve kızıl emperyalizm ve sömürü karşısında dayanağım milliyettir.

2. Batı kültürü egemenliğine karşı dayanağım kendi tarihim ve kültürümdür.

3. Marksizm, egzistansiyalizm, nihilizm, materyalizm, idealizm, doğu tasavvufu, Hint irfanı, Hıristiyanlığın ahlâkî zühdü, Batının maddeci humanizmi ve geçmiş bütün hareketlere ve ideolojik akımlara karşı dayanağım İslam'dır.

4. Çeşitli İslam fırkaları ve telakkileri arasında dayanağım Şiîlik ve onun bölümleri arasında Ali Şiîliğidir.

5. Milliyetleri parçalayan, insanları iki kutba ayıran, sömürüyü yayan, fakirlik, fesat ve haksızlığı daimi kılıp doğallaştıran ve gittikçe artıran kapitalizme; insanın özgürlük, düşünce, duygu, sanat ve yaratıcılığının gelişimini öldüren ve donduran diktatörlüğe, burjuvazinin bir sınıftan toplumun bütün kesimlerine yayılmasına, sonu gelmeyen çok yönlü ve kapsayıcı devlet sultasına, tüm toplumun ve insanların maddî manevî bütün yaşam boyutlarının karmaşık bir bürokratik şebeke ile örtülmesine, inanç, ilim, felsefe, sanat, edebiyat, hatta güzellik ve özel hayatın resmî bir devlet organı tarafından dikte edilmesine, egemen düzenin rabbânî ve mutlak yönetimine karşı bütün insan fertlerinin maddî ve manevî varlıklarının yok edilmesine, herkesin ve her şeyin bir düzende kalıplaştırılması ve insanların bir örgüte mensup kılınmasına, kısacası Firavun, Karun ve Belam'ın bir "lider"de birleştirilmesine, lidere kulluğun Allah'a kulluğun yerini almasına, insanlığın cebrî, edebî ve mutlak olarak hükümet genelgesi olan diyalektik materyalizme mahkum olması vs. demek olan Marksizme ve yine sonunda insanı içi boşluğa ve dünyayı ateşe sürükleyen Sarter tarzı materyalist egzistanisyalizme, egemen gerçeği inkar eden ve düşünceleri özgür ve sonsuz hayal uçurumuna bırakan, bu dünyanın bütün değerlerini, ülkülerini, ilişkilerini, sorumluluklarını ve düzensizliklerini başka bir dünyaya aktarıp oraya bırakan ve insanları kaçış, kurtuluş, sevap ve ödül kazanma ve cennete atılma için bir tür bireyselliğe, gayrete, tevessüle ve çare aramaya iten ve yalnızlığa çağıran idealizme ve dalgalı, sisli, uçsuz bucaksız, yönsüz, sonsuz sevda hayallerine ve melankolik hasta duygulara iten tasavvufa vb. karşıyım.

Tarihin tamamı üç ana yola bağlanır: Özgürlük, adalet ve irfan!

İlki, büyük Fransız ihtilalinin sloganıydı; kapitalizme ve fesada sürüklendi. İkincisi Ekim Devrimi'nin sloganıydı; devlet kapitalizmine ve durağanlığa sürüklendi. Üçüncüsü, dinin sloganıydı; hurafe ve uykuya sürüklendi! Bu dünyadaki ve bu çağdaki her aydının asıl işi, insan özgürlüğünü çirkin kapitalizm ve sınıfsal sömürü bataklığından, sosyal adaleti Marksizmin Firavunca ve kaba mutlak diktatörlük pençesinden ve Tanrı'yı mollaizmin kara ve ölümcül kabristanından kurtarmak için özgürlük bahşeden fikrî ve kültürel bir mücadeledir. Bu peygamberce büyük sorumluluğu, gerçek sorumluluk bilinci taşıyan, büyük düşünen aydınlar silahla ve bombayla değil, mitingle ve kalabalıkla değil, populist ve yüzeysel politikalarla değil, devrimlerle, rejim değiştirmekle, insanları değiştirmekle, maceralar yaratmakla, olaylar çıkarmakla değil, günlük meşguliyetler ve moda mücadelelerle değil, tercümeyle, taklitle, ilmihallere uygun amel etmekle, resmî mercilerin ve sözü geçen aydınların fetvasıyla çalışarak erdemlilik satmakla, tekrarcılıkla, telkinle; Hegel, Marks, Engels, Lenin, Mao, Beckett ve Brecht'in sözlerinin Farsça dublelerini tekrarlamakla değil; bilakis, tek kelimeyle milletinin, çağının ve neslinin içinde peygamberce bir iş yaparak, dünyanın hangi köşesinde bulunuyorsak orada "tebliğ" ile başlatmalıdır. Bunun silahı ise "kelime"dir! Tarihî tecrübe gösteriyor ki eğer mesaj doğru ise sonuç verir ve yararlı olur. Zamanın gereksinimine ve insanın sorusuna cevap verir. Kelime, yol açar. Öyle ki başlangıçta hiçbir şey yokken Allah vardı, Allah kelimesi vardı. Sen ve senin gibiler, tarihi, kültürü ve İslam'ı tanıyarak o mesajın kelimelerini bulmaya çalışıp bu yolda başarılı olabilirsiniz.

Allah'a emanet ol.

Ali

• Mektubun yaklaşık yazılış tarihi 1355 yılının sonları (1977 Mart ayı)

Gazeliyyat-ı Şems-i Tebrizî (Divan-ı Kebir) Kitabının Arkasına Yazılmış Bir Mektup

Mevlana beni iki kere ölümden vazgeçirdi: İlki ergenlik yılları idi. Felsefî bunalımla birlikte ruhî bunalım. Çünkü ben aslında okumaya Metterling'in eserleriyle başladım. Onun gibi bir dâhiyi delirten sonu gelmez kuşku dolu düşüncelerin, on iki yaşındaki ilkokul altıncı sınıf öğrencisi bir çocuğun beynine ne yapacağı açıktır. Beni şiddetle –hamlıkla– kendine cezbeden tasavvuf dünyasındaki bu fikrî çalkantı, daha fırtınalı ve delirtici hale geldi. 1325-1328 (1946-1949) yıllarında toplum da hedefsizdi. Varolan, Tûde (Halk) Partisindeki karışıklık, Mollaizmin canlanışı, hayalleri özgür siyasî oyuncular, felsefî ve irfanî yönelişler, kutsalcılıklar, içeriksiz romantizm veya hayat meşgaleleri, "soğuk su, taftun ekmek ve etli yahni" nimetine şükretmekti. Bense o ilkler arasında yer alıyordum. Boşluk, felsefî kötümserlik, hayat gerçeğine yabancılık, toplumdan kopukluk, sorumluluk taşımayış, şuur gırtlağından ve idrak hazmından daha büyük fikrî lokma alma ve bunun ergenlik bunalımı ile eşzamanlılığı, o günlerde çok vesvese verici olan Sâdık Hidâyet yolunu karşıma çıkardı. Ben o yolu kat etmek için gece yarısından birkaç saat sonra yavaşça evden çıktım. O yılların karanlık ve sessiz Kuhsengi yollarını katettim. Kuhsengi yüzme havuzu yaklaşıyordu ve ben bir saat sonra kendimi orada rahatlamış buluyordum. Aniden, bu dünyada, bu hayatta bağlandığım tek şey beni şüpheye düşürdü: Mesnevî! Şu cümle havuzun yakınlarında içimde netleşti: "Hayat? Bir hiç, içi boş bir hayal. Ama hayatta Mesnevî'yle mutlu olmak, dünyayı gezmek ve olgunlaşmak mümkündür." Döndüm. Ölüm ve hayat birbiriyle aynı hizada iki kefe idi. Ama Mesnevî hayat kefesini ağırlaştırdı ve ölümü –ki ondan nasipsizdi– mahkum etti. Yaşadım ve Milli Hareketin başlamasıyla yön buldum.

İkinci dönem, Avrupa'ya gidişimdi. Gençliğimin doruğunda hem kültürüm vardı, hem ideolojim, hem de sorumluluğum... Ancak altın ve seks üzerinde yatan, adı evrensel batı medeniyeti olan ve beşeriyetin şahsa münhasır medeniyet rolünü üstlenen bu çelikten devin azameti beni titretti. Bir hamlede beni

yutmaması ve demirleri, kayaları eriten midesinde sindirmemesi için bu kara devin üstesinden ancak elimdeki iman ve kültürle gelebilirdim. Yoksa mizacı ile uyumlu egoistlik, cinsellik, ekonomik çalışmaları, teknik işleri, refah, zevk, tüketim ve ilerleme arzusunu kanına alıp sakladığı gibi tüm manevî duyguları, ahlakî değerleri, ilahî idealleri, dinimden, tarihimden miras aldığım tüm motif, eğitim ve birikimlerimi alıp alt tarafından dışarı atardı... Böyle ayrıştırılmış insanların örneğini gözümle görüyordum.

Bu vahşi, kudurmuş ve adam yiyen canavara karşı koyabilmem ve onu alt edebilmem için bu yalnızlık ve gurbet ortamında, bu gladyatörlük meydanında esir olan bana kim güç verebilirdi? Hiç tereddüt etmeden Mesnevî'yi Meşhed'den istedim. İç dünyaları katliamdan geçiren bu medenî Moğol saldırı ve hücumuna karşı bizim zayıf gövdemize üflenen ve bizi sağlam kılan tek muazzam ruhtur Mesnevî. Tıpkı tanıdığı veya akrabası ya da mahallelisi olan bir yiğidin yanında yürürken hiçbir öcüden, kudurmuş köpekten, hırsızdan, yan kesiciden ve gaddar kabadayıdan korkmayan, hatta içinden herkesi küçümseyen, hava atan, omuz kabartan, dikleşen, her türlü rütbeyi, nişanı, makamı maskaraya alan ve dalga geçen bir çocuk gibi. Geceleri büyük Mevlana ile hemdem olup gündüzleri Marks, Hegel, Nietzsche, Sarter, Sorbon, "Collége de France", saygıdeğer hocalar, muteber kültür, altın medeniyet ve esen Frenk rüzgârları arasından geçen ben, akıllı bir bakış, olgun bir tebessüm, soylu bir duruş, prenslere ve beyzadelere mahsus duygular taşıyordum. Kolalı yakalı, elleri ceplerinde, bozuk paraları ile oynayarak ve para şıkırtısını Allah'ın kullarına duyurmaya çalışan yeni yetme burjuvaların çevresinde oluşan manzarayı görmek ne kadar da tiksindiricidir: Cüzdanlarını çalıp ceplerini boşalttıkları, hakir, fakir ve dilenci durumuna düşürdükleri ve boş ceplerle oraya gelen asilzade İranlı, Hintli ve Müslüman çocuklar, bu cepleri para şıkırtısıyla dolu şık giyimli sonradan görmelerin çevresine toplanmış kabartılmış kulaklarla, hayran bakışlarla, açık ağızlarla onları seyre dalmışlar ve piyasanın bu bayağı müziğini sûfiyâne bir cezbe ve düşünceyle dinliyorlar ve bir an ev-

vel memleketlerine dönüp onların erdemlerini kendi halklarına anlatmanın sabırsızlığı içindeler.

Biraz dikkat edersen bunların genellikle bol paralıların, eşek gibi çalışanların ya da domuzcuların çocukları olduğunu; batıda eğitim görme hakkına öncelikle, babalarının zengin olması, sonra da kendilerinin eşek kafalı olmaları sebebiyle kavuştuklarını görürsün. İran'da sınav barajını geçme ümitleri yoktur. Babalarının parası onlara dünyanın her yerinde en iyi yaşamı sağlayabilir! Ağırlık ve boydan başka bir şeyi olmayan bu ana kuzuları; dinlerini halalarında, geleneklerini büyükannelerinde, kültürlerini Guguş ve Ferruhzad gösterisinde görürler. Tarihleri ise lisede okutulan yalancı tarih kitabıdır. Ondan da sıfır almışlardır. İran toplumu onlar için sadece Tahran'ın kuzeyindeki birkaç mahalleden ibarettir. Ve ne doğudan ne batıdan burunlarına insanoğlu kokusu ulaşmayan insanlardan oluşmaktadırlar. Bunlar piyasanın hacı çocukları olup İslam'ı mevlithandan, falcıdan ve dinî merasim heyetlerinden öğrenmişlerdir. Yabancı malları satan aracıların çocukları olup medeniyeti sadece turist kafilelerinden veya birkaç üçkâğıtçı Japon, Amerikan, Alman vb. pazarlamacıdan öğrenmişlerdir. Veyahut klişeleşmiş yalakalıkları, saraya ve hükümet makamına fedakârlık ve uşaklığı, mide bulandırıcı övgü şiirleri okumayı, başında taç olan herkese tapınmayı milliyetçilik sanan general ve senatör çoçuklarıdır. Batıya gidenlerin çoğunluğu bunlardır. Ellerinde, bu topraklarda cehaletimizin perdesi ardında gizli kalmış olan özbilinç, din, kültür ve tarihe, onca düşüncelere, eziyetlere, dehaya, hareketlere, duygulara, güzelliklere ve fikir, sanat, edebiyat, ahlak, ülkü, özveri, şehadet vb. hazinelerine ilişkin sadece böyle bir sermaye vardır. Böyle bir gencin batının parlak ve görkemli medeniyetine hayran olup ağzının açık kalması doğaldır. Doktora diplomasını alıp "yücelerde uçan bu tavus kuşu benim" havasıyla, beyni kibirle ve halkına karşı nefretle dolu ve hatta satıcı bir Frenk kızının yediği her naneye sevdalanıp âşık olarak geri dönecek, İslam'dan tiksinecek, İranlı olmaktan midesi bulanacak, tarihimizden hoşlanmayacak ve sadece vatanına dönmüş olmak için dönmeye razı olacaktır. Buradakiler kat-

merli eşek oldukları için ele geçirdiği diplomanın sihri ile cebine hesapsız paralar dolduracak, kısa sürede milyoner olacak; Amerika'da, Avrupa'da kendine şerefli, haysiyetli bir hayat kuracak ve bu hesapsız paralarla hesaplı adamlar sırasına katılacaklardır. Bu nedenle görüyorsun ki dinin bilim dışı oluşuna, irticaî kültüre ve İranlının eğitimsizliğine bu kadar öfkelenen eğitimli, ilerici bir aydın, bir hırsız kaçamağı ile rezil ve rüsva bir şekilde gelip meydanı bizim klasik eşeklerimizin şerrinden kurtarmaya kalkışıyor.

Ne mutlu ki ne ben ne de sen, yeteneksizliğimiz ve bol paramızın olmaması sebebiyle bu grubun içinde yer almış değiliz. Ben Paris'te yıllarca, birincilik ödülü olan kırk lira ile beş kişiyle birlikte yaşadım. Öyle ki evim halen öğrencilerin ibret yadigârıdır. Sen de benim çocuğumsun!

O çocuklar orada hayırlı (!) evlat olup çıkıyorlar. Babalarının hırsızlıktan kazandığı parayı yerli yerince harcayıp fahişelerin koynuna ve sermayedarların cebine akıtıyorlar. Veya babalarının kirli, çarpık ve soylu hayatına bir anti tez ve psikolojik tepki olarak Marksist oluyorlar: Ruhî ve ümmî Marksistler. Bu vesile ile kendi fikir, kültür ve varoluş boşluklarını da gideriyorlar. Çünkü böyle bir etiket seçmekle kendilerinde bir anlam hissediyorlar. Var olduklarını kanıtlıyorlar.

Ne mutlu ki senin ne öyle bir kompleksin var ne de öyle bir boşluğun. Binaenaleyh, diyalektik determinizmin anti tezi ve duygusal kör bir tepki olarak değil, sakin, salim ve bütün gelişmelerin, çekişmelerin ve sosyal, sınıfsal ve duygusal tepkilerin ötesinde, farkında olan bir düşünür olarak; somut ve dışsal öğelerin sosyal rollere mecbur kör bir oyuncusu olarak değil, olayları, kavgaları, fikrî, zihnî, siyasî ve toplumsal anlaşmazlıkları yargılayan ve eleştiren bir seyirci olarak bu dünyada, bu toprak üstünde ve bu tarih boyunca vuku bulan olayların içinde yer alıp düşünebilir, yargıda bulunabilirsin. Şimdi senin karşında batı, bütün kanıtlarıyla, safsatalarıyla, avukatlarıyla, tanıklarıyla, belgeleriyle yargıcın önüne yalnız çıkmış. Doğu, doğunun tarihi, İran ruhu, iman, aşk, ülkü, görev, değerler, duygular,

asaletler, güzellikler, azametler ve İslamî sermayeler ise ortada yok. Bizim savunma avukatımız da gelmemiş. Hepimizi temsilen savcının karşısında savunma yapması için Mevlana'nın kitabını gönderiyorum. Mevlana, herkesin yokluğunu telafi eder, tek başına herkese arkadaştır ve sana tek başına kalmanda yardım eder.

Ali

- 1355 Yılının Son Gecesi (20 Mart 1977) Gece Yarısından Sonra Saat Beş, Tahran

İhsan!

Uçaktan, uçmayı öğrenmek gerek. Bulut kitleleri ne kadar büyük, yoğun ve yüksekte olsa da, insan ruhunun manevî uçuşunun somut tecessümü olan akıllı çelik kanatlı kuş daima bulutların üstünde uçar. Doğrudan güneş ışıklarının altında uçuş. Yer çekiminden, hava basıncından, örten bulutların karanlığından ne kadar uzak ve yüksekte olursa o kadar rahat, zevkli ve güvenli uçuş. En yüksek dağlar, en şiddetli fırtınalar ve en azgın hava akımları karşısında daha sağlam, daha dirençli! Güneş ışığında uçuş, iki kanatla! Jet, kendinde devamlı meydana gelen art arda patlamaların ve kendinden itmenin mucizevi gücüyle yer çekimini ve dünyanın içe çekimini kesmekte, havanın direnç gücünü ve ağırlık yoğunluğunu kırmakta, yarmakta ve geri tepen mermi fırlayışıyla ileri atılmaktadır.

İki kanat: İlki, sol yanında çıkmış olan Ebuzer'dir. İşte ikinci kanadı, Mevlana'yı gönderiyorum sana. Batının güneşten uzak, kara bulutlarla kaplı sisli gurbet havasında, o güçlü yerçekimine rağmen, bütün hava akımlarının ve yıkıcı fırtınaların tehlikeli ortamında bulunmana rağmen vahyin yağdığı güneşin kalbinde, temiz göğün bağrında rahat, hoş, uyumlu ve güvenli bir uçuş yapabilmen ümidiyle...

Baban Ali

• 30.12.1355 (20 Mart 1977)

İhsan!

Sona doğru gittiğimi ve daha çok yaşlandığımı hissettikçe, zayıflık ve güçsüzlüğü kendimde daha fazla buldukça, kafesten uçma istek ve heyecanım yatıştıkça, tüylerim dökülüp kanatlarım daha bir kırıldıkça, daha bir yaralandıkça, soluğum daha çok kesildikçe, duvarlar daha bir yaklaştıkça, tavan daha bir alçaldıkça, avucum daha bir büzüldükçe, kendimi kaygan bir tasa düşmüş karınca gibi gördükçe, dertler daha bir ağırlaştıkça ya da harikulade gücüm derde tahammül etmede daha bir kırılgan oldukça, peş peşe saçılan dert tanelerini toplamaya tahammülüm azaldıkça ve de iç dünyamın dışında, çevremde her şey bozukluk, karanlık, kötülük, çirkinlik dalgaları, facialar, musibetler, düşüşler ve sel, deprem, kıtlık ve yağmanın getirdiği yıkımlar; zilletin, fakirliğin, cehaletin, kulluğun, yabancılaşmanın, kendinden kopuşun, vesvesenin, sinsiliğin yol açtığı ölümler daha bir korkunç ve kökten sökücü hale geldikçe, kışın sam yelleri iman, kültür ve ahlak bahçemizde daha sert estikçe, aşk gelincikleri, kırmızı şehâdet gülleri, hatıra yaseminleri, hayâ, anlayış ve asalet menekşeleri ile değerlerin, faziletlerin ve güzelliklerin rengarenk çiçekleri, hayatımızın yeşil ululuk, yücelik ve mutluluk tarlası, canlarımızın bereketli otlakları, yaşlı ümitlerimizin filizleri ve eski ümitlerimizin çiçekleri sararıp kurumaya yüz tuttukça, bu ardı arkası kesilmeyen selin kara ve çetin tahribatı, "balçık" gibi bizim verimli topraklarımızı, atalarımızın değerli tarlalarını daha bir kaplayıp da patlayan, yeşeren, başveren, filizlenen, yaprak veren, meyveye duran şevk ve heyecan tohumlarını öldürdükçe, tarihimizin mirası, varlığımızın sermayesi, hayatımızın anlamı, imanımızın mabedi ve maksadımızın varış noktası olan bu "Mümin Yurdu"nun kanalları onun çamurları ile daha bir dolup kuyular peş peşe çöktükçe ve pınarlar birer birer kurudukça, bu yerdeki bataklığın kaynamasında ve bu zamanın gürültülerinin fışkırmasında o kutsal kuyu kazıcısı ve arkadaşlarının kullandığı kazmalar daha suskun ve unutkan oldukça ben kendimi Nima'nın vasfettiği "boğulan adam" gibi hissediyorum: Yorgun, nefesleri sayılmaya başlamış, sandalı kırılmış, küreklerini fırtına alıp götürmüş ve ümitsiz. Denizin

korkunç ağzında çırpınıp durur. Kasırganın göbeğinde, girdabın kendisini her an yuttuğu, ölümün içine çektiği ve daha da yenik düştüğü bir sırada, havaya tutunmaya çalıştığı pençeleriyle, hasret ve ümit kıvılcımlarıyla sahile diktiği gözleriyle haykırıyor:

Heeeyyyy İhsan!

"Sabrettim ama gözüne diken batmış ve boğazına kemik tıkanmış bir kimse gibi" diyen o fırtınalı ve tutsak ruhun acısını şimdi her zamankinden daha iyi hissediyorum. Onun acısını çekiyorum ama o ruhun azamet ve kudretine sahip olmadan, iki değirmen taşı arasında bir buğday tanesi gibi öğütülüyorum. Zamanın kudurmuş aç bir kurdu andıran tutuşmuş tandırından ve yutuveren boğazından başka yazgım yoktur. Yatağa düşmüş yatalak bir yaralı ki hemşire bile incitiyor. İlginç bir hayat hikâyesi. Zamanın şevk ve heyecanı içinde gelişen bir ruh, bütün evcil kuşlardan nefret eden huzursuz bir kuş, çağının cihat ve fedakârlık harareti, neslinin çalkantısı ve çıkışları içinde yetişmiş, daima halkı için yaşamış, halkını düşünerek nefes almış, hiçbir zaman evcil olmamış, evcil hayvanlara bile hep yabancı olmuş, ahırdan kaçan sabırsız bir can. Şimdi sadece yaşamaya mahkûmdur. Oysa yaşamayı ne biliyor ne de istiyor. Eve kapanması gerek ama ev kendisine eziyet ediyor. Ne zaman yavaş yavaş eve alışmayı hayal etse, deprem kokusunu alan at gibi yularını koparıyor, ahırdan kaçıp çöle yöneliyor, ama önünde çöl de yok ki. Kaçışı sokağın duvarına kadardır. Acımasız hırsızlar ve avcılar bu sokakta pusu kurmuş kendisini oklayacaklar veyahut sırtına katır palanı bağlayıp yük yükleyecekler, binecekler. Veya bir faytonun soylu atı, bir şehzadenin binek atı, çöp arabasının atı, kısacası sahibinin at, eşek ve koyun sürüsünde bir at gibi, sakinleşsin, serkeşlik etmesin diye yular takarak dağlamaya götürüp dağlayacaklar ve terbiye edecekler.

Esasen konuşmak, yazmak, çalışmak, sorumluluk, araştırma, liderlik, fikir, ilim, ıslah ve irşad, her halükârda şu anda benim için söz konusu olmadığı gibi yaşamak da imkansızdır. Şimdi sorunum "olmaktır". Bunda sıkışıp kaldım. Öyle bir haldeyim

ki nefes almam bile zor. Her gün benim için bir dert. Sadece bu derdi aşabilmeyi düşünüyorum, işte bu!

Kendimden çok söz ettim ve inledim. Yaptığım bu iki şeyden ne kadar da nefret ediyorum! Belki, sen nimetini tanıyasın, nimetine şükredesin ve de sorumluluklarını daha ağır ve daha açık hissedesin diye konuştum, feryat ettim. Belki de zamanın dışarı atmama fırsat vermediği çok "dertlerim" var, söylenecek çok "sözler"im var, en azından her canlının hakkı olduğu ölçüde biz baba oğuldan da bir arada olabilme fırsatını elimizden aldı, demek istedim. Birlikte olduğumuz o kısa dönemde de ben kendimde değildim. Benim sadece hayatta kalmaya çalıştığım bir zamandı. Bunun da tek yolu kendimi unutmaktı. Yani kendim olmamalıydım, aksi halde kendime tahammül etmem imkânsızdı, ölürdüm. Arzum şuydu ki bütün yolları, gelenekleri, mektepleri ve dinleri tecrübe ettikten sonra açık bir düşünce, özgür bir yürek, birikim ve duygularla dolu olarak insan ruhunun derinliğine başımı uzatıp tarihin bu şevketli nehrine dalayım. Hakikatin berrak kaynaklarını ve insanlığın doğru ve temiz cevherini keşfedeyim. Bu önceden yapılmış ve kullanılmakta olan sokaklardan, caddelerden ve otobanlardan uzakta, dünya ruhunun, doğa "tao"sunun ve insan fıtratının akıp gittiği yeni bir yol bulayım. Milletimizin muhtaç olduğu, insanı egemenlikten, mülkiyetten ve aldatılmaktan kurtaran bir yol... Herkes gidip mühendis, doktor, hukukçu, fizikçi, kimyacı olup geri geliyor. Eğer bir millet bunlardan birine sahip değilse parayla satın alıp ithal edebilir. Bizim bütün aydınlarımız gidip komünist oluyor, sosyalist oluyor, egzistanisyalist oluyor, liberal ve demokrat oluyor, materyalist oluyor, nihilist oluyor, nasyonalist oluyor veya hiçbir şey olamıyorlar. Aynen mümin veya kâfir, zahit veya faşist kalıyorlar. Hacılar gibi içi boş bir ünvan ve içi dolu bir bavulla dönüyorlar. Ticaret ruhsatını da taşıyorlar yanlarında. Kendisine ve ailesine "karın doyuracak bir lisans diploması" hediye getirmişler. Bunların hiçbirisi ne yeni bir iştir ne de bir derde dermandır. Fanon'un dediği gibi: "Biz Afrika'yı yeni bir Avrupa yapmak istemiyoruz. Amerika deneyimi bizim yedi ceddimize yeter! (Biz kendi toplumumuzu yeni bir Doğu Av-

rupa da yapmak istemiyoruz, erkeksiz Rusya veya birden fazla erkek bulunmayan sekiz yüz milyonluk Çin deneyimi, mazlum insanlığın tümüne yeter.) Biz yeni bir düşünce ve yeni bir ırk yaratmak istiyoruz ve yeni insanı kendi ayakları üstünde durdurmak için uğraşıyoruz!"

Yıkılmış ve başkasına ya da başkalarına yaslanan bizler için kendi ayakları üstünde durmak çok anlamlıdır. Bu hangi insandır? Bu, bizim Mevlana, Buda ve Mazdek'in çehresinde tanıdığımız insandır. Bu üçünün birlikte güzel ve doğal bir şekilde uyum içinde yaşadığı, kaynaştığı ve uzlaştığı bir dünya görüşüne ve yola erişmek, çokça eziyet, çaba, ihlas, fedakarlık, deha, bilim, bilinç, deneyim ve direnç gerektirmektedir. Bu yolu keşfedip kat etmek ve bütün yolların sonunda çıkmaza girdiklerini hisseden ve bunca arayıştan sonra yine de durmayan bütün aydınlara bunu anlatmak; sadece bir kişinin, bir grubun veya bir kuşağın tek başına yapabileceği bir iş değildir. Ama başlangıç için ondan söz etmek gerekiyor. Ben bundan daha fazlasını yapabileceğimi, ömrümü buna feda edebileceğimi ümit ediyordum.

Başka bir Mesih, başka bir kurtarıcı ve başka bir imana susamış olan bugünkü insanın imameti, bu "üçleme"dir; tevhidin doğal ve kesin alt yapısı olan "üçleme". Gerçekten Ali o üçlü Mesih olup birdir ama aynı zamanda üçtür, üçtür ama aynı zamanda birdir!

Fakat bilmiyorum, takdir, bana daha ne kadar görev vermiştir? Çantasında ne vardır? Her neyse, Meterling'in ölüm yatağında oğlu için, hemşiresine hitaben yazdığı şiiri tekrarlıyorum:

"O geldiği zaman

Benim bu asamı, yükümü ve çarıklarımı ona ver.

Ve ona de ki ben

Kırk yıl önce

Bu asayı elime aldım

Bu çarığı ayağıma geçirdim

Ve bu yükü omuzuma aldım

Ve yola koyuldum

Kırk yıl yorulmadan susuz ve âşık

Yoluma devam ettim

Şimdi yolun burasına kadar geldim

Ve sen oğlum!

Şimdi

Asamı eline al!

Çarıklarımı giy

Ve yükümü sırtına al

Ve bu yolu

Benim kaldığım yerden

Devam ettir.

Ve sen de yaşamının sonunda onu oğluna teslim et ve senin kaldığın yerden devam ettirmesini vasiyet et."

Ali

• Mektubun yazılış tarihi yaklaşık: Ferverdin 1356 (Mart-Nisan 1977)

İhsan'ım

Bilmiyorum bu günlerde, o güneşsiz, taharetsiz ve ruhsuz, yoksun ortamda, uzak ve yalnız ne yapıyorsun? Senin böyle bir "durum"da olmandan dolayı tedirgin olsam yeridir. Ama tedirgin değilim. Çünkü biliyorsun ki ben senin şahsına inanıyorum. Hem bilinçliliğine hem de gücüne ve sağlamlığına inanıyorum. Bunlarla birlikte zor günler geçirdiğini de biliyorum. Fakat sanki önceki mektupta da yazdığım üzere, Nietszche'nin dediği gibi

Hayatında bir "niçin"i olan kimse bütün "nasıl"larla iyi geçinebilir."

İnsan görüşündeki en büyük eksiklik, her zaman madalyonun bir yüzünü görebilmesidir. Madalyonun diğer yüzünün farkına varıp devrim yaptığı ve madalyonu diğer yüzüne çevirdiği zaman da yine tek taraflı görür, diğer yüzü göz ardı eder.

Bir hakikatin iki yüzü arasındaki bu gelgitlerden biri, "birlik" veya "çeşitliliğe" tek boyutlu yöneliştir. Birliğe dayanmak, tek tipleşmeye, klişeleşmeye, ruhun, düşüncenin, yaşama coşkusunun ve yaratıcılığın ölmesine, asaletlerin *(originalité)* kökünün kazınmasına ve inançların, değerlerin, hedeflerin ve hatta duyguların insanlara dikte edilmesine, yani diktatörlüğe götürmektedir. Skolastik ve inançların teftişi, Marksizm ve komünizm veya komintern ve faşizm, kan ve ırk tezkiyesi vb. isimlerle ortaya çıkan ve ilahî hakikat, bilimsel gerçek ve millî asalet gibi dayanakları bahane eden bu aklî, ilmî ve itikadî diktatörlükten kaçıştaysa, göreceli bir değer olan özgürlük, mutlak değer haline gelmektedir.[15] Araç, şart ve durum halindeki gerçek şeklinden

[15] Bu insanın manevî hareketinde geçerli olan diyalektik bir ilke olup nisbî hakikat mutlak bir batıl ile çatışınca mutlak bir hakikat olarak görünür. Aşırı bir uç olarak tarihte ortaya çıkan Ali Allahi Mezhebi'nin diyalektik çözümlemesi şöyledir: Ali, egemen gücün antitezidir. Egemenlerin insafına terk edilmiş kitlelerin ve sınıfların zihninde Ali, "gâsıp, zalim, fâsit, iblis" aşamalarından geçen hilafet eğrisinin kaşısında, ilk iki halife (şeyheyn)den tutun da Muaviye ve Yezid'e, Mütevekkil ve Hülagü'ye kadar uzanan halife ve sultanların antitezi olarak imamet eğrisinde, sırasıyla haklı, âdil, masum ve Allah aşamalarını kat eder.

çıkıp esas haline gelmekte, hedef olmakta ve başlı başına mutlak bir kudsiyet kazanmaktadır. Yine kuşku yok ki böyle bir özgürlük telakkisi, bildiğimiz ve hatta gördüğümüz gibi, öyle sonuçlar doğurur ki insan sever, halkçı, adaletçi ve sorumlu vicdanları karanlığın, uğursuzluğun ve anlamsızlığın şiddetiyle, özgürlükten uzak durup, birlik düşüncesini sevmeye ve hatta fikrî, siyasî diktatörlüğe doğru sürükler. Kötülükleri, aklî ve itikadî totaliterizm facialarını aydınların zihninden ve gözünden siler ve onu mutlak bir hakikat ve kutsal bir ideal olarak gösterir.

Görüyoruz ki en azından şu son asırlarda, Rönesans'tan bugüne kadar, nice sorumlu aydınlar ve ilerici liderler, bu iki kutup arasında nasıl da yararsız çabalar içine girmişlerdir. Ehavan'ın "Kitabe"[16]si gibi madalyonu hep bu yüzden o yüze, o yüzden bu yüze çevirip durmuşlar, adı da "inkılap" olmuştur!

Kilisenin ilahî saltanat, hakperestlik ve ahlâk adı altında ortaya koyduğu mutlak ve kapsamlı egemenliği şeklindeki toplumsal birlik... Aydınlar, bu fikrî diktatörlükten ve bir düşünceyi herkese dayatmaktan kaynaklanan bu boğuntu ile bir savaş başlatmışlardı. Bu, özgürlük için, yeteneklerin özgürce gelişmesi, seçme ve yaratma özgürlüğü, farklılıklara ve düşünce, bilim ve inanç çatışmalarına katlanma, araştırma imkanı, insan varlığının ortaya konulması ve dehaların ortaya çıkarılması yolunda yapılan bir savaştı. Sloganları neydi? Devlet, eğitim ve öğretim laik (dinden ayrı) olmalı; bilim, felsefe, sanat, edebiyat ve iktisat egemen dinin hüküm ve inançlarının sultasından bağımsız olmalı ki böylece özgürce gelişebilsin. Böylece her din ve ırktan insanlar, toplumlarının her türlü maddî manevî yaşamından yararlanabileceklerdi. İnançlar arasında ihtilaf, çatışma ve müca-

[16] Şair Mehdi Ehavan Sâlis'in (1928-1991) özgün adı "Ketîbe" olan şiirine işaret edilmektedir. Bu şiirde Ehavan, insanların devrim çabasını, üzerinde bir kitabe bulunan kayayı ters çevirmek olarak betimler. Ayakları zincirli insanların nice uğraştan sonra ters çevirdikleri kayanın öteki yüzünde de bir kitabe vardır. Kaya devrildikten sonra anlaşılır ki kayanın iki yüzünde de aynı şeyler yazılıdır: "Kim çevirirse beni bu yüzümden o yüzüme, anlar benim sırrımı." (Çev.)

dele imkanı, tercihlerin, buluşların ve düşüncelerin çeşitliliğini, bir taassuba mahkum etmeyecek, diğer fikir akımlarından, bilimsel tecrübelerden, dinî ve felsefî çıkarım, telakki ve yorumlardan, edebiyat ve sanat eserlerinden insanları mahrum bırakmayacak ve buzlar eriyecek, böylece değişim, çeşitlilik, hareketin çelişkisi, gelişim ve gerçeğe erişme sağlanmış ve çabuklaşmış olacaktı. Oldu ve Avrupa'nın bin yıl yerinde saydıktan sonra nasıl fikir birliği maskesinden kurtulup sürat kazanarak dünyayı istila ettiğini gördük.

Fakat bu özgürlük, yavaş yavaş zaaflarını ortaya koydu. İlerleme... Evet, ama hangi yöne doğru? Servet... Evet, ama hangi sınıfın yararına? İlim... Evet, ama neyin hizmetinde? Teknoloji... Evet, ama kimin elinde? Özgürlük! Görüyorsun ki bu özgürlükte herkes hak eşitliğine doğru koşturuyor. Gerçekten özgürce, zulümsüz, ayrımsız, hilesiz yarışma; fakat doğaldır ki böyle bir yarışmada süvariler öne geçecektir ve atı en pahalı olan gerçek kazanan olacaktır. Herkesin her şeyi yapmaya hakkı vardır. Evet, ama pratikte imkânı ve gücü olanlar müessese açma özgürlüğüne sahiptirler. Kütüphane, okul, mabet, kumarhane, mağaza, genelev, bar... Ama şimdiden öngörülebilir ki arsalar ve binalar zenginler tarafından satın alınacaktır. Kuşku yok ki onlar da okul ve cami yapmayacaklardır. Özgür aydınlar sadece kafe köşelerinde toplanıp özgürce tartışabilirler. Böyle bir mahallede ufaktan ufaktan yorumlarda bulunabilir, delice hallere bürünebilir, melankolik tavırlar takınabilirler. Sonra; duman, mey, sarhoşluk, LCD, Marihuana, egzistanisyalizm, cinsel serbestlik, esrarkeş doğuculuğu, Nepal tasavvufu, Becket takılmalar, hiççilik vs... Bazen devrimci isyanlar ve cesur çıkışlar da sergileyebilirler. Örneğin bilimsel bir konferans esnasında bir fedai aniden sahneye fırlar, pantolonunu indirir ve zafer (victoir –V–) işareti olarak iki parmağını havaya kaldırır ve güç sahiplerini korkutur! Pislik, içi boşluk, ayrımcılık, para peşinde koşma, üçkağıtçılığın gelişmesi, riya, binlerce kayıp ve para kazanma sanatı, insanların cebini boşaltma, kapitalizmin iktidarı ve bunun gereği olarak zulüm, sömürü, savaş ve cinayet... Bunlar, yine bilinçli, basiretli ve bu durumdan rahatsız olan aydınları

madalyonun öbür yüzünü çevirmeye ve devrim yapmaya kışkırtır. Bu ne haldir?

- Bu ve bundan sonraki mektup, Ferverdin ya da Ordibehişt 1356'da (Bahar 1977) yazılmış olup şehit kardeşin son mektuplarındandır.

Sevgili İhsan!

Ve sonra Nakisîn'in[17] ihanetinin ardından Kasıtîn[18], bu dönekLİkten mümkün olduğu kadar fazla yararlanmıştır. Bu, yıllarca yapıldığı gibi Marikîn'in[19] kıskançlığıyla yoğrulmuş eşeklikten faydalanmaktır. Her zaman kukla olup uluslararası alışverişlerde aracı konumda bulunan komplocuların ihaneti sadece o temiz kanların hepsini çiğnemekle kalmadı; süratle sonuca yaklaşmakta olan İslam ideolojisi inkılâbının oluşumuna da yıkıcı darbe indirdi ve onu köreltti. Bu da milletimizin uğradığı bir zarar olup giderilmesi kolay değildir. İslam ideolojisi, çağımızda bu aşamaya ulaşabilmek için bir çok çetin merhale kat etmiştir. Seyyid Cemal ve Abduh ile başlayan İslamî hareket, istismar, istibdad ve eşekleştirme projesinin yardımıyla İran'da mahvedildi ve ilk doğduğu yer olan bu topraklarda daha en başında vücut bulamadı, nutfe iken boğuldu. Hindistan, Mısır, ve Kuzey Afrika gibi başka ülkelerde ise güçlü dalgalara kavuştu ve sonuçta gelişim ve olgunlaşma seyri bu sınırların dışında devam etti. İki kalın duvar sayılan Fars dili ve Safevî Şiîliği de bunun etkilerinin bize ulaşmasına engel oldu. Böylece biz onun İslam'ın öz bilinci ve Müslümanların uyanışı demek olan güzelliklerinden tümüyle mahrum kaldık ve toplumumuz birbirinden uzak iki düşman kutba bölündü. Halkın çoğunluğu cehalet ve bağnazlığın kıskacına düşerek Kacarlar'dan kalma gerici mollaizmi taklide mahkûm oldu ve hatta Meşrutiyet (bir cephesinde Tûde Partisi biçiminde ya da ondan önce Demokrat Fırka ve Mirza Küçük Han'a ihanet edenler şeklinde ortaya çıkan Marksizm ile bir başka cephede Rıza Han biçiminde ve ondan önce Alamut'un Mirza Malkum Han'ları şeklinde ortaya çıkan modernizm bağlısı batıcı ve taklitçi aydınların bir tepkisi olan Meşrutiyet) döneminden daha gerilere gitti. Uyuşturucu maddeleri dinden yapılmış olan bu donuk ve köhneperest çoğunluk

[17] Nâkisîn: Medine'de Hz. Ali'ye biat edip Basra'da biatlerini bozup onunla savaşan grup. (Fecr)

[18] Kâsitîn: Sıffin hadisesinde Hz. Ali'ye karşı Muaviye'yi destekleyenler. (Fecr)

[19] Mârıkîn: Hz. Ali ile savaşan Haricîler. (Fecr)

karşısında yenilikçi ve hareketli azınlığın bu şartlar altında, dinin karşısında durarak halkın ve İslam'ın dışında bir fikrî ve sonuçta amelî karargâh edinmeleri doğaldı. Bu azınlığın yeni medeniyet veya bu medeniyetin iktisadî ve kültürel sisteminin doğurduğu Marksizm adına Batı'nın burjuvazi kültürüne hayran kalması bu gerçeği açıklamaktadır. Sonuç ne oldu? Evvela halk kitlesi, düşünen beyninden –aydın azınlıktan– ayrı kaldı. Aydınlarının fikrî, siyasî ve kültürel çabalarından mahrum oldu. Aydın azınlık da halka yabancı kaldı ve toplumun evrimsel bir devamı değil, uzak ve yabancı tarih, kültür ve siyasetlere bağlı ve tarihimizin, kültürümüzün, inancımızın ve halkımızın dışında bir fazlalık olup çıktı. Hem halkı böylesine belirleyici bir çağda geri bırakan, hem de aydınları kendi toplumu dışında kutuplara sürükleyen ve sonuçta hiçbir aydının düşünce, inanç ve eylemini diğer sistemlerde ortaya konulmuş kalıpların ve geçerli tecrübelerin dışında şekillendiremediği ve kendi özünden bir hareket doğurmayı, kendi ayakları üstünde durmayı ve kendi tarihimizin doğal ve evrimsel bir devamı olmayı aydın için muhal kılan bir durum yaratan bu yabancılık ve ikilemin en büyük nedeni, kültür ve dinimizin, çağımızda Rönesans, Protestantizm ve Büyük Fransız Devrimi gibi yeni bir hayat ve harekete girişememesi, özeleştiri yapamaması, özbilinç ruhuna kavuşamaması, değerlerini ve yeteneklerini keşfedememesi ve ideolojik bir yol görünümüne kavuşamamasıdır.

- Bu ve önceki mektup, Ferverdin veya Ordibehişt 1356 (Bahar 1977) tarihinde yazılmış olup şehit kardeşin son mektuplarındandır.

İKİNCİ BÖLÜM

DOSTLARA VE KARDEŞLERE

Fikirdaş Kardeşim!

Mektubunuzu aldım, gösterdiğiniz o layık olduğumdan fazla muhabbete teşekkür ediyorum.

Buyurmuşsunuz ki size "toplumun çeşitli sınıfları arasında anlaşmazlık çıkarmak amacıyla konuşma fırsatı veriyorlar." Bu, benim inanmadığım bir algılamadır. Ben bu "fırsat"ı başka bir şekilde tahlil ediyorum: Yaptıklarımın birçok kısıtlamalara rağmen doğuracağı sonuçlar ile onu tümüyle engellemekten doğabilecek muhtemel sonuçlar arasında, yani "zarar" ve "tehlike" arasında bir mukayese yapılıp birini seçmek yahut ileride gelecek olan zararı acil olan şimdiki zarara tercih etmek ve ister istemez ona "tahammül" etmek. Ayrıca "fırsat vermek" ile "tahammül etmek" arasında fark vardır. "İhtilaf çıkarmak" her zaman yaptıkları bir iş olsa da bu konuda asıl etken değildir. Bu söz konusu olsa bile, işin dolaylı bir kârıdır. Nitekim etkileri belirgin ve çoktur. Sağdan soldan, yukarıdan aşağıdan, mescitten, meyhaneden, toplu ve "uyumlu" olarak aniden her türlü yalan, iftira ve karalamalara girişen bu şiddetli ve sürekli dalganın çıkış noktası aynıdır fakat çoğaltıp yayma araçları farklıdır. (Hatta kasıtsız ve temiz kişiler eliyle bile olmaktadır bu. Kıskançlık ve kompleks gibi hastalıklar ve bu topraklarda sağlam ve ayakta kalmış ne varsa hepsini yıkıp dağıtma eğilimi, onları bilinçli ellerin ortalığa yaydıkları şeyleri farkında olmadan, hiçbir karşılık ve ödül beklemeden alıp her yere yaymaya, hatta ballandırarak anlatmaya sevk ediyor. Bu görevi yerine getirmekten elde ettikleri tek ödül, kendilerini göstermiş olmaları veya hasta gönüllerinin acısına sövgü, hakaret ve iftira merhemini sürmeleridir! Bunlar düşmana, sorumlu ve bilinçli kimselerden daha çok, daha masrafsız ve daha etkili hizmet etmektedirler!)

Şunu bilmelisiniz ki bir insan özel bir toplumsal konuma sahip olup büyük bir sosyal enerji kaynağı olan, ama bugün âtıl kalmış, hatta heder olmuş ve belki zarar vermeye bile başlamış olan dinî inancı arıtabilecek ve ısı, ışık ve hareket meydana getirebilmek için dinamik bir enerji sağlayacak kültür, iman, bilgi ve sanat anlayışını hâizse, aydınları ve okumuş genç nesli

(gözü iyi gördüğü halde kalbi kötü çalışmaktadır. Tıpkı ışık saçan aydınlatıcı lambaları olduğu halde motor gücü olmayan, çalışmayan bir otomobil gibidir bu aydınlar. Bunun tersine, mümin kitlesi ise güçlü motoru olup da lambaları olmayan bir otomobil gibidir) kendi imanı, dini ve manevî kültürü ile, yani yabancısı olduğu ve hatta nefret ettiği şeyle tanıştırabilir. Böylece toplumu, lambası bilim ve aydın düşünce, motoruysa iman, aşk, dinî ve ahlakî taassup olan bir otomobil kılabilir ve İslam toplumunun ikiye ayrılmış gövdesini birleştirebilir. Çünkü ikiye ayrılan bu toplumun parçaları yıllarca düşman kılıcı ile birbirlerinin canına kıyarak bütün duygularını, hareketlerini, güçlerini ve fırsatlarını birbirleriyle çekişmekle heder etmiştir. İlerlemeyle gerileme, yoksullukla servet, cehaletle kültür, bağımsızlıkla esirlik, bilinçlilikle bilinçsizliğin mücadele alanının yanıbaşında daha büyük alanda, doğuda ve İslam dünyasında, özgürlükle bağımsızlığın sömürü ve zulümle mücadelesi olması gerekirken, eskiyle yeni, ilimle din, esnafla üniversiteli, çarşaflıyla çarşafsız vb. şeklinde uydurma savaşlar çıkarmışlardır. Böylelikle grupları bu yöne doğru sürükleyerek birbirlerine düşürmüşlerdir. Evet yukarıdaki nitelikleri taşıyan insan eğer düşünceleri asıl savaş alanına yönelterek ve bu danışıklı dövüş tezgahını toplayıp da rakibin yumruğunu açarak bu tek gövdenin iki kanadını birbirleriyle uyumlu hale getirebilirse; yumurtası ve eti için yetiştirilen tavuğa uçmayı öğretebilirse onu, kudret ve şahsiyet bakımından hangi düzeyde olursa olsun, bir öğretmen, bir yazar; yalnız, kimsesiz ve işsiz güçsüz bir konuşmacı da olsa, rahat bırakmazlar. Böyle birine "fırsat vermezler", sağlam bırakmazlar, boşvermezler. Mümkünse satın alırlar, mümkün değilse döverler; yemezse korkuturlar, korkmazsa aldatırlar. Aldanmazsa silahsızlandırıp güçten düşürürler. Hiçbir şey ona işlemezse, hiçbir etkili kimyasal maddeyle terkip oluşturmaya meyilli değilse geriye sadece şu iki yol kalır: Birincisi boğarlar, kökünü kazırlar. Eğer tesadüfen bu yol maslahata aykırıysa sadece ve sadece tek bir yol kalır! Hangisi? Sahip olduğu sermaye ve silahı elinden almak. Neyi? Sevimliliği! Bu sevimli-

lik hangi yolla kazanılmıştır? Açıktır ki iki yolla: İnancı ve takvası.

Bu nedenledir ki ona rakip olamadıklarında elemanlarını halk arasına salarak halkın ona karşı imanını yok etmeye çalışırlar. Halkı "pişirmek" mümkündür!

• Metnin konularına bakıldığında, 1350'de ya da 1351 yılının başları (1971 veya 1972) bu mektubun yaklaşık yazılış tarihi olarak düşünülebilir.

Sevgili Kardeşim Sayın Minaçi

Selam sunuyorum. Çetin toplumsal sorumlulukların ağır yükünü daha fazla taşımanız ve toplumsal çalışmaların din esasına göre yürütüldüğü, diğer bütün çalışmaların aksine düşmandan daha ziyade dost elinden çekmenin daha ağır ve fazla olduğu bu yolda yılmamanız için umarım Allah size daha çok sabır ve tahammül gücü bağışlar da böylece ümitsizliğin kapalı ufkuna açılan ve bir kuşağın bütün ümidi olan kapı kapanmaz.

İrşad dostlarına, sorumlularına ve arkadaşlara nasıl anlatsam bilemiyorum: Eğer gerçekten, ister daimî ister geçici olarak İrşad'ın durumu benim kenarda olmamı gerektiriyorsa bunu bütün ruhumla, imanımla kabul ederim. Öyle düşünüyorum ki en azından, inancım uğrunda özellikle bir kamu yararı söz konusu olduğunda kendimden geçebilecek kadar fedakar olabilirim. Bunu da bilhassa benim bu müesseseye kişisel ve maddî ya da manevî çıkar açısından faydalı olabileceğime gerçekten inanmayanlar için söylüyorum. Ne bilinmeyen bir kompleksim, ne konuşma kusurum, ne de müminlerin dikkatini çekme ve dini şöhret kazanma hevesim var. Ne bu yoldan ekmek yiyorum ne su içiyorum. Hatta şunu herkes biliyordur: Bugüne kadar İrşad'a geliyor idiysem, bu inanç zaruretinden, fikrî ve toplumsal bir görev duygusundan başka bir şeyden kaynaklanmıyordu. Aynı fikri ve aynı derdi paylaştığım ve aynı menzile yürüdüğümüz kişilerin yükünü, aynı yolun yolcusu ve aynı inancı paylaşan bir kişi olarak taşımada kendi payıma düşeni taşıyabileceğimi, yoldaş olabileceğimi, bu ölüm sessizliği ve donukluğunda huzursuz vicdanıma biraz olsun huzur verebileceğimi düşünmüştüm. Eğer bir köşeye çekilip oturmakla İrşad'a bu hizmeti yapabilirsem ne ala ve ne rahat! Ancak bilmiyorum, acaba gerçekten benim olmamam İrşad'ın yararına mı yoksa İrşad düşmanlarının, halk, iman, insanlık şerefi, akıl, ilim, özgürlük, gerçek takva, din ve Allah düşmanlarının yararına mı? Bunların kim olduklarını görüyorum! Yalan söylüyorlar, komplo kuruyorlar, en kirli unsurlarla ve kudretlerle iş birliği yapıyorlar. Uydurma, şâyia çıkarma, iftira, nifak ve hiçbir cinayet ve alçaklık-

tan geri kalmıyorlar. Kişisel çıkarları uğruna her hakkı pek kolay ve kalleşçe ayaklar altına alıyorlar. Her çetenin, her yerin aleti oluyorlar. Benim gitmem bunlar için zaferdir. Ne kadar pespaye ve alçak birisi olmalıyım ki bu pis hastalıklarla mücadele yolunda işimden, maaşımdan, huzurumdan ve sağlığımdan, daha da önemlisi, haysiyetimden ve hayatımdan vazgeçemeyeyim. Ben bunları biliyor ve tanıyorum. Şimdiye kadar baskıyla, kötüye kullanma ve sömürüyle ve bu deri üstü yaralarla boşuna mücadele etmişiz. Bedendeki gizli iltihaplanmanın asıl merkezi bunlardır. Fakat keşke beni İrşad'da iş birliğine davet eden samimi dostlar bana her şeyden önce deselerdi ki "gerçekten İrşad'ın yararınadır, şimdilik bir kenarda dur, durum düzelip İrşad sağlığına kavuşuncaya kadar bekle." Ben onların uygun gördüğü her şekilde hatta kendi mahkumiyetim pahasına çekilirdim.

Her halükârda bu konuda daha çok aydınlanmayı ve vicdanen yol seçimi bakımından kendi vazifemi daha kesin olarak anlamayı ümit ediyorum.

• Mektubun yazılış tarihi bilinmiyor.

Sevgili Dostlarım

Biliyorsunuz ki sizi görmeyi çok istiyorum. Hareket ettiğim gün, sizinle olabilmek için çok uğraşıp bir saat ayırdım, ama siz yoktunuz. Telefon ettim, kız kardeşiniz, yaklaşık bir buçukta geleceğinizi söyledi. Ama artık yapamadım. Yazılarımın tamamlanması gerekiyordu ve yolculuğumdan önce bitirmem gereken tashihler, meşgalelerime ve yoğun işlerime eklenmişti. Bugün sabah da yurt dışına hareket için Şiraz'a gelmiş bulunuyorum.

Arabistan Yarımadası'na ve Afrika'ya gidiyorum. Yalnız yolculuk yapmayı seviyorum. Özellikle Afrika ve Arabistan çölünü yalnız dolaşmayı. Çünkü burnuma vahiy kokusu geliyor ve "her kayası, taşı, çakılı Allah'ın dilidir!"

Diğer yolculuklarım, bir kişiyle bile olsa toplu yolculuklardı. Yolculuğu ancak mekan değiştirmenin yanında zamanı da değiştirdiğinde, kendi çağından çıkıp başka bir çağda bir süre kaldığında anlarsın. Coğrafyada yolculuk, tarihte yolculukla birlikte olursa yolculuk tamamına ermiş olur. Yoksa yeryüzünde yer değiştirmenin anlamı nedir? Her yerde gök aynı renktir. Toprak ise fazla bakmaya değmez. Ama yolculuk arkadaşları insanı hep şimdiki zamanda tutuyorlar, bir adım uzaklaşmana izin vermiyorlar.

O yazınıza karşılık şöyle yazdım: "Bazı aşamaları Virgil ile gitmek gerek. Bu menzili kat etmeden Beatris ile yoldaş olmak..." Çok keyif aldım! Ne kadar doğrudur! Bu söz benim için yeni bir keşifti. Gördünüz ki diyordum, asıl nüshanın kopyası olmak için değil, kendiniz olmak için kendiniz yola çıkın!

Ve şimdi başladı. İşte, doğmakta olan günün öncü birliği!

Görüşmek ümidiyle,

Şeriati

• Mektup, İrşad dostlarına, Hac kitabına malzeme ve belge toplamak için vahiy topraklarına doğru yola çıktığı zaman yazılmıştır. Şiraz, 1350 (1971)

Aziz ve Fedakâr Kardeşim

Selam ve ihlasımı sunduktan sonra, kendinizi vakfettiğiniz hizmette başarılı olmanızı, işinizin asıl sahibi olan Yüce Allah'tan istiyorum. Başarıdan önce sabır ve dayanma gücü, sinir sağlamlığı, her toplumsal işte, özellikle geri kalmış toplumlarda ve hassaten ferdiliğin toplum uyumu ve ruhundan daha güçlü olduğu doğu toplumlarındaki hazmedilemeyen tatsızlıkları hazmetmede tahammül genişliği diliyorum. Bizim toplumumuz hem doğuludur, hem de geridir; toplumsal gelişimi, birlikte çalışma geçmişi ve deneyimi yetersizdir. Bu iki sıfata diğer iki sıfatı da ekleyelim: Biri dinî oluşu (geleneksel, donukluk, fikrî ve ruhî bağnazlık anlamında), diğeri İranlı oluşu. Öyle ki kendini düşünme ve karşı inanca tahammül edememe, bizim sosyal ve millî ruh özelliğimiz haline gelmiştir. O zaman fikrî ve sosyal, özellikle de dinî ve itikâdî çalışmalar yapmanın zorluğu âşikârdır. Hele bir de yapılanlar yeni ve özgün ise... Sabretmek, yolun yarısında yükü yere bırakmamak ve savaşta geri kalmamak için demirden sinir, çelikten yürek, betondan irade ve ateşte tutuşmuş iman ister. Ben, Peygamber zamanında cahiliyenin yarı vahşî kabile toplumunda İslam'ın fikrî, ictimaî ve ahlakî nizamını, uygulama ve yerleştirme sorumluluğunu üstlenen Müslümanların o kadar çok "sabır" göstermeye davet edilmelerinin bu nedenle olduğunu düşünüyorum. Öyle bir nizam ki yirminci asırda, bugünün nispeten gelişmiş aydın toplumlarında bile dile getirilip açıklanması (hatta Müslümanlar ve İslam alimlerince!) hazmedilemiyor. Onlar, "hakka" davetin yanı sıra birbirlerini "sabretmeye" de davet etmekle görevliydiler. Asr suresinin tefsirinde denilmiştir ki ashab, bir araya geldiklerinde, alışılagelmiş, anlamsız ve manasına kimsenin dikkat etmediği hal hatır sormalar yerine "Ve'l-Asr" suresini okuyup ondan sonra birbirlerinden ayrılmayı âdet edinmişlerdi. Ne ilginç bir slogandır! Kısa, öz ve mükemmel! Önce, potansiyel olarak ziyan üzere olan, sorumluluk hissetmez ve kendini bir dayanağa bağlamazsa düşüşe sürüklenecek olan insandan söz edilir. Sonra bu "esas"a dayanılarak sorumluluk ve daimî olarak her kişinin zihninde canlı tutulması gereken vazife dile getirilir. İnsan, fikir-

daşlarına hakkı ve sabrı tavsiye etmelidir. Bu iki kelimeye dayanmanın ve hak ile sabrın iç içe olmasının bir hikmeti vardır. Bunu sadece Hak işinde çalışanlar ve hakçılığın, Hak uğruna mücadele etmenin sabır gerektirdiğini bilenler bütün varlıkları ile derinden hissederler. Bu durumda hangi unsur insanı hak işinden alıkoyabilir? Dize getirebilir? Acılar, sıkıntılar, namertlikler, alçaklıklar, daimî egoistlikler, düşman tehlikesinden çok dost zararı! Mecburen sabır gerekir!

"Asra andolsun ki; iman edip iyi işler yaparak birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenlerin dışındaki insanlar hüsrandadır." (103/Asr Suresi)

Bu sloganda üzerinde çokça düşünülmesi gereken ve pek büyük olan şey, başlangıcıdır.

And olsun Asr'a! Hangi asır? Bazıları, öğleden sonra, bazıları mutlak zaman diyorlar. Ama ben asrı çok sade "içinde bulunduğumuz zaman" diye anlıyorum. Herkes hangi asırda ise asrı onun için kutsaldır. Bir kutsallık ki Allah ona and içiyor. Buna göre kötü zaman, düşük çağ, ıslah edilemeyen ahir zaman, uğursuz, kara zaman, zulme ve günaha mahkum zaman vs., bu tür kötü deyimler anlamsızdır. Benim çağım en mukaddes asırdır. Hangi çağ olursa olsun beni imanımdan ve amelimden sorumlu kılıyor. İman ve amelde ortak olan bizleri hakka ve sabra davet etmekle ve davet edilmekle görevlendiriyor! Babam diyordu, eğer bir grup, bilinçli ve kararlı olarak bu sureyi ferdî ve ictimaî hayatında kendine slogan edinirse başarılı olmaları için yeterlidir. Bu doğrudur.

Başını ağrıttığım için özür dilerim. Alışkanlıktır. Yoksa sizin benim tavsiyeme ihtiyacınızdan ziyade benim sizin tavsiyenize ihtiyacım var; bu sure, hangi hal ve durumda olursa olsun herkesi buna memur etmişse de. Arapça bilenlerin dediği gibi "ve tevâsav" tefâül bâbındandır, anlamı iki taraflıdır. Buna göre herkes hangi durumda olursa olsun kardeşine böyle tavsiyede bulunmakla görevlendirilmiştir! Yükü hafif, sorumluluğu bulunmayan bir kimse ağır sorumluluk taşıyan, yükün altında omuzları ezilen birisine tavsiyede bulunsa bile.

Bu arada bu kirli toplum içinde İrşad'da faaliyet gösteren dostların çalışmalarına dışarıdan bakan bir tanık olarak arz etmek istediğim şey şudur: İrşad, "dindar İranlı aydınların" toplumsal karargahı ve manevî haysiyet mazharı haline gelmiştir. Yani bugünün aydınları ve yeni düşünceye sahip okumuş ilerici gençleri içinde, İslam'ın ileri, yapıcı ve insanlığın bugünkü ilerleyişine, günümüzün bilinçli, sorumluluk sahibi, devingen ve öncü insanının ideallerine uygun bir ekolün altyapısını oluşturabileceğini ileri süren kesimin görüşü, düşünce tarzı ve eylemi için bir karargâhtır. Bu kesimin aydınları, rahatlıkla eleştirilebilen ve mantığın, bilimin ve aydın görüşün saldırısından kolayca zarar gören dinî kesimler arasında mevcut olan İslam'ı muhafaza etmek istemiyorlar. Bilakis onlar, kavmî gelenekler, hurafe ve vehimler, gerici öğeler ve diğer eski dinlerin köhne unsurları ile karışmamış, asil ve saf İslam'ı ihya etmeye çalıştıklarını ve bu İslam'ın ilerici aydın kuşağımızı dünya aydınlarının beynine egemen olan ideolojilere tutunma gereksiniminden kurtaracağını iddia ediyorlar. Bu iddialar bunu ibraz edenlerin üzerine çok hassas ve ağır, ilmî, fikrî ve toplumsal sorumluluklar yüklemektedir. Çünkü hem bir el ile irtica, taassup ve dinî düşüş saldırısını defetmek gerekirken diğer el ile de güçlü ve donanımlı dünya felsefelerinin ve toplumsal ekollerin saldırısını defetmek gerekiyor. Diğer taraftan asırlardır İslamî idelerin çok değerli, kıymetli ve halis incilerinin içine karıştırılmış ve onu bambaşka bir hale getirmiş yığınla hurafe, vehim ve müdahil elemanlar arasından, örtülmüş hatta silinmiş hakikatin gerçek yüzünü yeniden bulmaları gerekiyor. Bu pek kolay bir iş değildir. Her halükârda bugünün dünyasında, iki güçlü fikir kutbu, yani resmî dindarlarla resmî din karşıtları, yeni ayağa kalkmış bu azınlığın çalışmasına şaşırtıcı bir hassasiyetle bakıyor ve onları tuhaf bir acımasızlık, şiddet ve insafsızlıkla yargılıyorlar. En ufak bir hatayı hatta bir yazarın kitabındaki bir harflik dizgi ve baskı hatasını, bir konuşmacının bir kelimelik dil sürçmesini dahi affetmiyorlar. Böyle tehlikeli, çetin ve kaygan bir durum, kuşkusuz bu fikir hareketinin takipçileri için her bakımdan istisnaî olan bir vaziyet yaratmaktadır.

Bugün, sağ ve sol gözlerin, yukarıdan aşağıdan, mümin ve dinsiz herkesin gözünü dört açıp süzdükleri, diğer taraftan, daima o grubun donukluğundan, taklidinden, mayasızlığından ve temelsizliğinden bıkmış olan kabul edilebilir bir mantık, aydınlatıcı gelişmiş bir İslamî hareket ve yeni bir dil arzusu taşıyan ve arayan binlerce temiz, sağlam ve uyanık gözün yüzlerce ümit ve beklentiyle baktığı İrşad, benim düşünceme göre, işin başlangıcında hissedilen görev ve sorumluluktan çok daha büyük ve ağır bir görev ve sorumluluk üstlenmiş durumdadır. Bu nedenle benim inancıma göre –ki genelde dostların da ortak inancıdır– nispeten ileri propaganda programları düzenleyen ve konuşmacıları diğer dinî toplantıların vâizlerinden çok farklı olan saygın bir kurum olmaktan süratle ve de dikkat ve olgunlukla uzaklaşarak "evrensel esaslara dayalı İslambilim eğitimi veren bilimsel bir araştırma merkezine" dönüştürülmelidir. Böylece el-Ezher ve özellikle de Hindistan'daki Aligar için başlangıçta düşünülen ama maalesef hiç birisinde arzu edildiği gibi gerçekleşmeyen fikir burada gerçekleşmiş olur. Böylece hem İslam'ın ruh ve kültürü ile gerçek Şiîliği, ilmî ve hakikî boyutuyla tanıma arayışında olan ve yeni bir imana kavuşmak isteyen dünyanın özgür ve gerçekçi araştırmacıları burada zengin ve kapsamlı belgeler bulabilir, yönlendirilebilir ve bu yolla dünya doğu bilimcileri ve İslam bilimcileri arasına katılabilirler, bu sayede İslam da kilise veya sömürüye bağlı doğu bilimcilerin tekelinden kurtulmuş olur. Hem de İslamî ilim ve kültür çevrelerinde, Müslüman ülkelerde, Şia'nın üstlendiği ama hiçbir zaman yerine getiremediği işi, bize kuşkuyla bakılmasına neden olan Avrupa'da papazların Müslümanları tanıttığı gibi bağnaz Vahhabî ve Sünnî mollaların, Şiîleri ve İranlıları Müslümanlara yanlış tanıtmalarına, hatta özgür düşünen insaflı yazarların bile bizim ne dediğimizden ve ne yaptığımızdan habersiz olmalarına sebep olacak noktaya vardırdığı görevi bertaraf etme işini İrşad yapabilir. Dinî havzalarımızın, toplantılarımızın koruyamadığı genç kuşağımız arasında itibar bulur. İş öyle bir noktaya varmıştır ki üniversiteliler arasında, İslam'dan söz etmek istediğim zaman, sanki bana sırf öğretmen olduğum için saygı gösterip tahammül ediyorlar. En azından ta-

mamen yabancı bir çevrede olduğumu ve dilimle, sözlerimle tanışık olmadıklarını hissediyorum. Sanki onlarla ve onların dünyası ile hiç ilgisi olmayan konulardan söz ediyorum.

İrşad ciddî ve derinlikli bir eğitim öğretim görevi ve fikrî yönlendirme rolü üstlenmeli ve onları yetiştirmelidir. Ben yeni sosyoloji ve felsefe ekolleri aracılığı ile İslam'ı öğrenciler ve aydınlar arasında dile getirebiliyorum. Yoksa İslam, bu kuşakla doğrudan ilişkisini ve tanışıklığını koparmıştır. Çok geç olmuş ve çok gerideyiz. Eğer mukaddesatçıların korkusundan ve sarık sahiplerini muhafaza adına esnaf ve mollalara nezaket gösterecek olursak, yarının toplumuna yön verecek, düşünen ve okuyan kuşağı ve geleceği tümüyle kaybetmiş oluruz.

Ben, sizin ve İrşad dostlarının düşünce tarzını doğru tanımam nedeniyle, evrensel bilim düzeyinde uyandırıcı ve ilerici İslamî fikir hareketinin ön safında yer almış seçkin bir İslamî kültür ve fikir kurumu olarak İrşad'ın geleceğinden ümitliyim. Ancak genel olarak sayın Mutahhari'ye ve bir kere de sayın Humayun hazretlerine arz ettiğim gibi ilk önce; "İrşad müessesesinin amacı, rolü ve varoluş felsefesini içeren tam bir tanıtım" yapılmalı ve bu tanıtıma dayalı uzun süreli bir çalışma planı düzenlenmelidir. Sonra bu plana uygun şekilde sorumluluklar açık ve net olarak belirlenmeli ve titiz bir şekilde uygulamaya konulmalıdır. Birinci derecede büyük bir kütüphane ve ona ek olarak bilgilendirme, istatistik ve İslamî Şiî belgeleri merkezi kurulmalı. Ruh, inanç ve imanla ilgili olan, bilimsel açıdan toplumda yeni bir fikir ortamı yaratabilecek sosyal bilimler, özellikle psikoloji, eğitim, felsefe, iktisat gibi bölümleri içeren millî bir üniversite kurulmalı. Her yıl 70.000 başvurudan sadece 20.000'inin kabul edilip diğerlerinin açıkta kaldığı ve öğrencilerin yüksek ücretlerle üniversitede okumaya hazır oldukları yüksek öğretim düzeyindeki aşırı ihtiyaç göz önünde bulundurulduğunda böyle bir iş gereklidir...

• Bu mektup sayın Minâçi'ye hitaben yazılmıştır. Yazılış tarihi bilinmemektedir.

Saygıdeğer Mübarek Babam ve Kardeşim, Ümidim; Minaçi

Bu yolda birlikte yıllarca yürüdükten sonra şimdi birbirimizle birkaç kelime konuşmanın zamanı gelmiştir! Sizin toplumsal şahsiyetiniz ve bizim gibi sanatları din, alimlerin ve vaizlerin ruhaniyeti ve bu tür konuşmalar olan kimselerin haysiyetsizliği öyle bir durum meydana getirmiştir ki siz daima bu sınıftan hoş geldin sözü duyuyor ve riyakarlık görüyorsunuz. Bu durum belki de sizi her türlü övgüyü yalakalık sayacak şekilde kötümser kılmıştır. Bu nedenle ben de gerektiği zaman bile övgü kokusu veren bir sözcük dile getirmekten korkar oldum. Dolayısıyla her zaman size duyduğum inanç ve ihlası gizleme gayretinde oldum. Ta ki Allah için çıktığımız bu yolda işin içinde Allah'tan başka hiçbir hesap, kitap, maslahat ve renk olmasın.

Ama şimdi artık böyle bir şaibe olmayacaktır. Evvela, benim ruh halimi tanımanız için bu büyük yolda yıllarca birlikte yürümüş ve yol arkadaşlığı yapmış olmamız yeterlidir. İkincisi, Hüseyniye ikinci döneminin sonuna ulaşmıştır. Hüseyniye, hikmet sahibi Allah'ın, hakkında tedbir buyurduğu takdir ile üçüncü dönemin başlangıcına kadar tatil olmuştur. Bu nedenle ben, geçirmekte olduğumuz bu tehlikeli ve imtihan dolu dönemde (bu dönem Hakkı seçen herkes için mukaddestir. Allah'tan bu dönemi iyi geçirmeye ve bu yolda zorluk ve sıkıntılardan nasiplenmeye layık olmamızı diliyorum) ve geçmişimizi önümüze koyup düşünme, yaptıklarımızı değerlendirme, zaaf ve gücümüzü ölçme fırsatı bulduğumuz bu gece ve gündüzlerde şunu düşünüyorum: Yaptığımız işin sonuçları hakkında abartma yapmaksızın, "kendini büyük görme" hastalığına yakalanmaksızın, işimizi eksikliklerden, hatalardan arınmış görmeksizin şunu diyebilirim: Gerçek şu ki "bir iş yapılmıştır" ve "yapılan iş bizim layık olduğumuzdan daha fazladır".

Ben bugün veya bu gece bu köşede yalnız ve gizli oturmuş, her an bir olay olacak beklentisi içindeyim. Azer ayının dördü ve sabah saat 5:30. Aynen sıkıntılarda Allah'ı daha çok anan ve kimsesizlikte daha çok Allah'ın "kimsesizlerin kimsesi" olduğunu anlayan gibi. Allah'ı, gözlerimin önünde doğan sabahın net-

Saygıdeğer Mübarek Babam ve Kardeşim, Ümidim; Minaçi

Bu yolda birlikte yıllarca yürüdükten sonra şimdi birbirimizle birkaç kelime konuşmanın zamanı gelmiştir! Sizin toplumsal şahsiyetiniz ve bizim gibi sanatları din, alimlerin ve vaizlerin ruhaniyeti ve bu tür konuşmalar olan kimselerin haysiyetsizliği öyle bir durum meydana getirmiştir ki siz daima bu sınıftan hoş geldin sözü duyuyor ve riyakarlık görüyorsunuz. Bu durum belki de sizi her türlü övgüyü yalakalık sayacak şekilde kötümser kılmıştır. Bu nedenle ben de gerektiği zaman bile övgü kokusu veren bir sözcük dile getirmekten korkar oldum. Dolayısıyla her zaman size duyduğum inanç ve ihlası gizleme gayretinde oldum. Ta ki Allah için çıktığımız bu yolda işin içinde Allah'tan başka hiçbir hesap, kitap, maslahat ve renk olmasın.

Ama şimdi artık böyle bir şaibe olmayacaktır. Evvela, benim ruh halimi tanımanız için bu büyük yolda yıllarca birlikte yürümüş ve yol arkadaşlığı yapmış olmamız yeterlidir. İkincisi, Hüseyniye ikinci döneminin sonuna ulaşmıştır. Hüseyniye, hikmet sahibi Allah'ın, hakkında tedbir buyurduğu takdir ile üçüncü dönemin başlangıcına kadar tatil olmuştur. Bu nedenle ben, geçirmekte olduğumuz bu tehlikeli ve imtihan dolu dönemde (bu dönem Hakkı seçen herkes için mukaddestir. Allah'tan bu dönemi iyi geçirmeye ve bu yolda zorluk ve sıkıntılardan nasiplenmeye layık olmamızı diliyorum) ve geçmişimizi önümüze koyup düşünme, yaptıklarımızı değerlendirme, zaaf ve gücümüzü ölçme fırsatı bulduğumuz bu gece ve gündüzlerde şunu düşünüyorum: Yaptığımız işin sonuçları hakkında abartma yapmaksızın, "kendini büyük görme" hastalığına yakalanmaksızın, işimizi eksikliklerden, hatalardan arınmış görmeksizin şunu diyebilirim: Gerçek şu ki "bir iş yapılmıştır" ve "yapılan iş bizim layık olduğumuzdan daha fazladır".

Ben bugün veya bu gece bu köşede yalnız ve gizli oturmuş, her an bir olay olacak beklentisi içindeyim. Azer ayının dördü ve sabah saat 5:30. Aynen sıkıntılarda Allah'ı daha çok anan ve kimsesizlikte daha çok Allah'ın "kimsesizlerin kimsesi" olduğunu anlayan gibi. Allah'ı, gözlerimin önünde doğan sabahın net-

liği ve aydınlığı gibi açıkça algılıyorum, görüyorum; koruyucu latif ellerini omuzlarımda hissediyorum. Ben küçük ve hakir kuluna lütfettiği bunca şefkat karşısında heyecan ve utanca boğuldum. Gerçekten bu Allah ne kadar da şefkatli, anlayışlı ve planlıdır! Biz kimdik ki Kasıtîn'in bunca kudreti, Nakisîn'in ihaneti ve Marıkîn'in korkunç taassubu karşısında durabildik?! Firavun zorbalığı, Karun altını ve Bel'am fetvası el ele verdi, büyücüler alçaklık ve kölelik ipliklerine hile civası sürdüler. Dostlar ise düşmanlık ettiler. Biz kaldık, yalnız, elleri boş, meydanın ortasında, çapraz ateş altında. Din ve dünya üssünden üzerimize saldırıldı, taşlandık. Yok olmamız, adımızın kötüye çıkması, din ve dünyanın bizden nefret etmesi ve her zaman ezilmiş olmamız gerekiyordu! Ama hâlâ tam olarak anlamıyoruz, Allah ne yaptı, neler yaptı? Bugün görüyoruz ki şu birkaç yalnız, sığınmasız, korumasız kişiyi bunca tuzak ve komplodan çekip kurtardı. Gökleri döven güçlü yumruklarını sevinç içinde olanların yüzlerine indirip onları aniden rüsva etti. Bütün komploları bir anda rüzgarla savurdu, kargaşacıları bir anda susturdu. Zorbaları kendi elleriyle perişan etti. Bunca anlı şanlı kudretleri karşısında biz adsız sansızlara asla beklemediğimiz ve layık olmadığımız bir övünç bahşetti.

Şimdi gün ağarmış, sabah olmuş ve gece sersemlemiş, nerdeyse ölmektedir. Ben ufku seyrediyorum. Gönlümde bir güneş doğuyor, bir sabah açıyor, sanki günün başladığını görüyorum. Gece gidiyor ve her şey aydınlanıyor. Sadece sabır ve iman gerek.

Güneş doğuyor ve ben gözümü beyaz ufkun gözüne dikmiş, baharın sağanak yağmuru altında duran bir kimse gibi kendimi bütün hiçliğimle, her zamankinden daha çok O'nun lütuf ve okşayışlarına boğulmuş hissediyorum. Her an tehdit edilen bu yalnızlık, sarsıcı ve ızdıraplı tek başına bulunduğum şu anda Hüseyniye'nin başarısına, övünç dolu büyük geleceğine iman ediyorum, tıpkı bugün, bu sabahın altısında güneşin doğmakta olduğunu görerek iman ettiğim gibi.

Bu güzel öngörü, bir hayal değildir. Geçmişe baktığımda görüyorum ki bu gaddarların, düzenbazların ve hilekarların karşı-

sında hilelerin en iyisini bilen Allah ne oyunlar çıkardı, ne planlar yaptı; oyuncuların, hilekarların ve tuzakçıların planını alt üst etti! Görüyorum ki yapmak istediği ve yaptığı iş için ne olaylar yarattı. Ve görüyorum ki bizleri kendi çizdiği yola nasıl da sürdü. Her yerde düşmanı hayra vesile ve düşmanlıkları başarıya sebep kıldı. Yakinen inanıyorum ki bu son düşmanlık da hayra vesile olacaktır; hayrın en güçlü vesilesi ve başarının en büyük sebebi. Kesinlikle iman ediyorum ki bizi buraya kadar getiren o güçlü yönetici, planlayıcı ve koruyucu, yolun geri kalanını da yürütecektir. O'nun bizi yarı yolda bırakacağını düşünmek çok çirkin, kafirce bir şükürsüzlük olur. O bilmiyor mu ki biz sadece O'nun için O'nun hidayet ve himayesini ümit ederek bu yola adım attık? O bilmiyor mu ki O'na doğru hareket ettiğimiz bu yolda her şeyi bıraktık, hiçbir şey elde etmek istemedik! Kıldan ince kılıçtan keskin olan ve cehennemin üzerinden geçen bu sırat köprüsünde elimiz sadece ve sadece onun elindeydi ve gözümüz onun gözünde. Hata yapmış olabiliriz ama ihanet etmedik, uyuşuk yürümüş olabiliriz ama bir an duraksamadık, yoldan bir adım sapmadık, tek adım geri dönmedik. O bilmiyor mu ki çalışmaya başladığımızdan beri uyumayı, yemeyi, birbirimizi görmeyi, gezmeyi, hatta yaşamayı, kadın ve çocuklarımızla görüşmeyi bile mürüvvet şartı kılmadık. Kalemi O'na sattığımızdan beri bir buçuk yıldır işimizle ilgili bir makale dahi yazmadık, eşimizden ayda bir mektubu bile esirgedik. Kardeşim Minâçi, sıkıntılara acılara tahammül etmede beni utandırıyordu ve siz de saygıdeğerlilikte, sadakatte beni ve Minaçi'yi... Evlerinden İrşad'a gelip gitmek için, en azından bir broşür alabilmek için Cuma günleri yemek yemeyen bizim her üçümüzü... Hazane'de oturan isimsiz, tanınmamış o gençleri; o gün caminin taşlığında namaz kılan, dayak yiyen, küfür ve tehditlere karşı tekbir getiren öğrenci kızları, erkekleri, hepsini... O kızlar ki namaz sona erdikten sonra saldırıya uğradılar, dağıtıldılar, yakalandılar. Her şeyin son bulduğunu, bu dünyada sevdikleri, inandıkları evin kapatıldığını görünce hiçbir yere gitmeyip evlerine dönmeyip gece yarılarına kadar Hüseyniye'yi

tavaf eden, duvarlara kafalarını vuran; sessiz, acılı ve yalnız ağlayan o kızları, hepsini ve hepsini...!

Allah bunları görmüyor mu? Bilmiyor mu? Yiğit bir kişi, yola davet ettiği ve davetine icabet edip böyle emin ve dürüstçe yoluna koyulanları yarı yolda bırakmaz. Onları yol kesenlerin, haramilerin ve tuzakçıların eline teslim etmez. Elbette yolculukta bazen daha çetin iniş çıkışlarla, tehlikeli uçurumlarla, daha zorlu yollarla karşılaşılabilir. O, yolunda yürüyenlerin yiğidini, babayiğidini deneyip sınar. Eğer yolu sürdürebilecek, daha da ileri gidebilecek yiğitlerden değillerse durdurur daha tehlikeli aşamalar ve menziller katedebilecek yiğitler arar. Eğer onların sabrettiğini, yorulmak bilmediğini, kafile başkanına inandığını ve kesinlikle itikat ettiğini görürse tekrar harekete geçer ve yokuş olmasına karşılık çok yüksek ve amaca daha yakın olan üçüncü yol aşamasını icra eder.

Şimdi biz böyle bir deneme sürecindeyiz. Asıl patronu Allah olan bizler, O'nun istediği şeyde bilinçli olarak düşündüğümüzden ve çalıştığımızdan emin olduğumuz zaman, karşımıza çıkan her olay bir oyuncaktan öteye geçmez. Fakat "tam çalıştığımız" konusunda herhangi bir kanıta gerek olduğunu zannetmiyorum. Çünkü biz de biliyoruz ki Hüseyniye'nin yaptığı işte hiç kuşkusuz takva vardı. Hüseyniye'nin "siyaseti"nin olmadığına ve "maslahat"ı gözetmediğine bundan daha açık bir delil olur mu? Ancak "bilinçli düşünme" konusuna gelince; kısa bir süre içinde bir kuşağın fikri yönünü değiştirmede ve toplumun geniş çaplı değişiminde yarattığı etki, vazifeyi doğru teşhis ettiğimizin, dikkatli davrandığımızın, zamanın ve ortamın gereğini yerine getirdiğimizin kanıtıdır. Tarihî cebir, muhaliflerin yıkılışına ve bu fikrin canlanmasına doğru ilerlemektedir. Bu da ilahî iradenin bu doğrultuda olduğunu göstermektedir. Allah, şeref ölçülerinin ve şuur düzeylerinin ne olduğunu ortaya koyan din satıcılarının ve dükkancıların elinden Allah'ın dinini kurtarmayı, İslam'ı yıpranmış, yıkılmış ve yokluğa yüz tutmuş cahil insanların tekelinden çıkarıp bu kuşağın bilgili, uyanık ve canlı vicdanına sunmayı ve kokmuş bataklıktan, çürümüş fikirler-

den, yıpranmış kitaplardan imanı çıkarıp akıtarak yarının verimli topraklarını sulamayı, düşünce ve duygularda yemyeşil tarlalar yeşertmeyi irade etmiştir.

Yarının düşünceleri, yarının edebiyatı ve yarınımızın aydınlarının görüşleri artık dinden uzak durmayacaktır. Din kabristandan şehre geri gelmiştir. Temiz türbelerin çevresinden ayrılıp hayatın içine, çarşının dibinden çıkıp üniversitenin kalbine girmiştir. Din, bir yararı bulunmayan alışılmış şiirler, sloganlar, dualar, senalar, figanlar, feryatlar ve tekrarın tekrarı belirsiz zikirler dizgesi olmaktan kurtulup coşkun, harekete geçirici, yapıcı ve bilinçlendirici bir iman olmuştur. Din artık kudret yaratıyor, hareket ve bilinç kazandırıyor, değer yaratıyor, yeni nesil ve yeni çağ oluşturuyor.

Kuşkusuz yarınımızın sosyal hareketi ne materyalist, ne de milliyetçi bir hareket olacaktır. Uyanık ve ilerici İslam üzerine kurulu bir hareket ve Ali Şiîliği ideolojisine dayanan bir parti olacaktır.

Bunlar Hüseyniye'nin çizdiği kesin ve belirgin asıl çizgilerdir. O örnek nesil kendini, imanını, bilincini ve kararlılığını göstererek bir Cuma günbatımında bu çizgiyi tamamlayacaktır.

Sizin kurduğunuz şey başlangıçta bir "bina" idi, ama bugün bir iman olmuştur. Orada birbiri üstüne koyduğunuz her tuğla bugün birer "yürek" olmuştur. Bir yürek ki üzerine Allah'ın kutsal ışığı düşmüş ve Ali sevgisinin ateşiyle aydınlanmıştır.

Bu ateşin alevleri dünyanın en ücra köşesine kadar gitmiştir. Canların derinliklerinden yükselmiştir. Hüseyniye'yi kapattıkları sözünü duyduğum zaman beni gülme tutuyor! Onlar bir ekol ile bir yeri karıştırıyorlar. Bilmiyorlar ki onların Hüseyniye'nin kapatılması diye adlandırdıkları şey, ateşi körüklemektir! Bir öğrenci diyordu ki bir askerî karargahta dinlenme saatinde bir grup bir köşeye çekilmiş kağıt oynarken diğerleri Hüseyniye kitapları okuyorlardı! Hüseyniye'nin kapatıldığı haberi yayıldığında sadece iki üç kişi kalmıştı kağıt oynayan!

Her zaman bir hiç olduğunu itiraf eden ve kendisini Allah'ın lütuflarına gark olmuş gören ben, hiçbir zaman Allah'ın nimetlerini bugünkü kadar tam bulmamıştım ve Hüseyniye'nin zaman sathında ve toplumumuzun fikrî gövdesini fethetmede bunca geniş ve kesin başarısını Allah'ın iradesinin garanti ettiğine hiç bugünkü kadar inanmamıştım.

Sizin yaptığınız bu işe gelince... Böyle bir başarıyı kim sağlayabilir? Kim tebeşir ve toz ekip aşk ve fikir biçebilir? Hüseyniye'nin yaşadığı olaylar: Sakife seçimleri yenilgisi, Haricilerin yaptıkları, kayıtların gömülmesi, engellerin ortadan kaldırılması, sizin ve sayın Minaçi'nin kararlaştırılıp olağan dışı bir şekilde seçilmesi, sonra benim Hüseyniye'ye sürülüşüm, gecemi gündüzümü evsiz, ailesiz ve işsiz bir şekilde Hüseyniye'ye vakfedişim, konuşmalar ve yazmalar için onca fırsatın doğuşu, onca şartın, yeteneğin, aşkın ve fedakarlığın bir araya gelişi... Bütün bu ortamlar, gayb perdesinin arkasında sağlanıyordu. Bizden veya onlardan hiç kimsenin haberi olmadan, öngörüsü bulunmadan veya etkisi olmadan "O" uyguluyordu. Herkesi kendi çağırdığı yere sürüyordu. Dostu düşmanı planının uygulanmasında kullanıyordu. Hüseyniye'nin geçmişine vakıf olan herkes ya inanmayacak veya ister istemez mucize olarak görecektir.

Bu karineler bizi emin kılmalıdır ki müessesenin gerçek kurucusu, müdürü, yöneticisi ve sorumlusu "O" dur ve O'nun bu kurumun geleceği için bir planı vardır. Kuşkusuz yarının kalmayacaktır. Kuşkusuz, O'nun iradesi karşısında "Ayetin Fetvası" ve "Gölgenin Fermanı"[20] hiçbir ilerleme sağlayamayacaktır. Hiç şüphe edilemez ki çağımızda zamanın hareketi ve düşüncenin seyri gerçek ayetler ve hakikî ilahî sünnetler olup Hüseyniye'yi ve Hüseyniye'nin idealini zafere ulaştırmakla görevlendirilmişlerdir.

Yarının İslam'ı artık "Molla İslam'ı" olmayacaktır. Kum ve Meşhed'in İslam'ı da değişecektir. Talebeler de artık ayetullahların kendilerine dikte ettiklerine inanmadıklarını göstermişlerdir. Bütün silahları ve güçlü cephe arkasıyla, silahsız, desteksiz ve

[20] "Ayetler"den kasıt, Âyetullahlar, "gölge"den kasıt, yeryüzünde Allah'ın gölgesi diye nitelenen padişahlar olmalıdır. (Çev.)

yalnız olan Hüseyniye ile savaşmaya gelen bu sınıfın yenilgisi şunu anlatıyor ki din gücü artık bu resmî ve mirasçı mütevellilerin elinde değildir. Eğitim görmüş yeni kuşak da yarım asırdan beri sergilenen kendisini dine yabancılaştırma ve İslam ve Şiîlikten kaçırmaya yönelik çabalara rağmen Muhammedî İslam ve Ali Şiîliğine âşıkça yanıt verdiğini, sorumlu, bilinçli ve kararlı bir tebliğci gibi meydana çıktığını göstermiştir.

Yarının İslam'ı *Mefatih* (dua kitabı) İslam'ı değil, Kur'an İslam'ıdır. Yarının Şiîliği artık Şah Sultan Hüseyin Şiîliği değil, İmam Hüseyin Şiîliğidir. Yarının dini artık cehalet, zulüm, taassub, avam, köhnecilik, telkin, gelenek, tekrar, ağıt, zaaf, zillet değil; şuur, adalet, bilinç, özgürlük, devinim, devrimci hareket, yapıcılık, ilim, medeniyet, sanat, edebiyat, toplum, sorumluluk, ilerleme, yeni düşünme, geleceğe bakış, zamana, tarih yazgısına egemen olma dinidir. Bunlar, bize Hüseyniye'nin yolunun doğru seçildiğini ve görevinin doğru yapıldığını, şiarlarının yerinde ve zamanında dile getirildiğini söyleyen gerçeklerdir. Hüseyniye bir yer, bir olay, bir grup ve bir toplantı değil, bir "akım"dır. Zamanın ihtiyaç ve zaruretinden doğan bir varlıktır. Topluma ve zamana hakim ilahî yasalar, "Teslis İslamı"nı ve "Kara Şiîliği" ortadan kaldırıp "Tevhid İslamı"nı ve "Kızıl Şiîliği" yerleştirme görevini yerine getirmesi için yaratmıştır onu. Kuşkusuz, Allah'ın, uhdesine tevdi ettiği ve tarihî zorunluluğun kendisine eşlik ettiği böyle bir görevi, iftira ve tahrifler etkileyemeyecektir. Kâb'ül-Ahbar'ın fetvası, Abdurrahman'ın parası ve Osman'ın yaptığı sürgün, giderek hızlanan ve yokuş aşağı denize akan bir akarsuyun mecrasına beyhude taş atmalardan başka ne olabilir? Hüseyniye, şimdi kuru oduna düşen bir ateş gibidir; her an bir evi fethetmekte, bir cana yerleşmekte ve bir düşünceyi tutuşturmaktadır. Binanın önüne polis dikmek, tüzükten söz etmek ve zorla imza almak esasen konu dışıdır! Tıpkı Moşe Dayan'ın İslam'ı yok etmek için gelip Peygamber camisinin tapusunu zorla değiştirip İsrail Devleti mülkiyetine geçirmesi gibidir?!

Söz konusu olan şudur: Burada harcadığınız her dinarı ne bir bey oğlu yapmıştır, ne bir makam, ne noter, ne "Yaşlılar Sara-

yı", ne özel ruhaniler meclisi, ne bunun banka mevcudu, ne şunun gizli anlaşmaları. Her dinar bir kelime olmuştur, her tuğla bir fikir, bir "bina" ve bir "okul"!

Hatta bu binayı yerle bir etseler onun boş arsası ve adresi, düşünce değişim tarihinde, İslamî harekette ve halkı uyandırmada yerini alacaktır. Ne zaman halk fırsatını bulursa kendine ait olan onu herkesin elinden, her ne şekilde olursa olsun geri alacak ve işi devam ettirecektir. "Ne yapmalı?" programını uygulayacaklardır. Bunun içindir ki siz başlangıçta bir bina yapımcısı idiniz, ama şimdi bir hareketin kurucusu oldunuz. Her gün gücü ve genişliği daha çok artan fiilî bir hareket... Bana gelince: Hüseyniye'de bir muallim veya bir yazar veya konuşmacı olarak öyle hissediyorum ki Allah, Hüseyniye'nin çalışmasını tehlikeli bir sorumluluk olarak bize yüklemiştir. Sanki şöyle söylediği açık emirlerini duyuyorum: Hüseyniye'nin üçüncü dönemi başlamıştır. Ümitsiz olma. Gevşeme. Hayata geri dönme. Başka bir yola gitme. Eve yönelme. İşi gücü bırak. Karını ve çocuğunu feda et, kendini aklından çıkar. Dünyanın neresinde olursan ol, şartlar ne olursa olsun ve işin hangi şekilde olursa olsun ömrünün geri kalanını bu yola ada.

Benim için Hüseyniye konuşma yaptığım veya ders verdiğim bir yer değildir. Hüseyniye kanımla, fikrimle, kişiliğimle ve imanımla bütünleşmiştir. Hüseyniye-i İrşad bir parti haline geliyor. Öyle bir parti ki Ali Şiîliğini kendine ideoloji olarak seçmiştir. Bilimsel ekolün İslambilimi ve dünya görüşüdür. "Şia: Mükemmel Bir Parti" *(Şîa Yek Hizb-i Temâm)* başlıklı konuşmamda bunun esaslarını dile getirmiştim: Tevhid, tarih felsefesi ve Adem'in mirası, ümmet ve imamet. Kızıl Şiîlik. Ali: Okul, Birlik ve Adalet. Seccad Okulu: Bilinç, Aşk, Niyaz ve Yakarış Cihadı. İtiraz Mezhebinin İntizarı (ki ne zaman kıyam edersen Kâim/Mehdi yetişir. Öyleyse İmam bizi bekliyor) Adem hikayesi (İnsanbilim felsefesi). İmamet ve adalet İslam'ı, hilafet ve soyluluk İslam'ı. Ali Şiası ve Safevî Şiası. "İrfan", "Marksizm" ve "Egzistanisyalizm" üçgeninde bir ideoloji olarak İslam. Tarihte hatıra ve hatırlatanların devrimci rolü. "Kur'an" ve "Sünnet" yanında

üçüncü bir ilke olarak değil; bu iki ilkenin ayni tecessümü ve bu iki kaynağa giriş kapısı "İtret" (Ehlibeyt). Demokrasinin üstünde ve veraset, atama ve adaylıkla zıt, sorumlu devrimci bir rejim "Vesâyet". Tam bir halk sorumluluğu ve sorumlu demokratik yönetim çağı "Gaybet". Tarih cebrinin ilmî ve ilerici felsefesi Mehdilik. Bir felsefî dünya görüşü, bir birlikçi tarih felsefesi, ayrımcılık karşıtı toplumsal bir altyapı olarak Tevhid. Yani evrensel tevhid, tarihsel tevhid, toplumsal tevhid, insanî tevhid. Hatta yetkin, ileri ve bu çağın ihtiyaç ve gürüşlerine uygun fikrî ve toplumsal bir partinin stratejik konular, mücadele taktiği, toplumsal çalışma metodu, hedeflerin gerçekleşmesi ve hatta düşük sosyal bir çevrede devrimci planlar türünden ikincil ve pratik sorunların belirlenmesi. Takiyye. Cihat. İctihad. Tek bir görevin gerçekleşmesi yönünde İmamların çeşitli çalışma metotları. Niyabet. İcma. Mülkiyet. Toplumsal gelenek. Peygamber'e has metot. Ne devrimci, ne ıslahçı, ne muhafazakar. Özgürlük, düşünce sorumluluğu, ilim, sanat, edebiyat ve aydının görevi meselesi. Halkın rolü. Kadının durumu. Dinler ve ekollerin İslamî tahlili. Medeniyet. Makinalaşma. Kapitalizm. Komünizm. Marksizm. Sünnîlik. Şiîlik. Budizm. Hıristiyanlık. Doğu irfanı. Batı aklı vs. vs. Hepsi mükemmel bir fikrî, ictimaî, siyasî ve ahlakî ekolün temel ve ikincil çizgileri olup bir Şia, zamanımızın sorumlu, ilerici ve bilinçli bir Müslümanı, bunları Hüseyniye-i İrşad'ın manevî çehresinde bulabilir. Böyle bir İslam ve Şiîliği sadece bir partide, halkın ilahî partisinde, kamil, zengin, ilerici ve güçlü bir ideoloji olarak seçebilir. Onunla donanarak toplumsal çelişkiler, fikrî çekişmeler ve dünya ideolojilerinin güçlü savaşları sahnesinde hazır olabilir. Ve bu güçlü silahla, kaçış, korku ve zaaf içinde olan gelenekçi dinciler gibi değil kendinden emin silahlı bir mücahit gibi doğu ve batı düşünceleri cephesinde, hücum ve saldırı konumuna geçer ve kendi çağında iddia sahibi olur. İnancının ilkelerine ve kültürel kaynaklarına övünçle ve bilinçle, zengin ve kudretli olarak yaslanabilir. Aynı zamanda ilerici bir aydın adıyla kendi sorumluluğunu, kitleyi uyandırma, topluma hareket bahşetme, zamanına fikrî öncülük etme ve halkına kurtuluş sağlama yolunda en

iyi şekilde ifa edebilir. O, zamanın en yüksek aydın kalesinde ve en ön safta yer alarak sahip olduğu iki artı değer ve imkan sayesinde din karşıtı sorumlu ve öncü aydınların tamamının önüne geçmektedir. Birincisi şu ki tevhit ve yeniden diriliş altyapısıyla varlığa ve hayata anlam, felsefe ve amaç bahşetmektedir. Diğeri şu ki İslamî, dinî ve özellikle Şiî kültür ve imanına sahip olmakla kendi halk kitlesiyle –ki diğer aydınlar halka yabancılaşmaktadırlar– anlayış ilişkisi ve ruhsal yakınlık kurmaktadır. Bu nedenle, şimdiki geri kalmış haliyle dinsiz bir ilerici aydından daha geri ve zayıf olan Müslüman, bilinçli ve ilerici hale geldiği zaman, maddeciliğin din karşıtı aydını mahrum bıraktığı insanî ilerleme, kudret ve olgunluğu kazanabilir.

Bunlar Hüseyniye-i İrşad'ı oluşturan konulardır. Ve Hüseyniye-i İrşad, bu zamanda, bu kuşağın düşünce ve vicdanında böyle bir ekol ve hareket icad etmiştir. Nitekim dost ve düşmanın itiraf ettiği gibi: Hiçbir zaman bir çağın halkı ve bir kuşağın vicdanı; bir yayın ve ilim merkezinin çağrısını bu sürat, şiddet ve derinlikte kabul etmemiştir. Ona karşı bu şekilde iman etmemiş ve ihlas kazanmamıştır ve onun karşısında kendini böyle sorumlu hissetmemiştir.

Hüseyniye-i İrşad'ın tüzüğü bunlardır. Bunlar, çağımızın alnına ve uyanık, hakperest neslimizin kalp cidarına ve dini kurtarmak isteyen ve giyindiği bu ters yüz giysiden nefret eden eğitimli, imanlı, aydın görüşlü, dertli ve sorumlu gençlerimizin iradesine kaydolunmuştur. İster sadakatle; ister art niyetli olarak Hüseyniye'nin tüzük maddelerinin değiştirilmesinden ve islah edilmesinden söz eden Vakıflar Dairesi, İstihbarat Teşkilatının veya ruhanîlerin aslında ne hakkında konuştuklarını bilmiyorum.

Sizin birkaç yıl önce yaptığınız Hüseyniye-i İrşad eridi gitti. Mucizevî ilahî iksirle mahiyet değiştirdi. Bir hareket oldu. Fikrî bir akım oldu. İman, aşk, inanç, fikir, sorumluluk, yol, hedef, ideoloji ve parti oldu. "Akabe anlaşması" –Peygamberin Mekke'de Medine temsilcileri ile Mina yakınındaki Ukba dağında gece yarısı yaptığı anlaşma– hicrete dönüştü, harekete dönüştü, yol oldu, tarih başlangıcı oldu, İslam oldu. O dağın taş duvar-

ları bir anı taşıyan kutsal tarihî bir eserden başka bir şey değildir. Gidip orayı işgal ettiler. Tapusunu kendi adlarına geçirsinler, bütün dağı kökünden kazıyıp Orişelim'e götürsünler, bu konuyla ne alakası var? Hira mağarası bugün Kur'an olmuştur. Ve on dört asır boyunca milyarlarca yürek olmuştur. Onun Suudi devletine veya Aramco şirketine geçişi ne vahiy mesajına ne de mağaranın asaletine, kudsiyetine bir etki yapabilir. Mesajı hiçbir hile ve zorla söndürebilmek mümkün değildir. Mağara hiçbir teknik ve yöntemle sahiplenilemez. Ev veya mağaza yapılamaz. Hira mağarası her zaman Hira mağarasıdır. Bugün dünden çok ve yarından az Hira mağarasıdır!

İnsan yaşamalı, maddiî nimetten yararlanmalı, hayatını düzene koymalı. Bir işte çalışmalı. Çocuğuyla ve karısıyla ilgilenmeli, zevk almalı, dinlenmeli, aynı zamanda boş saatlerde yaşantısının yanı sıra sosyal veya dinî hizmet ifa etmeli.

Evet, ama bazen öyle olur ki bir sorumluluğun ağır yükü, bir fikrin sorumluluğu, bir milletin yazgısının sorumluluğu, bir imanın ve bir çağın sorumluluğu bir veya birkaç kişinin omuzuna yüklenir. Burada "gerekler" farklılaşır. Bir mahallede yangın çıktığında, bir şehirde veba salgını olduğunda ve bilinçli düşmanlar, bilinçsiz veya hain dostların iş birliği ile bir imanı yok ettiklerinde bir halkın ve bir neslin kurtuluşu, bir veya birkaç kişinin haykırışına ve fedakarlığına bağlı ise, o veya onlar, kendi canlarını, ömrünün bütün yıllarını ve hayatlarını feda etmelidirler. O zaman akıllıca yaşama konusu anlamsızdır. Şefkatli öğütler aldatmacadır. Normal zamanda bir kişi için câiz, hatta müstahap ve bazen vacip olan bütün lütuflar haram olur, haram!

Zamanımız, genç kuşağımız, dinimiz, Kur'an, Peygamber, Ali, Hüseyin, Ehli Beyt, saygın kültür, izzet bahşeden Aşura Şiîliği ve yine halkımız, toplumumuz, yarınımız hepsi beklemedeler; tehlikeleri, dertleri, komploları, kökleri, yarının uğursuz yazgısını teşhis edenler, mesajı bilenler, tebliğ cihadını peygamberce devam ettirsinler ve Ali gibi aşkla yaşasınlar diye. Müslüman aydın –sayısı çok azdır– bir peygamberdir. Bir peygamber ki Cebrail'i Muhammed'dir, o kadar! Şimdi Hüseyniye-i İrşad bu çağrıyı başlatmıştır, zamanımızı bilgilendirmiştir. Giderek yayılan

bir dalga oluşturmuştur. Halkımızın, imanımızın kurtuluşu bizim ne yapacağımıza bağlıdır. Eğer Hüseyniye'yi bırakırsak, düşmanın yaptığı gibi ihanet etmiş oluruz.

Allah tarafından bu binanın ilk tuğlasını koyma lütfuna eren sizi temin ederim ki Allah, Minâçi'yi öyle yaratmıştır ki ömrünün sonuna kadar her zamankinden daha güçlü ve daha uyanık olacaktır. Onun simasında şunu okuyorum: Allah ona –kendisi bilmeden– büyük bir iş için görev vermiştir. Ben bu zaman diliminde onunla tanışıklığımı tesadüfî görmüyorum. Tanınmış veya tanınmamış, daha bir çok temiz yürekli, âşık ve fikirdaş başka dostlarımız vardır. Şimdi daha da kararlı bir şekilde ömürlerini feda etmede bir an bile tereddüt etmiyorlar. Hüseyniye şimdi onlar için şeref olmuş, dinlerinin aşkı olmuş. Biliniz ki ben de şimdiden ölünceye veya öldürülünceye kadar, işkence altında sadece tek kelime: "Bir! Bir! Bir" diyen Bilal gibi her türlü işkenceye maruz kalsam da sadece bir kelimeyi tekrarlayacağım: İrşad! İrşad! İrşad. Dün sabah Azer ayının dördü şafak sökerken bana sanki bir soru soruyormuşcasına bakan Allah'a söz verdim: İşim, hayatım, gençliğim, olgunluğum ve yaşlılığım, zevkim, nimetim ve ilerleyişim, karım, çocuklarım ve kendimi parça parça yapıp Hüseyniye'nin temeline dökeceğim ki daha sağlam olsun, zarar görmesin ve onu yarının kuşağına daha mamur teslim edeyim. Böyle bir iş için fazla zahmete katlanmayacağım. Çünkü uzun süredir yükümü hafifletip kendimi hazırladım. Bir şey kazanmadım ki kaybetmek bana zor gelsin. Hüseyniye'yi o binadan bu ülkenin teker teker bütün evlerine aktaracağız. Bu toplumun dürüst ve hakperest insanlarını birer birer İrşad'ın kurucuları, yönetim kurulu üyeleri ve sorumluları sırasına katacağız. Böyle olacağından eminim. Allah böyle irade etmiştir. Ne bir bütçe istiyorum, ne bir yardımcı. Allah'ın bunları sağlayacağından eminim. İrşad salonunun arkasına defnedilmeyi vasiyet ettim.

Ali

• 4 Azer 1351 (25 Kasım 1971), Tahran, sabahın 5'i Âsyâb-i Dûlâb'da bir ev.

Bir yerde demiştim ki: "Herkes yaşadığı gibi ölür."

Ona şunu eklemem gerek: "Herkes uyanıkken nasılsa öyle rüya görür!"

Ben, geçen yıl geçen geceleri ve gündüzleri bir metreye iki metrelik bir dünyada tek düze bir şekilde geçirirken[21] bir gece, belki de gündüz (ne bileyim?) uyuyordum. O günlerde benim için söz kunusu olan mesele, hayatın yüzlerce sıkıntısı, felsefe, bilim, düşünce, iktisat ve siyaset değil, sadece ve sadece düşmek ya da kendini tutabilmek, ayakta kalmak ya da ölmekti, o kadar. Buna göre en çok düşündüğüm şey "varlık" ve "yaşamak"tı. Zaten bütün o meselelerin asıl konusu budur. Rüyadaydım. Büyük bir salon görüyordum. Aydınlardan, gençlerden, öğrencilerden, dindarlardan, materyalistlerden, müminlerden, inançsızlardan ve taraftarlarla muhaliflerden oluşan her zamanki kalabalık oradaydı. Her zamanki gibi her konudan söz ediliyor, tartışılıyor, sorular soruluyordu.

Ortadan birisi kalkıp soru yöneltti. Ne yerinde bir soruydu! Üstelik ne de güzel ifade etti ve dedi ki: Sen tevhidden, dinden, İslam'dan, insandan, tekamülden, ahlakî değerlerden, fedakarlıktan, şehadetten, toplumsal sorumluluktan, hidayetten vs. söz ediyorsun. Bütün bunların hepsi, aslında "hayat"ın ne olduğu sorusuna cevap verdiğin zaman anlam kazanır. Gerçekten eğer uyanıkken sorsalardı yanıtlayamaz kalırdım. Veya en azından duraklardım, eksik söylerdim veyahut başka bir şey söylerdim. Ama uykuda hiç düşünmeden, tereddüt etmeden bir cevap verdim ki o zamandan beri düşündükçe o cevaba daha çok inanıyorum. Daha çok hayret ediyorum. Özellikle her kelimesi özenle seçilmiş ve hesaplı bir şekilde sıraya dizilmiş olduğu için. Dedim ki yazın!

"Ekmek, özgürlük, kültür, iman ve sevmek!"

Uyanıkken bu rüyadaki yanıtı düşündüğümde kendi kendime

[21] Bu rüyayla ilgili olarak bu kitabın son yazısına bakınız.

diyordum ki "eşitlik ve tekamül"ü çok sevdiğim halde bunlara değinmemişim. Acaba benim formülümde bu ikisi eksik mi? Gördüm ki hayır. Çünkü o beşine sahip olursak bu ikisine de kendiliğinden sahip oluruz ve bir eksiğimiz kalmaz.

Şimdi düşünüyorum, sizin ne eksiğiniz var? Hiç! Nice kimseler var ki bir "hiç" leri yoktur. Acaba hayatınızda bu beş insanî hazineden daha aşağı ve daha değersiz meseleler için kadir bilmezlik ve hoşnutsuzluk göstermeniz şükürsüzlük olmayacak mı?

Kardeşiniz Ali

• Bir bacıya yazılmış bir mektup olup yazılış tarihi yaklaşık 1354 (1975)'tür.

Bacım!

Allah'a ister inanalım, ister inanmayalım, şu gerçeği gözümüzle görmekteyiz ve ilimler de ispatlayıp göstermiştir ki bu dünya, her şeyin; hareket, kavga, çelişki, münakaşa, olmak ve olmamak, ortaya çıkış ve yok oluş sahnesidir. Hayat aleminde de böyledir. Her canlı doğar büyür, yaşlanır ve ölür. Onun ölümünden başka bir hayat doğar. Bunun hayatından da başka bir ölüm veya bir başkasının ölümü baş gösterir. Kur'an'ın buyurduğu gibi:

"Diriyi ölüden çıkarır, ölüyü de diriden çıkarırsın." (3/Âli İmran Suresi 27)

Nitekim ışık karanlığın kalbine, karanlık da ışığın kalbine iner:

"Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın" (3/Âli İmran Suresi 27)

Böyle olmayan her yer sakin, sessiz, tekdüze, katı ve güvenlidir; yokluktur ya da kabristandır.

Fakat böyle bir dünyada İslam'ın insanı nasıl tarif ettiğine, ona nasıl bir geçmiş, derin, anlamlı ve ilginç bir yazgı planladığına bir bak.

Bereket, lezzet ve emniyet dolu bir bahçe cennettedir. Ve insan o bahçede rahattır; sıkıntısız, eziyetsiz, tehlikesizdir. Susama, arzu, çekişme, savaş, ölüm, musibet, çalışma, sabır, bekleyiş, tahammül, hasret, hastalık, aşk, nefret, zafer, yenilgi, çaba, sorumluluk, görev, günah, sevap, haram, helal vs. yok. Hiç! Ama Allah onu bir melek değil, bir hayvan değil, bir insan olarak yaratmıştır. Kendi özel emanet yükünü onun omuzuna koymuş ki yeryüzünde onun halifesi olsun. Demek cenneti bırakıp yeryüzüne inmesi ona takdir edilmiştir. İsyan ediyor. Ardından da takdirin emri: Ey Adem! Ey Havva! "Birlikte çıkın oradan; bazınız, bazınıza düşman olarak." Dertsizlik ve ihtiyaçsızlık cennetinden inin yer yüzüne. Savaşlarla, acılarla dolu bir çöplük olan bu toprak yığınına. Ve sen bu gurbete sürgünsün. Başkalarına karşı sorumluluğa, çaba göstermeye, tahammül etmeye mahkumsun. Kendini şekillendirmekle, kendini bulmakla, iyiliklere davet ve kötülüklerle mücadele etmekle memursun...

Kendinden "ilahî bir varlık" ve toplumundan bir "ümmet" oluşturmak. Ama nasıl? Cihatla! Muhammed'i örnek alarak kendini insanlar için örnek haline getirmek için kendi içinde cihat...

"Böylece sizi, orta ümmet yaptık ki insanlara örnek olasınız. Ve Peygamber de size örnek olsun." [22] (2/Bakara Suresi 143)

İnsanların hayatında iyiliklere ve güzelliklere can vermeniz, kötülükleri ve çirkinlikleri yeryüzünden kovmanız için toplum içinde cihat... Bütün şeytanî eller ve organlar insanları şerre götürdükleri ve bütün değerleri aşağı çektikleri zaman siz hayra davet edenlerden ve sadece Allah'a inananlardan olmalısınız. Gerisi hiç.

"İçinizde hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten alıkoyan bir ümmet bulunsun." (3/Âli İmran Suresi 104)

Bu çetin, uzun ve tehlikeli yolda araç ve yol gösteren nedir? Hadid suresinde tanıtılmıştır: Kitap, terazi ve demir! Fikir ekolü, eşitlik ve güç. Peki geriye ne kalıyor? Sorun nedir, yola engel hangisidir? Kendin!

Kendini öyle bir hazırla ki takdir kaleminin bu yeryüzü sahnesinde âdemoğlu için yazdığı bu gösterinin iyi ve layık bir oyuncusu olabilesin. Nerede prova yapılabilir? Hayatta! Fırsat nedir? Ömür!

Ömrü birçok şeyleri, birçok yüzleri görüp tanımakla geçiriyorsun. Hayatı gece gündüz deneyimler edinerek, kavga ederek, engelleri kaldırarak ve daha binlerce meşgale ve meseleyle sona erdiriyorsun. Ama bu arada biri var ki onunla diğerlerinden daha az ilgileniyorsun. Biri var ki tümüyle ondan habersizsin. Biri var ki sana herkesten daha yakındır. Ve sen ondan, herkese olduğundan daha çok uzaksın. Onu bir kere bile görmemişsin, ona bakmamışsın, ona iyice dikkat etmemişsin. Belki tüm yaşamında bir iki kez gözün ona takılmış, yolunun üzerine çıkmış,

[22] Aynı şekilde sizi kendi içinize gömülmüş halde bırakmadık, zamanın yatağından atmadık, yaratılmışlar arasından, çekişme, hareket, savaş, düşünceler, kültürler, medeniyetler, komplolar ve yapıcılıklar alanından bir kenara atmadık, bilakis savaşın ortasına, meydanın içine, zamanın kalbine ve hadiselerin karmaşasına yerleştirdik. Ta ki dünya halkı önünde örnek olasınız ve sizin önünüzde o risalet sahibi size örnek olsun.

bakışın yüzüne kaymış ve kaçmış; tekrar başkası ve başkalarıyla meşgul olmuşsun ve onu kaybetmişsin. Ben şimdi sana hatırlatmak istiyorum, o kimdir?

Kendin!

Hayat, çok kalabalık, içi eşya dolu, dağınık ve karmakarışık bir ev gibidir. Sen ise o evin içinde boğulmuşsun. Bu tabloyu karşı duvara asıyorsun, şu halıyı merdivenin önüne seriyorsun, aralığı süpürüyorsun. Diyotermin gazı bitmiş, mobilyalar birbirine girmiş, daha salonun tozunu almamışsın. Misafirler geldi gelecek. Daha elbiseni bile değiştirmemişsin. Mutfakta bir vaveyla. Hâlâ işlerin duruyor. Şimdi gelecek misafirlerden biri, çok ince eleyip sık dokuyandır, kusur arayan biridir, kıskançtır, her şeyi dört gözle inceler. Bir odadan diğerine koşuyorsun. Avludan hole fırlıyorsun. Merdivenlerden üst kata çıkıyorsun. Dönüyorsun; perde, halı, semaver, meyve, çiçek, sofra, çay, şerbet, tatlı, Hasan, Hüseyin, Mehin, Şahin vs... bunca kargaşaya, meşguliyete ve hayale dalmışken, gidiyor, geliyor, koşuyor ve sıçrıyorken, aniden merdiven dönemecinde önünde bir ayna duruyor. Onu geçme. Bir an her şeyi bırak. Kendini rahat bırak, dur ve kendinle karşılaş. Ona bak, ona iyi bak. Onu tanıyor musun? Dikkatlice süz. Doğru tanımaya çalış. Hatırlamaya çalış. Düşün, bak bakalım, olmak istediğin bu muydu? Değilse, hangi iş, bu baş döndürücü, boş, gündelik, tekrarlanagelen, gelip geçici, taklide dayanan, devamsız ve değersiz meşgaleleri elinden ve omzundan atıp ona yönelmekten ve onu düzeltmekten daha âcil ve önemli olabilir? Fırsat az. İnsanın ömrü birkaç bin yıl mı?

Ne de çabuk geçiyor. Tıpkı sayfalarını rüzgarın çevirdiği bir kitap gibi. Üstelik bu kitap, en fazla elli altmış sayfalık küçük bir kitaptır. Kaç sayfası kalmış olabilir ki? İkinci cildi de yok. Çevrilen her sayfayı da rüzgar alıp götürüyor.

İslam, nasıl da bilinçlice bir ad vermiştir insanın dünyadaki hayatına: “Bela evi!” Şu “bela” kelimesi nasıl da anlam doludur! Bela hem zahmet, musibet ve zorluk anlamındadır, hem de aynı zamanda sınama anlamınadır. Sınamanın diğer bir adı da imtihandır. İmtihan, hem sınama anlamına gelir, hem de “mihnet”

kökünden gelir. Yani? Yani insan bu dünyaya sıkıntı ve üzüntülerle sınav vermek için geliyor! Üzülenler, takatsizler, ağıt yakanlar, sabırsızlar, üzgünler ve bunların hepsi üzüntü ve zorluktan korkarlar, kaçarlar, inlerler, ağlarlar ve sakinleşme, uyuşma, gaflet ve unutma peşinde koşarlar. Hepsi refüze olmuştur. Ebediyet, hakikat, mutlak ve kemale, yani Allah'a doğru akıp giden bu ümmet kervanı geri kalıyor, yorgun, aksak, ağlamaklı ve yalnız. Sonra yokluk, ölüm ve hiçlik çölünde can veriyor, hiç olup gidiyorlar. Gelecek menzilleri, açık ufukları, güzel manzaraları ve geleceğin ferah ve berrak çeşmelerini ve serinliklerini hiçbir zaman göremeyecekler. Cehennem çukuru buradadır ve cennet katları oradadır! Eziyetsizlik ölümdür, daimî neşe de cehalet. Buda, hayatı bir eziyetler yığını olarak görür. Kur'an ise şöyle açıklar:

"Kesin olarak insanı zorlukta (mücadele etsin diye) yarattık." (90/Beled Suresi 4)

Fakat Buda kurtuluşu eziyetten kurtuluşta görürken, aksine İslam, kurtuluşu eziyet içinde iyice bileylenmekte, erimekte ve pişmekte görüyor. Eziyet, insanın sûkunet, refah ve gaflet bataklığında çürümesine mani olan ve selin toprak yüzeyine serdiği balçık gibi kuruyup kerpiçleşmesin diye ruhu harekete geçiren bir güçtür.

Buda, arıtılmamış altını ve ham çeliği ocaktan kurtarmak istiyor!

Bu nasıl bir kurtarmadır? Bu, günümüz gençlerine uyuşturucu, alkol, "L.S.D" ve eroin veren bir kurtarmadır. Habersizlik, duygusuzluk, cehalet ve felçten doğan bir sakinlik. Oysa kurtuluş kemale ermektedir; basirette ve harekettedir. Daha çok duyarlı olup daha çok uyanık ve akıllı olmaktadır kurtuluş.

"Andolsun güneşe ve parlayan ışığına, andolsun güneşin ardından gelen aya, andolsun güneşin aydınlattığı güne, andolsun güneşi örterek saklayan geceye. Andolsun göğe ve onu ayakta tutan şeye, andolsun yer yüzüne ve onu yayıp seren şeye, andolsun Âdem'in kendi özüne ve onu doğrultana ve ona fesat ve takva yeteneği yerleştirene. Muhakkak ki onu (özünü) temizleyen kurtuluşa erecektir." (91/Şems Suresi 9)

Canının tohumunu (özünü) iyi yetiştiren, ona zahmetle gübre verip aşk ile sulayan yapraklandırıp meyvelendiren çiftçi ancak iyi ürün alabilir.

"Ve muhakkak ki onu (özü) kirleten mutsuz olur." (91/Şems Suresi 10)

Bu ilahî tohumu (özünü) taşın, toprağın, balçığın altında gizleyen, güneşin sıcağından, rüzgarın okşayışından mahrum bırakan çiftçi mutsuz, yenik ve ürünsüz olur. Çünkü güneş, ay, gece, gündüz, gökyüzü, hepsi, Allah'ın fıtratına yerleştirdiği o kutsal tohumu bu çölün tozu, toprağı ve çöplüğünden dışarı çekmen, bakıcısı olman, dibinde gözünü yüz kat açıp oturman içindir. Böylece goncalar açıp filizlenecek, yeşerip meyve verecektir. Eğer bu işte Allah'ın zorluk ve eziyet ayetinden gafil olursan vay haline! Her kim ondan iyi gıdalanıp da onu nasıl tecrübe edeceğini, nasıl tadacağını ve nasıl içeceğini bilirse ruhun berrak suyuna erişir. Fıtratının çiçeklendiğini, niteliklerinin yetkinleştiğini, varlığının safâ bulduğunu, özünün hâlis hale geldiğini ve neticede ihlasa ulaştığını görür. Hayatta hangi lezzet bunlardan daha üstün olabilir ki?

Bacım! Senin bulunduğun o yerde bilinçli bir ruhun kendine aynada bakıp kendini dilediği gibi yetiştirmesi için çok fırsatlar ve kaynaklar var. Yalnızlık, gurbet, sorumluluk, kültür, medeniyet, kötülükler ve güzellikler çok olup hepsinden, olduğundan daha büyük olabilmen için yararlanabilirsin. Başarmanı arzu ediyorum. Ve bu aziz tohumlar için bilinçli ve sabırlı bir çiftçi ol. Ve doğudan beraberinde götürdüğün bu imanın alevleriyle, o büyük ama soğuk medeniyettekilere sıcaklık ve ışık ver.

Ali

• Mihrmah 1354 (Eylül-Ekim 1975), Tahran.

Tarihimizde, ailenin en küçük çocuğu olan yedi yaşında bir kızcağız var. Bu yaşında babası elliyi geçmiş yaşlı bir adamdır. Annesiz bir ailede, eşini kaybetmiş yalnız kalmış babasına karşı üstlendiği olgun ve büyüklere mahsus rolü nedeniyle "Ümmü Ebîha" lakabını almıştır. Yani "Babasının annesi!"

Ne dediğimi anladın mı?

Gerçekten siz o uzak gurbet elde ne yapıyorsunuz? İnsan, iman ışığı ve kültür havası altında milliyet toprağı üzerinde yeşeren, tarihin derinliklerine kök salan, tecrübeler, duygular, değerler, aşklar, imanlar, yenilgiler, zaferler birikiminden ve özetle tarihin öte yakasına dek giden ve kendi fıtrî kökeniyle irtibat kuran bitimsiz asırların ve nesillerin aklî, ilmî ve duygusal birikimlerinden beslenen bir fidandır. Yenilik, medeniyet, ilerleme ve lüksün topraktan söküp süslü kristal veya demir veya plastik vazolara diktiği ve güzel görünmesi, temiz ve hafif olması için dibine toprak yerine renkli tozlar, naylon iplik parçaları ve yaldız parçaları döktüğü, sonuçta da böyle bir "yer değişimi ile" hem ovadan ve bağdan bahçeden alınıp görkemli salonların, altın sırmalı perdelerin ardına ve el işlemeli masaların ortasına, boyanmış, parfümlenmiş ve süslenmiş "kibar", "soylu" ve "ilerici" bayların, bayanların arasına nakledilmiş hem de onca toprak, çör çöp kurumuş yapraklar, kara gübreler içinden ayrılıp parıltılı salonlara, rengarenk ortamların, plastik süslemelerin arasına yerleşip durumunu değiştiren gül ve çiçek dallarını görmüşsündür.

İyi! Elbette... Ama... Sonu ne? Eğer görsel ve işitsel aklımızı Amerikalılara geri verip fıtrî akılla, anlamları keşfeden kalbimizle ve varlıkların dış kabuklarını iğnesi ile delip içlerindeki can ve yüreğe girerek her ayetin, her zatın, her zerrenin gaybındaki hayat şırasını ve hakikat özünü emen bal arısı gözüyle, vazodaki bu çiçek dalına ve salona bakıp düşünürsek aniden yüreğimiz akar, tedirginlik canımızı sıkar, bütün bu cemal, celal, parıltı, elektrik, terakki, yenileşme ve medeniyet, gözlerimizin önünde soluklaşır, yabancı gözükür. Büyücülerin tılsımlı büyülerine dönüşerek bizi öcü gibi korkutur. Gözlerini açtığında

kendini çalınmış olarak hırsızın kucağında bulan çocuk gibi evde, mahallede hatta şehirde yabancı hissederiz kendimizi. Bunca nazlanma, okşanma, şefkat, sevgi, oyuncak, bebek, emzik, çocuk arabası, zilli daire, renkli televizyon, dadılar, sevecenlikler, gülümsemeler, rahatlık, emniyet, saadet, lezzet ve nimetler, aşırı gösterişler... Bunların hepsinin, çocuk hırsızlığı şebekelerinin bizi ham yapmak, ram etmek, tuzağa düşürmek, inandırmak, yanlarında kalmamızı sağlamak, yardımcıları, dostları olmamız ve yabancılık çekmememiz için; filimiz batı hayvanat bahçesinde Hindistan özlemi çekmesin, neyimiz bizi üfleyen yabancının dudaklarında ötüp ezgiler söylesin ve kamışlığın hüznüyle garibanca inlemesin diye sergiledikleri oyunlar olduğunu görürüz.

Batının korkunç gurbetinden kaçan ve öze dönüşe davet eden ben, dünyaya yabancı, batıyı, medeniyeti ve günümüz insanlarının kültürünü, dilini ve zamanını bilmeyen ve kendi donuk, köhne ve hakir dünyalarına alışıp yeni dünyanın azametinden, süratinden, karmaşasından, yeniliğinden ve yabancılığından korkan gerici ve dar görüşlü gelenekçilerden değilim. Siz beni biliyor ve tanıyorsunuz. Ben, bu batıda, batı medeniyetinin, kültürünün ve modernizminin kalbinde yaşadım, tahsil yaptım. Üstelik eğitim alanım, batı sosyolojisi ve eski Yunan'dan yeni Avrupa'ya kadar uzanan batı tarihini, medeniyetini, düşüncesini, toplumunu, kültürünü, dinini, ideolojilerini, hareketlerini ve felsefelerini bilimsel açıdan tanımaktır. Belki de batı ekollerini, hareketlerini, şahsiyetlerini ve toplumlarını doğudan daha iyi tanıyorum. Gerçekten de Bacon, Dekart, Kant, Hegel, Nietszche, Spengler, Heidegger, Bergson, Sarter, Luther ve Kalvin'i, Marksizm, egzistansiyalizm, büyük Fransız devrimi, İngiliz sanayi devrimi, Alman faşizmi ve Rusya Ekim devrimini ve hatta batı ülkelerinin toplumlarını, sınıflarını, partilerini, siyasî akımlarını, ekonomik durumlarını, bilimsel istatistik verilerini, nüfus ve aile yapılarını, tüketim, üretim ve sanayisini; Buda, Nanek, Konfüçyus, Lao-tze, Lui, Zerdüşt, Mani, Mazdek, Farabi, İbn Rûşd, Şeyh Tusi, İbn Teymiyye, İbn Arabi, Abduh, Kevakibî, Tagor ve Molla Sadra'dan, Taoizm, Şintoizm, İhvanü's-

Safa, Zeydiye, Mutezile, Eşariye ve İsmailiye'den, Hint özgürlük hareketlerinden, Endonezya, Mısır ve Türkiye'nin fikrî akımlarından ve hatta Müslüman milletler sosyolojisinden daha iyi biliyor ve tanıyorum. Elbette bu üzücüdür ama sebebi şudur: İranlı bir düşünür ve araştırmacının Avrupa'yı tanıması, Asya'yı ve hatta kendimizi tanımasından daha kolaydır. İnanmayacaksınız ama İran'da üniversite okuyan birinin Bethoven veya Lenin'in bir eserini elde edip okuması, incelemesi bu ikisini bilimsel ve mantıksal incelemelerden geçirmesi daha kolaydır. Oysa bizim en meşhur, en sevilen ve tanınmış dinî ve felsefi düşünürlerimiz olan İbn Sina ve Molla Sadra'yı tanımak ve incelemek isterse bir şey bulunmaz. Ne diyorum ben? Hatta Ali'yi ve Hüseyin'i bile!

Demek ki benim korkum tanımamaktan kaynaklanmıyor. "Öze dönüş" çağrım da köhneperestlikten ve geçmişe olan hayranlığımdan değildir. Benim korkum, doğu ruhunun Amerikan heykeline dönüşmesindendir. 1937 yılında en fazla ıspanak yiyen adamın heykeli, güneyin en ölümsüz kahramanı ve değerlerinin sembolü olarak Palas şehrinin girişine dikilmiş ve tapılmaktadır. Toplum da birey gibidir. Öyle tipler biliyoruz ki ne deha kıvılcımları, ne parlak şahsiyetleri ve ne de belli bir insanî değerleri var, ama bununla birlikte bu iktisat ve siyaset piyasasında Karun hazinesi biriktirmişler yahut Firavun tahtına kurulmuşlar. Acayip bir şekilde binlerce makama erişmişler. Herkesin kolayca teşhis edebileceği gibi bu tiplerin başarıları üstün insanî yeteneklerinden dolayı değildir. Öyle görünüyor ki bunların ilerleme nedenleri, uygun şartlar, çalışma ve düzendir. Bu etkenler deha, azamet, yaratıcılık, ruh güzelliği ve kişisel gelişimden daha etkilidir. Hintli aç olsun, Amerikalı çok yemekten patlasın, İtalyan, Fransız, Yunanlı, İranlı ve Çinli geri kalmış olsun, ayı Rus, domuz Amerikalı ve eşek İsviçreli dünyanın efendileri olsun. Bu durum zaten şunu göstermektedir: İlerlemenin asıl şartlarından birisi, manevî değerler ve şuur açısından "orta halli" olmaktır. Para ve zorbalıkta ilerleme kaydettiği için Amerika'yı övmek, insanı, para ve makam sahiplerine yürekten saygı besleyen, onları yüce insanlar olarak sayan ve onlarda anlaşıl-

maz bir metafizik güç ve ilahî bir inayet veya Allah vergisi deha arayan zavallı kimseler haline getiriyor.

Amerikalı olmaktan nasıl korunabilirsiniz? Her halükarda bu ormanda bir köle olmamak ve o şık salonun bir köşesine görkemli perdelerin ve pahalı avizelerin yanında yeşermek durumundasınız. Fakat yeşillik ve sunî çimen olarak ayağınıza döktükleri ve kökünüzü onların arasına soktukları bu plastik süsleri, naylon iplikleri ve parlak kağıt kırpıntılarını nasıl dışarı atabilirsiniz? Ve aşk kokusu veren, iksir tesiri yapan ve onca şiir, coşku, iman, azamet, güzellik ve insanî değerlerin filizlendiği yer olan bu topraktan bir avuç "toprak" alıp kendi ayağınıza nasıl dökebilirsiniz?

Allah'a emanet ol.

Ali

• Mektubun yaklaşık yazılış tarihi: 1355 yılı ikinci yarısı (1976).

Bilinçli ve Mûcahit Kardeşim!

Size şaşıyorum: Güneşin akışkanlığının cevheri olan çöl gibi bir ruha, gerçek Promete olan Ali'nin armağanı Şiî bir ateşe ve nihayet âhir zaman olan zamanımız hakkında gerçek bir bilince sahip olduğunuz ve tüm "zuhur alâmetleri" hiddetin doruğunda belirdiği halde sizin Sayın Şeyh Kâsım İslâmî'ye otuz sayfalık mektup yazmanıza şaşıyorum. Allah'ın üzerine yemin ettiği kalemi, Seyyid Kutub'un eserlerini milletimize tanıtan ve *"Âyin-i Zendegî"* (Hayat Yolu) ve *"Asr-ı İmtiyâz-ı Mâşin"* i (Makinanın İmtiyaz Çağı) ve bilinç aşılayan onlarca kitap ve makaleyi yazan kalemi, böyle boşa kullanmaktan ve yine Allah'ın bir diğer yemin konusu "asr"ın parçalarından olan vaktin saatlerini heder etmekten kendinizi nasıl sorumlu tutmazsınız!

Süfyanî yönetimin vâris ve koruyucularının düzenlediği komplonun asıl kurbanı olan ben; ruhanîliği ve velâyeti himaye ettiklerini iddia edenlerin bunca uydurma, yalan, iftira, bühtan ve hatta namusuma yönelen küfürlerine karşı haysiyet ve şerefimi savunma uğruna tek kelime bile söylemedim.

Çünkü birincisi, insanlığın gerçek imamı Ulu Ali'nin dediği gibi,

"Hiç kimse onlar hakkında kötü konuşmaz, onların değerini düşürmez ve onları anmaktan da geri durmaz"[23]

İkincisi,

"Ok yaydan çıksa da

Akıl sahipleri bunu okçudan bilirler."

Bunun içindir ki kulağım, bu "Abdullah"ların gırtlağından çıkan bağrışmalara karşı sağırdır. Çünkü ses sahibi ile ses başkadır. Benim yazgım ve geçmişim bunun delilidir.

Üçüncüsü, esasen bizim tartıştığımız onlar değildir. Ben bu ülkede, Takizade'den daha aşağı derecede sövgüye layık olan birini bilmiyorum. Bu, Kur'an'dan öğrenmemiz gereken bir me-

[23] İlginçtir ki Hz. Emir lanet ve ilenç içeren bu hutbeyi, "Ali Velayeti"ne tutunan ve kendilerini onun Şiası olarak tanıtan gruba hitaben irad etmiştir (Nehcü'l-Belâğa, 129. Hutbe).

tottur: Çünkü onca düşman ve düşmanlıklar zamanında sadece birinin adını anmıştır: Ebu Leheb. İçerden biriydi ve ihanet etti. Akrabaydı, el gibi davranıp düşmanlık etti.

Dünya sömürgecilerinin İslam'ı katle giriştiği, güçlü ideolojilerin dünya süper güçlerinin desteği ile Allah'a savaş açtığı, kültürel sömürünün milletleri silmeye, asaletimizi yok etmeye uğraştığı ve sermayedarlığın eskiden beri devam eden zulüm, yağma, çelişki, çıkarcılık ve sınıfsal düzen gibi faciaları öldüresiye şiddetlendirdiği, babalar kuşağının tüketim çılgınlığı ile oğullar kuşağının materyalizmi tarafından insanların Muhammedî İslam'a, Ali Şiîliğine ve Ebuzer yoluna yabancılaştırıldığı böyle bir dünyada, benzersiz küfürbaz yeteneğiyle hasta bir mersiyehan olarak Renault tarafından kiralanmıştır. İlim ve mantığının temeli, ancak o kadardır ki benim sosyal haysiyetimi ve ilmî gücümü kırmak için ona göre ne âlim ve ne cahilin affedebileceği üç suçuma istinat ederek çığırtkanlık yapmaktadır. Bu sözlerini, ona göre bu sözlerin konuşulacağı yer olan minberden başka *Teşayyü Mekteb-i Nihâi-yi İnsanhâ* (İnsanların Nihaî Öğretisi Şiîlik) adında kalınca bir kitapta da kayda geçirmektedir. Sizin ilmî ve teknik sorunuza karşılık olarak, benim hem Fransalı olduğumu, yani eğitimimi sürdürmek için Fransaya gittiğimi, hem de Sorbonlu olduğumu, yani Sorbon Üniversitesinde okuduğumu, hepsinden daha fecisi de "sıska" olduğumu yazıyor! Elbette bu uzman velayet aliminin "ictihadına" göre bu eksiklik, iki sebepten, yani "itikâdî vehimler"den ve "ahlâkî bozukluklar"dan kaynaklanmaktadır!

Ben her zaman sanıyordum ki bu zat, bana küfredenler arasında, inanarak küfreden, âhiret sevabını gözeterek iftira atan, tetikçi ve satılmış olmayıp psikolojik yapısı gereği böyle davranan tek kişidir. Hatta bir gün minberde iken kendisine eleştirel bir soru yönelten bir öğrenciyi taraftarlarının yardımıyla havuza atmıştır. Fakat şimdi görüyorum ki sizin "Zayıflık bir insanın ahlakî çöküntüsüne nasıl kanıt olabilir? Onun ahlakî bozukluğunu kanıtlayacak başka delilleriniz varsa söyleyin" sorunuza karşı, mektubu Kirmanşah'tan postaya vermenizden dolayı sizin

Kırmanşahlı olduğunuzu ve beni sadece fotokopi ve kasetten tanıdığınızı sanarak onun kendinden emin bir şekilde "Ben onu yakından tanıyorum. Gizlisini, açığını hakkıyla biliyorum. Ancak onun ahlakî seviyesini yazmaya terbiyem müsait değildir." diye yazdığını görünce, nereden su içtiğini anladım ve onun yanlış düşünen bir mutaassıp değil, aksine görevini ifa etmek için hiçbir işi yapmaktan çekinmeyen biri olduğuna emin oldum[24]. Sağlığınız için şu hatırlatmayı da gerekli görüyorum: Gençliğinde mutlaka daha sakin sinirlere sahip olan bu zat babasına bıçak çekmiştir. Beni ve sizi muhakkak ki babasından daha çok sevmiyordur!

Kardeş! Sanatları küfürbazlık ve marifetleri şişmanlık olan bu tür kişilerle uğraşmak bizi yolumuzdan saptırır. İşten alıkoyar. Hepsinden daha kötüsü zihinlerde asıl yön ve cepheyi karıştırır. Bırak da gece gündüz küfretsinler, şişmanlasınlar. Bunlar eğer senin ve benim bir günümü yaşasalardı bütün övünçleri eriyip gider, benden daha kötü durumdaki senden bile zayıf olurlardı. Ben ve sen eğer onların bir gecesini yaşasaydık elbette karnımız ve başka yerlerimiz yağlanırdı. Onları halkın seyrine sunabilirdik. Bütün açların yüzüne vurur, bütün zayıfların başına kakardık. Onları kuyrukçu ve yağcı yapardık. Ali'nin o ateşli ve dertli diline kurban olayım, bu tipleri ne de güzel betimlemektedir:

[24] Bizim de onu yakından tanıdığımızı ve gizlisini açığını hakkıyla bildiğimizi anlarsa mutlaka rahatsız olacaktır. İlginçtir ki ben ve o birbirimizi hiç görmedik. Sadece son zamanlarda ben onun şişman olduğunu öğrendim. Bu bilgiyi de benim zayıflığımı açık bir suç sayması nedeniyle elde ettim. Kendi itirafına göre kendileri beni yakından tanıyor. Hayatımın özelliklerini ve gizliliklerini biliyor. Ama ben ne kendilerini ne de fotoğrafını gördüm, ne de sesini tanırım. Böyle tek taraflı bir ilişki neyi anlatıyor? Kendileri nasıl bir tiptir ki kişilerin hayat sırlarını biliyor da kişiler kendi özelliklerini bilmiyorlar? Üzerinde düşünülecek başka bir konu da şudur: Cevabî yazısında her zamanki gibi beni Sünnî ve Vahhabbî olmakla suçluyor. Kitaplarımın kapağındaki motiften iki Osman çıkardıktan sonra iftiralarını yeniliyor: "O Sünnî ve Vahhabî bile değil. Maksadı başka bir şeydir." Bu suçlama tutmayınca son zamanlarda bana başka bir suçlama yöneltmiş, önceki suçlamalarından vazgeçip yeni bir suçlama ortaya atmıştır... Ne mana dolu uyumluluk!

"Yiyip içip, tuvalete gitmekten iki yanı şişmiştir." Ama bu tür şişmanlıkların sonu yoktur. Ben ve benim gibilerin yaşadıkları ve kaderi, onca sesin nerden geldiğini ve hep birlikte birden bire ortaya çıkıp birden bire yatışmasının nedenini göstermiştir. Bana çok pahalıya mal olduysa da Allah'a bu arbedecileri halkın gözünde rüsva ettiği için şükrediyorum. Maskeler düştü. Her ne kadar karınları dolduysa da Ali'nin –Allah'ın ve hakperest tüm insanların selamı üzerine olsun– tabiri ile "Sonunda ipinin düğümü çözüldü, yaptığı onun işini bitirdi, çok yemekten öldü ve çok yemesi onu dize getirdi."

Neden korktuğunuzu biliyorum. Biliyorum ki ne beni savunma kaygısı taşıyorsunuz ne de Şeyh Kasım ve benzerleriyle kapışma derdiniz var. Sürgün gurbetinizde canınızı sıkan ve sizi üzen şeylerden biri bunların kötü zannı, kötü konuşmaları ve kötü davranışlarıdır ki böyle bir şuur ve şeref seviyesiyle Şiîlik'ten ve Ali velayetini dert edinmekten dem vuruyorlar. Bu yüzden, sakın, bizim tüm imanımız, aşkımız ve ümidimiz olan bu zat (Ali) ve bu öğreti, perişanlığa, tahrife ve karanlığa maruz kalmasın, diye kaygılanıyorsunuz. Sizi üzen bir başka şey ise, halkın aldanması ve bunların tıpkı selefleri gibi, Şia toplumunu hurafeye itmeleri, sapmaya yol açmaları ve uyanışa ve bilinçlenmeye engel olmalarıdır. Üçüncüsü bunların –giyim ve iddiada– ruhaniyete mensup oluşlarının, aydınları, genç kuşağı ve bilinçli halkı kötümserliğe, ümitsizliğe sürüklemesi; mantık, ahlak, davranış, insaf, özgürlük, hakperestlik, şuur temeli ve şeref seviyelerinin, ilmî havzaya hakim çağdaş Şiî ruhanîleri arasında yaygın olan ruh, kültür ve şahsiyetin örnekleri sanılması ve velayetin savunucuları, İslam'ın koruyucuları ve ruhaniyetin sözcüleri olduklarına inanılmasıdır. Ama hem bu okların hedefi olan ben, hem de genç kuşağın duygu ve yargısında ve aydınlar arasında yaşayan ben, bu üç muhtemel tehlikeden dolayı en ufak bir kaygı taşımıyorum. Ve size güvence veriyorum ki evvela, Ali'nin güneş gibi parlayan siması ve onun ilahî ekolü bu kuşağın vicdan derinliğinde öyle coşkulu ve ışıklıdır ki bunların toz karartısı ve soğuk suları ona en ufak bir tehlike ve etki oluşturmaz ve çığlıklarının gürültüsü kendi hakir "tekke"lerinin

dört duvarından öteye geçemez. Muhtemelen ve de geçici olarak şehre yeni gelen birkaç masum köylü ve birkaç küçük mahalle bakkalından başkasını cezbedemez. İkincisi, bugünün halkı Nâsiruddin Şah dönemi halkı değildir. Öfkeli şah ve İngiliz sömürgecileri, büyük Seyyid Cemal'e karşı, kofluklarını ve donukluklarını azamet ve hareketiyle ortaya koyduğu ve kendilerine zarar verdiği için kıskançlık ve aşağılık kompleksi içindeki birkaç ruhanî taslağıyla el ele vererek onu halkın nazarında sığınmasız ve toplumda barınaksız ve yalnız bırakma ve rezil etme kararı aldılar. Böylece elleri yeniden ona ulaşacak ve onu yok etmeleri kolaylaşacaktı. Nitekim şöyle bir şayia çıkarmışlardı: Kendisini yakalamak için Tahran'dan gönderilen timin reisi, Şah Abdülazim hakiminin yardımıyla şöyle bir söylenti çıkardı: "Biz onu zorla Şah Abdülazim zindanından çıkardığımız sırada bize karşı direndi ve dörtten fazla adil şahit gördük ki Seyyid sünnetli değildi." Sonra bu söylenti zamanın Şeyh Kasımlarına, camiden camiye, minberden minbere, kulaktan kulağa yayıldı. Hatta bir süre sonra evlerde bedbaht müminler, her namazdan sonra kendisine lanet okumaya başladılar. Saray ricali ve şeyhleri onu sömürünün uşağı, İngiliz ajanı, Ermenî, Sünnî, Vahhabî ve dahası Bahâî, Bâbî ve dinsiz diye niteleyip onun hakkında ağızlarına geleni söylediler. Birçokları da buna inandı. Sonuçta onun dünyada başlattığı İslam Rönesansı, Mısır'da ve Kuzey Afrika'da uyanış ve hareket yaratırken kendi ülkesinde bir asır geride kaldı. Öyle yalnız kaldı ki iktidarlar onu yok edinceye kadar futbol topu gibi, birbirlerine attılar.

Bugün iş tersinedir. Ben şu naçiz varlığımla tecrübe edindim ki bunların halkı benim ve eserlerimle fikirlerim aleyhine tahrik etmeleri, kışkırtmaları benim için bedava bir nimet, rüzgardan gelen bir servet ve zahmetsiz hazinedir. Öyle ki gerçekten inanıyorum ki fikirlerimi yaymada ve komuoyunun dikkatini çekmede kazandığım başarının üçte biri kendi zahmetimin, emeğimin ve değerimin ürünü ise üçte ikisini bu sayın bayların zahmetine borçluyum. Bu nimetlerden dolayı Allah'a yürekten şükrediyorum. Aksi takdirde, ben Fransız ve Sorbonlu zayıf adam, tüm varlığı bir tek kalem olan bir öğretmen olarak feryadımı na-

sıl bu kadar yükseltebilirdim? Kendilerine öğrencilik ettiğim, Kur'an yolunda hurafelerle savaşan, temiz Ali Şiîliği çehresini sunmaya çalışan çok sayıda hocalarım olmuştur. Fakat etkileri benden daha azdır. Çünkü onların kinci, kötü dilli ve kültürsüz düşmanları yoktu. Bu bir sosyoloji yasasıdır. İmamımızın başından geçenler bunun en bariz örneğidir. Zira Ebuzer'ler, Ammar'lar, Selman'ların Ali'nin güzelliğini, azametini ve hakkaniyetini tarihe ve bize öğretikleri kadar, Ebu Süfyan'lar, Amr b. As'lar ve Muaviye'lerin de onun melekutî çehresini bize tanıtmada büyük rolleri olmuştur. Ali, 25 yıllık halifeler döneminde evine çekildiği dönemde ve Sıffin, Nehrevan ve Cemel sahnesinde gözlerde parlamamış mıdır? İşte bu kıyaslamalar ve çelişkiler sayesinde onu dikkatlice ölçüp tartabiliyoruz. Gençtir, delikanlıdır, egoisttir. Halife olmak için hırslıdır. Kötüdür, namaz kılmıyor, bölücüdür, karıştırıcıdır, haindir hatta İslam'dan çıkmıştır, mürted olmuşur... İktidar odaklarınca uydurulup yayılan, yıllarca camilerde her namazdan sonra lanetlere yol açan bu küfürler, her ne kadar kendisine ve ailesine musibetler getirmiş ve bu sayede şimdi bile Şeyh Kasım'lar şişmanlayıp göbeklenmekteyse de nihayetinde sonuç nereye vardı? Sonuç şuraya vardı: Bugün hakperestliği, halkı kandırmaya tercih eden ve kendi toplumlarının, halkı kandıran Sünnî ve Vahhabî gerici ve bağnazlarından korkmayan İslam dünyasının özgürlükçü aydınları, Osman'ı eleştirip Ali'yi hakkaniyet, fazilet ve adalet mazharı olarak övüyorlar ve itiraf ediyorlar: Eğer Peygamber'den sonra (iş başına) Ali gelseydi İslam tarihi ve adaletin kaderi başka şekilde olurdu. Zulüm ve baskı evrim geçirip gâsıp halifeden İblis seviyesine gelirken, mazlum kitleler onu haklı imam konumundan tanrı konumuna çıkarırlardı.[25] Bugün ise, sorumlu ve mücahit aydınlar, ona sahip oldukları için, bu çağda ve kargaşalarla dolu bu dünyada Marks, Lenin, Mao, Castro ve büyük Fransız devrimi simalarının hiç birine gereksinim duymuyorlar. Varlığının parıltısı, Şiîliğin, hatta İslam'ın ve dinin sınırlarını aşmış olup onu tanıyan ve ruh güzelliğine, özgür-

[25] Gulat-ı Şia mezheplerinden olan Aliyullâhîlere işaret ediliyor. (Çev.)

lük, adalet ve insanî değerlere ehemmiyet veren bilinçli ve özgür her insan onu "İnsanî adaletin feryadı" veya "insanlık temsilcisi" veya "insan kahramanı" veya "tam insan" veya "insanlığın zirvesi" diye adlandırmaktadır[26]. Elbette böyle ulu bir zatın, Şeyh Kâsım'ın bin bir zahmetle onun ve hizmetkâr Fizze'nin "ebrar"dan olup cennetlik olduklarını, çabaları meşkur olan ve "Kâfur katılmış bir kadehten içerler." ödülüne layık olan kimseler ile kastedilenin başkası değil, Hz. Ali, ailesi ve hizmetçileri Fizze olduğunu ispatlamasına ihtiyacı yoktur. Elbette benim zayıflığımı suç ve kendi şişmanlığını övünç sebebi sayan kimselerin, kendileriyle mukayese edip Ali gibi ulu bir insan için tasavvur edebilecekleri en yüce makam ve kemal ancak şu olabilir: O, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve Zeynep cennette kadeh kaldırıyorlar, içimi hoş bir çeşmenin suyunu içiyorlar, ne soğuk ne de sıcak olan bir havada tahtlara yaslanıyorlar. Çevrelerinde gümüş tabaklar ve kristal kadehler sıra sıra dönüyor, başlarının üstünde yeşil sündüsten ve ipekten elbiseler ve bileklerde gümüş bilezikler...!

Bu tür nimetler "iyiler"in ödülüdür. Bu tür nimetleri Ali ve ailesine tahsis etmek, hem Kur'an'ı özelleştirmek, hem iyileri mahrum etmek ve hem de Ali'yi iyi insanlar seviyesine indirmektir. Ali'yi "Cennet ve cehennemi taksim eden" diye tanımak, sonra da cennet nimetlerini sadece ona ve ailesine tahsis etmek... Bu, onun hakkında ne biçim bir yargı? Keşke Ali'nin o kadar düşmanları olsaydı da böyle hakir ve eğri düşünen dostları olmasaydı. Ali cennetten büyük ve iyilerden üstündür. Onun kendisi iyiler (ebrar) deryasıdır ve "Allah'a yakın olanlar"ın başıdır. Ali cennette ebrar sofrasına oturmaktan ve de onlarla kadeh kaldırmaktan çok daha büyüktür. Onun kendisi "Allah'ın Rıdvanı"dır. Ali pınar başına oturmamıştır ki kendisi ve ailesi ondan içip de başkalarına, hatta Ebuzer, Selman, Bilal, diğer İmamlar, mücahitler ve şehitlere müsaade etmesinler. Cömertlik, lütuf ve kerametin en üstün örnekleri olan Muhammed ai-

[26] Sırasıyla, Hıristiyan Corc Cordak, Jozef Emerson, Madam Dalavide, Masignon, Malik Abdulkadir'den naklen.

lesine nasıl olur da böyle aşağı ve çirkin bir tasvir reva görülür? Ben Ali'yi bu çeşmenin kıyısında değil, *"Akıttıkça akıttıkları bir pınar"*da (76/İnsan Suresi 6) görüyorum. O, taşı parçalayıp ebrar için marifet ve aşkın berrak pınarlarını akıtıyor. "İyilerin iyilikleri Allah'a yakın olanların günahlarıdır. Buna göre iyiler için nimet, lezzet ve ödül olan şey Ali için de öyledir ki bu, büyük bir devrim liderini "cevizli helva" ile ağırlamak, bir Peykan Delüx (İran'da üretilen otomobil) ile ödüllendirmek demektir: *"Bu, sizin için bir ödüldür. Gayretiniz karşılığını bulmuştur."* (76/İnsan Suresi 22) Cennet, Ali'nin içine sığabileceğinden daha hakir, Hüseyin ve Zeynep'e ödül olarak verilmekten daha fakirdir. Fatıma'nın gül evinin kapısını çalmaya ve Allah'ın ruhunun taşıyıcısı, meleklerin secdegâhı, insan değer ve ideallerinin platonik örneği olan bu ev sakinleri karşısında ödülün adını ağzına almaya insan utanır. *"Kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler"* (76/İnsan Suresi 8) ayeti de dolaylı olarak Ali ailesinin yaptığı işe değinmektedir. Ama bu değinmenin felsefesi iyilere iyilik yapma dersi vermektir. Daha iyi söylemle, halka iyi olma dersidir. Bu, ailenin azamet ve değerini göstermek için değil, bu iş için bu ailenin hayatından bir örnek aktarmak içindir. Çünkü bu, Eflatun'u yazısının güzelliği ve Spartakus'ü dış güzelliği ile övmek demektir!

Geçelim! Günlük namazı, Ali velayetini anlatmayı ve Ehl-i Beytin çektiklerini, Hüseyin'in şehadetini ve Zeynep'in esaretini dile getirmeyi kendisine sermaye edinen, şişmanlığını inanç ve düşüncelerinin hakkaniyetine kanıt ve benim zayıflığımı da "inançlarımın vehimler olduğuna" delil gören bir dükkandan, Ali'nin ruh güzelliklerini, düşünce miraçlarını, uçsuz bucaksız yüce varlığını anlaması nasıl beklenebilir? Benim bu grubun bütün küfür ve suçlamalarına karşı "salt duyarsız" kalmama hatta bunlar tarafından atılan "Şiî olmadığım" iftirasını kabullenmeme sebep olan şey şu ki onların Şiîliği ile benim Şiîliğim arasında gerçekten en ufak ortaklık ve benzerlik olmadığına kani oluşumdur. Ortaya çıkan kötü anlaşılma ise sadece bu iki cenahın, bu iki ekolün ortak sözcük ve isim kullanmasındandır. Yoksa bu iki kutuptaki kavram ve ölçütlerin ortaklığı ve benzerliği

yoktur, hatta kökten birbirlerine zıttırlar. Kur'an, Peygamber'e ne kadar kıymetli ve derin bir ders vermiş ve kafasını rahatlatmıştır! Görevini belirlemiş, onu yolundan alıkoyarak abesle iştigal ettirecek en değerli günlerini ve saatlerini heder edecek Dar'ün Nedve şeyhleri, Kâbe'nin put yapıcıları, cahiliye koruyucuları, soylular, şirk ve kibir hastaları, din mağazasının perdedarları, Ukaz panayırının çığırtkanları, ticaret, hurafe ve cehalet yapımcıları ile meşgul olarak dini tamamlama, mesajı tebliğ etme, halkı davet etme, uyandırma, seferber etme işinden alıkoyacak, sinirlerini bozacak, Allah korusun kendisini zayıflatacak faydasız eziyetlerden başka bir kazancı olmayan her türlü dağdağa, eziyet, tartışma, mücadeleden topyekün kurtarmıştır. Şu emriyle:

"De ki: Ey Kâfirler! Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır." (109/Kâfirun Suresi)

Burada altı cümlede tekrar veya söyleyiş değişikliği ile sadece tek bir söz söylenir. Neden? "Ayırma" ilkesine daha fazla vurgu yapmak istiyor. "Kafirun"dan maksat "dinsizler" değildir. Hayır sizin de dininiz var, sözlerinizin hepsi dindir; ama benim başka bir dinim var, yanlış anlaşılmasın, onların da dini var, sen de dindarsın. O halde dindarların bir araya gelmesi iyi olur. Anlaşmazlıklarını bilimsel araştırmalar, mantıksal kanıtlamalar ve iyi niyetle gidersinler. Her ikisi de ibadet ve diyanet ehli olduğuna göre bazı görüş ayrıklıkları, yöntem farklılığı ve yanlış anlaşılmalarla birbirinden ayrılmaları uygun olmaz. Hayır, hayır, hayır. Her ikimiz de ibadet ehliyiz. Ama taptığımız şey bir değil. Mabutlarımız iki tanedir, dinimiz iki tanedir. Bir tapınma, bir mabut ve bir din üzerinde mutabık değiliz ki tartışacak bir şeyimiz olsun. Söz konusu olan birbirine muhalif, aykırı ve tezat iki tapınma ve iki mabud ve iki dindir. Neyin üzerinde tartışalım? "Sen her neye tapıyorsan ben ona tapmıyorum. Benim taptığım şeye siz tapınıyorsunuz. Sizin tapmakta olduklarınıza ben

tapmayacağım. Benim tapmakta oduğuma siz tapınıyorsunuz. Siz kendi dininizdesiniz ben kendi dinimdeyim." Bu formülle bu genelgeyle bütün sorunlar çözülüyor. Ben 15-16 yaşında bir öğrenci olduğum lise dördüncü, beşinci sınıftan, emekli ve evde oturuyor olduğum bugüne kadar Ebuzer aşkı ile ve doğal olarak Ebuzer katili Osman nefreti ile yaşamışım. Aniden benim ezilme emrim çıktığı yıl görüyoruz ki Kasitîn, kitaplarımın arkasındaki "Lâ" motiflerinden, Tevhid sloganlarındaki "Lâ" sembolünden ve Ali'nin Abdurrahman'a cevap olarak ve Osman aleyhinde söylediği "Lâ" dan hokkbazlık ve sihirbazlıklarını kullanarak benim mezhebim diye bir mezhep çıkartıyorlar. Aniden bir Ebubekir, bir Ömer ve iki Osman çıkartıyorlar ve ben İslam'da iki Osman'ı olup da bir Ali'si olmayan bir mezhep kurucusu oluyorum. Belki de Ebuzer aşkıyla Osman'dan bu şiddetle nefret etmeyi genç kuşak ve aydınlar arasında yayan ilk kişi olarak ben; Ali'siz ve iki Osman'lı (!) Sünnî olarak halka tanıtılıyorum. Ben edebiyat yazarlığını, sosyoloji bölümünü ve tarih felsefesindeki bilimsel uzmanlığımı bıraktım. Ali'den Fatıma'dan, Hüseyin'den, Zeynep'ten, vaad edilen bekleyişten, şehadet, imamet, İmam Seccad, "Vasiyet" ve "Gadir"in devrimci ve siyasî felsefesinden ve şûrayı, Sakifeyi, demokrasiyi ve hilafeti reddetmekten, Selman'ı, Ebuzer'i, Hacer'i, Hür'ü ve bütün Ehlibeyt değerlerini, Şia şahsiyetlerini ve Ali'nin tarihî, evrensel ve insanî görevini tanımaktan bunca söz ediyorum, yazıyorum. Karşılığında kazancım ise Kasîtîn'in kasaveti, Nakisîn'in ihaneti ve Marıkîn'in cehaleti olmuştur. Bu her üçü de şunun kesin kanıtıdır ki yolun işaretini bu "yol işaretleri"nden aldım, Ali'nin hakir ama vefalı Şiası oldum. Başımdan geçenler ve alınyazım dürüstlüğümün ve doğru yolda olduğumun şahididir. Sonra da kendilerini Ali dostu, Ali velayetinin bekçisi, Şiîliğin yayıcısı, Ehl-i beyt öğretileri uzmanı ve temiz imamların bilgilerinin taşıyıcısı olarak tanıtan kimseler, esasen bunu iş edinenler, bu alanda umumî resmî elbiselere ve makama sahip olanlar, kalkıp beni, Ali'nin düşmanı, velayetin inkarcısı, Şiîlik temelini sarsan biri, hatta Ehl-i beyt karşıtı ve Fatıma, Hüseyin, imam, imamet ve velayet düşmanı olarak tanıtıyorlar. Diyemiyorum ki bunla-

rın ne dinleri var, ne zerre kadar Ali sevgileri. Ne de Şiî imanını biliyorlar. Benim haklarını gasbettiğim, halkın kendilerine duyduğu saygıyı yok ettiğim Ehl-i beytten maksatları, "kendi ehl-i beytleridir". Halkın bilinçlenmesi ve uyanışı, onların sosyal durumlarına ve özellikle ekonomilerine darbe indirmiştir. Tahran çarşısı olan Fedek bağları gaspedilmiştir. Hayır bunu söylemiyorum. Diğer taraftan bütün canımı tutuşturan, ömrümün tamamını yakan, tüm hayatımı küle çeviren ve kalemimi mütenebbî kılan bu Ali aşkını da inkar edemiyorum. O zaman her ikisine de hak vermeliyim: Hem kendime, hem de onlara söylemeliyim ki sizin inandığınıza ben inanmıyorum. Ve benim inandığım şeye de siz inanmıyorsunuz ve sizin iman ettiğiniz hiçbir şeye ben iman etmiş değilim ve benim inandığım şeye de siz iman etmiyorsunuz. Sizinki size, benimki bana!

Gaileyi burada sonlandırıp kendimi kurtardım. Dertler, acılar, tehlikeler ve sorumluluklar, onlarla ilgilenmekten daha ciddi ve korkunçtur. Allah ve halk bizim hakkımızda karar vermiş ve verecektir. Bunlardan hiçbir zaman affetmeyeceğim tek kişi, Şeyh Kasım'ın arkadaşlarından biri olan Seyyid İbrahim Ensari Zencanî'dir. "Eğer bugünden sonra yarın varsa vay onun haline." Kum'da oturuyor ve maalesef kadife bir şapka yerine kafasına sarık koymuştur. *İslam Şinasi der Terazi-yi Akl ve Din* kitabında, benim Edebiyat Fakültesindeki derslerimden oluşan *İslam Şinasi* kitabımın aklî ve dinî incelemesini yaparken kendi akıl ve dininin sunduğu mantık ve şerefle ilmî bir nazariyeyi reddetme adına, benim İrşad'daki derslerime ve konferanslarıma katılan Müslüman kadınlara ve kızlara "karşı cinsle iç içe olma" suçlamasında bulunuyor. Saçlarının bir teli, ruhaniyetin yüz karası ve beşeriyetin utanç vesilesi olan bu molla görünümlülerin tomarlarca sakalına değen binlerce kadın ve kız böyle bir günde iman aşkıyla, Allah'a kulluğa dair bir ders almak veya Ali'den, Fatıma'dan, Hüseyin'den ve Zeynep'ten bir söz duymak için çok uzak yollardan gelip gitme zahmetine göğüs geriyor, saatlerce oturup gece yarıları yalnız ve yürüyerek Tahran'ın korkulu gecelerinde kuzeyinden güneyine kadar yürüyerek evlerine dönüyorlardı. Sadece, din ve takvanın gücüyle, bunca

maddî ekollerin çağrısına ya da sömürü kültür ve hayatının kirli vesvesesine karşı direnebilmek için orada bulunuyorlardı. Bu yolda nice şaşırtıcı mucizevî gayretler ve güçler ortaya koyuyorlardı. İçlerinden nice takva ve amel ayetleri, nice Fatımalar ve Zeynepler ortaya çıkmıştır. İslam'ın ilk yıllarını yenileyen ve o günlerin çehrelerini hatırlatan nice örnekler yetişmiştir. Onların yaşamı, ameli, inancı ve güçlü şaşırtırıcı kişiliği İslam'a yeni bir can katmıştır. Tarihimize yeni bir dönem, kuşağımıza yeni bir ümit ve iman kazandırmışlardır. Allah'a andolsun, bir fahişe bile, paraya ihtiyacı olsa da onlara bu tonda saygısızlık gösterme ve sövgüler yağdırma alçaklığına düşmez. Böyle bir işi ancak "Akıl ve dinin terazisi olan bu ruhani seyyid" ve benzerleri sergileyebilir.

O zat bir süre önce bana mesaj göndermişti; gördün mü Allah seni nasıl rezil etti ve bu kara günlere sürükledi, diye! Sözünün tonu aynen Yezid teşkilatının tonunu hatırlatıyordu. Bu nedenle ben de "Büyük Zeynep"in cevabındaki: "Allah'a hamd olsun, kendi kerametimin karşılığını görüyorum." sözünü yineledim.

Zannedersem bu, İmam Hüseyin'in Aşura günündeki şu sözüne işarettir:

"Allah'tan bana sizin zilletinizle ikramda bulunmasını diliyorum."

Gerçekten şundan daha üstün ve değerli bir hayır olur mu: Onlar Kâbü'l-Ahbar ve Mervan b. Hakem gibi mutlu, müreffeh ve başarılı; bense bedbahtlık, yalnızlık ve yoksulluk Rebeze'sinin sevdalı yolcusu. Mürşid ve sevgilimi buldum. Onunla kaderim aynı. Ali'nin şimdi bahar bulutu gibi gürleyip yağan kerametinden yalnızlık, unutulmuşluk, zorluk ve yok olmakla son bulan bu çöl yolunda iki oğluyla beni uğurladığını ve ağzıma şeker tadı, canıma aşk balı ve kemiklerimin özüne hayat cevheri akıtan o sözlerin yankısını benliğimin ta derinlerinde hissettiğime inanmıyor musunuz?! O, çölün sessizliğinde şöyle diyordu:

"Sen Allah için öfkelendin. O'nun için öfkelendiğinden ümitli ol. Bunlar dünyaları için senden korktular ve sen dinin için onlardan korktun. Senin, onların uğruna korktukları şeye ihtiya-

cın yok. Oysa onlar, senin uğruna korktuğun şeye çok muhtaçtırlar. O halde uğruna kovulduğun şeyi tut."

Bizim cephemiz, Şeyh Kasım ve Seyyid İbrahim cephesiyle atışma, sövüşme ve faydasız mücadeleler cephesi değildir. Bilim, teknoloji, kapitalizm, düşünce, felsefe, kültür, sanat, refah ve tüketim kültürünün evrensel silahlarıyla donanmış güçlü ve yok edici korkunç facialar var. Bunlar, "İslam'ın yok edilmesi" ve "Müslümanların silinmesi" için akıllıca, derinden ve başarılı bir şekilde çalışmaktadırlar. Bizim bu çağdaki düşmanlarımız şunlardır: Emperyalizm, materyalizm ve kapitalizm, burjuvazi ruhu, sömürü, makinizm, sınıfsal çelişki, faşizm, siyonizm, hiççilik, refah düşkünlüğü, tüketim çılgınlığı, kültürel sömürü, kendine yabancılaşma, laubalilik, nihilizm, tarihî kopukluk, kültürel ve manevî bozulma, ahlakî değerlerin düşüşü, para, teknoloji ve cinselliğin egemen oluşu ve genel anlamda, oğullarımızın neslini çalan fikrî materyalizm ile babalarımızın neslini çalan ahlâkî ve iktisadî materyalizm. Bu arada bizi Şeyh Kasım'ların rolü üzerine düşünmeye iten şey, sadece fikrî irtica ve gerilemeden ve düşünce sapmasından duyduğumuz korkudur. Fakat ben inanıyorum ki toplumumuzun fikrî hareketi ve İslamî gelişimi, bu gibilerin bu mantık, şuur ve ahlak temeliyle toplumu uyutabilecekleri veya toplumun uyanışını engelleyebilecekleri, kervanı yolundan alıkoyabilecekleri veyahut yanlış yola saptırabilecekleri aşamayı geçmiştir. Toplum artık bu zayıf tehlikeleri atlatmıştır. Şimdi dünya çapındaki büyük saldırılar ve gece baskınlarıyla boğuşulmalıdır. Bir taraftan materyalizm ideolojisi, diğer taraftan emperyalizm komplosu ve de içten burjuvazi ve kendine yabancılaşma.

Ama cephelerin çokluğundan korkmamak ve güvenimizi kaybedip kendi kendimize, "bunca zaafla nasıl savaşılabilir?" diye sormamamız gerekir. Hem de ne dünya çapında bir üssümüzün ve ne de içerde bir sığınağımızın olduğu bu yoksulluk, güçsüzlük ve kimsesizlik halinde. Biz araç gereci olmayan, imkanı ve gücü bulunmayan bir avuç Müslüman aydından ibaret değil miyiz? Bir kalemden ve dilden, çoğu zaman da kırık ve bağlı

olan kalem ve dilden, başka sermayemiz var mı? Materyalistlere dünyanın doğusundan batısından gıda ve silah gelmekte. Kültürel sömürü ve emperyalizm sultası için teknoloji ve sermayedarlığın zorba ve ezici gücü, sanatın sihri ve "kitle iletişim araçları"nın –o çirkin ifadesiyle ne manidar bir isim!– üfürükçüleri hepsi hizmete koyulmuş olup gece gündüz çalışmaktadır.

İslam toplumlarına üflenmiş olan simsar, sinsi ve sonradan görme pis burjuva ruhu ise, birey, aile ve toplum hayatını bataklığa sürüklemiş, öyle bir atmosfer oluşturmuş ki kokuşmuş, karanlık, pis ve boğucu ortamında Allah'ın ruhuna nefes alacak ve kımıldayacak bir yer bırakmamıştır. Kuşkusuz, böyle bir durumda insandan geriye sadece çamur olan yarısı kalır ve "hamâin mesnûn" gibi kararıp gider ve "salsâlun kel fahhar" gibi dibe çöker ve katılaşır. Bütün bunlarla birlikte "amel ehli" değil de "ilim ehli" olan bizlerin vazifesinin elimize kalem alıp bu sahnede, o sahnede, bütün sahnelerde ve cephelerde mücadele ve kavgaya tutuşmak olduğu düşünülmemelidir. Bizim aslî ve asil sorumluluğumuz tek kelimeyle sadece bir şeydir: "İslam'ın mektep ve meslek yapısının Şiî bir görüş ile kitap, sünnet, ilim ve zaman esasına göre yenilenmesi. Bizim genç aydınlarımızı zarar görmeye yatkın kılan şeylerden biri, iman ve ideolojiye sahip olmamaları diğeri ise, başka iman ve ideolojiler tarafından ele geçirilmeleridir. Bu durumda gencimiz emperyalizm ve manevî, kültürel ve ahlakî sömürü tarafından rahat yutulabilir bir lokma olmaktadır. Her çalgı sesine oynayan maymun gibi bir taklitçi olmaktadır. "Her kim kendisini bir kavme benzetirse o da onlardandır." Veya bizim eksenimizde dönmeyen ve bizim sistemimizden çıkmış bir gezegen olur. Artık bizim güneşimizin etrafında dönen bir gezegen değil, başkalarının kendi üslerinden "uzaya" fırlattıkları "yapay bir uydu" olup çıkar ve başkalarının çevresinde onların istediği şekilde döner. Yönünü, hızını ve yörüngesini de onu yapanlar ve oluşturanlar seçip özel üslerinden kontrol eder, uzmanlardan, gizli çalışanlardan ve istihbaratçılardan başkasının çalıştıramayacağı, görünmez dalgalarla çalışan, karmaşık, elektronik, uzaktan kumanda sistemiyle yönlendirirler. Her halükârda bizim çizgimizden, toplumumuzdan

ve dünyamızdan çıkarlar ve bizden başkasının kapıkulu olup elden çıkarlar. Bu iki facianın karşısında direnebilecek olan şey, İslam'ın miras alınmış gelenekler, eski fikrî, kültürel, sınıfsal, kavmî ve toplumsal miraslar, hurafeler, tabular, din haline gelmiş gerici bağnazlıklar, örfler, âdetler ve yıllardır süregelen gelenek ve görenekler dizgesi olmaktan kurtulup "ideolojik bir davet ve görev"e dönüşmesidir. Öyle ki onda Allah, insanın dünyası, tarih ve toplum ile her birey veya gurubun inandığı ülkü, yön ve cephe ve bunların birbirleriyle olan mantıklı ve ileri ilişkisi açıklanıp yorumlanmış olmalıdır. Bu yorum, bilimsel formüllerle değil, bilimsel görüşle[27] yapılmalıdır. Bu yorumla İslam, insanî bir ruh, ileri bir yöneliş, devrimci bir mesaj olarak ortaya konulmalıdır. Tarihin tekamül çizgisinde, insanın idealinin gerçekleştirilmesi, dünyanın tersyüz edilip yeryüzünün kör

[27] Bilmiyorum, İslambilimi, fikrî ve fıkhî içtihat ilkelerini ıslah etmek, fuzulî bir şey midir? İslambilim açısından eksiklikleri giderilmiş, gelişmiş ve denenmiş yeni bilimsel araştırma metotlarından yararlanalım. Bugün başarılı ve etkili oldukları bunca bilimsel ilerleme ile kanıtlanan hakiki yöntemler ve bilimsel metodoloji, yeni bilim ve medeniyet, şaşırtıcı ve süratli başarılarını yeni çağda araştırma ve inceleme metotlarını değiştirip ıslah etmelerine borçlu olduklarını biliyorlar. İçtihad ilkeleri açısından da "Kur'an ve sünnet", tanıma metotlarımızın sabit ve değişmez kaynaklarıdır. Ancak eski alimlerimiz, kelamcı ve usulcülerimizin koyduğu temeller –ki elbette kendi zamanlarında çok ileri, hatta övünç kaynağıydı– neden beşerin fikrî, ilmî ve toplumsal gelişimine uygun olarak değiştirilemesin, ıslah veya tekmil edilemesin? Geçmiş çağlardaki taassup ve fikrî duraklama kadar hiçbir şey bizi böyle düşüşe ve donukluğa sevk etmemiştir. İçtihad ruhu; bu düşünce duraklaması, insanî düşünce ve toplumun değişim ve tekamülü yolunda değişip mükemmelleşmesi gereken "ictihad ilkeleri" ve içtihadî metodlar hakkındaki taklitçi görüşle çelişir. Bu nedenledir ki ben "akıl" ve "icma" ilkesi yerine "ilim" ve "zaman"ı öneriyorum. Bu, özellikle Şia ruhuna, Şia görüşüne ve ilerici Şia ulemasına daha uygundur. Çünkü mezhebimizde açık bırakılan ictihad kapısı, mezhebin her türlü zaman ve zeminde canlı, hareketli ve yeni kalmasında en büyük etkendir. Yine Şia'nın her zaman Eşariyye, Tahiriyye ve Ahbarîler ile diğer tutucu kitlelere muhalif oluşu, İmam'ın sorumlu ve bilinçli Şia alimlerine her zaman "yaşanmış olayları" Şiî ekolünün bilimsel ölçütleriyle değerlendirmeleri ve olaylar karşısında kendilerinin ilmî tavırlarını ve kendilerine tabi olan halkın tavrını açıkça ortaya koymaları yolundaki buyruğu ve âlimlerimizin örfe, zarurete, kolaylaştırmaya, ilmîliğe uygun şart ve imkanların olup olmadığına ve gerçekçiliğe dikkat etmeleri, "şeriat"ın yanında yer alan bir esas olarak akla dayanmaları ve

kaderinin ve insanın kaderine, hayatına ve tabiatına egemen olan maddî cebrin yeniden şekillendirilmesi ve sonuç olarak insan türünün fıtrî ideallerinin, yani özgürlük, eşitlik ve özbilincin gerçekleştirilmesi ve insanın özgürce gelişmesini, tür olarak ilerlemesini, varoluş cevherinin güzelleşip arınarak yücelmesini

birçok başka karîne ve delil, İslam'da ve özellikle de Şiîlik'te makul, ihtiyatlı ve dikkatli bir değişim, tekmil ve ıslahın câiz olduğunu ortaya koymaktadır. Daha da ötesi hasseten ve özel konuda sizin de daha iyi bildiğiniz üzere "akıl" ve "icma" ilkesi Şianın fıkıh kültüründe hiçbir zaman mutlak ve kuşkusuz bir kesinliğe sahip olmamıştır. "İcma"nın uygulanabilirlik ve teorik ölçüsü nedir, alanı nedir nereye kadar ölçüt olabilir, kimler icma yapabilir, hangi şartlarda ve hangi konularda geçerli olabilir? Hepsi birçok "tartışma" ya konu olmuştur. Akıl konusu da öyle. Şia düşüncesi, "Eşariyye" karşısında aklî bir yöneliş içindeyken, mutlak bir aklî görüşe sahip olan "Mutezile" karşısında çok ihtiyatlı davranıyordu. Bu gruba duyduğu fikir yakınlığı nedeniyle aradaki mesafeyi korumaya çalışıyordu. Fakihlerimizin "rey ehli"ne ve kıyas ilkesine şiddetli muhalefeti, hatta bunu iblis mantığı diye niteleyip Ebu Hanife'ye saldırmalarının sebebi buydu. Bunlardan başka, eğer akıl insanın mantıklı anlaması ve şuuru demekse –ki ilkelerden bir ilkedir– bu, kitap ve sünneti anlamadır. Öyle ki kitap ve sünnetin sessiz kaldığı yerde o kendi başına konuşur ve görüş belirtir ve bunun dinî ictihatla da bir ilgisi yoktur. Belki de aklın dinde böyle bir hakkı ve bağımsızlığı yoktur. Sonra, mutlak ve mücerret olarak "akıl" ne demektir? Descartes'ın söylediği gibi akıl tüm sağlıklı insanlar arasında eşit dağıtılan bir sermayedir. Eğer böyle değilse böyle olmadığının belgesi, delili var mıdır? Veya falan görüş aklın görüşüdür, kitap ve sünnetin değil, denildiğinde bunun delili nedir? Hesaplanabilen ve aklın eyleminin sınırını, ölçüsünü ve değerini somutlaştıran şey ilimdir. İlim, temelde ilmî bir iş olan araştırma ve içtihatta esas olabilir ve olmalıdır. İlimden maksat bütün insanî veya tabiî bilimler; fizik, kimya, sağlık, coğrafya, astroloji, insanbilim, sosyoloji, iktisat, matematik, psikoloji, siyaset, hukuk, tarih vb. ilimler olup her ictihadında müctehide yardım eder. Hakikatleri, şer'î gerçekleri ve amelî yükümlülükleri keşfetmede ilmin müçtehitler için bir zaruret olduğunu bugün daha çok hissediyor ve ilimden yoksunluğun ne kadar büyük facialara yol açtığını görüyoruz. Yeni iktisadı bilmeden, faiz ve sakıncaları hakkında ve İslam ekonomisine dair fetva vermek, bugünün sağlık bilimlerini bilmeden taharet hakkında içtihat yapmak, siyaseti bilmeden halka görev belirlemek veya İslam ümmeti lideri ve İmam-ı Zaman'ın nâibi olduğunu iddia etmek...

Akıl vardır ve bütün müctehitlerimiz kuşkusuz ki akıllıdırlar ve kendi akıllarınca amel ederler. Başka yolu yok. İçtihat ilim ister, her bir fıkıh meselesinin ve her meselenin şer'î hükmünün kendine has ilim dalı vardır ki müçtehit, onu bilmek suretiyle İslam'ın o konudaki görüşünü ortaya koyar. İçtihat yapmak gerekiyor. Dördüncü ilke de zamandır. Âlim ve fakihlerin

mümkün kılacak fırsatın elde edilip bu neslin vicdanına sunulması yolunda bir yorum olmalıdır bu. İslam böyle bir yeteneğe sahiptir. Onun zengin kültürü, devrimci, kurtarıcı, yaratıcı ve sorumlu ruhu, bütün bu kaynakları, yapıcı unsurları ve hararet ve hareket bahşeden güçleri kendinde toplamıştır. Bu kavramlardan hangisi İslam'da bulunmayabilir ki? Bunlardan hangisini Ali'de göremeyebilirsin ki? Bu son yılların somut bilimsel ve toplumsal tecrübeleri göstermiştir ki İslam avam arasında bir "sünnet" (gelenek), havas arasında bir "kültür" olmaktan çıktığı ölçüde kendinden emin ve kendi seçtiği içeriklerle donanmış bir "ideoloji"ye ve İslam'ın kendi tabiri ile millet, risalet, bi'set, devlet, cehd (cihat ve ictihat), hikmet, kitap, ölçü, furkan, tezkiye, takva, iman ve salih amele vs. kavuşmuş, çok güçlü ve hızlı bir şekilde zamanın itikadî mücadele sahnesinde yerini almış ve toplumumuz aydınları arasında güçlü bir davet cazibesi kazanmıştır. Böylece zihinsel materyalizme doğru giden fikrî hareketin ve ruhsal sürüklenişin önüne set çekebilmiştir ve en azından onun rakipsiz ve engelsiz saldırısı karşısında ayakta durabilmiş ve bilinçli, özgür, coşkulu ve bağımsız neslimize manevî direniş gücü bahşetmiştir. Kısacası sürekli zifiri karanlığın kucağında gençlere o pis huzur, rahatlık ve uyku evradını okuyan yeni eşekleştirmenin başkalaştırıcı büyüsü tarafından kuşatılan, cinlenen ve cinselleşen, hareket bakımından maymunlaşan, nitelik bakımından bukalemunlaşan, boşluğa ve hiçliğe düşen birçok tahsilli kız ve erkek kitlesinin içine öz bilinç, kendi-

icması kuşku götürmez bilimsel bir kesinlik ortaya koyamaz. İcmanın özel bir meselede hata yapabilmesi her zaman mümkündür. Bir mesele belli bir dönemde yanlış anlaşılabilir. Sonraları düzeltilebilir. Dünyanın sonuna kadar insanların aklına ilzam ve icbar etmek, eskilerin onayladığı bir hükmü tekrarlayıp uygulatmak bir nevi donukluk ve irticadır. İcma bir görüşün ispatına dair teyit edici delillerden biridir. Ayrıca haklarında icma edilen konular ne kadardır? Doğal olarak çok sınırlıdır. Aslında geçmişte ele alınan konular sınırlıdır. Sonradan gelişen ve gelişecek olan meseleler ise sayısızdır. Ve o konularda icma olmaz. Çünkü sınırlı bir konu, nasıl genel bir ilke, daimî ve mutlak bir ölçü olabilir? Her zaman var olan ve her zaman temel, zarurî, mantıklı ve kaçınılmaz bir ilke olarak hüküm çıkarmada, içtihatta ve sorunların çözümünde, görevlerin ve halkın nasıl amel edeceğinin belirlenmesinde önemli olan, "zaman"dır.

ni bulma, kendini geliştirme ve kendi olma ateşini öyle düşürmüştür ki kara geceyi yakıp soğuk kışı eriten şafağın sökeceğini ve yardım vaadinin gerçekleşeceğini müjdelemiştir.

Tam da burada bizim gibilerin bu yoldaki sorumluluğu gündeme gelmektedir. Bu, hem Allah'ın, hem de Allah'ın kullarının bizden istediği bir sorumluluktur. Şundan daha büyük şükür ve şevk olabilir mi? Allah, bu iş için gerekli imkan ve gereksinimleri size sunmuştur. Biliyorsunuz, bu yolda adım atmak isteyen herkesin heybesinde bulunması gereken aşktır; fedakarlık, ihlas, takva, sabır, bilinç, zahmet ve iştiyaktır; zorluklara, ihanete, yalnızlığa, zalim Kasitîn'in kasavetine, Nakısîn ile birlik olanların arkadan hançerlemesine, her türlü bağnaz, çirkin ve cahilane oyunlara dayanabilme yeteneğidir. Her hak ve hakperest bu "haksız" üç cephenin hedefidir. Öyle olmasaydı Hakk'ın mazharı olan Ali bu üç cephede savaşır mıydı? Her kim Ali gibi yaşamak, Ali gibi çalışmak, Ali gibi konuşmak ve Ali gibi düşünmek istiyorsa kuşkusuz, Ali'nin kaçınılmaz yazgısından kaçamaz. Çünkü Ali'nin düştüğü yazgı ne Ali'nin bilinçsizliği ve akılsızlığının ürünüydü, ne Ali'nin hamlığı ve acemliğindendi, ne de Ali'nin egoistliği, sivri dilliliği, yanlış fikri, kötü davranışı ve eğri yolunun doğurduğu tepkiydi. Çünkü o şuur, bilinç, uyanıklık, kemal ve olgunluğun büyük bir ayeti, iyilik ve doğruluğun üstün örneğiydi. Bununla birlikte Peygamber'in eğitiminden geçmiş iman ve cihat öncüleri bile kendisini yalnız bıraktı. Çalışabilme fırsatını yakalayabildiği beş yıllık dönemde ise zalim düşman, hain dost ve eşek avam, çalışma fırsatını onun elinden aldı. O başı göğe yükselen azamet, direnç ve kudret dağını inlettiler. Öfkenin dayanılmaz acısı ve sabırsızlığı ile kendi yüzüne sille indirttiler! İnsan nasıl olur da onun yolunun yolcusu ve liderliğinin takipçisi olur da "şişman" yaşar?

- Mektup Sayın Huccetî Kirmânî'ye hitaben yazılmış olup içeriğinden anlaşıldığına göre muhtemelen şehit kardeşin 1354 (1975) yılında hapisten çıkışından sonraki bir tarihte yazılmıştır.

Düşünür üstad ve zamanımızın bilincinde olan yazar Seyyid Muhammed Bakır Sadr'ın yazdığı *"İslam ve Şiîlik"* veya *"İslam'ın Doğal Ürünü Şiîlik"* kitabına gelince:

Ne mutlu ki kendisinin *Felsefetüna* (Felsefemiz) ve *İktisâdunâ* (İktisadımız) gibi yeni ve pek değerli eserlerini tanıma imkanımız oldu. Bunlar da gösteriyor ki (yazar), hem zamanımızı anlıyor, hem zamanımızın acısını hissediyor, hem de bu zamanın halkının diliyle konuşuyor. Kendisi, bu çağın bilimsel metoduna da âşinadır. İşte çağımızda bir İslam aliminin ihtiyaç duyduğu şeyler bunlardır ve çağımızın muhtaç olduğu "İslam alimi" de budur.

Yazar, Şia'nın İslam'ın kalbinde ve Peygamber davetinin içinde nasıl doğduğunu ve hem "İslam devrimi"nin yazgısının, hem de "devrimci ümmet"in geleceğinin bağlı olduğu vesâyetin mantıksal zorunluluğunu ve hayatî âcilliği meselesini çok geniş bir ufuk içerisinde, son derece bilimsel ve dakik bir bakışla ve analiz yöntemiyle ele almıştır. Bilinçli, araştırmacı ve çalışma alanına hakim, konunun aktığı mecradan emin olan yazar, tüm unsurları ortaya koyarak çok geniş alana yayıp bütün ihtimalleri, mevcut ve mümkün bütün faraziyeleri tam bir cesaretle ele almış, olayları çeşitli yönleriyle incelemiş, her yolu denemiş, her yere başvurmuş, prizmaya her yandan bakmış, her ışığı ondan geçirmiş ve sonuçta akıllıca ve çok ustaca hepsini birleştirmiş, iyi sonuçlandırmış ve işin içinden başarıyla çıkmıştır.

Kitabın birinci bölümünde şiîliğin nasıl ortaya çıktığından ve özellikle "belirlenmemişlik" veya "şûra" karşısında vesayet meselesinden söz edilmekte, bu konuda kapsamlı bir bakış sergilenmekte ve konu ustaca ele alınmaktadır. Konu, bilimsel inceleme ve analiz metoduyla ve yetkin bir dille ele alınmaktadır. Yazarın delillendirmeleri güçlüdür. Bütün bunlardan başka, kitapta bizim birçok din bilginimizin yazılarında görülmeyen özlü ve veciz bir anlatım vardır. Okuyucu, denizin bir testiye döküldüğünü hisseder. Okuyucu sanki uzaklara uçan bir kuş gibi, koca bir şehrin tamamını görmekle birlikte şehrin üzerinden hızla geçer.

"Şia Nasıl Meydana Geldi"[28] isimli ikinci bölümde dil, mantıksallık, tarihî belgelere dayanış aynı dikkat ve kudretle devam ediyor doğal olarak. Burada, kitabın asıl amacı olan "Şiîliğin İslam'ın kalbinden ve Peygamber'in risalet ve davetinin özünden bir hakikat ve hareket olarak ortaya çıkışının, doğallığının ve İslam inkılabının doğal, sağlam, mantıklı ve kesin bir devamı olduğunun" ispatı hususu açıkça ortaya konulmuştur. Bir okuyucu olarak görüşümü veya en azından dileğimi açıklamaya izin verilirse söylemek isterim ki âlim yazarımızın Şiî ve Sünnî akımları içeren tarihî ve ictimaî olaylara, hareketlere ve tezahürlere bakışı kaygandır. Hepsine derinlemesine değil, yüzeysel bakmıştır. Yazarın İslam'da ve İslam tarihinde gündeme gelmiş en büyük meseleye, yani İslam ideoloji ve devriminin içinde ve İslam tarih ve toplumunda Şia'nın ortaya çıkışına ilişkin tahlili, İslam'ın ilk dönemlerinde ve Peygamber çağında ortaya çıkan olayların ve o dönemin şahsiyetlerinin tarihî açıdan basit bir tahlilinden öte gitmemektedir. Derin kökler, nedenler, etkenler ve karmaşık sosyal ilişkiler gözden kaçmaktadır. İşte bu açıdan aklıma gelen kimi hususlar şunlardır:

1- Peygamberin yerini alacak kişi konusunda dikkatli ve doğru bir şekilde ele alınan üç faraziyenin (belirsizlik, şûra ve vekil tayini) ikincisi, yani Peygamber'in toplum liderinin belirlenmesini halkın çoğunluğunun oyuna (şura) bırakmış olması ihtimali kabul edilemez. Ama yazar, bu ihtimalin reddedilme kanıtlarından birisi olarak "Peygamber ashabının liderliğe, hükümete ve siyasete hazır olmadığından, bu konuda bilgi ve liyakatlerinin olmayışından" söz etmektedir. Oysa tarih ve yaşanmış gerçek olaylar, bunun aksini kanıtlamıştır. Onların şanssızlıkları şuydu ki zamanlarında, karşısında bütün değerlerin değersiz olduğu, kendisi ile mukayese edildiğinde tüm azamet ve kudretlerin zayıf ve hakir kaldığı Ali adında biri vardı. Ali'yi hesaba katmayın, çünkü o hiçbir hesaba uymaz, o somut bir ütopyadır. O, bu ka-

[28] Kitabın bu iki ana bölümü yeniden isimlendirilseydi çok iyi olurdu. Çünkü her iki isim de hemen hemen aynıdır. Örneğin biri "Nasıl..." ve diğeri "Niçin..." olsaydı daha iyi olurdu. Ne bileyim belki de fuzuli konuşuyorum.

lıp ve ölçülere uyan bir kahraman, bir siyasî, millî ve devrimci lider değildir. O, daha önce de söylemiş olduğum gibi efsane görünümlü bir hakikattir. O olması gereken türden olmayan bir insandır. Onu hariçte tutarak muhacir ve ensarın diğer önemli şahsiyetlerine bakın. Ali'yi çıkarın ve sonra Ebubekir ve Ömer'i tarih boyunca bütün siyasî ve millî liderler, sultanlar, imparatorlar ve cumhurbaşkanlarıyla ölçün. Bizim bilgin yazarımız almak istediği iyi sonuca zemin oluşturmak ve ön yargısını ispat edebilmek için, İslam Peygamberi'nin çevresinde toplanan, onun eğitiminden geçen ve ilk İslam'ın tanıtıcıları olan ve insanlık tarihindeki en büyük devrimin temellerini atan Muhacir ve Ensarı oldukça rezil bir şekilde resmetmekte ve bu rezaleti kasıtlı olarak kimi zaaf noktalarına fazlaca vurgu yaparak ve kimi değerler ve liyakatler karşısında suskun kalarak ortaya koymaktadır. Özel Şiî bakışı ile değil, bağımsız bir aydın olarak bakan bir okuyucu, Peygamber'in kendi çağındaki devrimci çalışmasını ve yetiştirdiği kişilerin sosyal ve insanî değerlerini küçümseyecektir. Çünkü okuduklarımızda, o dönemdeki özel (siyasî) hazırlıklara dair en ufak bir belirti ve onların İslam devletinin özelliklerine ve kavramlarına dair derin ve geniş bir bilgi sahibi olduklarını gösteren en küçük bir örnek göremiyoruz... Öyle ki bu kitapta yazılanlara bakılırsa o dönem şahsiyetleri, (zihin ve fikir açısından o kadar sınırlı ve donuk idiler ki) Peygamber'e soru sormayı kibir alameti olarak görüyorlardı. Üzerinde düşünüp Peygamber'e sordukları meseleler "günlük hayatları ile sınırlı sorunlar çevresinde" dönüp duruyordu. Kayıtlara göre on iki bin sahabi vardı. 23 yıl zarfında, Hz. Peygamber'den kanun koyuculuğa dair aktarılan hadis sayısı birkaç yüzü geçmez (s. 42). Bu durum, "Peygamber'den nakledilen yasama hükümlerinin sayısı çok az olduğu için kitap ve sünnet dışında istihsan ve kıyas gibi başka kaynaklara ihtiyaç duyulup başvurulmasına yol açmıştır" (s. 43). Peygamber (s.a.v.) ile aynı zamanda ve birlikte yaşayan grup, Peygamber'in onların gözleri önünde yüzlerce kez uyguladığı ve yüzlerce kez Peygamber'den duydukları dinî meseleleri bile doğru ve açık olarak anlayamamışlardır. Kendisinden sonra hatta cenaze namazlarının

tekbirlerinde bile anlaşmazlığa düşmüşler ve birkaç yıl sonra Ömer döneminde bu konuda karar vermek için seminer bile düzenlemişlerdi" (s. 44-46). Kısacası Peygamber hayatta iken sahabiler bizzat Peygamber'e güvendikleri için İslam ahkamını ve kavramlarını doğru bir şekilde öğrenme ihtiyacı hissetmemişlerdi (s.46). Peygamber'in yakınında bulunanların ve birinci derecede yetiştirdiklerinin şuur düzeyi ve fikrî, ictimaî ve hatta İslamî bilinçleri ve onların Peygamber'le ve Peygamber'in onlarla ilişkisi, ancak gerek şimdi gerekse gelecekte onların İslam liderlerinin çevresinde toplanmalarını sağlayacak kadardı" (s. 46)!

Ali'nin büyüklüğünü ve liderlik rolünün önemini kanıtlamak için Peygamber sahabilerinin kişiliğini ve Peygamber'in onların yetiştirilmesindeki rolünü bu kadar küçümsemeye ihtiyaç olduğunu düşünmüyorum. Bildiğiniz gibi ben, "Ümmet ve İmamet Sosyolojisi"nde vesayet ve Peygamber'in, imanın ve ümmetinin gelecek kaderine müdahale etme zaruretini ortaya koymak için toplum ve devrimin genç ve yeni oluşuna, cahiliye ve aristokrasinin toplumsal, ahlâkî ve kültürel unsurlarının henüz canlı ve güçlü olup toplumun derinliklerinde varlığını koruduğuna, devrimin sürme zorunluluğuna ve sonuç olarak da Peygamber'den sonraki "devrimci önderliğe" vurgu yaptım. Fakat bu vurguyu, İslam'ın yetiştirdiği ilk seçkin toplumun tamamını küçümseyerek yapmadım. Çünkü Peygamber'in çalışması, Cündeb b. Cünade isimli bir bedeviden "Ebuzer Gifârî" gibi bir şahsiyet meydana getirmiş ve hakir bir köle olan Sâlim'den öyle bir kişilik yaratmıştır ki Ömer gibi bir insan bile hayıflanarak "Eğer o yaşıyor olsaydı bu büyük dünya imparatorluğu liderliğini hiç tereddüt etmeden ve emin olarak ellerine teslim ederdim." demiştir. Kısacası Peygamber'in çalışması, soyluların tabiri ve Kuran'ın aktarımı ile "insanların rezilleri" *(erâzilu'n-nâs)* olan bir avuç insanı, devrimci ve insanî simalar haline getirip bilinçli, ehil ve yaratıcı kahramanlara ve büyük şahsiyetlere dönüştürmüştür. Öyle ki bunlar beşeriyet tarihine böyle bir hareket kazandırmış, dünün deve otlatan bedevileri bir çeyrek asırda iki büyük imparatorluğun en büyük siyasî makamlarını ele geçirerek İran ve Rum'un medenî seleflerinden ve bu kültürler ile ye-

tişmiş en büyük şahsiyetlerden daha akıllı, daha sevimli ve daha layık liderler, yöneticiler ve komutanlar olduklarını göstermişlerdir. Peygamber'in risaletini ifa etmede başardığı en büyük mucizelerden biri, yetiştirdiği sahabiler ve o dönem halkının devrimci bir kitleye dönüşmesidir. Bunu reddetmek veya küçük görmek risaletin en parlak boyutlarından birini görmezden gelmektir. Biliyorum ki değerli üstadın görüşü kesinlikle bu değildir. Bu kitabın kendisi de onun bu gerçeği çok iyi bildiğini göstermektedir. Hatta bazı sahabilerin fikrî ve insanî kişiliklerini yücelterek aktarırken haddinden fazla iyi niyet gösterdiğini düşünüyorum. Ancak burada bir hakikati ispat etmek için gerçeği kendi uygun gördüğü biçimde yansıtmıştır.

2- Aslında "şûra" diye bir konunun bir ilke veya siyasî bir kurum olarak ne İslam'da, ne de toplumun siyasî geleneğinde mevcut olmadığı ve avamıyla, ileri gelenleriyle sahabilerin böyle bir nitelemeyi kullanmadığı gerçeğini kanıtlama hususunda yazar, çok orijinal ve hassas bir dayanak sunmaktadır. Bu tamamen yeni, güçlü ve çok değerli bir söylemdir. Bu konuda çok şey söylenmiş, eski söylemler tekrarlanıp durmuştur. Bu nedenle çok akıllıca düşünmek ve zihnî yaratıcılık göstermek gerekiyor. Ancak burada ortaya konan gerekçe, ister istemez şöyle bir soruyu gündeme getirecek yapıdadır: Şiî bir yazar, şûra ilkesinin reddi için birçok yerde, özellikle siyaset ve hasseten halifelik konusunda, sözleri ve davranışları Şia tarafından kabul görmeyen kimselere nasıl dayanabilir?! Örneğin; Ebubekir'in Sakife'de halife seçimini savunan Ensar karşısında "Peygamber'e yakınlık ve vesâyet ilkesi"ne dayanarak Ensar'ın görüşünü ve "şûra ve seçim ilkesini" reddetmesi, nasıl olur da Ebu Bekir'in kendi grubunun "ittifak ettiği bir maslahat"ı değil de bir Şiînin "inandığı bir hakikat"i ortaya koyabilir?! Bu durumda onun Ensar'ı vazgeçirmek için "yakınlık" ilkesini "şûra ve biat" ilkeleri yerine koyan mantığı, İslam'da ve ilk Müslümanların fikrinde şûranın temelsiz olduğuna kanıt gösterilemez ve ona istinad edilemez. O ve adamları, Ali grubunun karşısında yakınlık ve vesayet ilkesine mi dayanıyorlardı, yoksa şûra ve seçim ilkesine mi? Hz. Emir (Ali) bu grubun davranış ve sözlerindeki bu çeliş-

kiyi kendisine has mantığı ile şöyle açıklıyor:

Onlara şûra ile emir olduysan
Şûra ehli yokken bu nasıl olur
Hasma yakınlık ile galip geldiysen
Nebiye başkası daha layık ve yakın

Söylemek istiyorum ki siyasî çıkarları doğrultusunda Ali'nin hakkını çiğnemek için "vesayet" i gizleyenlerin, Sa'd bin Ubade'nin şansını yok etmek için tıpkı vesâyet gibi "şûra"yı görmezlik, duymazlık ve anlamazlıktan gelmeleri neden mümkün olmasın? Eğer Sakife gösterisinin asıl yönetmenleri olup Peygamber'in vefatından sonra İslam tarihinin ve ümmetin yazgısının temelini oluşturan bu şahsiyetlerin davranış şeklini, siyasî tavır tarzını, fikrini, mantığını ve genel olarak telakki, kavrayış, halifelik, liderlik ve siyasî sorumluluk konusunu ele alış biçimini temel alarak ve hakikati keşfetmek ve devlet felsefesini anlamak –İslam'ın istediği ve Peygamberin düşündüğü gibi– için onları delil gösterecek olursak, siz de iyi biliyorsunuz ki alacağımız sonuç Şia'nın yararına olmayacaktır. Esasen bu tarz bir gerekçelendirme ve araştırmada böyle bir metot izlemek, Şiî görüşe yabancı olduğu kadar, bilimsel metoda da uygun değildir. Çünkü bu alandaki esas konu, bu adamların "siyasî sadakatinde" var olan tereddüttür. Peygamberle ilişkilerinde bu havari çehreli muhacir ve mücahit insanlar, şimdi onun gidişinden sonra Ali'ye karşı siyasî tavır takınmışlardır. Aslında peygamber daha gözlerini bu dünyaya kapatmadan, kendi güzel tabiriyle "Yılanın kendi deliğinde süründüğü gibi iman da Medine'de sürünüyor." dediği Medine, birdenbire çekişmelerin sahnesi ve siyasî komploların ateşli merkezi olmuştur. Peygamber ruhu gitmeye niyetlenince cahiliye ruhu geri gelip Medine gövdesine üflendi ve birdenbire öyle değişti ki artık Fatıma'nın yüzüyle de tanışık değildi. İçinde Muhammed ruhunun kanat çırptığı, Muhammed kalbinin attığı ve Muhammed aşkının yaşadığı evin kapısı tanınmaz olmuştu. Onun bütün feryatlarına, itirazlarına ve eziyetlerine tümüyle yabancılaşmıştı. "Muhammed'den uzaklaşma", "Ali'den ve Muhammed ailesinden uzaklaşma şeklinde

başlamıştır. Haşimoğulları'nı iktidar sahnesinden uzaklaştırmak, açıkça dile getirilen bir slogan olmuştur. Bu, siyasî bir plandı ve bunun felsefesini açıkça şu şekilde duyuruyorlardı: "Peygamber Benî Haşim'den idi; eğer yerini alacak olan kişi de Haşimoğulları'ndan olursa iktidar daima bunların elinde kalacak ve hiçbir zaman başkasının eline geçmeyecektir..." Bu sözlerin içinde nasıl bir ruh gizlidir ve hangi amaçları, ülküleri, görüşleri, yönelişleri, çelişkileri, korkuları, çıkarcılıkları, ortam oluşturmaları ve hangi köklü ve eski sınıfsal, kabilesel, güdüsel ve siyasal gönül kaptırmaları, bağımlılıkları içermektedir? Medine'nin sosyal dokusunu, tarihî köklerini ve eski siyasî ilişkilerini ve Peygamber ile büyük sahabileri tanıyan ve şu Sakife'den (11. yıldan) Kerbela'ya (61. yıla) kadar geçen elli yıllık din oyunculuğu, halk aldatıcılığı, tahrif, komplo ve ihanet dolu tarihi iyi bilen herkese neyi anlatmaktadır?

Her halükarda benim sözüm şu ki: Eğer bağımsız, tarafsız bir şekilde, örneğin İslambilim uzmanı bir müsteşrik veya İslam'ın siyasî ekolleri ve yönetim sistemini inceleyen sıradan bir tarihçi gibi bu adamların Peygamberin vefatından Osman'ın öldürülüşüne kadarki 25 yıllık hassas dönemde devlet meselesi, siyaset rejimi ve halife tayini gibi hususlardaki uygulama, konuşma ve kavrayış tarzını ve keyfiyetini ölçüt alacak olursak yazarın birinci faraziyesine ulaşırız: Peygamber gitti, Ebubekir ve Ömer'in dediği gibi birine görev tayin etmedi, işin yazgısını kendisinden sonra büyük sahabilerin, muhacir ve ensardan ileri gelenlerin becerisine bıraktı. Veya Ebubekir'in istidlal ve istinadı gibi halifelik ve liderlik işini "Muhacirlere" bıraktı ki kendileri uygun gördükleri şekilde yapsınlar. Yani ne "vesayet", ne "atama", ne "şûra, biat ve ümmet icması" ne "uzlaştırıcı kişilerin icması" ilkeleri ve ne de başka bir ilke! Ama eğer bilinçli ve sorumlu bir peygamberin böyle davranmayacağına inanıyorsak o zaman geriye kalan iki faraziyeden birini kabul etmek zorundayız. Yaşanan bütün gelişmelerden, sözlerden, planlardan, telakkilerden, bu büyük sahabilerin çalışma tarzından ve sözlerinden elde edilen sonuç daha çok "şûra ve icma" ilkesini teyit ediyor. Çünkü bu sırada eksik ve sınırlı, yanlış ve esasen yalan dahi olsa şû-

radan söz edilmiştir. O uygulanmıştır. Umumun, hatta "Şeyhayn"in siyasî rakibi olan ensarın ve bunların kendi hakkını gasp ettiklerini düşünen Hz. Ali'nin bile mutabık kaldığı husus olmuştur. Ama onlar, "Ali'nin vesayeti" hususunda, sanki aslında böyle bir konu hiç yokmuş gibi davrandılar ve konuyu öyle yorumladılar. Bu nedenle diyoruz ki İslam'ın özünde ve Peygamber'in sünnetinde şûranın olmadığını kanıtlamak için bunların bu çeyrek asırdaki tutum, söz ve davranışlarına dayanmamak gerekir.

3- Buraya kadar, yorumların, delillendirmelerin ve dayanakların niteliğinden söz ettik. Şimdiyse burada ele almak istediğim konu, esas mesele, hatta en esaslı meseledir. Kitabın Şia uzmanı olan araştırmacı yazarına onca değer vermeme rağmen, hakikate daha çok değer vermem nedeniyle kendime Aristo'ca eleştirme izni veriyorum. Değineceğim konu, daha önce de işaret ettiğimiz temel mesele, yani İslam'ın ilk yıllarında, İslam devriminin içinde, muhacir ve ensar toplumunun içinde, Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan gizli ya da açık çekişmelerle birlikte yaşanan ve ümmetin Şia ve Sünnî olarak iki kutba ayrılmasına yol açan olayların ve ilişkilerin tahlili ve o dönemde etkili olan şahsiyetlerin ve bunların oynadıkları rollerin irdelenmesi meselesidir.

Âlim yazar, bu büyük ve köklü olayın hem ortaya konulmasında, hem de tahlilinde mucizevî ve tehlikeli ölçüde –pilotların deyişiyle– irtifa kaybetmiş, üstelik bu irtifa kaybı, "serbest düşüş" şeklinde olmuştur.

Biz genelde bu tür şiddetli iniş çıkışlara maruz kalıyoruz. Diğer taraftan bazen kötümserlikte, kincilikte, bağnazlıkta, fikir ve fırkaya ilişkin düşüşte öyle ileri gidiyoruz ki sadece bilimsel mantığın değil, İslamî kuralların, hatta ahlakî ve insanî ilkelerin de dışına çıkmış oluyoruz. Aynı zamanda âlim olup tarihe ve araştırmacılığa âşina olan rûhanilerden birinin deyişiyle, Şia ve Sünnî anlaşmazlığını bazen şöyle söyleyecek kadar uzatıyoruz: "Aslında onların ilahı bizim ilahımızdan farklıdır. Onların kıyameti bizim kıyametimizden başkadır. Onların Kuran'ı, Muhammed'i ve İs-

lam'ı bizim Muhammed'imizden, Kur'an'ımızdan ve İslam'ımızdan başkadır... Ömer mi? O bir 'mebûn' idi. Kendisi ve babası odun topluyor, sırtlayıp saatlerce taşıyor sokakların duvarlarına yaslanarak müşteri arıyorlardı... Ömer, katmerli haramzadedir. Öyle ki Hz. Emir (Ali) halifelere uydu ama can korkusundan. Yirmi beş yıl cemaat namazlarında onlara iktida etti, ama can korkusundan. Kızını Halife Ömer'e verdi, ama can korkusundan..." (Bakınız bunların Ali'si nasıl bir tip? Kendi tipleri!)

Ancak beri taraftan bazen iyi niyet öyle bir noktaya varıyor ki çağımızın tanınmış fakihi ve büyük âlimi, Şiîlik ve Sünnîik arasındaki anlaşmazlığı, iki fıkıh adamının ferî bir meseleyi ispat etmedeki yüzeysel anlaşmazlığı olarak niteliyor! Öyle düşünüyorum ki her ikisi de iki zıt yönde oldukları, fikir, şuur ve ahlak açısından da genelde birbiriyle çelişki içinde oldukları halde her iki çizgi de gerçeklikten uzaklaşmıştır. Bu ikisinin de amacı genelde siyasîdir, ama iki karşıt siyaset. Biri, evrensel sömürü sultasına, siyonist tehlikelere, emperyalizm kültürünün ölümcül şaldırı yazgısına, Müslüman toplumların kendine yabancılaşmalarına karşı mücadele ediyor ve imanın ve ahlakî değerlerin çöküşüne karşı İslamî birlik yolunda ve Müslümanların birbirlerine kenetlenmiş saflar oluşturulması, Müslüman dünyadaki iki asıl kutup arasında iyi niyet, hoşgörü, iman ve inanç birliğinin gerçekleşmesi ve bu çağda güçlü, bağımsız ve bilinçli bir İslam ümmeti oluşturulması yönünde çabalıyor. Ancak diğeri tam tersine evrensel emperyalizm gruplarının zehiri altında kötümserlik, korku, birbirinden kaçış ve nefret, kısacası bir bütün olan İslam gövdesinde parçalanma, bölünme icat etme yönünde çalışıyor. Bu iki yöneliş, çevre ve sosyal ilişkiler açısından da birbirleriyle köklü farklılıklar arzetmektedir. Onlar aydınlarla iç içedirler ve evrensel boyutta düşünmektedirler. Dünya görüşleri, yerküresi genişliğinde ve tarih uzunluğundadır. Bunların dünyası ise küçük bir üçgen olup; üç ziyaret şehrinden oluşmaktadır. Bunların İslam ümmeti; mahallenin birkaç esnafı ve çarşının birkaç mukaddesinden ibarettir. Elbette malî durumları elhamdülillah iyidir... Ya da bunlar dalavereci hokkabazlar olup otlakları başka bir yerdir. Medine'yi şirk, aristokrasi ve cahilliye ordusunun pi-

yade ve atlılarıyla doldurmak ve İslam binasını, Müslüman ümmeti ve İslamî hareketin yazgısını kökünden kazıyıp atmak için tıpkı Ebu Süfyan gibi, Ali velayetini bir bayrak ve bir slogan yapmışlardır. Tabii ki onların destekçileri ve yönetmenleri Kureyş Darü'n-Nedve'sinin şeyhleri; cemiyetleri ise Beni Gatafan, Hayber, Beni Kurayza, Beni Kaynuka ve Beni Nadir Yahudileri, Medine çarşısı içinde ve dışında Abdullah b. Ubey'in çevresine toplanmış olan bu münafıklara planlarını uygulamaları için önemli miktardaki malî yardımlarını esirgemiyorlar.

Bütün bunlarla birlikte bilimsel bir çalışmada, özellikle itikat ve iman hakikati –bugünün deyimiyle ideolojik konu– işin içinde olduğunda, hiçbir maslahatın yargımızı etkilemesine izin vermemeliyiz. Çünkü bu yolda "hakikatin özü dışında hiçbir şey maslahat değildir". Dünya görüşlerinin genişliği mahalleleri kadar ve İslam ümmeti ise şu birkaç çarşı esnafından, hem de karanlık köşesine sıkışmış, hiçbir zaman güneş yüzü görmeyen ve özgürlük havası solumayan esnaftan ibaret olan yırtıcı, şarlatan ve uydurukçu bu sarıklılar gibi, ilişkide olduğumuz kitlelerin hoşuna gitsin diye Sünnî ile Şiî arasındaki anlaşmazlığı, tevhid ve şirk, müslüman ve kafir, temiz ve necis arasındaki tezat ve düşmanlık gibi lanse etmemeli; Şiî olmayan müslüman kardeşlerin hepsini Vahhabî ve "Ali ve Ehl-i Beyt düşmanı" olarak tanıtmamalıyız. Siyonizmi Filistinli, Mısırlı, Suriyeli vb. Müslümana tercih edecek kadar ileri gitmeyelim. Moşe Dayan, Ben Goryon ve Goldemayer'in Amerika ve İngiliz işbirliği ile çocukların, kadınların, evlerin üzerine, Port Said ve İskenderiye'deki evlerin ve mescitlerin tepesine bomba yağdırmalarından, masum ve Müslüman çocuklara oyuncak bombalar atmalarından dolayı yüreğimiz ferahlamasın. Ali aşkıyla yanıp tutuştuğu halde, Şia'dan habersiz zavallı Şiî halkına, "İyi de oldu! Bunlar, Âl-i abâ'ya, Mustafa soyuna ve Hayru'n-nisa'ya reva gördükleri mezalimin karşılığıdır!" (Bu söz, bir büyük âyetin[29] Eiden, Gei Mole ve Ben Goryon üçlüsünün Mısır'a üç koldan saldırdığı zaman

[29] Buradaki "büyük âyet" tabiri, İran'da en yüksek dinî rütbe olan "Âyetullâhi'l-uzmâ" yerine kullanılmıştır. (Çev.)

Müslümanların derdini paylaşması istendiğinde cevap olarak söylediği açık hükümden iktibastır) diye telkinde bulunmayalım. Yani avam kandırıcılığın en kötü türü; halkın temiz dinî duygularından yararlanmanın en kalleşçesi; Ali ve ailesine duyulan iman ve aşkı siyasî amaçlara alet etmenin en çirkini; kişisel çıkar peşinde koşmanın en fakiri, küfür, şirk ve sömürü için en büyük göz aydınlığı ve en sonunda "Yahudi ve Hıristiyanı kendine dost edinmek" ve adını "Ehli Beyt velayeti" koymak!

Diğer taraftan Şiî olmayan Müslüman milletlerle temas halinde olmamız, dünya görüşümüzün dünya genişliğinde olması, İslam karşıtı, bölücü ve sömürgeci komplolara maruz kalmamamız, İslam'ın ve Müslüman dünyasının yazgısına gönül verip bunu dert edinen bilinçli aydınlar olarak sorumluluk duymamız, gerçekten de ümmetin dahilî safları ve grupları arasında birlik, hoşgörü ve kaynaşma çizgisinde çalışmamız, adım atmamız, konuşmamız gerektiği düşüncesiyle; amacı hakikati elde etmek, gerçeği öğrenmek, olayların, ilişkilerin, tavır takınmaların İslam ideolojisi içinde ve Müslüman ümmetin ilk tarihî aşamalarındaki derin köklerini, nedenlerini ve aslî unsurlarını tespit etmek olan tarihî bir araştırmada, yorumda ve bilimsel analizde gerçekleri göz ardı etmemeli, gerçeklerin derinliklerini görmezden gelmemeli ve asıl kökleri aramazlık etmemeliyiz: Sahip olduğumuz her şeyi kendisine borçlu olduğumuz ilk İslam inkilabı ve inancı içinde en ciddî, en esaslı ve en hayatî tarihî gerçeklerin ve inancımıza ait hakikatlerin üzerinden çabucak geçip gitmeyelim. Onca ilginçlikler, acayiplikler, ayetler ve eserler dolu kalbin üzerinden turist gibi bakıp geçmeyelim. Feryatların en can alıcı olanını, olayların en köklüsünü, dayanakların esaslısını, tezatların en ciddisini, cepheleşmelerin en vurucusunu, kavga ve dövüşlerin en anlamlısını; kısacası en keskin, en önemli, en tarihî ve en insanî yönelme ve saflara ayrılmayı gözardı etmeyelim. Nitekim birinci safta Ebubekir, Ömer, Osman, Abdurrahman b. Avf, Saad b. Ebi Vakkas, ikinci sırada Talha, Zübeyr, Halid b. Velid, Mervan b. Hakem, Kâbu'l-Ahbar ve Amr b. As ve üçüncü sırada Muaviye, Yezid, Abdülmelik ve Haccac... Karşı saftaysa Ali, Fatıma, Selman, Ebuzer, Bilal, Mik-

dad, Ammar b. Yasir, Ebu Eyyub Ensari ve Huzeyme... İkinci sırada Hasan, Hüseyin, Hicr b. Adiy, Süleyman b. Dırar ile Mercü'l-Azra, Fah, Kerbela ve Tevvabin, şehitleri; üçüncü sırada Zeyd ve Yahya ile Zeydî, Hasanî devrimciler, Talibi seyyidleri, Muşa'şaa, İsmailiyye ve Serbedariye seyyitleri. Bu cepheleşmeyi, birlikte okuyan iki talebenin görüş ayrılığı gibi kısacası, "Medrese ehlinin kelam münakaşaları türünden yorumlayıp tanımlayarak bu iki cepheyi iki tür "kavrayış" ın ürünü (s. 62) ve ashab arasında "kavrayışlar ve ideler farklılığı" (s. 60) olarak mı saymalıyız?

Kitaptaki "ashab" tanımında, iyi niyetli ve duygusal bir müminin yüzeysel, soyut ve saf bakışı görülmekte ve mukaddes ashab çehresinin ardında bulunan bilerek ya da bilmeyerek gizlenmiş bulunabilecek toplumsal ve sınıfsal dürtüler, miras alınmış ya da eğitimden kaynaklanan alışkanlıklar, aristokratik değerler ve eğilimler, psikolojik bağlılıklar ve ilgiler, bireysel tavırlar ve siyasî yönelişler dikkate alınmamaktadır. Örneğin şöyle söylenmektedir: "... sahabi inananların ve müminlerin öncüleri olma vasıfları nedeniyle risâletin yeşerip dal budak salması yolunda en parlak ve en verimli tohumdu. Hatta insanlık tarihinde Allah Rasulünün sahabisinden daha takvalı, daha temiz ve daha soylu bir inanan grup gösterilemez... (s. 61).

Sonuç olarak şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: Peygamber'in dostlarını iki cenaha bölen, bir cenahı "azınlık", diğer cenahı "çoğunluk" olarak belirginleştiren ve bir cephenin yönelişini Ali'nin şahsında, diğerlerinin yönelişini ise "Şeyhayn"de somutlaştıran sebep, risâletin en parlak ve en verimli tohumlarının ve insanlık tarihinin en inançlı, en takvalı ve en necip grubunun İslam ve Peygamber'e ilişkin iki ayrı telakkiye ve çıkarsamaya sahip olmasıdır![30] Çok güzel! Şimdi de sıra Peygamber'in en temiz, en takvalı ve en soylu ashabının telakki ihtilafının ne oldu-

[30] Allah size acımış da o velayetçi taife size ve üstad Sadr'a saldırmamış. Suudi Arabistan'daki Vahhabilerin imamının tabiriyle "Guluv Şiası" olan beni bunlar, bütün ömrüm boyunca kalemim Ali aşkıyla tutuşmuş olmasına rağmen 'yeni Vahhabi' diye tanıttılar. 22 yıl önce henüz bir öğrenci iken *Ebuzer*'de

ğuna, bu iki cenahı nasıl algıladığına ve nasıl baktığına geldi. Büyük yazarımız, bu soruya cevap olarak en kötü açıklamayı, üstelik en kötü söyleyişle sunmaktadır:

Peygamber'in hayatı döneminde İslam ümmetini oluşturan iki grubun inancı arasındaki farklılıklar şunlardır:

1- Dine uymayı ölçüt olarak kabul eden ve dinî nassa mutlak bir şekilde tâbi ve teslim olmayı muteber gören akide (yani Şia).

2- Dine uymayı sadece ibadetlerden ve bazı gaybî konulardan oluşan özel bir sınır içine alıp bunların dışında içtihat ve maslahatı nassın önüne geçiren ve hayatın çeşitli alanlarında dinî konuların kimilerini koşullara ve durumlara göre değiştirmeyi ya da yeniden düzenlemeyi câiz gören itikat. Bu inançta, maslahatı gözeten içtihatta hata ve yanılgı olmayacağına göre böyle bir iş câiz ve uygun olmaktadır! (s. 60-61).

O halde Ali ve izleyicilerinin (ilk Şia cephesinin) karşı saftakilerle (Sakife fâilleri ve hilafetin ilk kurucularıyla) anlaşmazlıkları, Peygamber sünnetini ve İslam'ı anlama ve kavrama biçiminde ve telakki tarzından kaynaklanmaktaydı. Şöyle ki Ali cenahı "taabbüd" ehli olup yazarın tabiriyle "taabbüd görüşü" taraftarıydı. Karşı cenah, yani çoğunluğu oluşturan temiz ve inançlı müminler ise "içtihat görüşü" taraftarıydılar! Birinci cenahtakiler, hiçbir içtihadı caiz görmüyorlardı. Zaman değişimini, durum şartlarını, gerçekçiliği ve toplumsal maslahatçılığı düşünmüyorlardı. İkinci cenahtakilerse ilerici ve realist olup mutaasıp ve dogmatist dindarlar karşısında açık bir görüşe, değişime, açık düşünceye ve realist bir bakışa sahiptiler ve zamanın gereksinimlerinin, şartların değişkenliğinin ve liderlikte ve amelî meselelerde içtihadın bilincindeydiler. Yani dinin itikadî, fikrî ve manevî bakımdan sabit, fakat ilmî hükümler, iktisadî, siyasî ve toplumsal sistemler bakımından zamanın gerekleri, sosyal ger-

Osman'ı çamura batırmama rağmen bunlar beni "İki Osmanlı" diye yeni bir fırkanın kurucusu olarak ilan ettiler! Beni avam gözünde Sünnî, Vahhabî ve Ehlibeyt düşmanı göstermeye memur eden o düşünceleri sizin hakkınızda da taşıyor olsalardı, siz Ali aşkı ile yanarken ve Sayın Sadr'ın kalemi Ali'nin Zülfikar'ıyken, siz benden daha kötü bir yazgıya maruz kalırdınız.

çekler ve değişken insanî gereksinimler hasebiyle içtihadın ve intibakın kabul edilebilir olduğunu düşünüyorlardı. Elbette yazarın tabiriyle, maslahat çerçevesinde yapılan içtihatta hata yapmadığı ve yanılgıya düşmediği müddetçe böyle bir içtihat ve intibak caizdir![31] Siz, Şiî düşünce tarzıyla Sünnî düşünce tarzını anlatan bu cümleleri okuyan kişinin, mümin ve sorumlu bir Şiî değil de ilerici bir Müslüman aydın olduğunu farz edin. Onun bu görüşe bakarak Ali'nin mi yoksa Ömer'in mi haklı olduğunu ve bu iki cenahın Peygamber'in amelinden ve İslam'dan algıladıklarının ne olduğunu anlamaya çalıştığını düşünün. Onun "içtihad görüşü" taraftarlarını "taabbüd görüşü" taraftarlarına tercih edeceğinden kuşkunuz var mı?

Şia'yı "taabbüd görüşü" yanlısı olarak nitelemenin, Şiî olmayan İslam dünyası kamuoyunda Şiîlik aleyhine Ehlisünnet tarafından yayılmış olan "Rafizilik" suçlamasına karşı Şiîliği ne kadar etkili savunabileceğini ve Şia'yı aklama çabalarında ne kadar etkili olabileceğini ben çok iyi biliyorum. Ben kendim bu konuda *(Ali: Mekteb, Vahdet ve Adalet)* başlıklı çalışmamda demiştim ki "Şia İslam fırkalarının en sünnîsidir". Ancak günümüz aydınının, genç ve ilerici neslin görüş ve psikolojisindeki yansıması dikkate alındığında söyleyiş tarzı ve kelimelerin seçiliş biçimi eleştirilebilir. Burada alınan tek sonuç şudur: Şia kültür ve düşüncesinin Ehlisünnet karşısında sahip olduğu tek olumlu ve övünç kaynağı özellik, yani "içtihat" –çünkü bizde içtihat var, onlarda yok– burada rakibimizle değiş tokuş edilmiş ve biz "taabbüd ehli" onlarsa "içtihat ehli" olmuştur!

Ama çok temel olan konu, azınlık Alici ve çoğunluk Sakifeci iki merkez arasındaki anlaşmazlığın talebeler arasındaki fıkıh ve kelam tartışmaları türünden yüzeysel bir anlaşmazlık olarak gösterilmesidir. Halbuki bu anlaşmazlık; dışarıda doğu ve kuzey imparatorlukları ve içeride gerici ve karşı devrimci isyanlar

[31] Ben bu şartın manasını anlayamadım. Hem nassın hilafına hem de doğru görüş verilebilir mi? Hata ve yanılgının ölçüsü nedir? Muhakkak ki maksat Müslümanların maslahatları hilafına ictihat yapılmamasıdır. Bu açıdan hata ve yanılgı olursa, demek istiyorlar, ama cümle anlaşılmıyor.

karşısında genç İslam'ın birliğini ve gücünü koruma zarureti yüzünden devrimci azınlığın lideri olan Ali'nin şaşırtıcı siyasî bilinci, toplumsal olgunluğu, fedakarlık ve dayanıklılık gücü sayesinde şiddetli bir çatışma ve siyasî bir patlamaya dönüşmemiştir. Ali, Ebubekir grubunun Sakife'de gerçekleştirdiği seçim darbesine karşı mücadelesini sınırlandırıp tehlike ve patlama sınırını aşmamış, liderlik gücünü ele geçirme hususunda ümidini kaybettikten sonra da sadece çoğunluk cenahı zayıf düşürme girişimlerinde bulunmamakla kalmamış biat edip cemaate katılarak ve hatta bazı tehlikeli durumlarda her halükarda İslam gücünün siyasî temsilcisi olan çoğunluk hükümetine fikir ve danışma yardımlarında bulunarak İslam'ın dış düşmanlara ve tehlikeli dahilî münafıklara karşı tek vücut ve tek kudret olarak güçlenmesine yardım etmiştir. Buna rağmen içten içe, özde ve derinde birbirine zıt iki cenah varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Özünde devrimci ve adaletçi olan mahrum kitleyi ve mahkum sınıfları, İslam'dan sadece zihinsel, duygusal metafizik telakkiler edinen ve ona sığınarak alışkanlıklarını, temayüllerini, imtiyazlarını, sınıfsal ve soylu konumlarını ve grupsal çıkarlarını korumaya çalışan mahir, soylu ve egemen sınıflardan ayıran iki ayrı kesim vardı. Eğer büyük Fransız devriminin kültürü ve diliyle konuşacak olursak, doğal olarak İslam inkılabı, devrimci solcu eğilim ve karşısında sağcı muhafazakar eğilim olarak iki cenah halinde şekillendi. Bu iki eğilim, Peygamber'in sağlığında bile vardı ve ashabın Peygamber'in huzurunda ve bizzat Peygamber liderliğindeki savaşlarda ortaya koydukları davranış ve uygulamalar ile kendini gösteriyordu. Nitekim Bedir savaşında Ümeyye bin Halef ve oğlu Ali b. Ümeyye'nin serbest bırakılması veya öldürülmesi konusunda Bilal ile Abdurrahman bin Avf'ın iki karşıt tutum takınmaları bu iki yönelişi vurgulamaktadır. Her devrimde mücadele dış cephede rahatladıktan, cenahlar üstü ve tartışmasız olan ortak lider gittikten sonra meydana geldiği gibi İslam'da da Peygamber'in ölümünden sonra içte doğal ve gizli olarak mevcut olan bu iki farklı yönelişin ortaya çıkması doğaldı. Ali'nin azınlıkta kalması ve Şeyhayn'in (Ebu Bekir ve Ömer'in) çoğunluğu elde etmesi de do-

ğaldı. Bu anlamda Şiîlik İslam'ın doğal ürünüdür. Çünkü muhafazakar güçlere, geleneklere ve köklü temayüllere dayanan cenaha karşı devrimci ve toplumcu olan aşırı uç, hep azınlıkta kalır. Buna göre Ali sadece en iyi, en faziletli, en haklı fert olarak değil, bunlarla birlikte İslam toplumu içinde ve tevhidî İslam devrimi bünyesindeki derin bir akımın parlak tezahürü, kesin temsilcisi, açıklayıcısı ve belirleyicisi olarak yorumlanmalı ve analiz edilmelidir. Karşısındaki cenahın halifeleri de sadece falan fikrî ve ahlakî özelliklere, kişisel ilmî veya ruhî zaaflara sahip kişiler olarak değil bunlarla birlikte karşı toplumsal üsse sahip, Ali'nin çevresini saran ve karşı safı oluşturan kişilerin sınıfsal köklerine bakan, muhalif ve muariz bir akımın temsilcisi çehreler olarak değerlendirilmelidir. Bu, bizi bu iki karşı kutuplaşmanın derin köklerine götürecektir. İşte bu iki çelişik altyapı, siyasî ve bireysel çatışmalarda ve hatta beğenilerde kendini göstermektedir. Muhakkak ki aynı zamanda İslam ekonomisi uzmanı olan üstad Sadr, zamanın meselelerinin bilincinde olan bir aydın olarak bu iki cepheleşmeyi, Şiîlik ve Sünnîlik tarihiyle bu iki hareketin sınıfsal kaderini zaman sürecinde gerçekten kanıtladığı gibi, temelden inceleme hususunda her zaman herkesten daha layıktır.

Bu kadar uzattığım için özür diliyorum. Sanki birkaç yıllık sessizliği telafi ettim. Tanıdık bir muhatapla karşı karşıya bulunduğum duygusu beni bu kadar çok konuşmaya itti. Kuşkusuz, bu meseleler ne üstad Sadr'a saklıdır ne de size. Yine de sizin gibi tarafsız aydın bir okuyucunun ya da karanlık fikirlere sahip taraflı ve kasıtlı bir okuyucunun bu kitaptan ne gibi sonuçlar çıkarabileceğine sizin dikatinizi çekmek istedim. Bu gerekliydi. Her halükârda bunca sözü bir dostun içini dökmesi olarak görün ve beni affedin.

Saygılarımla

Ali.

• Bu mektubun yazılış tarihi bilinmemektedir.

Kardeş!

Bize ulaşan "iyi olduğunuza" veya "iyi kaldığınıza" dair güzel haberler, hep kötü haberler duyan ve hep yeis işaretleri alan bizim için tek teselli ve ümit kaynağıdır!

Eşit genişlik ve ölçülere bölünmüş olan, "takvimdeki zaman"dır. Toplumun zamanı bunun tersidir. Kimi zaman onun bir anı, bir asırdan fazlasına değmektedir ve uzun bir dönemden daha fazla hassas ve kritiktir. Bu nedenle bir gece bin aydan daha değerli olabilmektedir; eğer o gece kadir gecesi, yani inkilabî ve yeni "değer"lerin yaratıldığı, insan ve yarının tarihi için yeni bir takdirin şekillendiği geceyse.[32]

İnsan da böyledir. İnsandan maksat, tabiî bilimler ve biyolojinin ele aldığı konuşan hayvan türü değil, karar veren ve seçim yapan özbilinç ve özgür iradedir. İnsan her zaman seçim yapmak durumundadır. Ancak tarihin kritik ve tehlikeli anlarından, her şeyin değişmekte olduğu, her şeyin yıkıldığı ve böylece her şeyin yeniden yapıldığı kader belirleyici ve takdir oluşturucu anları seçmenin bambaşka bir anlamı, muhtevası ve kapsamı vardır. Bir insanın seçimi, sadece onun varlık kapasitesini, kişilik türünü, çizgisini ve insanî, içtimaî duruşunu tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda kendisinin bağlı olduğu, aşkla tutulduğu ve taptığı tüm değerlerin koruyucusu ve belirleyicisidir. Bu durumda seçim, bir "risalet" in genişlik, azamet ve kutsallığına, bir insanın bilinciyse bir "nübüvvet"in değer ve niteliğine sahiptir. Sonuçta da ister istemez kişi kendi varoluş ve yaşayışında bir "örnek", bir şehit ya da şâhit olur. Korkmayalım, söyleyelim: Bir "imam"ın makam ve mevkisini alır. Varoluş felsefesi, "hüccet"in bir yorumudur ve insanın o kader anındaki tarihî rolü adeta bir "kâim"in tarihi rolüdür!

Bu kelimeler ne kadar da anlam yüklüdür. Dünyada hiçbir dinî ve millî kültürde veya ideolojide bunun benzeri yoktur. Maalesef, bu kelimeler, bizim hakir zihniyet kâsemizde karanlık ve daracık anlayışımız içerisinde böyle yoksul kalmış ve ayrıca birkaç kutsal çehrede hapsedilip dondurulmuştur.

[32] Kadr, hem değer hem de takdir anlamındadır.

Şimdi biz, işte böyle anların hızla çarpan ateşli kalbinde yer almaktayız. İslam üçüncü yüzyılın sonlarında ve dördüncü yüzyıl boyunca ihtişam, medeniyet ve kültür farklılığının doruğuna ulaştı ve bu dönemlerde insanlık hayatında ölümsüzleşen şaşırtıcı dehalar ortaya çıktı. Ama bana göre bu, ikinci dereceden öneme sahiptir. İslam ve insan için, medeniyet, kültür, ilim, deha ve ilerlemeden daha önemli olan şey, "devrimci bir ideoloji"nin heyecan ve coşkusudur. Küçük, yoksul, çamur duvarlı ve birkaç hurma ağacıyla Medine'yi Bizans başkentine ve o zamanın kudret ve medeniyet merkezlerine üstün kılan şey, bizim gözümüzde Muhammed Mescidi'nin tozlu topraklı Suffa'sını; Rum senatosunun göz kamaştıran görkemli salonlarından, Taht-ı Cemşid'in Apadana'larından daha aziz ve değerli kılan şeydir bu.

Bizim için esas ve ülkü olan şey iman ve değerleridir. Ademoğluna yön veren, yaşamaya anlam katan şey, "varolmak" niçindir ve "yaşamak" nasıl olmalıdır, gibi değerlerdir. "Artık ideoloji çağı geçmiş, şimdi dönem teknolojik üstünlük dönemidir" fısıltısı, imandan korkan ve inanç temellerine (Komünizmde) ve insanî değerlere (Liberalizmde) yaptıkları ihanetleri tevil etmeye çalışan sol ve sağ iktidarların tehlikeli komplosudur. Bunun için de her iki kutup "ilerleme" ilkesine dayanmaktadır. İlerleme, aldatıcı bir maske olup bugün onun arkasında korkunç cinayetler işlenmekte ve en yüce insanî değerler ayaklar altına alınmaktadır!

Bu bakışla İslam tarihinde bizim için övünç kaynağı olan şey ne dördüncü yüzyılın medeniyeti, ne İslam ülkesinin kudret ve azameti, hatta ne de geçmişte kültür, felsefe ve bilim adıyla oluşan birikimlerdir. Bizim için öğretici ve çok heyecanlandırıcı olan ve aynı zamanda İslam ve risaletin özü olan şey, değerlerin, insanların ve ilişkilerin inkılâbî değişimi, büyük ve farklı ruhların yaratılışı, yeni görüşlerin, yönelişlerin, sorumlulukların, dertlerin, yolların, ülkülerin meydana getirilişi ve esasen dünya, insan, hayat ve tarihin yeni bir anlayışla anlaşılmasıdır. Bu yeni bakış, o ilk yarım asırda ve özellikle peygamberliğin ilk

çeyrek asrında meydana gelmiş olup yeni bir insanın, yeni bir ırkın yaratılışını ve insanın yeni bir ruh, görüş ve değerle ayakta duruşunu anlatmaktaydı. Bu, Fanon'un gelecek için ve çağımızın tüm devrimlerinin asıl gayesi olarak arzu ettiği şeydir.

Tarihin değerlendirilmesinde kullanılan bu ölçüte göre söylemek gerekir ki ondan sonra, bu ondört asır boyunca, o "inkılabî risalet" bir kez daha tekrarlanmış ve o "ruh", bir asrın bedenine üflenmiştir. O asır, hiç kuşkusuz ve hiç abartısız, bizim çağımızdır.

Vahiy aynen yağmur ve güneş gibi doğal ve bilimsel bir yasadır ve insan tekamülünde, hareketinde ve sıçramasında hayatî bir güçtür. Hatemiyetin, vahyin sonsuza kadar son bulması anlamına geldiği nasıl söylenebilir? Hatemiyet, nübüvvetin ve elçiler gönderilmesinin sona ermesidir. Bu da genel olarak anlaşılanın tersine, risaletin gökten yere, "gayb"den "şehadet"e kısacası peygamberden halka intikali ve vahye kaynaklık eden, yaratıcı, kader tayin edici ve inkılabî bir hareket ve hayat yaratan ruhun insanların fıtratlarının derinliğinden harekete geçişi anlamına gelmektedir. Hayatın içinde ve kitlelerin özünde yer alan risaletin ve sonuçta her düzen ve sistemdeki, her zaman ve zemindeki cahiliyeyi, aristokrasiyi, küfrü, şirki, putperestliği, hurafeciliği, sahte değerleri, şeytanî güçleri, insanlık karşıtı pislikleri, esaret zincirlerini, cehalet ve zulmün kara burçlarını yıkan kıyam ve kıyametin ortaya çıkışıdır. Onun doğuşuyla aldatmaca ateşleri söner, zamanın kisralarının sarayları çöker ve içinde mutlu kurtların kaynaştığı kokuşmuş kara bataklıklar kurur. Tarihe yeni bir yön, topluma yeni bir altyapı, insana yeni değerler kazandırılır. İmamsız bir "ümmet" yaratır. Peygambersiz bir "bi'set" meydana getirir. Rasulsüz bir "risalet"i yayar. Göstergesi ise: Peygambersiz "ashab"ın yetişmesi, Hüseyin'siz mücahitlerin ortaya çıkması, Süfyan ve Deccal karşıtı kâimlerin ayağa kalkması, vâdedilmiş imam olmaksızın adaleti sağlayıcı, intikam alıcı ve ıslah edici kâimlerin çıkışı... Ne söylüyorum? Kendini bilen sorumlular ve risalet sahipleri arasında peygamberliğin devam etmesi, teslimiyet kabul etmeyen, isyankar, mücahit kuşakların sürekli-

liğinde Hüseyin'in görevinin miras olarak alınması ve kurtuluş, adalet ve intikam arzusunun somut ve insanî olarak gerçekleşmesi ve intikam alacak kurtarıcı Kâim'i bekleyiş.

Bu "İslami risaletin yinelenişi"nin ne ölçüde geniş ve güçlü olduğunu düşünmemek gerek. Nicelikler her zaman göz doldurur ve sadece akılları gözlerinde olanlar ondan dolayı tedirgindirler. İşe yarayan ve değer taşıyan ancak nitelik ve özdür. Ve zuhur eden şey, insanî niteliği olan ve tam olarak yeni bir varlık özüne sahip bir insandır! Bu, gözle gördüğümüz bir "aynî gerçek"tir, üzerinde konuştuğumuz soyut imgeler ve itikadî iddialar değil.

Rönesans; İslam medeniyeti, kültürü ve gücünün yenilenmesi değil, İslam'ın kendi doğuşunun yenilenmesi olup İslam'ın ikinci kez bizim kuşağımıza gönderilişidir. Bunu kızların, oğlanların ve bazen de bazı ailelerin çehrelerinde şu anda görüyoruz. Öyle ki bunlar, kendi çağına, kendi çevresine, kendi sınıfına, kültürüne miras aldığı veya kendine yüklenen değerlere hatta "kendi tipine" karşı ayaklanmış ve İslam'a ve insana ilişkin yeni bir devrimci ve şaşırtıcı sima edinmişlerdir. Bunu bizim öngörmemiz imkansızdı. Bunu anlamak, yakınları için de imkansızdır. Hatta İslam alimleri ve ruhaniler ile yaygın dinî çevre ve kültür ve hatta ya gelenekçi ve dindar veya aydın ve yenilikçi olan önceki kuşak da onları ve ortaya koydukları değerleri doğru anlamaktan acizdir. Yönelişleri, konuştukları dil, Allah'ı, İslam'ı, insanı, güzelliği, hakikat ve iyiliği anlama biçimleri onları şiddetle şaşkınlığa sürüklemiştir.

Aynı zamanda derin tehlikeler de bu büyük olaya ve bu büyük habere pusu kurmuştur. Bir düşman olarak sömürgecilik ve bir rakip olarak Marksizm onunla kavgaya tutuşmuştur. Sömürgecilik ve Marksizm, "birlikte barış içinde yaşamaya" ve karşılıklı ilişkilerde şiddeti yok etmeye yöneldikleri kadar, giderek yıkıcı ve yapıcı bir güce dönüşüp bütün evrensel hesapları alt üst edecek olan bu inkılabî bi'seti yok etmek için de el ele, sırt sırta vermişlerdir. Bunun izlerini çok çeşitli şekillerde gözlerimizle görüyoruz.

Bütün bunlarla birlikte bu önemli değildir. Çünkü bu, yeni bir unsurun yaratılmış olduğunun ve İslam'ın cami köşelerinden ve zamanın gerisinde kalanların arasından çıkıp dünyanın gözleri önünde patlamayı sabırsızlıkla bekleyen mahrum ve yaralı kitleleri ve milletleri için tarihî rolünü oynamak üzere sahneye çıkışının da göstergesidir.

"Siz insanlık için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz" (3/Âli İmran Suresi 110)

Sonra İslam, fikir savaşı ve mücadele sahnesinde müstesna ve şaşırtıcı bir liyakata sahiptir. İslam göstermiştir ki ne zaman iktidarların himayesinde yer almışsa düşüşe uğrayıp ölmüş ve ne zaman saldırıya uğramışsa canlanmış ve saldırı pozisyonu almıştır.

Bunca tehlikelerle dolu bir zamanda İslam'ın fikrî ve ruhî bi'setinin yeniden doğuşunun eşiğindeyiz. Kuşkusuz, yarının dünyasında toplumsal bir bi'set ortaya çıkacak ve devrimci bir ümmet oluşacaktır. İslam, kabuğunu kıracak ve yeniden doğacaktır. Yüzyılların taassup ve donukluğunun dar ve karanlık ceninini terk edecek ve halk için örnek olmak üzere "vasat ümmet" olarak zamana ve uluslararası çatışmalar sahnesine adım atacaktır. Doğal olarak, kabristan niteliğindeki asırların yıkıntısı altından çıkmaktayken iç irticanın, dış sömürünün, zamana egemen olan kültürün ve iddia sahibi ideolojilerin amansız saldırılarına maruz kalmaktadır. Bu, şu anda gözlerimizle gördüğümüz bir yazgıdır.

Çetin, ilginç, heyecan verici, tehlikeli, komplolarla dolu ve aynı zamanda da yaratıcı ve yararlı bir dönem geçiriyoruz. Bu şartlarda "misak"ı kendilerinde hisseden ve yazgıları takdir eli tarafından bu bi'setin yazgısıyla buluşan ve hâtemiyet çağında peygamberce risaletin ağır yükünü ve gaybet döneminde Alice imamet rolünü omuzlarında hisseden ruhlar, her dönemde ve her çağda sorumluluk almış, her insanınkinden daha tehlikeli bir sorumluluğu üstlenmiştir. Doğal dönemlerin normal insanlarına has olan şu doğal ve normal zaman taksimi bunlar için anlamsızdır: Birkaç saat ibadet et, birkaç saat çalış, birkaç saat kendinle ve ailenle ilgilen ve birkaç saat de halka hizmet et, iyi-

liğe yönelt ve kötülükten alıkoy! Bunlar için sorumluluk ve risalet meselesi, hayat felsefesini, ömrün yönünü ve bütün varlığı anlatan bir var olma meselesidir. Bu, onun gece gündüz yaşama anlarını, yemeğini, uyumasını, işini, boş zamanını, düşüncelerini, duygusunu, her göz kırpmasını ve her nabız atışını doldurmaktadır. Onun için toplumsal çalışma kişisel çalışmadan, özel yaşamı fikrî ve siyasî yaşamından, iktisadî meşguliyeti itikadî meşguliyetinden ayrılabilir değildir. İslam kültüründe müminin her işinin "hatta uykusunun bile" ibadet sayıldığı ancak bu şekilde anlaşılabilir.

Her halükarda kapitalizmin; büyük Fransız devriminin mirası olan demokrasi ve liberalizmden makinizme doğru yöneldiği ve evrensel bir sınıf olduğu şartlarda bir asır boyu halk ve aydınları aldatan düşman güçler şimdi; milletleri esir etmek, kitleleri susturmak ve mevcut durumu korumak için işbirliği, kader birliği yapıyorlar. Marksizm de hem dünya politikasında hem de insanî rejimde burjuvazinin huy ve tabiatına bürünüyor. Marksizm, iman ve düşünce dünyasında çıkmaza girmiş, çağımızdaki düzensizlikleri ve meydana gelen olayları çözmede, yorumlamada ve açıklamada aciz kalmıştır. İnsanın yüce ülkülerini ve derin ihtiyaçlarını yanıtlamada, özellikle bilinçli ve özgür aydınların karşısında ikinci dünya savaşından sonra yetersiz kaldığını kanıtlamıştır. İslam ise uzun düşüş sürecinden sonra yeniden doğuşunu başlatmıştır. Evet bu şartlarda bir adım atmak, bir çığlık atmak, bir dinar harcamak, hatta tek kelime söylemek, dağlık yerdeki bir ses gibi onlarca, yüzlerce, binlerce yankı yaratıyor ve uğultusu tarihin sonuna kadar sürüp gidiyor. Ömer, Ebubekir ve Ebu Ubeyde'nin Sakife'de yaptıkları şey günlük çalışmalar türündendi ki bunu bugün değerli Şia taklit mercileri de yapıyorlar; kendilerinden daha layık ve daha üstün olan birinin karşısında kendi merciiyetlerini ve naibliklerini ilan ediyorlar. Ama o yaptıkları normal çalışma ve rayiç olan ahlakî zafiyet tarihin öyle bir anında gerçekleşti ki İslam onun doğurduğu sonuçlardan hala kurtulabilmiş değil! Hamilelik döneminde yediği her lokma yemek, her hareketi, heyecanı ve hatta

her bakışı, taşıdığı bebeğe daimî bir etki bırakan, doğumunda ve yaşamında belirleyici rol oynayan bir anne gibi.

Şimdi yapacağımız seçimin "hassasiyetinin" derinliğini ve etkilerini dikkatle kavrayabiliriz ki en dürüst seçimin kuruntusu nereye kadar kutsal, kesin ve hayatî bir duygudur ve "sorumluluk ruhunun" ayrılmaz özelliğidir.

Çalışma arkadaşlarımızdan birisi bana sordu ki "Sana göre bizim son yıllarda kazandığımız en önemli ve en parlak durum nedir?" Dedim ki tek kelimeyle İslam'ın aydınlar arasında bir "kültürden" bir "ideolojiye" ve umumun vicdanında "miras alınmış donuk gelenekten" "sorumluluk doğuran bilinçli bir seçime" dönüşmesidir.

Eğer siz de bu yanıta katılıyorsanız söylemeliyiz ki İslam, zamanın bu anında "ideolojik oluşum" dönemini geçirmektedir. Aynen bi'set yıllarındaki ilk oluşum dönemi gibi. Bu ikisinin farkı menşeine dair olup o aşamada "gayb" vardı, şimdi içinde bulunduğumuz aşamada ise "Kur'an" vardır. Orada o "tebliğ" ve "imamet" sorumluluğu gönderilmiş bir rasulün, peygamberin omuzunda idi. Buradaysa peygamberin varisleri olan sorumlu tüm aydınların omuzundadır.

Bir hareketin bu şekilde tarihî konumunu ve oluşum aşamasını teşhis etmek "doğru ve dakik bir seçimin" en önemli temel şartıdır.

"İdeolojik oluşum" dönemi kendine has sorumluluklar ister. Ondan gaflet etmek veya onu küçümsemek korkunç ve feci sonuçlar doğurur. Bu sonuçların ilki, bu oluşumun yarım kalmasıdır. Sonuçta hareketin kısır kalması, bütün fedakarlık ve şehadetlerin yararsız olması ve sonunda onun münafıklarla zorbaların zulüm komplolarına kurban edilmesidir. Her halükarda İslam'ın sahneden çekilmesidir. Zafer, ideolojik oluşum aşamalarını başarıyla geçiren ve ne düşüneceğini, ne söyleyeceğini ve ne yapacağını bilen grubundur. Şimdi acı ile tecrübe ettiğimiz şey bundan başka bir şey midir?

"Her grup, elindeki ile böbürlenmektedir." (30/Rum Suresi 32)

İdeolojiler birbirlerine acımazlar. Bizim yeteneksizliğimiz ve sorunlarımız nedeniyle rakip ideolojinin bize erkekçe ve saygılı davranacağını, bizim zaaflarımızdan doğan fırsatlardan acımasızca ve pervasızca yararlanmayacağını beklememememiz gerekir. Bugün kendini insanî, ilmî, inkılabî gören ve zulmün, sömürünün ve haksızlığın tavizsiz düşmanı sayan ilerici bir ideolojinin bile, diktatörlüğün, kapitalizmin, evrensel sömürgeciliğin ve kinci uşaklarının İslam'a ve İslam'ın sömürü karşıtı devrimci ideolojisine dayattığı çetin yazgıdan ve tehlikeli konumdan kendi yararına ne şekilde ve ne pahasına faydalandığını görüyoruz. Oysa bu zanlı, gözü bağlı ve elleri kelepçeli bir vaziyette istibdat ve emperyalizmin kırbacı altında en zor anlarını geçirmektedir. Aynı zincire bağlanan, aynı siperi paylaşan diğer zanlı da arkadan hançer saplamaktadır. Halbuki o da adalet ve özgürlük isteme suçundan, zalimlerin ve zincircilerin pençesinden ve dişinden vücuduna ölümcül yaralar almıştır. Kendilerini adalet ve kurtuluş savunucusu ilan edenler, onunla dertleşmek, fırka çekişmesini özgürlüğüne kavuşmasından sonraya bırakmak şöyle dursun, tam tersine ona öldürücü darbeyi indirmek için bilinçli olarak bu anı seçmiştir. Bu, en kötü, en kalleşçe ve en kirli düşmanlık ve fırsatçılık türüdür. Kendilerini burjuvazi düşmanı sayan bu kişiler, bu tür "necis uyanıklığı" burjuvaziyle olan en kirli ilişkilerden ve tüccarlığın en menfur hasletlerinden edinmişlerdir. Tüccarlık kültürüne düşmanlık beslemekle birlikte burjuvazinin ürünü olan bu kimseler, tüccarlar gibi ekonomiden bir put yapmışlardır. Aslında bunların tarihteki bütün laubali leşlerle ve ahlâkî değerlerin katilleriyle ve ayrıca yeni burjuvazinin ruh ve görüşüyle birlikte aynı materyalist dünya görüşüne ve insan telakkisine sahip olmaları anlaşılabilir bir şeydir. Çünkü "Ahlakî her ilke yalandır." ve "hedef her aracı mübah kılar." ilkeleri, onların devrimci kıvançla duyurdukları ilkelerdendir!

Lenin zamanından Mao'ya kadar, bu özgürlükçü, adaletçi, ilmî, devrimci v.s. (!) hareketin ömründen geçen altmış yılda biz, ihaneti, namertliği ve uzlaşmayı tecrübe ettik ve her iyi niyetli tebessümün karşılığını yüzümüze tükürülme, başımıza vurul-

ma ya da sırtımızdan hançerlenme olarak aldık. Mirza Küçük Han, Dr. Musaddık ve şimdi de mücahitler! Kirli ve vahşî intikam girişimleri, dalavereler, en rezil fırsatçılıklar ve hatta İslam'a karşı yöneltilen sövgüleri, saldırıları, saygısızlıkları ve katletmeleri ganimet bilmeler... Üstelik saldırıya uğrayan gelenekçi, gerici veya tarafsız İslam değil, aksine meydana çıkarak silahlanıp evrensel emperyalizm veya kapitalizm ile savaşında tarihinin en korkunç anlarını geçiren ve sömürüden kurtulup mahrum kitleleri sömürgeci sınıfa karşı harekete geçirmekten başka silahı olmayan İslam'dı. Onlar bizim esaretimizi ve yaralı oluşumuzu suistimal etmekle kalmıyor, çağdaş İslam'ın ilk muhacir ve mücahitlerinin varisleri adıyla heybelerini doldurmak için en aziz şehitlerin yokluğundan yararlanıyorlar. İslam ve İslam şehitlerinin mirasını yüceltmek yerine, onları ve onların yolunu tahrif ve tahkir etmeye ve onları töhmet altında bırakmaya çabalıyor, düşmanın onlar aleyhine tüm suçlamalarını kanıtlıyorlar!

Görüyoruz ki meseleler; tasavvur edilenden ve öngörülenden çok daha kesin ve ciddidir. Şimdi dolaylı organlar çok kötü bir şekilde sürekli ve güçlü çabalar sarf ederek kuşağımızın vicdanının derinliğindeki imanı kökünden kurutmak için fikrî ve sosyal ortam yaratmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda Marksizm bu kuşağa yönelik din ve özellikle İslam aleyhine felsefî ve itikadî propaganda dalgaları yaratmak için en iyi fırsatı elde etmiştir. Pek düşünülecek bir husustur ki sistem bu işte kendisine inanılamayacak ölçüde açılım bahşetmiştir. Bu işbirliği ise çok mantıklı ve makuldür. Çünkü 80 milyon Müslümanın bulunduğu Çin'in kalbinden çıkıp Avrupa sınırına (Türkiye'ye) kadar, Filipin'den Esmere'ye, Lübnan'dan... ye kadar her yere yayılan inkılapçı bir bi'set ile tutuşan ateşin söndürülmesi bu ikilinin işbirliğinin gerekçesidir. Onun karşısında emperyalizm düşman, Marksizm ise rakiptir. Açıktır ki düşman ve rakip her ne kadar aynı değilse de yeni başlayan üçüncü bir fikrî, siyasî, sınıfsal ve sosyal hareketin bertaraf edilmesinde müşterek bir yol izleyeceklerdir. Bu tür şartlar ve tecrübeler doğrultusunda özellikle çağımızda yaşanmakta olan İslam'ın yeniden bi'seti ve

ideolojik oluşumun özel aşaması dikkate alındığında anlaşılıyor ki entellerin deyimiyle "Mücadelenin keskin kenarı" ve sorumluluğumuzun asıl ve esaslı dayanağı hangi yönedir ve neresidir? Şimdi her zamankinden daha çok şu hissediliyor: Bu devrimci İslam bi'setine bağlı aydınların en acil, en hayatî ve en temel görevi çaba, mücadele ve İslam'a yardımdır. Ta ki kendi oluşum aşaması kuvvet ve başarı ile tamamlasın ve bu ideolojik cenin parlak, sağlam ve güçlü doğsun ve biri, insanların uyanışı, ezilen milletlerin, yeryüzü mustaz'aflarının ve sömürülen kitlelerin kurtuluşu ve liderliği, diğeri de kudret ve zaferle sonuca ulaşmak için sömürücü kültürler ve rakip, iddiacı ve tekelci ideolojilere karşı rekâbet ve direniş olan iki görevini zaferle ve kudretle ifa etsin.

Bir harekette fikir çalışması ile sosyal çalışmayı veya ideoloji ile pratiği klasik bir şekilde birbirinden ayırmak istemiyorum. Bu ikisi birbirine karışmıştır. Bu karışım da İslamî görüşün özelliklerindendir. Bizim mezhebimizde bir gence bûluğ çağına erdiği yıl tevhid, mead ve namaz; iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak, cihat ile birlikte vazife oluyor. Tarihteki bütün hareketlerin amelî ve inkılabî tecrübelerini içeren şu derin söz Ali'ye ait olmalı:

"Amel ile kanıtlamak imandandır. Kim amel ederse imanını kanıtlar."

Fakat şunu söylemek istiyorum: Dayanaklar farklıdır. Unutmamalısınız ki yirmi üç yıllık bi'set süresi on üç ve on yıllık iki döneme bölünmüştür.

Halbuki yüz yıllık kültür devrimine sahip olan Marksizm, ideolojik oluşumunun üzerinden bir asır geçtikten sonra bizim toplumumuzdaki dayanağı hâlâ fikrî ve ideolojik temellere dayanmaktadır ve başarılı olduğunu da görüyoruz. Biz ise on dört asırlık tarihe rağmen bu aşamayı birkaç yıldır başlatmışız ve ilk adımları atmışız. Eğer onu gaflatle geçersek, bu bütün gücümüzü, imkanımızı sadece ve sadece mutlak siyasî pratik sınırları içinde tüketirsek, bu çok acemice, hem de tehlikeli, feci ve yok edici bir tecrübesizlik olur. Bu iş, yeni İslam'ın ceninken boğul-

masına sebep olur. Cihat ve şehadetlerimizin mirasını başkaları yer. O başkaları ki nasıl bir hak tanımaz ve düşman bir mirasyedi olduklarını defalarca göstermişlerdir. Bu mirasyediler, yerler de sözle bile olsa teşekkür etmezler! Sonunda o diktatörlük, burjuvazi ve hatta emperyalizm ve kapitalizm ile barış içinde yaşama gömleğinden kafalarını çıkarıyorlar. Halbuki ne bizim böyle bir ülkümüz vardı ne de insanın arzu ettiği ve ihtiyaç duyduğu buydu!

Artık şunu söylemeye gerek yok: İslam'ın ben, sen ve biz gibilerden başka kimsesi yoktur. Ruhanilerden bir şey beklemek bir tür safdillik olur ki bu avam müritlere hastır. Eğer testiyi kırmamak için su getirmiyorlarsa kendilerine teşekkür etmek gerekiyor. Diğer taraftan, doğudan batıya hatta bizzat Amerika'dan kendilerine ambalajlanmış, sterilize edilmiş, standartlara uygun üst seviyede yemekler hazırlanan, her zaman her yerde bedava yiyen rakibin aksine biz; kendimiz için kendimiz çalışmalıyız; derdimize bir derman, açlığımıza bir güç, bu kadar! Demek ki görüyorsun, omuzlarımıza ne kadar ağır bir yükümlülük koymuşlar? Ve görüyorsun ki böyle bir yükümlülük, bizim var olmamıza ve çalışmamıza ne kadar da muhtaçtır? Yine hissedebilirsin ki bu risalet, her kılıç vuruştan daha etkilidir. "Kalmak için çalışalım, değil, tam aksine çalışmak için kalalım." tavsiyesini söylemeye bile gerek yok!

Eğer bu mektubu; böyle bir mektubun okunması gerektiği gibi okursan, kuşkusuz kendini "derin ve büyük bir bilinçlenme" içinde bulursun: Şimdi bu çağ karşısında ve bu İslam için nasıl bir çalışma yapılmalı? Takdir eli seni hangi makam ve mevkiye oturtmuş ve senden ne istiyor? Bu durumda söz konusu ettiğin o meselenin yanıtını ve çözüm yolunu kendi kendine verirsin...

Selam, dua ve çokça arzuyla.

Ali

• Mektubun yaklaşık yazılış tarihi 1355 yılı ikinci yarısı (1976 yılı sonları).

III. BÖLÜM

ŞÂHİT ve ŞEHİT OLAN İKİNİZE ve YİNE SİZE EY BACI, EY KARDEŞ

Şâhit Şehit

Bir varmış bir yokmuş, Allah'tan başka kimse yokmuş. Bir küçük köy varmış yıkık dökük, çölün köşesinde ve çok eski zamanlardan kalma. Issız, ışıksız, suyu kurumuş, bahçeleri solmuş, çölü viran. Evler kara ve isli, pencere kapalı. Ne bir su ne bir şenlik ne de bir Müslümanlık sesi. Sadece zaman zaman havlayan köpeklerin sesi veya uzaklarda uluyan çakalların sesi, arada bir de gece yarıları uğursuz baykuşun ötüşü. Köyün mezarlığının ötesinde berisinde bir koşuşturmaca ve feryat figan varmış sadece. Toplanmalar, feryatlar, ağıtlar, mersiyeler, gelişler, gidişler...

Bu köyde birkaç tane hoca, molla, seyyid, muskacı ve cinci varmış. Birkaç tane de dükkancı, zengin ve faizci. Elbette her yerde olduğu gibi bu iki grup birbiriyle uyum içindeymiş. Bir de hepsinin başında pis bıyıklı bir ağa. Birkaç züppe de son zamanlarda ortaya çıkmışmış. Bunlar şehre gitmiş, askerlik yapmış, ya zenginlerin evlerinde uşaklık yapmış ya da sokaklarda ayyaşlık. Şehirden bir takım edalar, tavırlar hediye getirirlermiş. Bunların dışında şehre gidip terminalde şoför ve muavinlerden bir takım şeyler öğrenen birileri daha varmış. Geri kalanı da reaya; hayvanla insan arası bir şey: Ne bir ışık, ne heyecan, ne bir ümit, ne bir iman, hatta uykuda bile insanca bir yaşamı arzulamak yok.

Ama birileri varmış, şehirlerden gelip köyün jandarmasını görmüşlermiş. Aralarında anlaşmışlarmış. Jandarma; gücünden, konumundan, görkeminden, gözlere saldığı korkudan yararlanıp köyün gençlerini pezevenk, kadınlarını ve kızlarını orospu ve kötü yapacakmış. Bu grubun köye nüfuz etmek istediği belliymiş. Yavaş yavaş araziyi alacak, kanallarını ele geçirecek, mülkün dört başı kendilerinin olacakmış. Kimsenin sesi çıkmamış. Kırk elli yılda çok iyi hesaplanmış bir planla çalışmışlar. İyi de çalışmışlar, iyi de ilerlemişler. Kimin bunlara karşı koyacağı belli miymiş? Mollalar, hocalar, falcılar ve cinciler mi? Onlar direniş ehli değillermiş, onların aklı bu işe ermezmiş. Aklı erenler de üçkağıtçı olup elleri bu grubun ve bu jandarmaların elindeymiş. Onlar görünüşte biz bu işlere karşıyız, dercesine bir rol oynuyorlarmış. Ama öyle karşı çıkıyorlarmış ki aslında jandarma-

nın işini kolaylaştırıyorlarmış. Öyle ki köyün kızları onların korkusundan, onlara duydukları nefretten grup grup karakola sığınıyorlarmış. Faizci mi, dükkancı mı karşı çıksın istiyorsun? Onlar da bu durumdan yığınla kazanç sağlıyorlarmış. Jandarmaya karşı olan yeni bir grup daha belirmişmiş; şeyhe, mollaya, falcıya ve cinciye de karşı çıkıyorlarmış. Dükkancılara, paralılara ve faizcilere düşman mı düşman. Reayaya da şefkat gösteriyorlarmış. Fakat bunların da hesabı iyi incelendiğinde görülürmüş ki bunların da eli başka bir şehirli grubun elindeymiş. Ama o şehir başka bir şehirmiş. Bunların davası o iki şehrin asıl davası ile aynıymış. O şehir jandarmayı göndermişmiş, bu şehir ise köye yol açabilmek için bu grubu ortaya çıkarmışmış.

Böyle bir ortam içinde bir öğretmen varmış; bu köyün okulunun öğretmeni. Başka bir yaşantısı varmış. Kafasında birtakım fikirler varmış. Bir şeyler söylüyor, iddialarda bulunuyor, davetler, sözler ileri sürüyormuş. Bir sürü şey de biliyormuş. Bolca dert ve bir dünya yalnızlık. Bu köyün halkındanmış, ama vebalı, cüzzamlı gibi yalnız başına. Jandarma bu köyü birbirine düşürmek istiyor, diyormuş. Dükkancılar ve faizciler; bu, Müslüman değildir, necistir, kafirdir diyorlarmış. Reaya ise şaşkın ve sersem; kimi dinleyeceğini bilemiyormuş. Öğretmen iyi şeyler söylüyormuş. Müslümanlıktan, Allah'tan, peygamberden, imamdan, hayattan, kardeşlikten ve adaletten söz ediyormuş. Zulüm olmasın, kimse kimseyi aldatmasın, diyormuş. Jandarmaya kanmayalım, mollanın büyüsünü dinlemeyelim, faizcilerin kanımızı emmesine izin vermeyelim, dükkancılar ceplerimizi boşaltmasın, biz de adam olabiliriz, yaşantımız olabilir, köyümüz bayındır olabilir, diyormuş. Ama söyledikleri hep böyle söz olarak kalıyormuş. Bütün sermayesi bir avuç sözmüş.

Bir tükenmez kalem, birkaç yaprak kağıt. Bunlarla da bir şey yapılamıyormuş. Çok iddiaları varmış. Çok da şikayetleri, birçok önerileri ve çokca çözüm yolları. Fakat haklılığını kanıtlamak için delili yokmuş, kanıtı yokmuş. Sözlerinin doğru olduğunu gösteren bir şâhit bile yokmuş. Hiç kimse haklılığına tanıklık etmeye yanaşmamış.

Allah'tan bir mucize, bir olay olmuş. İki kişi ortaya çıkmış. Bilmiyorum, yerden mi çıkmışlar? Gökten mi düşmüşler? Başka bir dünyadan mı gelmişler? İki melektiler de insan görünümüne mi bürünmüşlerdi? Belki değilmiş; ne olmuşsa olmuş bunlar ortaya çıkmış. Bir delikanlı ve bir genç kız. Bir gelin, bir damat. Ne düğün! Ne aşk! Ne de heyecanlı bir hikaye. Allah'ım bir gün olaydı da bu ikisinin aşkını diyebileydim. Şimdiye kadar yazılanların ötesinde bir Vîs ile Râmin, Leyla ile Mecnun, Hüsrev ile Şirin. Bir başka Romeo ve Juliyet, başka tür saadet, başka bir tür evlilik, başka bir bağlanma, şimdiye kadar yeryüzünde kimsenin görmediği bir gelin odası. Hiçbir şâir, ressam ve masalcı böyle bir konu yakalayamamıştır. Sonunda o gün gelmiş, öğretmenin işi rast gitmeye başlamış. Bütün sözleri yerine oturmaya başlamış. Bütün iddialarına tanık bulunmuş. Kadınlara ve köyün kızlarına diyormuş; kızlar, bacılar bunların hepsi düşman komplosudur. Bunların hepsi plandır. Sizden her şeyi almak istiyorlar. Özgür olmak adına sizi laubali yapmak istiyorlar. Modernleştireceğiz diye sizi fahişe yapmak istiyorlar. Sizlerden süslü cariyeler yapıp ortaya çıkaracaklar, gençleri kokuşmuşluğa sürükleyesiniz diye, bütün değerleri çiğneyiniz diye, asaletiniz, iffetiniz, imanınız, bağımsızlığınız, insanî şahsiyetiniz, sermayeniz, ruhunuz, aşkınız, takvanız, kurtuluşunuz, mutluluğunuz hepsi gömülsün diye, sizlerden kağıttan bebekler yapsınlar diye. Sizler insan olabilirsiniz, özgür olabilirsiniz. Hem o falcı ve muskacıların kara zindanından kurtulabilirsiniz, hem de terminal önlerinin kötü kadını olmazsınız. Siz kadın olmak gibi ilahî bir cevhere sahipsiniz ki aşk, sevmek, yaşama letafeti, insanî ilişkiler, anlamını ondan almaktadır. Siz sadece böylesiniz. Her şeyi bu kokuşmuş kirli çarşı içine dökmeyin, satmayın!

Molla, olmaz, diyormuş. Falcı, mümkün değil diyormuş. Müslüman kadın işte bu sahip olduğumuzdur. Peygamber demiş ki: "Kadına okuma yazma öğretmeyin, şuuru olmamalı. Kendisine sadece ip eğirmeyi, bir de Nur suresini öğretin." Müslüman kadın budur. Kadın, işte gördüğünüz bu zayıflar ve bu eksik eteklerdir, diyorlarmış.

Züppeler kahkaha ile gülüşüyorlarmış, ne diyorsun, bunlar hayalciliktir, diyorlarmış, bunlar hep sözdür. Dindar mümine kadın, falcının karısı gibi olur, muskacının karısı gibi olur, şu Seyyid Molla'nın karısı gibi olur, diyorlarmış. Modern kadın da şu terminal önlerinde gördüklerin gibi olur. Meclisleri şenlendiriyorlar! Nasıl da müşteri çekiyorlar. Kadınlıktan gelen güzelliklerini nasıl da sergiliyorlar. Kendilerini nasıl da gözlerin bakışına sunuyorlar. Kadın övüncü işte bu yüz ve vücut güzelliğidir. Göstermeleri de gerekiyor. Bu, kadının hakkıdır.

Öğretmen diyormuş, hayır, bu kölelik döneminin bir esaretidir. Bu yeni bir haremcilik oyunudur, kapısı her türlü ilişkiye açıktır. Bu ikisi arasında başka bir kadın olma arayışına girmek lazım. Bu kadınlar, bizim kızlarımız olabilirler. Bir rol üstlenebilirler ve yapmacık bir şekilde erkeklere benzemeye çalışmak yerine hiçbir erkeğin onların yerini alamayacağı bağımsız bir şahsiyet olabilirler.

Ama soruyorlarmış, ne diyorsun? Nasıl olur? Nasıl bir şahsiyetten söz ettiğini bilmiyorum. Hangi kadından bahsediyorsun? Senin sözünü ettiğin, savunduğun, arzuladığın, projesini sunduğun, öneride bulunduğun, dile getirdiğin görüşe uygun böyle bir kız nasıl mümkün olabilir? Bugün, böyle bir dönemde, böyle bir asırda, böyle bir kültürde, böyle propaganda, böyle yaşam, böyle çarşı, böyle çevre nasıl vücuda gelir, mümkün olursa, yapılabilirse? Kim gibi? Ne gibi? Nasıl?

Öğretmen rahatça: İşte Mahbube gibi, Mahbube gibi, diyormuş.

Mollalar Fatıma, Hatice, Zeynep bunlar başka bir sudan çamurdan yoğrulmuşlardır, bunlar normal insanlar değildir, diyormuş. Rivayete göre, Adem yaratıldığında Peygamber'in nuru binlerce yıl öncesinden yaratılmıştı ve Melekut-i A'la'da parlıyordu. Bu nur gelip Adem'in sulbüne girdi ve kuşaktan kuşağa dolaşarak Haşim'in beline geldi. Sonra da ikiye bölündü. Bir parçası Ebu Talip, diğer parçası da Abdullah'ın beline geldi. Biri Muhammed oldu, diğeri Ali. Bütün Nur Fatıma'ya geçti ondan da Zeynep'e. Eğer Zeynep, Zeynep'se o nurdan dolayıdır, eğer Fatıma Fatıma ise o nurdan dolayıdır. Bugünün kızından,

bugünün kadınından Zeynep gibi yaşaması, Zeynep gibi evlenmesi, Zeynep ve Fatıma gibi insanî şahsiyete kavuşması beklenemez. Onların peşinden gidilemez. Onları izlemek mümkün olmaz. Onları örnek almak, kendini oluştururken örnek edinilemez. Biz onların cinsinden değiliz. Normal bir insan o melekeleri ve faziletleri kazanma gücüne sahip değildir. Bizim için sadece bir yol kalıyor o da şu: Onları kendimize şefaatçi kılalım. Onların velayeti ve sevgisi ile günahlarımızı hafifletelim. Kurtuluşumuz için torpilimiz olsunlar. Elimizden tutsunlar. Bütün zaaflarımız ve günahlarımızla birlikte kendilerini sevdiğimiz için şefaatleri için, onlara tevessül ettiğimiz için, onlara aşk beslediğimiz için, bizi kurtarırlar. İşte bu. Yoksa biz nere onlar nere?

Öğretmen diyormuş, hayır! Fatıma'nın görevi, bizi kendisi gibi yapmasıdır. Kişinin sorumluluğu da kendini Fatıma gibi, Zeynep gibi yapmasıdır. Bizim kızımız, Fatıma gibi babasının evinde babasına annelik edebilir ve acılı yalnızlık zindanında ona dert yoldaşı olabilir, olmalıdır. Fatıma gibi Ali'nin dert yoldaşı olabilir ve bir erkeği onca yoksulluğu ve fakirliğine rağmen sırf ruh yüceliğinden dolayı, insanî zekâ ve cesareti, yüksek düşüncesi ve varlık güzelliklerinden dolayı kocalığa seçebilir. Bugünün kızı, Fatıma'yı izleyerek Fatıma gibi evlenmeli, onun gibi fakir gitmeli, el değirmeni ile un öğütmeli, her gün su tulumu ile evine su taşımalı ve su tulumunun ipi omzunu morartmalı, elleri el değirmeni ile çalışmaktan nasırlanmalı, evinin eşyası sadece yoksulluk ve aşk olmalı ve aynı zamanda sosyal sorumluluk, toplumun siyasî yazgısı ve hak ile batıl kavgasının ortasında sorumlu bir kadın olmalı, komploya karşı uyanık olmalı, Zeynepce, aslan gibi kurdun ağzına, iktidarın ağzına, zorbalık, cinayet ve celladın ağzına yumruk indirmelidir.

Nasıl?

Mahbube gibi.

Öğretmen diyormuş, İslam'da, Şiîlik'te hayatın tanımı: "Kuşkusuz, hayat iman ve cihattır". Müslüman insanın hayatına gıda veren suyu ve ekmeği, inancı yolunda cihattır.

Gerici diyormuş ki evet ama kendileri için böyle bir hayat kuran ve böyle yaşayan ancak Muhammed, Ali ve Hüseyin'dir.

Reformist diyormuş, bunlar ütopyadır, hayaldir, mutlak idealizmdir. İnsan güdüler ve temayüllere göre şekillenmiştir. İçgüdüler insanı harekete geçirir. Temayülleri ona yön verir. İnsanın kendini şekillendirmesi; çevreye rağmen, ekonomik düzene rağmen, siyasî düzene rağmen, insanları kendi yaptıkları kalıplarda donduran bütün güçlere rağmen insanı bir mucizeye çağırmaktır. Mucize ise pratikte mümkün değildir. Bugün bir gencin bütün varoluş yapısını mutlak ahlakî değerler üzerine; kahramanlar ve türünün tek örneği kişilerde övdüğümüz ülkülerin etkileriyle kurması mümkün değildir. Vücudunun altmış yetmiş kiloluk tüm ağırlığı baştan aşağı aşk, itaat, ihlas ve iman için feda olmaya adanamaz, böyle bir şey imkansızdır.

Öğretmen diyormuş, mümkündür, yapabilirsin, yapılabilir, uygulanabilir.

Diyorlarmış, nasıl?

Diyormuş, Hasan gibi.

Gerçekçiler, realistler, yani mevcut duruma teslim olanlar diyorlarmış, bugün kültür değişmiş, üretim değişmiş, eğitim değişmiş, yetiştirme tarzı değişmiş, örnekler değişmiştir. Bugün kadın ve kızın ideal tipi Jan Dark değildir, Zeynep değildir, Fatıma ve Hatice değil, Brigitte Bardot'dur, Guguş'tur. Bunlar bu asrın putlarıdır, çağımız kızlarının modelleridir. Onları gece gündüz bu değerler üzerine eğitiyorlar ve daima bunlarla ilgilidirler. Laik kız böyle bir kızdır. Onu bu kalıplara ve kurallara göre binlerce yatırım, sosyoloji, eğitim, öğretim, sanat ve edebiyatla yetiştirip şekillendiriyorlar.

Öğretmen diyormuş, ama insanî mucize, bizim kızımıza bu gücü verebilir: Eğer o kendi kültürüne dönerse, kendi imanına dönerse, tarihi ile bağ kurarsa, bu iman ve İslam'ın bu doğurganlık ve yapıcılık kaynağı ile irtibat kurarsa, zamanın cebrine, batının ve çağın yüklediği ilişkilerin mutlak egemenliğine rağmen kendini inkılaba uğratabilir, değiştirebilir, bütün olguları

reddeden bir çehre haline gelebilir ve kızımızın Müslüman kadınlıktan çıkarılıp yarı Batılı bir bez bebeğe dönüştürülmesi yolunda elli yıl boyunca ortaya konan çabalara dur diyebilir.

– Nasıl olabilir? Bu imkansız bir hayaldir, bir idealdir. Gerçekleşmesi imkansız bir düşüncedir.

Öğretmen diyormuş ki neden?

– Nasıl?

– Kim gibi?

– Mahbube gibi.

Aydın diyormuş, dinin görevi sona ermiştir. Çağımız dini; yapıcı, ilerletici, insanı geliştirici bir etken olarak kabul edecek bir çağ değildir. Esasen din dönemi geride kalmış, İslam yaşlanmıştır. Kendi devrinde ilerici bir rol üstlendiyse de tarihe yeni ve devrimci insanlar sunduysa da bugün artık gerici bir güç veya ölü bir güçten başka bir şey değildir. Bugün ilim peşinde koşmak gerek. Din haricinde, ilerici, devrimci bir ideoloji peşinde koşmak gerek. Artık İslam'ın elinden bir şey gelmez. İslam'ı izleyenlere bakınız; hepsi yıpranmış, donmuş, köhne ve ruhsuz kuşak; ülküsüz, hareketsiz, hiçbir yeni düşüncesi kalmamış. Bunlar İslam'ın ve zamanımızda İslam tarafından oluşturulabilecek insanın somut örnekleridir.

Öğretmen diyormuş ki hayır, kendilerini İslam'a eklemlemiş bu donmuş kalıplar, feodalite, hilafet ve saltanat devirlerinde oluşmuş irsî kalıplardır. Bunlar İslam ideolojisinin yapımı değillerdir. Bunlar eski ilimlere ve öğretilere aittir. Eski ilimler ve öğretiler İslamî öğretilerden başkadır. Dinin ideolojik bilgisinden farklıdır. Eğer bir ideoloji olarak dini bilinçli bir şekilde tanırsak, eğer Şiîliği insan yapan, toplum yapan, bilgilendiren ve bilinçlendiren ilerici bir ekol olarak anlarsak onun insan fıtratına dönüştürmedeki canlı ve güçlü rolünü birkaç yıl içinde görebiliriz. Çok hakir, çok normal, çok isimsiz bir insan; yaşamak için, mutlu olmak için, sandviç yemek için, televizyon seyretmek ve günün kadını olmak için yaratılan bir kız, kendini aniden beşer tarihinin en güzel, en üstün ve en yiğit devrimci şah-

siyetlerinin yanında yer almış bulabilir. Din hâlâ böyle bir imkana, böyle bir yeteneğe sahiptir. İslam hâlâ mucizeler yaratan inkılapçı "mukallibu'l-kulûb" (kalpleri değiştirici) olabilir. Aynen 14 asır önce olduğu gibi.

– Hayır bunların hepsi iddiadır, hayaldir, taassuptur, imkansızdır.

Öğretmen diyormuş, mümkündür; aslında vardır. Örnek göstereyim. İşte Mahbube.

Diyorlarmış, aslında din bizatihi kapitalizm ile gizli anlaşma içindedir. Zühde gelince; dinin yorumladığı züht sadece sufiyâne bir zühttür. İnkılâbî züht, sadece ideolojimizin tekelindedir.

Öğretmen diyormuş, Ali'nin zühtü sufice bir züht değildir. Ali sufî değildir. Ali tarihin en devrimci kişisidir. Muhammed, dokuz yıl içinde yetmiş askerî hareket ve cihat gerçekleştirmiş bir kişidir. On yıl içinde yeryüzünde yeni bir ümmet yaratmış bir kişidir. Öyle bir ümmet ki varlığının kudreti ve boyutları, doğuşundan sonra ilk birkaç yıl zarfında zamanın tüm iktidarlarını titretmiştir. Böyle birisi bir sufî olamaz. Buna göre İslam'ın tebliğ ettiği züht, esasen devrimci bir zühttür. Liderlerimiz zühtü; sorumlu ve mücahit bir insanın varlığının özgürlüğü, bağımsızlığı, kurtuluşu için büyük bir dayanak olarak seçmiş ve ayrıca burjuvazi, kapitalizm, aristokrasi ve tüketim gibi yönelişlerle mücadelede bir karargah olarak görmüştür.

Bunların hepsi iddiadır. Müslüman bir ailenin birçok örneğini görüyoruz. Bu örnekler her yerde aynı. Müslüman bir aile ataerkil bir aile olup bu ailede erkek mutlak hakimdir evin efendisidir. Kadın ise erkeğin hizmetinde cinsel bir araçtır. Hiçbir şerefi, üstünlüğü, bağımsızlığı, iradesi ve rolü yoktur. Haremde muhterem bir mahkumdur.

Öğretmen diyormuş; İslam, ailenin temelini iman, sorumluluk ve aşk esasına dayalı bağlarla birbirine bağlı ve birbirini tamamlayan iki insan üzerine kurmuştur. Onda kadın erkekle aynı ölçüde role, hakka ve kişiliğe sahiptir. Her ikisi de aile sınırları içinde birbirine karşı sorumlu olmaları ile birlikte iman ve za-

manın çizgisinde halklarına karşı eşit sorumluluk taşımaktadırlar. Muhammed'in ailesi ve Ali'nin evi, İslam ailesinin en mükemmel örneğidir. İdeal bir insanî aile, tam insan varlığının iki boyutu olan kadın ve erkekten bir terkip olup iman, aşk, insanî yükümlülük ve itikadî sorumluluk üzerine kurulmuştur. İslam'da erkeğin eşini seçerken ideolojik temellere dayanması öne çıkarılırken tam tersine kadının kocasını seçerken seçimine ölçüt olarak insan olmayı alması öne çıkarılmıştır.

Yine hepsi iddiadır. Dindar aileler; şu çarşı pazarın hacılarından, din havzalarının mollalarından ve bunların kadınlarından oluşuyor. Kum'un tamamında ve banliyösünde sadece kırk sekiz kadın okuma yazma biliyor. Görüyoruz; bunlar, zayıf, saf, şuursuz, bilgi ve sorumluluktan yoksun kimseler olup şimdiki burjuvazinin ve geçmişteki soyluların ürünlerinin kayıtsız şartsız cahil tüketicileri ve çirkin partilerin sofra kahramanlarıdırlar. Aileyi ictimaî, siyasî, fikrî ve inkılabî bir merkeze dönüştürebilen, ancak çağımızın din dışı devrimci ideolojileridir. Sadece böyle ideolojide bir kızdan ve bir kocadan, hayatlarını, ailelerini, çoluk çocuklarını ve aşklarını ülkülerine feda edebilen ve evlilik hayatlarının temelini ideolojileri üzerine kuran bir savaşçı ve bir kahraman meydana getirilebilir.

Öğretmen diyormuş, bütün bu değerler ve bütün bu ülküler bir Müslüman ailenin tanımıdır.

– İddia! Nerede? Neresi? Kim gibi?

– İşte Hasan ile Mahbube'nin evi.

– Öğretmen diyormuş ki İslam'da şehadet başlı başına bir ilkedir. Cihadın yanında bağımsız bir hükümdür. Hak cephesi silahsızlandırıldığında, düşman mutlak sulta sağladığında, hakperestler savunmasız kaldığında yalnız ve Müslüman insanlar teslim olamazlar. Çünkü İslam, sadece Allah karşısında teslim olmaktır. Savaşamazlar. Çünkü silahları yoktur. Üçüncü yolu seçerler. O da, ölümü bir silah gibi kullanıp düşmanın kafasını ezmektir. Bu şehadetin felsefesidir. "Şehadet, cihatta galip gelmektir." Şehadet gizlenen, örtülen ve inkar edilen hakikatleri ortaya çıkarmaktır. Şehit, kendi ölümüyle cellatların yüzündeki

aldatma perdesini yırtar. Çünkü şehadet bir çağrıdır, bütün çağlarda bütün kuşaklara. Eğer yapabiliyorsan öldür: "Cihat". Eğer yapamıyorsan öl: "Şehadet". Şehit kendi ölümüyle, mücahidin düşmanı öldürmekle yerine getirdiği görevi yerine getirir. Şehadet, yapamayışlar çağında hakperestlerin görevidir.

– Nasıl? Örnek? Kim gibi? Hangi ölüm?

Öğretmen: Hasan ve Mahbube...

Şimdi öğretmenin bütün sözleri için tanığı vardır:

Erkek, Ali gibi.

– Şahidin?

– Hasan.

Kadın, Zeynep gibi.

– Şahidin?

– Mahbube

Alice, Fatımaca devrimci evlilik.

– Tanığın?

– Hasan ile Mahbube'nin evliliği.

– Fatıma gibi soy, Mahbube'nin soyu!

Burjuvaziye, Batı kültürü Marksist ideolojisine rağmen çevrenin tüm dayatma kalıplarına isyan eden, zamanın tüm cebrî düşüncelerini kıran, kendinden bu zamanda ve bu çevrede Müslüman ve inkilapçı insan yapmak...

– Nasıl olur? Olur mu? Olabilir mi?

– Olmuştur.

– Şahidin?

– Hasan ve Mahbube.

Öğretmen hacdan anlatıyormuş. İslam kültür ve tarihini oluşturan hikayelerden İbrahim'in hikayesini: Allah diyor ki oğlunu aşk yolunda kes! İbrahim kabul ediyor. İsmail babasına müjde veriyor, ben teslim oldum, sabırlı olacağım, kes.

İman yolunda ihlas ve fedakarlığın boyutuna bakın!

Diyorlarmış, bu bir hikayedir. Gerçeklikten uzaktır. Hayal ürünüdür.

Öğretmen diyormuş, mümkündür. İman mucize yaratır. İman normal bir insana maveraî, melekutî ve ilahî bir güç bahşeder.

– İddiadır. Şahidin var mı?

– Mahbube'nin babası ve annesi.

Öğretmen diyormuş, "sabır".

Gerici diyormuş, evet, yani teslim olmak; zulmü, faciayı, cinayeti kabullenmek.

Öğretmen diyormuş, bu sizin sabrınız sarıdır. İshal eden bir zehrin adıdır sarı sabır. Ve boyamak için kullanılan bir maddedir. İslam'ın sabrı kırmızıdır. Kırmızı sabır, şehadetin bir şekli olup bir canlı şehit olmayı başarabilir.

– Nasıl? Ne demek yani? Kim gibi? Şahidin?

– Mahbube'nin babasıyla annesinin kırmızı sabrı. Bu temiz cevher: Masume ve o acıyı yutan: Kâzım.

İslam ve insan, şimdi haklılıklarını ve yüceliklerini kanıtlamak için iki şâhit tutmuştur. Ve Allah şimdi, bu yeryüzü hayatının çölünden iki kırmızı gül koparmış, kokluyor ve okşuyor. Ama bu öğretmen yalnız ve acılı... Şehadetten sonra canlı kalmanın acısını çekiyor. Bu kara ve boğucu geceleri sadece kendi acılarıyla ve anılarıyla geçiriyor. O iki şehitle birlikte bütün iddiasını kaybetmiş, şimdi yalnız ve acılı halde üzüntüleriyle yaşıyor. Kendi var oluşundan utanıyor. Hayatta ve yalnız başına kaldığı halde hiç kimse onun yasını tutmuyor...

• Bant kaydından alınan bu metin, Hasan Aladpuş ve eşi Mahbube Muttehidîn'in yasında okunmuştur. Yaklaşık tarihi İsfend 1355–Ferverdin 1356'dır (Şubat-Mart–Nisan 1977). Şehit kardeşin bu metne, "Şâhit Şehit" adını verdiği söylenmektedir.

Yine Siz İkinize, Ey Bacı ve Ey Kardeş

Sizi görmek bana her zaman çok zevk verirken, bu gece pek eziyetli ve çetindir. Siz ikiniz, bu alçak, çirkin ve hakir dünyada ne kadar da yücelmiş, güzelleşmişsiniz. Bu da beni çok küçültüyor. Ben ki kendimi hep iman ve sabır kalelerinde oturuyor bulurdum. Şimdi sizi seyretmek için kafamı o kadar yukarı kaldırmam gerekiyor ki şapka kafamdan düşüyor. Sen ey kadın! Erkeklik senin üzenginde delikanlılık öğrendi. Sen öyle zirveye ermiştin ki artık bakışım sana ulaşamıyor. Göğün kalbinde kayboldun. Nurun canına ve güneş cevherine gark oldun. Miraca çıktın. Ta ki o sonun sonu ağaca, Sidret'ül Münteha'ya ulaştın. Artık Allah'a pek mesafen kalmamış. Bir çığlık mesafesi. Bir iki adım sonra. *"İki yay aralığı kadar yahut daha az."* (53/Necm Suresi 9). Hatta daha da az. Allah'ın kokusunu açıkca koklamıyor musun? Böyle sıcak ve okşayıcı bir şekilde sana diktiği bakışının parlaklığını ve senin şehadet evine yaydığı ışığı canında hissetmiyor musun? O iki kırmızı gülünü onun elinde ve eteğinde görmüyor musun? Gülü çok seven bir şâir gibi bu iki kırmızı Muhammedî gülü yeni dermiş, nasıl da şevkle kokluyor, okşuyor, öpüyor. Tevhidin zeytin ağacından koparken yeşil dallara Bedir, Uhud, Kerbela, Merc'ül Azra, Sina, Golan, Beytül Mukaddes, Lübnan ve Tel Za'ter çiçek bahçelerinden koparılan kokulu kırmızı gülleri demet demet yapmış mucizevî sanatçılığı ve güzelliği ile setr ve iffet haremini, melekutun görkemli avlusunu ve yüce arşın çevresini süslüyor. Görmüyor musun? Görmüyor musunuz? Siz ey bu balçık hayatın bataklığından filizlenen mutlu nilüferler! Suya bulaşmadan şefkatin latif parmaklarının okşayışı ile açtınız siz. Varlığınızın gül yapraklarını nur yağmurunun ve güneşin ışıklarının altına serdiniz. Her yerin bataklığa dönüştüğü ve herkesin kokuşmuş bataklıklarda kurtlar gibi kaynaşıp leşle beslendiği bir zamanda hep güneşten emiyorsunuz, tan yerinin temiz sütünü içiyorsunuz ve grubun kızıllığının utancıyla yüzünüz kızarıyor. Şafağın kanını canınızın damarlarında koşturuyorsunuz. Kokusu âşina olan sabah esintisinde ilahî elçi ve her sabah vakti, size sevgiliden aşk selamı gönderip şehadet salâsı veriyor.

Ah arkadaşlarım! Siz bunca lezzet ve nimetle ne yapıyorsunuz. Nereye kadar gittiniz? Neredesiniz? Neler görüyorsunuz ve neler hissediyorsunuz? Beni ne kadar da geriye attınız! Bizi bıraktınız ve kendiniz aniden yerden kopup tozu dumana katan ve toynaklarından çıkan kıvılcımlarla seyircilerin gözlerini kamaştıran iki süvari gibi fırladınız, rüzgar gibi öne geçtiniz. Aniden yayından fırlayıp düşman kalbine saplanan ok hızıyla gidip bizi kervandan geriye kalan sıcak kül ve ateş gibi bu kara gecede, bu korkunç çölde bunca kurdun parlayan bakışlarıyla başbaşa bıraktınız da yüksek ilahî miraca ve İbrahimî minaya at sürdünüz.

Siz herkesin işini zorlaştırdınız. Fiyatları çok yükselttiniz. Sizin hatıranız, bütün yüzleri çirkin, bütün yaşamları çamur, bütün sözleri saçma, bütün arzuları bayağı ve bütün insanları hakir kılıyor. Sizi görmek, insanı var olduğuna utandırıyor. "Hayatta kalmak" ne kadar ağır ve dayanılmaz bir suç; çalıntı bir yük gibi sırtlanıyoruz. Ah eğer bağışlarsan, onlardan biri, yaşamayı kendi tekellerine alıp hayatın gerçek sahibi olanlardan birinin gözü bize takılır da çaldığımız bu gasbedilmiş malı elimizde görürse! Ne kadar da utanç verici olur! İnsan, utancından ölmek, onu sahibinin ayakları önüne atıp kaçmak, kendisinin bile göremeyeceği bir yere saklanmak ister. Sadece şehidin hayat hakkı vardır ve sadece şehit hayat hakkı verir. Ölüler, çürümüşler, donmuşlar, murdarlar, gübreler, kokuşmuşlar, leşler, kuru cenazeler vs. tabiatın "yiyen ve yenilen" oyununun sabit maddeleridir. Bunlar, zamanımızın bayraklarındaki aslan motifleri olup maddenin kör cebrine ya da gaybın kâhir iradesine râm olmuşlardır. Saldırıları "rüzgar"dandır. Rüzgarlar ve fırtınalar sağdan soldan esmeye başlayıp dışarının havasını bozar veya iç yeller, kafa, göğüs, mide, mide altı vs. yelleri... İnsanları içten ve dıştan sarsan habis ruhlar ve şerur yeller bunlardır. Kuş tüyü gibi, öfkeli ve zorba kasırganın pençesinde ve dişleri arasında havada oynatıp raksettirmeye başlarlar; sağa sola, aşağı yukarı sürüklerler. Ve dağda, ovada, ormanda, çölde bir silüeti kovalayan kudurmuş bir köpek gibi Âdem oğlunu, Allah'ın ahitleştiği yakını ve emanetçisini, efsunlanmışların, cin çarpmışların gözüne

gözüken mevhum ve hayali bir gölgenin peşinde koştururlar. Her yeri koklatıp, dosta düşmana karşı havlatırlar. Böylece insan, herkese ve yanında bulunan her şeye hırlar, hayalî tavşanının peşinden koşar, efsun arayan çılgın bir dürtüyle koşar, toplar, durur, sayar, koşar. Toplar, durur, sayar ve koşar. Ta ki sonunda birden bire ayağının altı boşalır ve kabir çukuruna tepe taklak düşer ve "sakinleşir"!

"Çok mal edinme hırsı, sizi kabirlere girinceye kadar oyaladı." (102/Tekasür Suresi 1,2)

"İnsanları arkadan çekiştiren, kaş göz hareketleriyle alay eden ve mal toplayıp onu durmadan sayan kimsenin vay haline!" (104/Hümeze Suresi 1,2)

Hayatımızın ve zamanımızın sâdık ve her zaman diri olan ölümsüz şehidi... Yarı iblis yarı ilahî olan bu insan inkılabî bir seçim, ihlas doğuran arıtıcı bir tezkiye, büyük bir cihat ve büyük bir hicret sayesinde "her yönüyle ilahî" bir insan haline gelerek ölüm tarzıyla ümmetine nasıl yaşanacağını öğretmektedir. O öyle bir şahsiyettir ki bizim nesil onu şimdi iyi tanımıştır. İyiliği emretme ve kötülükten alıkoymada, güç, para ve hile işbirliğiyle halka din, felsefe, nazarî ve amelî hikmet, davranış, şeklî ve ahlakî değerler adıyla dayatılan bütün çirkinlikleri, aldatmacaları, faydasızlıkları, korkuları, zaafları, zillete boyun eğişleri, ümitsizlikleri, donuklukları ve düzmece zihinsel ve ahlâkî kalıpları reddetme ve doğru ilahî değerler yaratıp iman gücünü harekete geçirerek yeni bir ümit doğurmada ve o "ruh"u bir neslin soğumuş gövdesine ve o "sûr"u bir çağın ölü kabristanına üflemede üstlendiği misyon ve rolünü neslimiz, zamanımızın Âşura'sında, zeminimizin Kerbelâ'sında ve yaşadığımız şu yakıcı Muharrem günlerinde bu şehadet öğretmenlerinden öğrenmiştir. Şimdi yeni İslam'ın öğreti ve kültüründe bu peygamber vârisleri, bu imam nâipleri, şehadet kelimesinin anlamını çok açık, derin ve canlı bir şekilde ortaya koymuşlardır. Ve bu ilahî kelimeyi, tekkelerin, dinî toplantıların, mevlitlerin, ağıtların, mersiyelerin, sine dövmelerin, zincir vurmaların dar ve karanlık çukurundan kurtarmış ve varlık kalesinin göğe değen en

yüksek tepelerine, miraca çıkarmış ve melekutun arş-ı kibriyasına yüceltmiş, Rab ile diz dize, onu hakikî ve layık makamına oturtmuşlardır.

Sabra gelince: Biz yıllardır İslam'a, Kur'an'a ve İslam'ın ve Şia'nın ilk yetiştirdiklerinin asil diline ve görüşüne ilişkin bilgimizin ve fikrimizin gücüyle bunun gerçek anlamını anladık. Bundan önce de biliyorduk ki "sabretmeyi, eşekçe tahammül göstermek ve hamalca yük taşımak şeklinde yorumlayanlar ve ondan teslimiyet, zillet, zorbalık, zulüm, haksızlık, saldırganlıklara göğüs germek, her türlü tehlike ve cinayet karşısında sessiz kalmak, her türlü kötülüğü görmek, her türlü zulme katlanmak, her türlü kabadayılık, yağmacılık ve ihaneti görüp ses çıkarmamak, hakikate, İslam'a, insanî değerlere, halka, itikadî mukaddesata ve hatta kendi şerefine yapılan her türlü tecavüze tahammül göstermek, ses çıkarmamak, hepsinin hesabını kıyamete bırakmak; adalet yazgısını, intikam almayı, ıslah etmeyi, hakkı sahiplenmeyi, zalim, fasık ve insanlık dışı güçleri ahir zamana ve Hazreti Mehdi'nin zuhuruna bırakmak... diye, istinbat edip halka yutturanların hepsi zulmün temsilcileridir. Bunlar, Firavun'un büyüsüne kapılmış düğümlere üfürenler ve "vesveseci hannaslar" olup Hüseyin'in kanından afyon ve sabrından eroin, uyku ilacı, ölüm aşısı ve narkoz yapmışlardır. Böylece yağmacı, yıkıcı ve öldürücü Tatarların tecavüz, yağmalama ve cinayet yolları açılmış ve ev, hırsızların girmesi için güvenli ve huzurlu hale gelmiştir. Böylece Nemrutların tanrılık etmede ve Karunların yağmalamada kafaları rahat olacak; hiç kimsenin ses çıkarmayacağından, itiraz için ağzını açmayacağından, el kaldırmayacağından, baş kaldırmayacağından, hatta yerinden bile kıpırdamayacağından emin olacaklardır. Çünkü bunlara "sabır" zehri aşılanmış; gövdeleri felç olmuş, kanları zehirlenmiş, kafaları sersem ve baygındır. Bağırsakları dışında hayat belirtileri tümüyle ortadan kalkmış, hiçbir vuruşa tepki göstermiyorlar. Sabır zehiri! Gerçekten de "sabır" bir tür acı ilaç ve zehirin adıdır. "Sarı sabır"! Hem tıpta ishal etmek için kullanılır, hem de sanayide sarıya "boyamak" için kullanılır!

Ama siz bacım, kardeşim; ey "ana", ey "baba" Siz "sabır"la, oğullarınızın "şehadet" ile yaptığı işi yaptınız. Sizin işinizin çok daha zor olduğunu bilmeyen var mı? Sizin sabrınız bir ömür süren şehadettir. Sizin gibi bir sabır sahibi, her nefeste her an bir şehadete ulaşır.

Sizin oğullarınız bu nesil için "kırmızı ölümü" yorumladılar, sizler ise "kırmızı sabrı" yorumladınız!

İşte çağımızın İslam'ında ve ümmetimizin yeni kuşağının eğitiminde yaptığınız iş budur: Zeyneb'in başlattığı, yaşattığı ve ondan sonra düşmanlarının sessizlikle mahvettiği, dostlarının sözleriyle yok ettiği ve biz aydınların yeni keşfettiği risalet. Biz aydınlar! Biz onu sadece kelimelerle anlatıyor ve ondan sözlerle haber veriyorduk. Siz ise sadece harfleri ve sesleri olan bu sözlere kan ve ruh verdiniz, hayat sıcaklığı ve hareket gücü verdiniz. Varlığınızın her parçasıyla onu anlatıp dile getirdiniz. Onun misyonunu, on dört asır sonra etiyle, derisiyle, kanıyla, beyniyle, kalbiyle, acısıyla, aşkıyla, mucizevî gücüyle, gaybî ruhuyla, Haydar yiğitliğiyle ve Zeynep cesaretiyle tekrar inşa ettiniz, yeniden hayata döndürdünüz. Üstelik o kadar güçlü, o kadar görkemli, o kadar ilahî imanla, ihlasla, vakarla, azamatle, ilahî celalle dolu.

- Bu yazı, Hasan Âladpuş'un eşi Mahbube Muttehidîn'in anne babasına hitaben yazılmış olup yaklaşık yazılış tarihi, İsfend 1355-Ferverdin 1356'dır (Şubat-Mart-Nisan 1977).

IV. BÖLÜM

İKİ VASİYET

Vasiyet

Bu akılları gözlerinde olan yenilik tutkunlarının inandıklarının aksine; sanki derin bir keşif yapmışlar da insan, çağ ve bu günün medeniyetinden kendilerince dahiyane ferasetlerinin gücüyle gizli bir sırrı ortaya çıkarmışlardır: Eskiden ne kadar zordu Allah'ın evine gitmek. Uzun yollar, çöller, dağlar, ortada denizler, Muğilan dikenleri çöllerde, haramiler pusuda ve tehlikeler her yerde beklemede... Şimdi ne kadar rahat ve sorunsuz olmuş bu "İran" jetleriyle! Bir yıl süren yol iki buçuk saatte Tahran'dan Cidde'ye oradan da yarım saatte Medine'ye. Orada her yerde şebeke suları, üç yıldızlı hotel, İran pilavı, Lübnan portakalı, Danimarka sütü ve Amman lavaşı vs. Gerçekten hoş geçiyor! Özellikle bizim kafilemiz. İyi harcıyordu, bu işi iyi biliyordu ve her yerde en iyi yerleri biz tutuyorduk, en iyi sofraları biz kuruyorduk ve en iyi...

Bırakayım bu Allah'ın eşeklerinden söz etmeyi. Her ne kadar yüreğim onlardan nefret etmekle dopdolu ise de İbrahim'in güzel sünneti, onun manalarla dolu kültür denizi ve bu hac olayında var olan onca şaşırtıcı işaretler ve devrimci vuruşlar bunların eline düşmüştür. Otlama, otlağını ve su yalağını koruma gücü bile olmayan bunlar "özgürlük evinin" koruyucuları olmuşlar. Bu grup zilletin özü, esaretin ta kendisidir. Şu mollalar ise ne kadar da kendilerinden emin ve kafaları rahat bir halde hacdan ve hac menâsikinden söz etmekteler. Kim bunlara diyebilir ki siz Allah'ın evini, Şeyh Hüseyin Hurmai'nin, Beethoven'ın beşinci senfonisini bildiği ve tanıdığı kadar, Elizabet Taylor'un, Buhari'nin Şerh-i Taarruf kitabını bildiği kadar ve Louis Armstrong'un Hazreti Ayetullah Amirza Halil'in Kur'an-ı Kerim'deki Apollo'nun fırlatılışını işaret eden keşiflerinden haberdar olduğu kadar tanıyor ve biliyorsunuz... Kısacası ben, bu darbelere karşı nasıl dayanıklı, kırılmaz, dirençli ve her şeye karşıt beyinlere ne kadar etkili olabilirim? Sizin altmış yıl gece gündüz İslamî, dinî ve mezhebî ilimlere gark olduğunuz halde o denizden bir nem bile nüfuz etmeyen bant sarılmış kelleleri-

nizin içine nasıl nüfuz edeyim? Hayretler içindeyim. Bu nasıl bir izolasyondur? Nasıl ustaca bir ziftlemedir?

Diyordum ki Kâbe yolcularını Muğiylan dikeni, inişli, çıkışlı, virajlı, uzun yollar, zorluklar, tehlikeler, baskınlar ve daha birçok musibet bekliyordu. Bugün de var, bazen daha da kötü. Ama bu menzilden o menzile değil, bu daireden o daireye. Askere alma dairesinden askerlik şubesine, oradan jandarma maliyesine, oradan pasaport dairesine, oradan sağlık ocağına, oradan kaymakamlığa ve oradan... İnna lillahi ve inna ileyhi raciun.

Bugün Pazartesi Bahman ayının on üçü, bir hafta süren eziyetten ve bazı kişilerin yüzünü boşuna gördükten sonra pasaportu aldım. Çarşamba gününe yer ayırttım; muhtemelen saat sekizde kalkacak uçak için saat dörtte havaalanında hazır bulunun, dediler. (Yirminci asrın modernizminin taş devrine ait bir gruba yüklendiğinin göstergesi)!

Gerçi şimdiden sınıra kadar kara ve hava ihtimalleri çoktur ama görünüş itibariyle yolculuğa çıkıyorum ve şer'i hükme göre bu yolculuk için vasiyet etmeliyim. On sekiz yaşından otuz beş yaşında olduğum bugüne kadar öğretmenlikten başka iş yapmayan bir muallimin vasiyeti... Şahıslara ve bankalara olan bütün borçlarımı tam bir cömertlikle ve sakınmadan eşime bırakıyorum; aylığımdan (ölümümden sonra kesilmezse) ve aylığından, kitaplarımı ve yazılarımı satarak varımdan yoğumdan ödesin, kendisi bildiği için detaylı liste yapmama gerek yok, diye vasiyet etmekten başka ne olabilir ki?

Bütün ümidim: Birinci derecede İhsan'a ve ikinci derecede iki kızıma bağladım. Bu ikisine ikinci dereceyi vermemin sebebi onların kız oluşu değildir. Bunun sebebi şudur: Bugünkü toplumumuzda kızın adam sayılma şansı çok azdır. Önlerinde sadece iki yol, daha doğru bir tabirle iki bozuk yol vardır: Birisi uğursuz karga gibi evde kalmak, çirkin çirkin gaklamak ve ahmakça nefretle yaşamak; yani dindar necip kadın. Veyahut bütün insanî şahsiyetinin ve manevî idealinin kendisinde toplanması ve bütün yüce değerlerinin uzuvlarının en altında son bulması, ahmakların oynaması için oyuncak bebek olması veya

modern çarşı esnafı için satılık eşya olması; kısacası Frenk kapitalizminin mallarının tüketimi için araç olması; yani modernist aydın kadın. Bu ikisi de iki zıt şekilde olmakla birlikte aynıdır. Ama bir kimse insan olmaktan çıkacaksa ne fark eder; ister baykuş olsun ister serçe. Tuvalette bir ibrik veya kağıt! Doğu tuvaleti veya Frenk tuvaleti. Babadan mahrum olan ve önlerinde sadece bu iki bozuk yol bulunan bu iki kızın yazgısı ne kadar mucize yaratabilir, zamanı ne kadar kırabilir ki? Yalnız bir çocuk, süratle bataklığa doğru akan bu kirli sel karşısında nereye kadar ters yöne yüzebilir ve başka bir yol seçebilir?

Gerçi ümitliyim; bazen harikulade ruhlardan böyle mucizeler çıkabilir. Pervin İtisâmî, bu kız liselerinden çıkmış. Mühendis Bazargan bu üniversitelerden, Dr. Sahabi bu Batı'ya gidenlerin arasından, Musaddık bu saltanat saraylarından çıkmış *"Pişmiş çamura benzer, ses çıkaran ve şekil verilebilen bir balçık"*. (55/Rahman Suresi 14; 15/Hicr Suresi 33). Einstein da bu kirli ırktan, Schwarz da bu adam eti yiyen Avrupa'dan, Lomomba da bu köle ırkından, Mihrava Pak da bu Hint necislerinden ve babam da bu mollalar medresesinden çıkmamış mıydı? Her halükarda Adem balçıktan, İbrahim put yontan Azer'den ve Muhammed puthane koruyucusu aileden çıkmıştır. Bunlar bana beynimin ilmî hesaplarını görmezden gelmem için ümit veriyor. Puthane perdedarı yetiştiren, bu put yontup puta tapan bataklıkta çocuklarımızın kaderinden ümitlenmeye başlıyorum böylece.

İsterdim ki İhsan; düşünür, maneviyatçı, duygulu, mütevazı, mağrur ve bağımsız yetişsin. Çağdaş genç kuşağın uşaklığına ve şu siyasî aydınların hırsına, hasedine, kompleksine ve boş kibrine bakıp İhsan'ın böyle olmasından korkarım. Bunlar, gece yarılarına kadar arkadaşlarının evinde veya birahane masalarında, bir şekilde bir şeyler yapan birileri hakkında konuşuyor, onları Fidel Kastro ve Mao Tse Tung ve Che Guara ile mukayese ediyor ve doğal olarak mahkum ediyorlar. Yedi sekiz saatlik devrimci söylemler ve siyasî çözümlemelerden sonra, toplumun içinde bulunduğu olayları doğru yorumlamanın, analiz etmenin

–ki kendilerinden başka kimsenin aklına gelmez– huzuru içinde evlerine dönüyorlar. Che Guara'ya benzer bir halde ve Lenin'e benzer bir kalıpta uyuyorlar.

Ayrıca sözde entel faziletlilerden olmasından korkarım. Aylık dergilere bakıp egzistanisyalist, Marksist vb. olmasından korkarım. Radyo ve gazetelerin dış haberlerine bakarak siyasî yorumcu olmasından, Farsça dublaj yapılmış filmleri izleyerek modern ve Avrupaî olmasından, haftalık dergilerin fotoğraflarını görüp makalelerini okuyarak ve de caddelerde dolaşan Batılı turistleri görerek nihilist, hippi ve anarşist olmasından, Tudeh Partisi'nin işçi kollarının yirmi yıl önceki sözlerine kanarak solcu materyalist sosyalist olmasından, yeni tasarım "İslam ve Evlilik", "İslam ve Toplum", "İslam ve Cinsellik", "İslam ve Filan" vs. türünden kitapları okuyarak İslambilimci olmasından, Fikir Geliştirme Derneği'nin yirmi yıllık mirasını okuyarak hurafe karşıtı aydınlardan olmasından, bilmem ne kitabını okuyarak geri kalmış ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler uzmanı (!) olmasından; şiir, edebiyat, müzik, tiyatro ve bugünkü sanatla ilgili yanlış ve anlamsız tercümeler okuyarak geveze, saçmalayan, lafazan, insanlık karşıtı hezeyanlarda bulunan hasta ve eroinman uzman, yani yenilikçi şâir ve eleştirmen olmasından korkuyorum... Kısacası ben ona "ne olmayı" dayatmıyorum. O özgürdür, kendini kendisi seçmelidir. Ben bir egzistansiyalistim. Elbette kendime özgü bir egzistansiyalizmim var; tekrar, taklit ve tercüme değil. Çünkü bu üç sevimsiz şeyden, Takizâde ve tarih ikilisinden bıkkın olduğum gibi her zaman bıkkınım. Nasihatten de aynı şekilde. Hiçbir zaman hiç kimseden nasihat almadım ve hiçbir zaman hiç kimseye nasihat etmedim. İstediği alanı seçebilir. Ancak o seçimde, piyasası olan ve iyi satılan şey değil, fikrî ve manevî değer ölçüt olmalıdır. Biliyordum ki felsefe, sosyoloji ve tarih alanında çalışma yerine süsleme sanatı veya bankacılık ya da besicilik ve hatta "işe yarayan" sosyoloji okusaydım (Nitekim yeni ortaya çıkan sosyologlarımız yapıyorlar: Falan köy veya müessese veyahut projeyi etüt ediyorlar tesadüfen de işverenin istediği doğrultuda sonuçlar elde ediyorlar). Bugün vasiyetnamem şu edebî metin yerine hisse, emlak, evler, mağazalar, şirketler ve

kendisinin ne yapması gerektiğini açıklayan cümlelerden ve kabarık listelerden oluşurdu. Şimdiki gibi mal kalemleri yerine sözcükler sıralamazdım. Fakat bütün diğer sözler bir yana eğer ölçütü zevk almak diye belirlersek, düşünme ve bir söz yaratma zevki, coşkulu bir şiirin zevki ile duygu ve anlayış güzelliklerinin zevki, falan cari hesap veya falan noter anlaşmasının zevkinden daha mı azdır? Ne kadar fare insanlardır ki bir ömür sadece altın sikkeleriyle oynamaktan zevk alıyorlar ve ne kadar sığır insanlar ki sadece ahırda ve ağaç gölgelerinde semiriyorlar! Ben eğer kendim olsaydım felsefe ve sanat okurdum. Dünyanın bana verdiği sadece bu ikisidir. Yiyeceğim felsefe, içeceğim sanattır, hepsi bu! Ama ben başından beri evliydim. Mecburen ailem için çalışmalıydım ve onların yaşaması için yaşamalıydım. Mecburen sosyolojiyi özellikle de din sosyolojisini ve Müslüman toplumun sosyolojisini seçtim. Böylece azıcık gücümle belki halkım için bir şeyler yaparım; aç, susuz, yoksul ve kimsesiz ailem için bir testi su getiririm diye düşündüm.

O, kendisini ya da halkını seçmekte özgürdür, başka bir şeyi değil. Çünkü bu dünyada bu ikisinden başka hiçbir şey seçmeye değmez; kirlidir kirli, oğlum!

Sen istediğin her tür "olmak"ı seçebilirsin. Ama seçim özgürlüğün, insan olma çerçevesi ile sınırlıdır. Her seçimin yanında insan olmak da bulunmalıdır. Aksi takdirde özgürlükten, seçimden söz etmek anlamsızdır. Çünkü bu sözler Allah'a ve insana özeldir; başka kimseye, başka şeye değil. İnsan olmak ne demektir? İnsan (kendini ve dünyayı) bilen bir varlıktır ve (kendisini ve dünyayı) yaratır. Taassub besler, tapar, bekler ve her zaman mutlakı arar. Mutlak arayışı: Bunun çok anlamı vardır: Refah, mutluluk, günlük hayatta başarılar ve başka birçok şey ona zarar verir. Eğer bu sıfatları insanoğlunun zatının bir parçası olarak görürsek ne korkunçtur. Çünkü görüyoruz ki bu tüketim hayatında ve rekâbet, hırs ve çıkar medeniyetinde her şey çiğnenmektedir. İnsan başarılarının ağır yükü altında başkalaşmaktadır. Bugünün bilimi, insanı güçlü bir hayvana dönüştürmektedir. Sen ne olmak istiyorsan ol, ama insan ol.

Yaya bile olsan yolculuk yap. Yapmazsan çürürsün. İnsanlar ve medeniyetlerin "oluş" tarihinde hicret büyük bir sözcüktür. Avrupa'yı gör ama İran'ı gördükten sonra. Aksi takdirde kör gidip kör dönersin. Afrika, birinci mısrası Avrupa olan beytin ikinci mısrasıdır. Avrupa'daki doğuluların birçoğu gibi ev, lokanta ve kütüphane arasında hapis kalma. Bu kötü bir üçgendir. Bu bizim Batı'ya gitmişlerin üç köşeli hapishanesidir. Bu hapishaneden dışarıya bir pencere aralayıp Avrupa'nın içine ayak bastıklarında şehrin kanalizasyonundan başlarını çıkartan çoğunluktan söz etmiyorum. Çünkü sözüme yazıktır! Bunlar genellikle, yabancı sağan yaşlı erkek ve yaşlı kadınlar ile yabancı avlayan kızları gerçek Avrupa'yla karıştırıyorlar. Yirmi yıldır Fransa'da yaşayıp da tek bir Fransızla tanışmamış olan çok insan tanıyorum. Tahran'a gelip de şehrin kuzeyinin züppelerince ve Batı hayranı aristokrat ailelerce pis sinekler gibi kuşatılan falan Amerikalı, İranlı ailenin iç yüzünü, doğu toplumunun ruhunu ve bu millete has binlerce bilinmeyen insanî zarafeti nasıl anlayabilir?

Eğer Avrupa'ya gidersen, ilk işin yabancılara oda kiralamayan bir ailenin yanında oda kiralamandır. Yabancıların oturmadığı mahallede oturmalısın. Bu pis ve beyinsiz yapay banliyöden uzak dur. Her şeye karış, ama hiçbir şeye karışma. İnzivada temiz kalmak ne zordur, ne de değerli. "İnsanlarla beraber ol ama insanlarla beraber olma!" Gerçekten peygamberce bir sözdür.

Gerçeklik, iyilik ve güzellik. Bu dünyada bu üçü dışında hiçbir şey aramaya değmez. İlki düşünce ve ilimle, ikincisi ahlak ve dinle, üçüncüsü sanatla elde edilir. Aşk, seni bu üçünden de mahrum edebilir. Sığ, hezeyancı, şarlatan ve soğuk bir duygusal varlık... Cevad Fâzıl veya daha metîni Nizam Vefâ veya daha latifi Lamartin veya daha ahmağı Deşti veya daha kirlisi Blitis gibi bir şey! Veya aşk senin için bu dar hayat zindanından üç büyük dünyanın her birine bir pencere, belki de bir kapı açabilir. Ben ilkini denedim ve adını da sevmek koydum. Çünkü hem ilim gibi, hatta ilimden daha iyi bir şekilde bilinç bahşediyor hem ahlak gibi ruhu iyi olmaya sevk ediyor hem de güzel-

lik gibi güzellikler keşfedip yaratıyor. Bu dünyada ne kadar da çok cennetler ve cennetlikler saklıdır. Ama bakışlar ve yürekler hep cehennemliktir, berzahlıktır. Görmezler, tanımazlar, kördürler, sağırdırlar. Bu yer kürenin koskoca sessizliğinde duymadıkları ne melekuti seslenişler vardır. Hep bağırtı çağırtı, homurtu, laklak, dedikodu ve lafazanlık!

Ah! Bu boş ve nefret yüklü dünya, anlamak ve hissetmek için ne kadar zengin ve dopdoludur. Bu iblis ülkesinde ne kadar da çok ilahî kaynak saklıdır. Yaşamak, bu gizli madenleri çıkarmayı öğrendiğin zaman anlam kazanır. Ve sen biliyorsun ki bu söz, Gide'in Nathaniel'e söylediklerine ne kadar benzemekte, ama onunla çelişmektedir!

Ömür denen bu yolda senin için arzu ettiğim tek nimet, bir iki olağanüstü ruhla, bir iki büyük yürekle ve bir iki büyük, iyi ve güzel anlayışla karşılaşmandır.

Neden daha fazla demiyorum? Daha fazla yoktur. "Bir", mümkün olan en fazla sayıdır. İkiyi sözün ahengi için söyledim. İki yoktur. Gerçi ben mucizevî bir olay sayesinde bu düzensiz hayatımda o düzenli söze gerçekten sahip oldum. "Karşılaştım" (kelimenin iki anlamıyla).

Kevir'i miras aldığım ve sana miras bıraktığım ruha dokunmak için oku. Doğum haberine yanıt olarak gönderdiğim fotoğrafımın arkasındaki el yazısını hayatımda yaptığım tek "nasihat" olarak "hıfz" et (kelimenin iki anlamıyla).

Ama sen saf, şefkatli, duygusal, güzellikten anlayan, düzgün ve zarif Sûsen... Ve sen derin düşünceli, isyankar ve bağımsız Sârâ! Size hiçbir tavsiyem yok. Sizin önceden hazırlanmış geleceğinizin üzerine esen bu kasırgaya karşı, şimdi tek sahip olduğum sözcükler ne yapabilir ki? Bu kasırga içinde bir şey yapabilirseniz sadece ruhunuzun derinliğinden kaynaklanan, mucize yaratan güçle yapabilirsiniz. Bu güç ruhunuzdan coşar ve her şeye musallat olan, önünüze konan her şeyi eleştiren ve yaptıkları her lokmayı uzağa fırlatan bir bilinçle donanmış bir irade olur. Ne kadar da zor ve ne kadar da azametlidir insanın kendi

yemeklerini kendisinin pişirmesi. İnsanlar hep geviş getirmekte ve pişirilip sunulanları yemektedir. Bugünün kavgası hangi mutfağın yemeğini yiyecekleri üzerinedir. Hiç kimse yemek yapmak düşüncesinde değil. Bu yedikleri şey başkalarının hazmettikleridir. Ne mide bulandırıcı!

Onu da kimler yapıyor? Toplumumuzun lider ve aydın fikirli kadınları. Kadın olmanın yeni modeli olan kadınlar... Özgür kadınlar. Onları gerçekten vasıflandıran tek sıfat budur. "...'den" özgür. Sözün iffeti izin vermiyor. Bu kara çarşafları bunların başından ne kültür ve yeni medeniyet, ne fikrî gelişme, ne gerçek kişilik bulma ve ne de Avrupa'nın ruhu, görüşü ve medeniyetiyle tanışma açtı; ancak polis ve makas açtı ve üzerlerinde paraladı. Ve sonra sonuç, şu Şâbacı Hanım'ın olduğu gibi oldu. Nihayetinde kına yakmak yerine oje kullanıyor, evde oturup gıybet etmek yerine gece oturmalarına gidip konken oynuyor. Evden sokağa taşındı. Sadece şalvarını çıkartmış oldu. Bir molla bacı aniden şalvarını çıkarsa ya da zorla çıkartsalar, bakışında, duygularında, düşüncesinde ve kişiliğinde ne gibi bir değişiklik meydana gelebilir?

Ama konu bu kadar basit değil. *Zen-i Ruz* dergisi rakam vermiştir: 1956'dan 1966'ya kadar (10 yıl) Tahran'da makyaj malzemeleri tüketimi ve bununla ilgili kuruluşlar beş yüz kat artmıştır. Buysa, dünyada ve iktisat tarihinde tüketimin tek yükseliş grafiğidir. Bu da bunca yenileşme oyununun, hurafelerle mücadele ve toplum gövdesinin şimdiye kadar felç olan, hapsedilmiş olan vs. yarısının özgür olmasının tek nihaî amacıdır.

Ama bunların yine de bir üstünlükleri var ve şu eski kafalı rakiplerine, şu evcil kargalara karşı bir puan öndedirler. Bunlar aynı maddeden yapılmış başka bir surattır. Onlar o mide bulandırıcı tavırları ile zavallı Avrupalıların itibarını zedeliyorlar, medeniyetin adını batırıyorlar. Bunlarsa bu kokuşmuş halleri ile zavallı İslam'ın ve dindarlığın haysiyetini düşürüyorlar. Bu iki eski ve yeni oyuncağın kirli, yalancı ve çirkin oyunuyla İslam ve Avrupa, suçsuz ve masum oldukları halde adları kötüye çıkmıştır.

Bu birbirine benzer ve düşman iki kesim arasında hüküm verme konusunda tuhaf bir çaresizlik içindeyim. Ne zaman o molla bacı Kişniz hanımları görsem yine onlar diyorum. Yine ne zaman o çıtı pıtı hanımanneleri görsem yine bunlar diyorum.

Ve sen eşim. Sana ne tür bir siparişim olabilir? Sen ki beni kaybetmekle yaşantında bir şey kaybetmiş sayılmazsın; hayatta değil yaşantında özellikle beni tanıdığın "şekilde" ve beni çağırdığın sıfatlarla benim yokluğum senin sahip olduklarn arasında bir boşluk yaratmaz. Benim ruhumda, zihninde çizdiğin o şekilde bir görüntü ile benim gibi birine gösterdiğin sağlam, sarsılmaz ve yaralanmaz dostluk, senin sadakat, temizlik ve insanlık dolu ruhunun göstergesidir.

Her halükarda eğer benim ahlakî sıfatlarımı ve insanî şahsiyet hasletlerimi tanımada yanılmış isen, ikimiz de şu konuda aynı inancı paylaşıyoruz: Ben iyi bir insan olsam da iyi bir eş olamadım. Ama ben her halükârda kötülüklerimi itiraf edecek kadar iyiyim ve zaaflarımı gizlemeyecek kadar gücüm var. Liyakatte de şu yeter ki Allah seni bana vermekle bana vermediklerini telafi etmiştir. Bu nedenle şimdi ölmek üzere olan biri gibi vasiyette bulunduğum halde ölmek üzere olan birinin duygularını taşımıyorum. Çünkü senin varlığın sayesinde biliyorum ki benim yokluğum çocuklarımın hayatında hiçbir şey eksiltmeyecektir. Şu anda sadece Tevellülî'nin şu şiirinde söylendiği gibi hissediyorum:

Git ey erkek git de başı boş köpek gibi öl
Çünkü varlığın Allah'ın lanetinden başka bir şey değildi.
Uğursuz gölgen mutsuzluk ve yeis gölgesinden ibaretti.
Eşinin başında ve çocuğunun beşiği üstünde.

Malî açıdan sadece şunu hatırlatıyorum: Deprem sırasında kendi hesabıma kendi paramdan harcadığım parayı Taavuni ve Tevzi Bankası'nın iki numaralı hesabından aldım. Elbette bunu yapmaktan hoşlanmıyordum ve bu yıl bayramda borç alıp veya bir şey satıp o parayı evin harcamaları için tekrar yerine koymayı düşünüyordum. Senin bu işi yapacağını ümit ediyorum.

Diğer bir arzum da şuydu: Kâhe (köyün)den bir parça tarla ve su alıp annemin adına vakfetmek ve geliri ile o köyün seçkin öğrencilerinin liseyi bitirinceye kadarki öğrenim masraflarının karşılanmasını istiyordum. (Eğitim aylarında her birisine elli tümen bu da dokuz ay boyunca her birisine toplam dört yüz elli tümen eder. Böylece her yıl üç öğrenci bu şekilde okuyabilir. Elbette benim ve ailesinin ek yardımlarıyla). Üçüncü husus şudur: Tanıdığım öğrencilerden bir grup, fakültede verdiğim dört yıllık dersleri toplasın, düzenlesin ve yayınlasınlar. Çünkü en iyi sözlerim bu şifahî derslerin ve değişik konuşmaların arasında saklıdır. Yine İrşad'daki ve Mühendisler Ocağındaki İslamî konferanslarım ayrıca düzenlensin. Üniversite konferanslarım ayrı, *Kevir* tarzı edebî yazılarım ayrı, dağınık fikir ve araştırma yazılarım ayrı ve Avrupa'da yazmış olduklarım ayrı düzenlenip korunsun ki inşallah sonraları basılabilsin. Şiirlerimin hepsi dikkatle toplansın ve yakılsın. Ancak Beyaz Kuğu (Kû-yi Sepîd), Yola Gark Olan (Garîk-i Râh), Ülkede (Der Kişver) ve Zindan Akşamı (Şam-i Zindan) kalsın. İrşad'daki İslam Bilim, Sakife'den Sonra, Ümmet ve İmamet başlıklı derslerim ile Hz. Ali, İranlıların Şiîliği Seçme Sebebi ve İslam Fırkalarının Ortaya Çıkış Diyalektiği konularındaki konferanslarım, yine bu konulardaki Mühendisler Ocağında "Biat" ve "Ali: Mit Gibi Bir Gerçek" vb. eserler, İslam Bilim'in ikinci cildi olarak "Ümmet ve İmamet" adı altında düzenlensin.

Eğer yetkin bir mütercim bulunursa benim Giyuz ile yaptığım söyleşinin metni Farsçaya tercüme edilsin. Özellikle Desalienation des Societés Musulmanes kitabım, aynı şekilde "Sociologie d'initiation" makalem –ki dört yabancı araştırmacı ile birlikte hazırlanıp yayımlanmıştır– tercüme edilsin. L'Ange Solitaire kitabımın tercüme edilmesini istemiyorum. Çünkü geçmişte kalan eskimiş bir çalışmadır.

Benim ağzımdan sevgili ...'e ricada bulun da benden yaptığı derlemeyi ve bana ilişkin yazdıklarını basmaktan vazgeçsin. Çünkü çok acı çekerim.

Son yıllarda ruhsal durumumdan ve dayanılmaz fikrî ve asabî

baskılardan kaynaklanan nedenlerle inzivaya çekildiğim için benden incinen dostlarımdan özür diliyorum. Bunun onlardan uzaklaşma değil, kendime kaçış olduğunu ve bu ikisinin de bir olmadığını bilmelerini ümit ediyorum.

Kevir kitabını son makaleyi tamamlayarak ve "Yaratılış Hikayesi"ni (veya "Olmak Acısı"ṇı) ekleyerek (temize çektikten sonra) tamamlayın ve yayımlayın. Mukaddimesi sadece Aynu'l-Kuzât'a aittir. İlk sayfasında da Tomas Volf'un şu cümlesi, "Yazmak unutmak içindir, hatırlamak için değil." yer almaktadır.

Bu sözlerin sonunda, her zamankinin aksine zevk ve hoşnutluk duyuyorum ki ömrüm iyi geçti. Hiçbir zaman ihanet etmedim. Başka imkan olmadığı için olmuş olsa bile, yine de bu başlı başına bir saadettir. Tek günahı hayatımda bir kere işledim. O da büyüklerin nasihatine kanarak ve ruhanilerin tanrısını aldatma tekniği ile olmuştur. Onsekiz yaşında, birikmiş yedi sekiz aylık çalışmamın karşılığı ve yazdığım birkaç makalenin bedeli olarak beş bin tümen biriktirmiştim. Şartlı satışa yatır dediler. Ben de bu pis işin anlamını bilmeden birinin evini satın aldım ve kendisine aylık yüz tümene kiraladım. Beş altı ay boyunca ayda yüz tümen paramın geliridir diye aldım. Sonra bu işin din alimleri ve dünya düzenleyicilerinin akidesinin aksine, çok kirli bir iş olduğunu anladım ve kestim. Paramın aslını da dağıttım. Ama bunun pis lekesini hâlâ yüreğimde taşıyorum. Hatırasının pis kokusu ruhumun derinliklerinden yükseliyor. Keşke kıyamet olsa da cehennem ateşi ve alevleri onu yakıp temizlese.

Başka bir günahı da bir sevap için işledim. O da bir dostun ölümüydü; belki engel olabilirdim, bunun olmaması için belki bir şey yapabilirdim. Gerçi böyle bir sonuca varacağını bilmiyordum ve ne yapmam gerektiğini de bilmiyordum. Bu olayda kirlilik hissetmiyorum ama on yıl boyunca eridim bittim, her gün daha da beter oluyor. Eğer bir suç idiyse de cezasını çektim; belki de fazlasıyla. Bundan başka, eğer bir hizmeti yapmamak veya bir fedakarlıkta bulunmamak günah değilse bir günah hatırlamıyorum. Ömrümü okumak, yazmak ve konuşmakla geçirdiğim için Allah'a şükrediyorum. Bunu hayatımın en iyi işi, hal-

kın özgürlüğü ve milletimin kurtuluşu için mücadele diye biliyorum. İyi bir insanın yapabileceği en iyi iş öğretmenlik ve yazarlıktır. Ben de on sekiz yaşımdan beri bu iki işi yapıyorum. Elde edilebilecek en değerli ve kıymetli servet, imandan kaynaklanan sevgi ve sevilmedir. Tek birikimim budur. İşim ve liyakatimle zenginim. Bundan başka hiçbir şeyim yoktur. Bu mirası evlatlarımın koruyacağını ümit ediyorum. Bu parayı faize yatırsınlar ve faizini yesinler. Çünkü en helal lokmadır. Destanım şu ki: İşim söylemek ve yazmaktı. Tek kelimesini domuzların ayağına dökmedim. Tek cümlesini maslahat icabı haram etmedim. Kalemim her zaman "ben" ve "halk" arasında çalışıyordu. Yüreğim ve beynimden başka hiçbir kimseyi ve hiçbir şeyi tanımıyordu. Övüncüm şu ki: Benden daha güçlü olanların karşısında en mütekebbir idim. Ve benden daha zayıf olanın karşısında en mütevazı idim.

Son vasiyetim kendilerine bağlı olduğum genç kuşağadır ve onlar arasında özellikle aydınlara ve onların arasında da bilhassa öğrencilerimedir: Hiçbir zaman genç aydınlar, hassas makamlar ve ağır mevkileri bugünkü gibi kolay elde edememişlerdir. Fakat, bu muamelede kaybettikleri şey elde ettiklerinden çok daha pahalıdır. Kendim kalmamda çok büyük payı olan bir Frenk atasözü vardır: "Erkeğin şerefi kadının bekareti gibidir, bir kere lekelenirse telafisi hiçbir şeyle mümkün değildir."

Dahası şu ki bizim ilk görevimiz, gizli en büyük meçhulü keşfetmektir ve ondan en küçük bir haberimiz yoktur. O da "halkın içi"dir. Herhangi bir öğretiye inanmadan önce, halkla konuşabilmeyi öğrenecek bir dil bulmalıyız. Şimdi ise dilsiziz. Var oluşumuzun başından beri onların dilini unuttuk ve bu yabancılık tüm arzularımızın kabristanı olup bütün çabalarımızı boşa çıkarmaktadır. Son sözüm, aydın olmak adına benim dinî yönelişimi tanımayıp topyekün saldıranlaradır:

Benim gibisinin "dini" boş ve kolay değildir
Benim imanımdan daha "aydınlık" iman yoktur
Devirde benim gibi birisi ve hem de "mümin"
Demek ki bütün evrende bir "imansız" yoktur

İman benim kalbimde o dikey seyirden ibaret olup insan hayatında kelimenin bilimsel anlamıyla insanî, iktisadî adaletin ve burjuvazi dışı anlamıyla insanî özgürlüğün çatısına ulaştıktan sonra başlar.

- Bu mektubun yazılış tarihi bilinmemektedir.

Ölüm her an pusudadır: Komplolar beni sardı. Ben ölümle yaşadım, komplolara alıştım. Ama şimdi ve bu şekilde ölmek istemiyorum. Daha çok işim var. Hayattan daha değerli olan gözler beklemektedir beni.

Şia'nın dördüncü İmamı –Hüseyin'in oğlu ve şehadetin vârisi– hakkında şöyle demiştim: "Bir adam ki hayatta iyi ölmek nimetinden de mahrumdu". Bu küçük bir dert değildir. İyi ölmeye, ülküsü ve imanı uğruna ölmeye âşık bir adamı balçığa bulayarak, bağıramasın diye ülküsünü, imanını ve ağzını bağlamak da büyük bir derttir. Ne dayanılmaz bir sıkıntıdır!

Eğer hayatta kalma mecburiyetim olmasaydı, üniversitenin önünde, tam da yirmi yıl önce Azer'imizin[33] zulüm ateşinde yandığı, Nikson'un ayakları önünde kurban edildiği yerde kendimi yakardım!

Bu "üç ilkokul arkadaşı" daha okuldan ayrılmadılar. Daha eğitimlerini tamamlamadılar. Kuponla ekmek alıp üniversite masasının arkasından kalkıp başkaları gibi çarşıda tezgah arkasına geçerek kafalarını ahırlarına gömmek istemediler. O yıldan sonra birkaç devre gelip işlerini görüp gittiler. Ama bu üç kişi gitmedi; gelenlere öğretmek, gidenleri uğurlamak için kaldılar. Onlar hiçbir zaman gitmeyecek, her zaman kalacaklar. Onlar "şehit"tirler. Bu "üç damla kan" üniversitemizin yüzünde aynen taze ve sıcaktır. Keşke bu üç Ahurâî Azer'i kül olan gövdemle kapatabilseydim de şu esen sam yelinde üşümeseydiler. Ama hayır, yaşamalıyım ve bu üç ateşi göğsümde saklamalıyım.

Beni tedirgin eden, tamamlanmamış ölmek değildir. Ölmek iyi gerçekleşirse, başkaları işi tamamlayacaklardır, belki de daha iyi. Fakat korkum "telef" olmaktandır. Düşman eliyle yok edilip de suçu dostun üstüne atmak. Dün Kâfî'lerin[34] dedikodusu

[33] Maksadı, 16 Azer 1332 (7 Aralık 1953) günü üç şehitten biri olan Azer Şeriat Razavi'dir. (Derleyen)

[34] Bkz. bu kitabın ilk mektubu. (Derleyen)

bunun içindi, olmadı. Şimdi Keyhan'ların[35] hayasızlığı belki bunun içindir.

"Mârikîn"in cehalet ve taasubu "Nâkisîn"in kıskançlık ve ihaneti, her zaman "Kasıtîn"in tutuşturduğu ateş için odun taşıyıcıları olmuştur.

Bu nedenle tek ümidim o "Refik-i A'lâ"nın lütfunun oynayacağı roldür ki bana bunca hiçliğimle her şeyimi halka feda etme liyakatini vermiştir. Ve bunca kimsesizliğimle bu hayat Mina'sında, tarihin derinliğinde kök salan o üç şeytanı taşlama eyleminde (cemerat-ı selase) bana tevfik bahşetmiştir. Şimdi bu "tağut dostları" nın hilesini kendi büyü bozan hilesi ile rüsva edecektir:

"Onlar tuzak kurdular, Allah da onlara tuzak kurdu. Allah tuzak kuranların en başarılısıdır." (3/Âli İmran Suresi 54)

Her halükârda, vasiyet etmem gerektiğini hissediyorum. Böylece birinci derecede –şimdilik– öğrencilerim ve talebelerim ve ikinci derecede mazlum müstaz'aflar, "cehalet" kurbanları ve de şuur ve şereflerini dünyaya satmayıp "dini" ve "özgürlüğü" olan bilgililer olan vasilerim benden sonra çevremi sarmış bulunan komploların, töhmetlerin ve kirli hilelerin karanlığında ve kargaşasında benim kim olduğumu, neye sahip olduğumu ve ne istediğimi bilsinler, diye vasiyet etmem gerektiğini hissediyorum.

1- Benim dünya görüşüm, tevhidî dünya görüşüdür. Şu manada ki Eflatuncu oyuna, Berkeleyci hayalciliğe, Hegelci idealizme ve Hinduizmin vehmine vs. düşmemektir.

- Yarım kalmış bir vasiyetnamedir, yaklaşık yazılış tarihi, 1354 sonları veya 1355 başları (Mart – Nisan 1976) yani Keyhan'ların hayasızlığından sonradır!

[35] Maksadı Keyhan ve arkadaşlarının hayasızlığıdır.

a. Şeriati'nin makalesini tahrif ederek ve kendisinden izin almadan yayınlamak suretiyle kendisinin de işbirliği yaptığını ve "kirlendiği"ni ispat etmeye çalışmışlardır.

b. Makalelerin içeriğini özel amaçları doğrultusunda kullanmışlardır. (Derleyen)

V. BÖLÜM

SON YAZILAR

Sonunda, pazartesi sabahı, Sabina Havayolları'na ait Süleyman (as)'ın halısına benzer bir uçakla İskender hapishanesinden uçtum! Korku ve ümit, esaret ve kurtuluş ızdırabı ile dolu anlar, o ciddi ve tehlikeli dakikada sırat köprüsünden geçiş, fakat takdirden başka kimsenin bilmediği bir meçhul...

- Bu yarım not, şehit kardeşin Tahran'dan hareket edip Atina'ya inişinden sonra (26 Ordubehişt 1356 /16 Mayıs 1977) orada veya daha sonra yazılmıştır.

Sevgili İhsan!

Sana Belçika'dan mektup yazdığıma mutlaka şaşıyorsun! Allah'ın işlerinden ne gördün ki? Benim hayatım baştan sona Rabb'imizin lütuf mucizesiyle doludur. Bazen düşünüyorum da bu kerametleri bir gün yazarsam pek okunası olacaklar! Allah'ın büyük planında benim ne gibi bir rolüm, yazgım var, bilmiyorum? Ancak şu kadarından eminim ki hiç yok değildir. Yoksa defalarca gitmiş olmam ve şimdiye kadar yedi kefen çürütmüş olmam gerekirdi. O malum mektupta sana yazdığım gibi, benim yaşantım toplam olarak birkaç tane beş yıllık plandan ibarettir. Her zaman bir işe başlıyor, tam doruğa ulaştıracağım sırada beş yılın sonunda birbirine karışıyordu. Her defasında baştan alıyordum. İlk gençliğimin başlangıcından 28 Mordad 1332'ye (1953), Dr. Musaddık'ın devrilişine ve diktatörlüğün başlangıcına kadar beş yıl. Bu dönemden gizli millî mukavemet hareketi kuruluncaya kadar ki 1337 (1958) yılında dağıldı ve yakalandık; beş yıl. 1338 (1959)'den 1343 (1964)'e kadar Avrupa da beş yıl. 1343 (1964)'den 1348 (1969)'e kadar özel avarelik, hapishane ve fakülteye girmek için ön çalışma ve zemin oluşturma; beş yıl. Üniversitelerde ve İrşad'da konferanslar dönemi 1351 (1971) yılına kadar beş yıl. Ondan sonra hapishane, eve kapanma ve boğucu dönem; beş yıl. Ve şimdi Allah'a ümit ederek yeni bir beş yıla başlıyorum. Bakalım ne isteyecek ve ne olacak? Allah'a şükür ki bunca yenilgilere uğradım da beni pire bile ısırmadı. Ne kalın deriymiş?! Psikologlar der ki bir kuşak birden fazla yenilgiyi kaldıramaz. Ben ise altıncı veya yedinci yenilgiye hazırlıyorum kendimi. Yenilgi veya zafer ne fark eder ki? Bu iki sözcük politikacılar, sporcular ve esnaf için tezattır. Bizim için önemli olan, insanî vazifeyi yapmak ve ilahî yolu takip etmektir. Eğer zafer kazanırsak duamız şudur: Zulümden, haksızlığa uğramaktan ve gururdan güvende olalım. Eğer yenilgiye uğrarsak, kötülükten ve zilletten korunalım ve bize şehit olmayı nasip etsin. Kertenkele gibi deliğinde sürünmek ve sadece aile saadetiyle ilgilenmek kötüdür. Hakikatı aramak, özgürlük kazanmak ve insan mutluluğu için çaba göstermek hayatın kendisi ve saadetin özüdür. Allah'a şükür ki ben her ne kadar

iyi bir eş ve iyi bir baba olamadıysam da ömrümün tek saatini bile ahırımda saklanarak geçirmedim, halk ve iman çabasıyla yaşadım.

Tek endişem teşkilatın çocuklara ve hasta olan büyük babaya rahatsızlık vermesidir. Her halükarda başımıza ne gelirse Allah yolunda sayıyorum ve dönmüyorum. Sormaktan korkuyorum; kötü haber duyar da zayıf düşerim diye. Burası, anlamamanın en iyi olduğu yerlerden biridir. İnsan, çıktığı yolculuğa gergedan gibi yalnız gitmelidir. Başını öne eğmeli, altı duyusu da yolculuğa ve yola gitmeye odaklanmalıdır. Çığlıklardan korkmamalı. Her olaya karşı gözü kör, kulağı sağır olmalıdır. *"Sen bir muvahhit olarak yüzünü dine yönelt."* (30/Rum Suresi 30) Baştan sona duyguyla şekillenip duyguyla yoğrulmuş olan bizler için bu iş çokca gayret, güçlü bir iman ve taassup gerektiriyor. Allah lutfetsin.

Ben şimdilik iki nedenden dolayı: Belçika'ya gelmiş bulunuyorum: Birincisi bu ülkeye vize gerekmiyor. Diğeri ise burası biraz gözden uzak ve genel seyir çizgisinden sapa. Bu nedenle buradan Amerika vizesi de alamadım. Araştır, Mansur ve İbrahim Bey'le meşveret et. Bak bakalım benim buradan Amerika vizesi almama imkan var mı? Acaba çocuk ziyareti ve örneğin velayet gerekçesi, vize almak için bir işe yarar mı? Sonraki mektubuma kadar Allah seni korusun. Bu mektubu bir şekilde dolaylı olarak annene bildir.

Kurbanın, Ali

• Mektubun yaklaşık yazılış tarihi 1356 yılı Ordibehişt ayının son birkaç günü (27 Ordibehişt'ten sonra) (17 Mayıs 1977).

Sevgili Sûsa

Saat, gece yarısından sonra dört. Manş'ı geçmekte olan bir geminin bir köşesinde oturup birkaç gün sonra –Allah dilerse– gelecek olan sizleri düşünüyorum. Gemi uykulu ve sakin. Sisli ve yağmurlu bir havada geceyi yararak gidiyor. Ve bu durum bana kendi kaderimi hatırlatıyor.

Ben nereye gidiyorum? Acılar ve üzüntüler kırbacı altında yorulan bu yaralı gövdemi nereye sürüklüyorum? Siz daha kara devin pençesinde esirsiniz. Annen ve Mona, daha…

- Şehit kardeşin iki kızı Susen ve Sara (Sûsa)'ya yazdığı yarım kalmış son mektuptur. Bu mektubun sağ kenarında (ki uzun bir kağıda yazılmıştır) Latin harfleriyle CHAHID E CHAHED (şâhit şehit) yazılmıştır. Yaklaşık yazılış tarihi 29 Hordad 1356'dan (19 Haziran 1977) birkaç gün önce.

VI. BÖLÜM

SON SÖZ:
SANA
EY ZİYAN GÖRMEZ EBEDÎ MÜŞFİK

O "yalnız geçen altı yüz gece"nin bir gecesinde uyuyordum, rüyada gördüm ki başı sonu belli olmayan bir salonda bütün tanıdığım yüzler toplanmış. Ben insandan, hayattan, ömürden, hayat felsefesinden konuşuyordum. Toplum içinden biri ayağa kalkıp sordu:

Siz ki daima insandan, varlık felsefesinden, hayatın anlamından ve bu konulardan konuşuyorsunuz. Öncelikle bir temel ve ilk gerçeği açıklığa kavuşturmanız gerekmektedir. O, bütün bu konuştuklarınızın ve görüşlerinizin asıl konusudur. Söyleyebilir misiniz, hayatın özü nedir?

İnsan rüyada, uyanıkken olamadığı birtakım güçlere sahip oluyor. Hemen, kendimden emin bir şekilde, "Not edin" dedim:

"Ekmek", "Özgürlük", "Kültür", "İman" ve "Sevmek".

Ama ben yenilmeyeceğim. Sporcu yenilir. İş adamı iflas eder, politikacı başarısız olur ve halk çocuğu adını taşıyan bir kimse, sınıfsal özgürlüğün, bir milletin bağımsızlığının mazharı ve yüzü kendi halkının arzularının cilvegahı olarak, haklı veya haksız bir şekilde zaafla veya uzlaşmacılıkla suçlandığında yıldızı sönebilir, yok olabilir. Her neyse çevresini saran halk kitleleri kendisini yalnız bırakabilirler.

Demek ki özgürlük kahramanı, halkın sevdiği evladı, bir milletin ümidi ve arzusu yenilebilir. Demek ki düşman onun yenilgisine göz dikebilir; demek ki düşman onu ele geçirebilir. Olmadı satın alır, olmadı nimetlere boğar, olmadı kandırır, olmadı korkutur, olmadı bağlar veya öldürür. Paradan daha pahalı, masadan daha değerli, topraktan daha temiz, hileden daha uyanık, korkmaktan daha cesur olsa da "yine de yenilgiye uğrayabilir". "Taşları bağlamak, köpekleri serbest bırakmak mümkündür". Mesela, doğunun boğulmasında meydana gelen ilk patlama ve sömürü ve irtica davuluna inen en güçlü yumruk olan hürriyet, deha, isyan, başkaldırı, takva, bilim ve azamet sembolü Seyyid Cemal, kimliği belirsiz biri ve şüpheli, mason, İngiliz uşağı, sömürü memuru ve sünnetsiz kafir olarak tanıtıldı.

Ve sonuç? Müminler her namazdan sonra tesbih kadar kendisine lanet gönderiyor, vaizler minberlerde onu çarpıtıyorlardı. Sömürü organlarının ve saray uşaklarının kurduğu komplolara müptela "tek" esir olarak onu bir futbol topu gibi Nâsiruddin Şah, Sultan Abdulhamid, Hint Şirketi ve Mısır Hidivi birbirlerine paslaşıyorlardı. Kendi akıllılıklarından, halkın ahmaklığından, ruhanilerin dünya düşkünlüğünden dolayı dudaklarında manalı zafer gülümsemeleri taşıyorlardı. Hakperestlikte direnen, halkın kaderine vefalı kalmada inat eden, eşekleştirmeyi rezil eden, sömürgeciliği tehlikeye atan, sömürüyü titreten, istibdadı zavallı durumuna düşüren, ne yaparlarsa yapsınlar satın alınamayan ve korkutulamayan temiz bir ruhu halkı sevmek suçuyla menfur, dine ihlas ile bağlılık suçundan melun kılmayı başardıkları için ceviz kırıyorlardı. Her halükârda onu yenilgiye uğratmışlardı.

Ben yenilmeyeceğim? İman ve sevgi, benim gövdemi tunca dönüştürdü. Beni yalnızın yalnızı kıldıklarında bütün dünyam birkaç karışlık çimentodan bir kafesti. Kabir gibi dar ve karanlık. Dünyadan ve dünyalılardan kopuk ve canlılar aleminden uzak. İsimler ve anılar da hafızamdan kaçmıştı. Tenhalığın en boşluğunda ve kaybolmuşluğun en mutlağında, hiçbir şey yokken ve hiçbir şey kalmamışken, yine de o boşlukta bir şeyim vardı. O salt yoklukta bir hazır vardı. O katıksız yoklukta bir gözün bana baktığını, izlediğini; görüldüğümü hissediyordum. Benim yalnızlığımda bir "varlık" vardı. Kimsesizliğimi bir kimse dolduruyordu. O yokluk, ölüm, karanlık ve korkunun unutuş evinde beni seyreden bir dostum vardı; hatırayı, var olmayı, hayatı ve aydınlığı duvarlarıma enjekte eden bir dost. Hatta bazen kendisine selam veriyordum. Bazen ondan utanıyor, bazen ondan gözümü kaçırıyordum. Yaptıklarıma, davranışlarıma, hareketlerime, düşüncelerime dikkat ediyordum. Bazen o tenha kabirde kendisine karşı şımarıyordum. Benden razı olduğunu, çalışmamı sevdiğini görünce kendimle övünüyor, keyif alıyordum, bencilliğim kabarıyordu: Başım dik, gururlu, güçlü ve iyi!

İman ve sevgi! Bu ikisi yeter. Ekmek? Ben hiç aç kalmadım. Özgürlük? Sahip olmadığım şeydir. Kültür? Allah'a şükür ki zenginim. O kadar ki dünyayı, tarihi, toplumu, felsefeyi, ilmi, dini, insanı, insan mirasını, büyük ve iyi insanları her zaman ve her yerde anlayabilir ve tanıyabilirim. Fazla değil şu kadar ki bilgisizlik ve şuursuzluk yüzümü acınacak ve utandıracak hale getiremez. İman? Hayatım onsuz geçmiş midir ki? Bir an bile ondan başkası için yaşadım mı ki? Hatta ülkemde kendi imanımdan daha berrak ve daha güçlü imanlar yetiştirdim, yarattım. Yeni değerlerin yaratılması, köhne ve kötü değerlerin ölümü için kendi değer ve gücümden çok sarfettim.

Sevmek! Ah, yüreğim ne kadar sevebilir, inanılır gibi değil. Bazen kendim görüyorum, buluyorum ve inanamıyorum. Kanlı bir avuç ve içinde iki dünya hazinelerinin tamamı kadar mücevher! Gökteki yıldızlar kadar, çöllerdeki kumlar kadar inci, elmas, zümrüt, akik, firuze ve Süleyman'ın yüzük taşı.

Bu aşk Kâbesinin "Hacer'ül-Ahmer"i ve bu kutsal Tevhid Mescidü'l-Haram'ında o evsiz barksız yalnız Hacer, tevekkül çölünün sabırlı muhaciri, put kıran, Nemrut kıran İbrahim'in kurbanlık oğlunun anası. Yaşlılık ve ümitsizlik döneminde, yer küresinin avare kadını, dağların sessiz yükseklerinde koşuyor; susuz su arayışında. Onu sevgiyle öpüyor, biatle elini sürüyor, kelebekçesine mecnun, her "şavt"ta ışığı biraz daha azalan bir yörüngede perişan; Kâbe'yi tavaf ediyor ve dönüyor ve dönüyor ve dönüyor ve dönüyor ve dönüyor ve dönüyor ve dönüyor... Ta ki sonunda yok oluyor, hareketin özü oluyor, tavaf eden bir çizgi oluyor, daire oluyor, her dönüşte ışığı daha az, daha az, ve daha az sıfıra ulaşıyor, sıfır oluyor ve...

Sıfır? Evet! Boş. Kendinden boşalmış. Işığı merkez noktası olan ve ışığı Kâbe'nin varlık ışığı ile bir olan tavaf çizgisi. Merkezi Kâbe'dir. Bu tavaf çizgisi, bu deli daire sadece merkezdir ve tavaf eden, tavaf yörüngesi, tavaf, tavaf edilen ve Kâbe bir oluyor. Tevhid, doğru tevhid ve sakin varlığın vahdeti; sessiz, rahat, iyi, hoş, latif, kutsal, leziz, samimi, aziz, sıcak, güvenli, tanıdık, ak-

raba, doymuş, tok, hürmet, keramet, ismet, saadet ve tamam ve tamam...

Ne diyorum? Başka bir dünya, fizikötesi; başka kelimeleri, başka sırları, başka ihtiyaçları, başka iyilikleri ve hoşluklarıyla.

Burada artık kelebek aleve ulaşmış ve ateş kelebeğe değmiştir. Tavaf eden kişi taşların sertliğine ve katmanlarına dokunmuştur. Taşlar tavaf edenin ihramını tırmalamış, tahmin ve zan, ilmelyakîne, ilmelyakîn hakkalyakîne ulaşmış ve şimdi aynelyakîni bağrımıza basıyoruz. Sadece söylemek, okumak, yazmak, duymak değil, düşünmek bile yersiz, anlamsız ve tatsızdır. Mücerretlik son bulmuş, mutlak ve salt aynîlik dünyanın bütün fezasını ve varlığın yalnızlığını tümüyle doldurmuştur. Artık felsefe, hikmet, ilimler, teknikler, araştırma, inceleme, konuşma, şiir, edebiyat, sanat, söz, düşünce, mantık, tecrübe, deney, yakarış, akletme, tedbir, düşünme, cihat, ictihat, takiyye, takva, namaz, oruç, ibadet, münacat, riyazet, kanaat, hums, zekat, ihsan, fedakarlık, ziyaret, adak, niyaz, bunların hepsi, çatıya ulaşmış bir kimsenin merdivenle uğraşmasıdır. Veya varacağı menzil başında haftalardır duran bir kimsenin o yolu iki kere, üç kere, yüz kere kat etmesidir. Sevgi içinde diz dize oturduğu kimseye felsefe, bilim, sanat ve edebiyattan yardım alarak hayal ve hatıra alemine gark olup mektup yazan kimsenin yaptığı şey ne ahmakçadır.

Hiçbir kimse nisan bulutlarının sel gibi yağmur yağdırdığı, şimşek ışıklarının dünyayı aydınlattığı, yıldırımların gürlediği bir göğün altında yağmur duasına çıkmaz.

Ben bu felsefeyi kavrattım; hatta benden önce onu kavramış olanlara da. Ancak kafamı çok meşgul eden ve huzurumu kaçıran şey, bunun duyularla tecrübe edilmesi ve amelî hikmetidir. Onu ilmelyakinden aynelyakine ulaştırmaktır. Yeni dille söylersek, onu "şuur" aşamasından "vicdan" aşamasına çekmektir. Bu da artık öğretim aşaması değil, eğitim aşamasıdır; fikir değil, ameldir.

Namaz kılan, camiye gidip cemaat ve duayı ömrü boyunca terk etmeyen bir mimarla camilerin mimari tekniğini iyi mütalaa eden bir mimar aynı türde mescit yapmaz.

Bu nazariyenin bütün öğrencilerimin, tanıdıklarımın, dostlarımın, fikirdaşlarımın, dertdaşlarımın, dava arkadaşlarımın ve yakınlarımın ruhunda uygulama aşamasına yükselmesi, bunu en hassas ve en acil görevim olarak hissettiğim ve bunun kaygısını taşıdığım şu anda, o kadar kritik, o kadar hassas ve o kadar zor ki hatta kendimde bile tedirginlik hissediyorum. Salt doğruluk ve mutlak ihlas olan bu alanda açıklık ve doğruluktan uzak kalmamak için itiraf etmeliyim ki bu görüşün duygusal deneyimi, kimi zaman kendi nefsimde her türlü kaygıdan arınmış değildir.

Senevîlik ya da ikicilik *(dualism)* sadece bir çeşit görüş veya düşünce ekolü olmayıp bizde aklî bir meleke halini almıştır. Bu bakış, hem ister batıda ister doğuda olsun, ister eskide ister yenide olsun bütün felsefelerde ve dinlerde ve hem de tarih boyunca, tarih öncesinde bile, duygu ve düşünce var olduğundan beri beşer türünde şümul ve devama sahip olduğu için, aklın yapısında, beynin terkibinde, mantığın temelinde, fıtratın iktizasında ve bizim tanıyış ve görüş tarzımızın temelinde yer almaktadır. İnsanda fikir ve bilginin doğuşundan günümüze kadar dünya, eşyanın tabiatı ve işler, kutsal *(sacre)* ve kutsal olmayan *(prophan)*, yersel ve göksel, melekî ve melekûtî, nâsûtî ve lâhûtî, maddî ve manevî, değer ve kazanç, dünya ve ahiret, cisim ve ruh, aşk ve heves, zevk ve riyazet, egoistlik ve başkasını düşünmek, maaş (geçim) ve miad, kanun ve mucize, doğa ve doğa ötesi, beyin ve yürek, akıl ve duygu, kendine tapınma ve Allah'a tapınma, saadet ve kemal, idealizm ve materyalizm, Allah ve hurma... gibi bölünmelere uğramıştır. Bütün düşünürler şu şekilde bölünmüşlerdir: Bir grup o tarafa yaslanmışlardır, hatta sadece onu hakikat ve gerçek zannetmişlerdir. Doğunun vahdet-i vücutçu ârifleri veya batının Berkeley gibi idealistleri ile Eflatuncular, sûfiler, işrâkîler ve doğu dinleri bu gruptandır. Bir grup da diğer tarafa yaslanmışlardır: Realistler, materyalistler, naturalistler, duyumcular, gerçeklik felsefesi yanlıları

(Aguste Comte vb.) deney ve pratik yanlıları ise bu gruptandır. Bazıları da ikisinin de gerçekliği olduğunu söyleyerek ikisine birden inanmaktadır. İnançları odur ki bunlar birbirinden ayrı ve birbirine ters iki kategoridir ve birini reddetmekle diğerine ulaşılabilir.

Bu çelişki o kadar kesin ve nettir ki hatta ilkel dinler, putperestlik, tanrıçalar ve tanrılar zamanından beri çatışma ve rekâbet içindedirler. Değer bakımından da birbirleriyle çelişkilidirler. Bir taraf temiz, asil, yüce ve soyut olup mutlak kemal, hayır ve yüceliktir. Diğer taraf aşağı, kötü, çöküşe yol açıcı ve saptırıcıdır vs.

Bu doğrudur. Fakat benim demek istediğim başka bir şeydir. Gizli bir yol, farklı bir araştırma tarzı, özel bir araştırma mantığı, farklı bir telakki, tanıma, bakış ve kavrayış bulmaktır.

Bazısı doğadan başlıyor. Bunlar doğaya hapsoluyorlar ve onun kurbanı oluyorlar. Oysa doğayı da iyi tanımıyor, iyi kavrayamıyorlar. Kendilerini doğaya adıyorlar. Her zaman! Sadece maddî doğaya inanıyorlar. Ama doğanın sahip olduğundan ve kendilerinin başarabileceklerinden daha da azını elde ediyor, zevk alıyorlar. Bunlar esans tüccarları gibidirler: Çiçek tarlasını satın alıyor ve bütün çiçekleri, gülleri bir günde yağmalıyorlar. Birkaç bidon gül suyu alabilmek için fabrikaya götürüyorlar. Bunlar, obur ve şuursuz açlar olup yaşamında, davranışında, hallerinde, sesinde, ötüşünde, renk cümbüşü gözlerinde, kafasında, göğsünde, pençelerinde, parmaklarında, gagasında, ayaklarında, tüyünde, uykusunda, uyanıklığında, topluluğunda, yalnızlığında, sevincinde, hüznünde, sessizliğinde, konuşmasında, doğumunda, ergenliğinde, olgunluğunda, ölümünde, aşk oyununda, çiftleşmesinde, sevgisinde, kininde, öfkesinde, hoşnutluğunda, küsmesinde, su içmesinde, yem yemesinde, yem bulmasında, yuva kurmasında, dost edinmesinde, eğilmesinde, yumurtlamasında, kuluçkaya yatmasında, yumurtaları Allah'ın vahiy ve ilham ettiği akıllılıkla sevgi ve maharetle kanadının, tüylerinin altına almasında, göğsüyle onları ısıtmasında, çevirip havalandırmasında, arkadaşıyla nöbetleşmesinde, civciv çıkarma-

sında, Rey'i, Anadolu'yu, Bağdat'ı dolaşmasında, bahçeden, tarladan, çölden, köyden, dağdan ve bozkırdan yem taneleri bulmasında, kursağında depolamasında, aşk ve sevgiyle, sorumluluk ve ümitle dünyayı dolaşmasında, yerde ve gökte kanat çırpmasında, oyununda, işinde, aşkında, görevinde, ahlakında, risaletinde, hoşluğunda, mutluluğunda, zevkini, çilesini, ferahlığını, hedefini ve ödevini birleştirmesinde, eş bakımıyla çocuk bakımını birbirine yoğurmasında, zevk almakla zevk vermeyi birleştirmesinde, gagasını açıp kendi dolu kursağını aç civcivlerinin boş kursağına boşaltmasında, onlara uçmayı öğretmesinde binlerce şaşırtıcı güzelliği ve sırrı olan en güzel nâdir kuşu yakalayıp teraziye koyar, esnaf odası fiyatlandırma komisyonunun belirlediği fiyatla fiyatlandırır ve öldürür! Ya da etini kızartır veya haşlar veya içkinin yanında meze yapar. Bunlar, bunca güzelliğin, lütfun, mucizenin, sırrın ve ilginçliğin hepsini değil hiçbirini anlamaz, anlayamaz.

Doğaya tapanların gözünde doğa, maddecilerin görüşünde maddî dünya! Tartışma konusu şudur: 92 unsurdan mı, yoksa 117 unsurdan mı, yoksa daha fazla unsurdan mı oluşmuştur? Bunlar, fizik ve kimya biliminde keşfedilen bilimsel yasalara göre, bilinçsiz, iradesiz, şuursuz, duygusuz, özsüz, hedefsiz, anlamsız ve ruhsuz olarak zorunlu etki ve tepkilere sahiptirler. Ve araç üreten hayvanlar olan biz insanlar, adı teknoloji olan hileler ve tuzaklarla bu elemanları doğal veya uydurma, saçma ve anlamsız olan maddî ihtiyaçlarımızı gidermek için kullanıyoruz.

Aşk da "cismanîlerin" gözünde böyledir. Bayan Melike Zülfikarî'nin dediği gibi: "Kadın yaratılmışım ama erkeğe hevesleniyorum"!

Kuşkusuz, Zülfikarî Bey de karısının sözünü, kadın ve erkek sözcüklerinin yerini değiştirerek, aşktan anladığı şey olarak tekrarlıyor.

Elbette bu tür cismanî aşkların olgunlaşma dereceleri de vardır ki en doruğunda meşhur şarkıcı Pûran Hanım'ın şarkısında söylediği noktaya ulaşıyor:

"Beni dişle, dişleyip de parçala."

Diğer taraftan Mirac'a şöyle anlamlar veriyorlar: Yükseğe çıkmak, melekutî fezada uçmak, melekut bağının kuşu olmak, yer ve yerlilerden kopmak, cismi aşağıda bırakıp unutmak, cismi riyazetle öldürmek, hâl vilayetine yerleşmek, tabiatı geride bırakmak veya maverada ebediyet okyanusuna dalmak, ruhanilerle, kerrubilerle, meleklerle ve mücerretlerle ünsiyet kurmak, hepsi gölgeler, siluetler ve yabancı görüntüler olan bütün dünya ve dünyalıları bir yana bırakmak; Eflatunî örnekler arasında, Eflatun mağarasının sonunda kapıya, dışarıya, dünyaya, hayata, yeryüzüne ve üstünde olup bitene sırt çevirmek, inzivaya çekilmek, iç dünyayı tezkiye etmek, ruhu arındırmak, ulu alemden insan içine düşürülen ilahî ruhu terbiye etmek, nefsi öldürmek, nefis arzularını boğmak ve içeriyi yemsiz bırakmak ve gömlek istemesin diye gövdeyi terketmek.

Bu ikisinin bâtıl ve eksik, insan fıtratından ve âlemin yaratılışından sapmak olduğu gerçeğini ispatlamak için ilmî, felsefî, ahlâkî ve toplumsal tartışmalara girmek anlamsızdır. Çünkü benim okuyucum kendiliğinden sabit olan hakikatın ispatına ve açık olanın açıklanmasına ihtiyaç duymaz.

Söylemek istediğim şudur: Ruh vilayetini gezmiş, yüksek dağlarını, ovalarını seyretmiş olan ve bütün pınarlarını, ırmaklar, denizler, şelaleler, tarlalar, fırtınalar, buzullar, bataklıklar, taşkın nehirler, ateş fışkıran çöller, sabah ve şafak dolu ufuklar, acayipliklerle dolu doğuşlar ve batışlar, yıldız yağdıran gökler, sonsuz samanyolları, yıldırım çakan nisan yağmurları; ilkbahar, yaz, sonbahar, kış mevsimleri (Ne diyorum? Mevsimlerin sıralaması başkadır.), ilkbahar, sonbahar, kış, yaz mevsimleri; seller, tarlalar, şenlikler, vahalar, kuşlar, balıklar, sürüler, ormanlar, vahşi sürüler, uçan hayvan kümeleri, yanardağlar, müzikler, depremler, oyunlar, münacatlar, ibadethaneler, mezarlar, cihatlar, tuğyanlar, devrimler, boğuculuklar, hapishaneler, işkence haneler, eğlence merkezleri, gezinti yerleri; ayyaşlıklar, çalıp eğlenmeler, şarkılar, sessizlikler, geceler, gündüzler, aylar, güneşler, gökte karanlığın kalbini yarıp kara anlar içinde peş peşe altın çizgiler çizerek kayan yıldızlar; vahiyler, ilhamlar,

melekler, Cebrailler, İsrafil surları, diriliş, mezarların açılışı, kıyam ve kıyametler, cennet, cehennem ve berzahlar, mahkemeler, günah ve sevaplar, peygamberler, kahramanlar, esirler, katliamlar, doğumlar, akrabalarla ailelerin çoğalışı ve ölümü, bağların kopuşu, anlaşmaların yapılışı, sırlar, niyazlar, susuzluklar, açlıklar, araştırmalar, dualar, iltimaslar, gururlar, direnişler, mahrumiyetler, pişmanlıklar, aşklar, nefretler, bıkkınlıklar, kaçışlar, cazibeler, iticilikler, dize gelmeler, yenilgiler, zaferler, yücelikler, tellallar, göçler, hayır ve şerler, çirkinlikler, güzellikler, kerametler, faziletler, kutsallıklar, ürkütücü gölgeler, korkutucu siluetler, binlerce dev yaratıklar, yılanlar, boğa yılanları, ümit şimşekleri, iman coşkuları, aşk isyanları, melekut sırları, melekuttan inen nur yumakları, kutsal gökten yağan sel gibi yağmurlar, aniden dünyayı titreten gök gürültüleri, gözü kamaştıran şimşekler, her şeyi yıkayan ve süpürüp götüren seller, baharlar, aniden çölün kalbinde yeşeren bostanlar, esmeye başlayan rahmet meltemleri, cennetten kaynayıp sende akıp giden süt ve bal nehirleri, kevserden doldurularak eline sunulan temiz şarap kadehleri, vatanını ve vatandaşını hatırlatan birden fezada dağılan, burnunda tüten kokular... Sarhoş olursun, başın döner, yerinde duramazsın. Öyle ki bu dünya halkı senin siluetini daha çok aralarında görürler, senin deliliğinden dolayı feryat ederler, sana acırlar, seni ıslah etmek için uğraşırlar, nasihat ederler, yol gösterirler... Sen bu çalkantılı ruh okyanusuna dalmışsındır, bu değişikliklere, ilginçliklere, sarhoşluklara, sırlara, rengarenk perdelere ve gizli ezgilere kapılmışsındır. Bu efsane ve efsunların büyüsü seni cezbetmiştir. Gizemli bir mıknatısın çektiği bir demir parçası gibi, baharın görünmez meltemi ve rüzgarlar elinde oyuncak olan saman gibi, fırtınadan sonra bu okyanus dalgaları üzerinde raks eden bir tahta parçası gibi, derin ve geniş bir orman içinde veya sonsuz bir çölün bağrındaki bir çocuk gibisin. Karşındaysa melekut, cennet, melekler, sırlar ve yaşadığın acayiplikler, gariplikler. Aniden yarı uykulu yarı uyanık halde, senin yalnızlık mağaranın ve gurbet sığınağının derinliğinde bir şimşek çakar. Nurun kalbine açarsın gözlerini.

Nurdan harflerle gizemli satırlar ve bir ses; vücudunun bütün zerrelerinden ve birer birer hücrelerinden yüzüne haykırır: Oku! Boğazını öyle sıkar ki öleceğini hissedersin. Ölürsün ve okursun. Ve aniden göğün temiz göğsünden Cebrail'in kanat sesi. Bir kabusun kalbinde, ama korkutucu bir kabus değil, görkemli, azametli ve güçlü bir kabus! Can çekişme zorluğunda bir ruh hâli! Canının kökünü çeken ve kalbini yerinden söken sevginin ve eritici kucaklamanın verdiği acı. Sabahın alacakaranlığında aniden gizlice uçup kaçan bir kuş gibi Ruh'ül-Kudüs'ün canının derinliğinden gaybe doğru uçtuğunu hissedersin. Ve sen sanki Ashab-ı Kehf gibi üç yüz yıllık bir uykudan uyanmışsın. Fırtına sonrası sessizlik. Soğuk ter tanecikleri saçlarının altında tomurcuklanmış, bir gözyaşı damlası gözünün köşesine yerleşmiş. Bir ömür cehalet, eziyet ve kurtuluş çabasının belirtisi olarak ilk defa gözünü kendine açarsın ve görürsün ki o emanetin taşıyıcısısın, Rabbin çocuğuna hamilesin!

Böylece Hacer, Meryem olur ve Meryem sonunda Fatıma. İbrahim yerini Allah'a verir ve Allah, makamını Ali'ye. Mina'da kurban olması gereken İsmail, canı Âdem'in ilk günahına kefaret olsun diye vadedilen Mesih olur ve dar ağacına çıkar. Son perdedeyse Mesih Hüseyin olur, canıysa Âdemoğlunun günahlarına fidye!

Can vilayetini bu şekilde tanıyan ve ruh yolunda gaybın kudsî melekutuna kadar yükselen insan, miraçtan döner ve toprağa adım atar, tabiat sınırından geçip beden alemine girer, toprak ehli olur, maddî olur, tabiî olur. Ta ki giriş ve hululü tamam olup kemale erinceye dek. Bundan önce de riyazetle gözünü cisme kapattığı ve bu dünyanın bütün çekiciliğini, ilginçliğini, güzelliklerini o aleme yönelik marifeti tamam ve kemale erinceye kadar zorla ve bilerek inkar edişi gibi gözünü bu kez o ruhanî aleme kapatır, o bilgilerin tamamını bilerek zorla inkar eder ve o günlerden hiçbir şey hatırlamamaya çalışır. O gökten hiçbir şey, hiçbir mânâ zihninde canlanmasın diye o kültür ve edebiyattan tek sözcüğü bile dile getirmemeye özen gösterir.

Ama nasıl olabilir? Bütün kültürü o havzada kazanmıştır. Zihninin bütün fezası o hikmetle doludur. Aklının tamamı O'nun melekutî varlığının ikliminde yetişmiştir. O'nun melekutî varlığı, kısacası dili; rabbanî felsefe, ruhanî ilimler, Eflatunî misaller, irfanî idealizm, kudsî ve gaybî metafizik, ahlakî takva, nefis tezkiyesi, dünya ve içindekilerden yüz çevirme ve züht ile nimet, zevk, güzellik, ilginçlik, heves, susuzluk ve ihtiyaç olan her şeyden sakınma dışında bir şeyden söz etmemiştir.

Charl Pegy şöyle davet eder: "Ah o masum, temiz ve habersiz dönemler! Gelin, çocukluk çağına dönelim!" Nasıl? Düşünmeyelim, hissedelim.

Descartes'ın bize kanıtladığı varlıktan arınmalıyız. Camus'un kanıtladığı varlık işe yarar:

"İsyan ediyorum, öyleyse varım."

Akıl, fikir, mantık, ilim, hayal, varsayım ve görüş ipliği ile ördüğünüz varlığa isyan. Bu soyut varlıktır. Bu, kendi yaptığımız sunî bir varlıktır. Dönelim Allah'ın yarattığı varlığa. Kuşkusuz, Allah sanatta bizden daha ustadır.

Bu hangi varlıktır? Gide'in kanıtladığı, "hissettiği" için var olan varlık.

İlim şimdi bir insanın ne kadar kaloriye, kaç gram proteine, nişastaya ve vitamine ihtiyaç duyduğunu kesin olarak bilir. Ama bilmek, söz etmek, araştırmak ve bu formülleri keşfetmek hangi aç insanın karnını doyurur? Gıda teknolojisi gerekli olan maddeleri bir hap olarak aç insanın boğazına dökebilir, ampül olarak vücuda enjekte edebilir ve serum olarak damardan verebilir.

Hem yapan ve vuran bilgilidir ve bilinçli bir şekilde bunu yapar ve vurur, hem de bunları kullanan bilgilidir ve neyi niçin yediğini bilerek yer.

Bir çöl ceylanının bilgisizliğini taşıyan şefkatli bir anneye, yalnız bırakılıp hem sığınak hem yiyecek arayan bir bebeğe gelince masumca bilgisizliği onu, çölde anasını kaybeden bir ceylan yavrusu ile aynı kılmıştır. Hiçbiri hiçbir şey bilmez, sadece his-

seder. Bilinç içgüdüsü, hiçbir zaman hata yapmaz, ihanet etmez. Hiçbiri, fuzuli aklın müdahalesine fırsat vermez. Her ikisi de fıtratlarının bilinçsizliğine teslim olmuşlardır. Birinde okşama ihtiyacı doğmuştur. Ruhunun derinliğinde emilmek istediğini hisseder, ruhunun şırası süt olur ve takdirin mucizeler yaratan sanatkâr elinin, düşmemek için tutunulacak ve ağza alınıp emilecek şekilde yonttuğu bir memeden akmaya başlar.

Korkmuş aç ceylan yavrusu onu "koku" ile bulur. Yaratılışın büyük öğretmeni, onu yakalama, sığınma, ağzına alma, dişiyle tutma ve çeşitli hilelerle onu emme ilmini bebeğin bilincine yerleştirmiştir.

Andre Gide bize çok kıymetli dersler öğretmiştir, ama yıllarca Şems ile Mevlana'nın arasına oturmadan Gide'le Nathaniel'in sohbetine katılmak ahmaklık olur. Bu durumda Nathaniel gibi bir budala oluruz.

Kütüphanenin kapısını kapat. Mesnevî'yi üst üste koy . Binlerce araştırma fişini, notları ve kopyaları çantana yerleştir, kilitle. Mevlana arşının tepesinden, Buda'nın istiğna zirvesinden ve Eflatun'un misaller âleminden in. İsa Mesih'in mabedinden ayrıl, araştırma masası ve ders kürsüsünün arkasından çık. Elbiselerini çıkar, çıplak ol. Gövdeni yakıcı güneşe teslim et. Düşünme, sadece hisset, dokun, vücudunla anlamaya çalış, teninle kavramaya çalış, kendinin tamamını duyguya teslim et, bırak o seni stediğin yere kadar götürsün, işine karışma. Karar verme, sonuç almaya çalışma, aklına getirme. Konuşurken öyle yap ki keimeler beyninden çıkmasın. Derinin altında, iliğinde, kanında, kalbinin atışında oluşsunlar da öyle çıksınlar. Kalbini "salt hissetme"ye bırak. Gemiyi sürme, kayığa binme, yüzme, gövdeni suya ver ki dalgalar seni götürsün. Nemli kumların üzerine düş, kendini serbest ve toprağa teslim edilmiş bırak. Böylece dostun enin üzerine o kadar kum döksün ki gizlenmiş olasın, çenene kadar kumlarla dolasın. Seni bir ağaç gibi toprağa diksin. Ta ki kinci defa yeşeresin. Eğer bir ömür felsefe, ilim, mantık, hayal ve söz akıtmaktan dolayı canının kökü kurumamışsa; fikir, hal ve söz içten içe seni çürütmemişse, bir canlı kökün, bir zer-

re hayat cevherin ve bir damla hayat sütün kalmışsa, sen de filiz verirsin, yeşerirsin, gelişirsin, büyürsün, yapraklar verirsin, gölge ve meyve verirsin. Bahçıvan şefkatli ve ustadır. Uyanık ve sabırlıdır. O toprağın bereketidir. Yerin sevgisi ve baharın şefkati, yağmurun okşayışı ve güneşin aşkıdır. Onun yağmurdan parmaklarının yumuşaklığı seni bahçe yapacak, seni ormanlar arasında güçlü kılacak.

Küçük kuyruklarının üzerine oturup goncaların genç yapraklarının üzerindeki soğuk şebnemleri içen neşeli ve yaramaz tavşanlar gibi, Dekart'ı unut, Kant'ı hiç düşünme, kara düşüncelerinin zehiri ile kendini verem eden, kötümser düşünen öksürüklü yaşlı Schopenhauer'ı kendinden uzaklaştır, bilimsel not defterini ve günlük ajandanı bir yerde kaybet. Vücudu neşe, coşku ve zevkle dolup taşan sağlıklı bir çocuk gibi gözlerini kapat ve bütün gücünle dişlerini sulu nara sapla, bastır, korkma. Bırak, kafan, yüzün, ellerin, elbiselerin hepsi ıslansın. Saatlerce şemsiyesiz ve şapkasız yağmur altında dur. Gözlerini kapat, bakışlarını kendi içine çevir, kendini seyret ve sadece ne hissettiğine bak.

Eğer düşünceler seni çıkmaza sürüklediyse, yüreğin de boş ise; senin ilacın Andre Gide'in o reçetesidir. Ama eğer yüreğinde birisi varsa ve sonsuza kadar onu sevebilme yeteneğine sahipsen kimsenin öğretmesine ihtiyacın yok. Büyük Ali'nin dediği gibi:

"Senin derdin sendedir de sen bilmezsin. Senin ilacın sendedir de sen bilmezsin."

Allah'ım bugünkü Gide'in, küçümseyerek terk ettiğim 15 yıl ve 8-9 yıl önceki Gide olmadığını nasıl gösterebilirim? Sekiz yıldan sonra, tam sekiz yıl, ne bir gün eksik ne bir gün fazla (şimdi birkaç saat fazla), Eflatunî misaller yığınında Mesih gibi yaşadıktan, gayb, ruh, riyazet, marifet, ihlas, fedakarlık ve imanın kutsal dünyasında uçtuktan, kendi fedakarlık makamını ispat ettikten, çetin iffet ve tezkiye sınavlarından zaferle çıktıktan, zor ibadetlerden, uzun oruçlardan, susuzluğa, açlığa, heva ve hevese, arzulara karşı sabrettikten, kan ağlayarak sabrettikten, berrak pınarın sükunetini kendi ölümcül ve vahşi susuzluğumla

seder. Bilinç içgüdüsü, hiçbir zaman hata yapmaz, ihanet etmez. Hiçbiri, fuzuli aklın müdahalesine fırsat vermez. Her ikisi de fıtratlarının bilinçsizliğine teslim olmuşlardır. Birinde okşama ihtiyacı doğmuştur. Ruhunun derinliğinde emilmek istediğini hisseder, ruhunun şırası süt olur ve takdirin mucizeler yaratan sanatkâr elinin, düşmemek için tutunulacak ve ağza alınıp emilecek şekilde yonttuğu bir memeden akmaya başlar.

Korkmuş aç ceylan yavrusu onu "koku" ile bulur. Yaratılışın büyük öğretmeni, onu yakalama, sığınma, ağzına alma, dişiyle tutma ve çeşitli hilelerle onu emme ilmini bebeğin bilincine yerleştirmiştir.

Andre Gide bize çok kıymetli dersler öğretmiştir, ama yıllarca Şems ile Mevlana'nın arasına oturmadan Gide'le Nathaniel'in sohbetine katılmak ahmaklık olur. Bu durumda Nathaniel gibi bir budala oluruz.

Kütüphanenin kapısını kapat. Mesnevî'yi üst üste koy . Binlerce araştırma fişini, notları ve kopyaları çantana yerleştir, kilitle. Mevlana arşının tepesinden, Buda'nın istiğna zirvesinden ve Eflatun'un misaller âleminden in. İsa Mesih'in mabedinden ayrıl, araştırma masası ve ders kürsüsünün arkasından çık. Elbiselerini çıkar, çıplak ol. Gövdeni yakıcı güneşe teslim et. Düşünme, sadece hisset, dokun, vücudunla anlamaya çalış, teninle kavramaya çalış, kendinin tamamını duyguya teslim et, bırak o seni istediğin yere kadar götürsün, işine karışma. Karar verme, sonuç almaya çalışma, aklına getirme. Konuşurken öyle yap ki kelimeler beyninden çıkmasın. Derinin altında, iliğinde, kanında, kalbinin atışında oluşsunlar da öyle çıksınlar. Kalbini "salt hissetme"ye bırak. Gemiyi sürme, kayığa binme, yüzme, gövdeni suya ver ki dalgalar seni götürsün. Nemli kumların üzerine düş, kendini serbest ve toprağa teslim edilmiş bırak. Böylece dostun senin üzerine o kadar kum döksün ki gizlenmiş olasın, çenene kadar kumlarla dolasın. Seni bir ağaç gibi toprağa diksin. Ta ki ikinci defa yeşeresin. Eğer bir ömür felsefe, ilim, mantık, hayal ve söz akıtmaktan dolayı canının kökü kurumamışsa; fikir, hayal ve söz içten içe seni çürütmemişse, bir canlı kökün, bir zer-

re hayat cevherin ve bir damla hayat sütün kalmışsa, sen de filiz verirsin, yeşerirsin, gelişirsin, büyürsün, yapraklar verirsin, gölge ve meyve verirsin. Bahçıvan şefkatli ve ustadır. Uyanık ve sabırlıdır. O toprağın bereketidir. Yerin sevgisi ve baharın şefkati, yağmurun okşayışı ve güneşin aşkıdır. Onun yağmurdan parmaklarının yumuşaklığı seni bahçe yapacak, seni ormanlar arasında güçlü kılacak.

Küçük kuyruklarının üzerine oturup goncaların genç yapraklarının üzerindeki soğuk şebnemleri içen neşeli ve yaramaz tavşanlar gibi, Dekart'ı unut, Kant'ı hiç düşünme, kara düşüncelerinin zehiri ile kendini verem eden, kötümser düşünen öksürüklü yaşlı Schopenhauer'ı kendinden uzaklaştır, bilimsel not defterini ve günlük ajandanı bir yerde kaybet. Vücudu neşe, coşku ve zevkle dolup taşan sağlıklı bir çocuk gibi gözlerini kapat ve bütün gücünle dişlerini sulu nara sapla, bastır, korkma. Bırak, kafan, yüzün, ellerin, elbiselerin hepsi ıslansın. Saatlerce şemsiyesiz ve şapkasız yağmur altında dur. Gözlerini kapat, bakışlarını kendi içine çevir, kendini seyret ve sadece ne hissettiğine bak.

Eğer düşünceler seni çıkmaza sürüklediyse, yüreğin de boş ise; senin ilacın Andre Gide'in o reçetesidir. Ama eğer yüreğinde birisi varsa ve sonsuza kadar onu sevebilme yeteneğine sahipsen kimsenin öğretmesine ihtiyacın yok. Büyük Ali'nin dediği gibi:

"Senin derdin sendedir de sen bilmezsin. Senin ilacın sendedir de sen bilmezsin."

Allah'ım bugünkü Gide'in, küçümseyerek terk ettiğim 15 yıl ve 8-9 yıl önceki Gide olmadığını nasıl gösterebilirim? Sekiz yıldan sonra, tam sekiz yıl, ne bir gün eksik ne bir gün fazla (şimdi birkaç saat fazla), Eflatunî misaller yığınında Mesih gibi yaşadıktan, gayb, ruh, riyazet, marifet, ihlas, fedakarlık ve imanın kutsal dünyasında uçtuktan, kendi fedakarlık makamını ispat ettikten, çetin iffet ve tezkiye sınavlarından zaferle çıktıktan, zor ibadetlerden, uzun oruçlardan, susuzluğa, açlığa, heva ve hevese, arzulara karşı sabrettikten, kan ağlayarak sabrettikten, berrak pınarın sükunetini kendi ölümcül ve vahşi susuzluğumla

bozup bulandırmadıktan, başkasının özgürlüğü için kendimi kendi gizliliğimde hapsettikten, kendim muhtaç olduğum halde bir başkasının kurtuluşu için çabalamaktan bir an olsun geri kalmadıktan, ruh, mana ve mutlak tecerrüdün melekutî göğünden bir dakika bile aşağı inmedikten, kutuplar, abdallar ve evliyaullahın aciz kaldığı sabırlar gösterdikten ve aşksız sevmede dünyanın arınmışlar ve zahidler halkasının başı olduktan (bütün bunlardan) sonra Gide'in yanına geldim. Eflatun akademyasında en başarılı ve en seçkin öğrenci olduktan ve tüm dünya Eflatuncularına örnek ve önder olduktan sonra şimdi Epikür'ün diliyle konuşmaya ve onun gibi görmeye başladım. Bu, Medine'de kuyu kazan, Yenbu'da kürek sallayan ve hurmalıkta çalışan, bu dikkat, titizlik ve sevinçten parlayan gözlerle, başarı, zevk, şükür ve neşeyle dolu bakışla, bu kuru çölün çetin taşlığında salkımlarından dalları eğilen hurma ağacının yükseklerini seyre dalan, ondan koparılan bu yeryüzünde, bu hayatta hiçbir şekerle tatlanmayıp her zaman acı olan ağzını bu hurmanın balıyla tatlandıran ve keyif alan Ali'dir. Bu Ali'dir; bilgi, cihat, söz, ibadet, kudret, fakirlik ve melekut adamı. Bir tacir değil, bir bahçe sahibi değil, cahil bir Kureyş Arabı veya Beni Kurayza Yahudisi değil! Odur elleriyle Hendek'te mucizeler yaratan, tuttuğu kılıçla Uhud'da düşman tarlası biçen, pençeleriyle Nehcü'l-Belâğa ayetleri yaratan... Elleriyle bu hurma ağacını bu taşın kalbinden çıkartan odur. Yüreğinin kanıyla, acısıyla, sabrıyla, çalışmasıyla, ümidiyle, duasıyla, çabasıyla ve gücüyle o hurmaya su, güneş ve toprak verip onu yetiştiren, meyvelendiren, büyüten ve böyle düz, doğru, sağlam, verimli, tatlı ve bereketli kılan odur. Şimdi meyvesinin balını tadıyor, güzelliği karşısında vecde geliyor, tazeliğini görüp neşeleniyor, heyecanlanıyor, bunca dikkat ve iltifatla Hasan'a vasiyet ederken de ondan söz ediyor, onu Hasan'a ısmarlıyor, ona bunca özenle, sevgiyle, lütufla ve okşayışla bakıyor, ondan söz ediyor, onu düşünüyor. Bu hurma ağacının gökten başkasına bakmayan ve Allah'tan başkasını görmeyen Ali'nin gözlerinde ne tür bir tasvir oluşturduğunu kim bilebilir ki? Nedir? Nasıldır? Onda neleri görüyor? Azamet, zevk ve şehadetten başka hiçbir şekerin ve

balın tadının olmadığı bir adamın tat alma duyusunda yarattığı tadın manası, sırrı ve niteliği nedir? Ticarethaneden, depodan ve çarşıdan çıkagelip bir kese altınla alışveriş yapmak isteyen bir tacirle; yirmi yıl inkılap ocağında çile çekip pişerek yetiştikten, düşünce, cihat, bilinç, takva, iman, aşk, ihlas, hikmet, yoksulluk, gurur, özgürlük, bilgi, yüksek insanî değerler, Allah'a âşıkane ibadet, putları ve cehaleti yerle bir etme, irticayı ve aristokrasiyi yok etme, halkı kurtarma, cahiliyeyi öldürme ve bir tarih yaratma zevkleriyle tanıştıktan sonra şimdi ağacının hurmasının tatlı letafetini dişleyen, yüzü zevkten pembeleşen ve çocukça bir neşe ve sevinçle, bilgelikten daha üstün bir edayla ondan söz eden kişi arasında fark vardır.

Ama ben yenilmeyeceğim.

Yalnızların en yalnızı olsam da Allah var. O her yokluğun yerini tutar.

Lanetlemeler ve övgüler boştur.

Yaratılmışların hepsi kudurmuş kurt olsa, üzerime gökten korku ve kin yağsa da sen benim ölümsüz, zarar görmeyen mevlamsın.

Ey ebedî sığınak! Sığınılacak hiçbir yer kalmasa da sığınak olarak sen yetersin.

• Metinden anlaşıldığına göre, bu konu şehit kardeş hapisten çıktıktan sonra ve buna göre 1354-1356 (1975-1977) yılları arasında yazılmıştır.

RESİMLER

Ali Şeriati ve oğlu İhsan, Hollanda (1960)

Ali Şeriati'nin eşi Puran'a yazdığı mektuptan bir bölüm.

Ali Şeriati'nin oğlu İhsan'a yazdığı bir mektup.

Ve işte o zaman bir yazarın eylemi (işi), bir konuşmacının, bir öğretmenin, bir mütercimin, bir ideologun, bir fikir önderinin, bir tarihçinin, bir aydının eylemi konuşmaktır: Ateşli sözlerden oluşan kurşunları düşmanın kara ordusuna yağdırmak, uyuyanları uyandırmak, cehalet gecesinin kara çadırını yırtıp yakmak ve düşünce alevi ile geceyi ateşe vermek, kışı ısıtmak, tek kelimeyle "mesajı" halkın kulağına iletmektir. Tarihleri alt üst eden, zamanları yaratan, medeniyetleri kuran peygamberler mesaj iletmekten başka bir şey mi yapmışlardır? Aydın kimse, zamanın ve toplumun peygamberidir.

Eğer sözünü doğru söylerse ve doğru söz söylerse; artık söz söylemiş olmaz, amel etmiş olur. Çünkü aydının eylemi "söz söylemektir". Elbette sözden söze de fark vardır. "Mürekkebi şehidin kanından üstün" söz de vardır! Ve sen ey oğlum! Hiçbir diktatörün elinde tutsak olmak istemiyorsan sadece bir şey yap:

Oku, oku, oku!!

www.fcr.com.tr